

ΓΙΑΝΝΗΣ ΒΟΓΛΗΣ:
ΟΙ «ΕΝΟΧΕΣ»
ΚΑΙ ΟΙ ΦΟΒΙΕΣ
ΤΩΝ ΧΡΙΣΤΙΑΝΩΝ

Ο «ΑΤΤΙΛΑΣ»:
ΠΙΚΡΕΣ ΑΛΗΘΕΙΕΣ

ΔΑΥΛΟΣ

€ 5

Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΑΛΑΙΣΤΙΝΗ

Ἡ ταύτιση
τοῦ Χοροῦ
μὲ τὸν
Ἀθλητισμὸ

Τὰ «Θρησκευτικὰ» εἶναι πιά προαιρετικὸ μάθημα

Μηνιαίο Περιοδικό
Πρωτοποριακής Έρευνας.
Κυδαθηναίων 29, Πλάκα,
105 58 Αθήνα.
Τηλέφωνα: 2103223957,
2103314986, 2109841655.
Τηλομοιότυπος: 2103314997.

ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ («Internet»):
<http://www.davlos.gr>
Ήλεκτρονική αλληλογραφία:
davlos@davlos.gr

Τα Γραφεία του «Δ» λειτουργούν
πρωινές ώρες 9.30 - 14.30
καθημερινά (και Σάββατο).

Ίδρυτής-Ίδιοκτήτης-
Εκδότης-Διευθυντής:
ΔΗΜΗΤΡΗΣ Ι. ΛΑΜΠΡΟΥ
Αχιλλέως - Μουσών 51
Παλαιό Φάληρο.

Παραγωγή: PRESS LINE
Μάγερ 11, Αθήνα,
τηλ.: 210 5225.479.

- Τιμή αντίτιπου: € 5.
- 12μηνη συνδρομή: € 47.
- Οργανισμών κ.λπ.: € 70,50.
- Φοιτητών: € 38.
- Έξωτερικού: 80 δολλ. ΗΠΑ.
- Η συνδρομή καταβάλλεται
κατά την έγγραφη.
- Η συνδρομή ανανεώνεται
αυτόματως μετά τη λήξη του 12μήνου.
Διακοπή της συνδρομής γίνεται μόνον
κατόπιν τηλεφωνήματος του
ένδιαφερομένου.

ΔΙΑΦΗΜΙΣΕΙΣ
ΔΕΝ ΔΗΜΟΣΙΕΥΟΝΤΑΙ.

Τα χειρόγραφα δεν επιστρέφονται.

Όλες οι συνεργασίες και τα
ταχυδρομικά εμβάσματα στη διεύθυνση:
ΔΗΜ. Ι. ΛΑΜΠΡΟΥ,
Πόστ Ρεστάντ 175 01, Π. Φάληρο.

Παρακαλούνται οι συνδρομητές
που αλλάζουν διεύθυνση, να το
γνωστοποιούν στο περιοδικό.

Απαγορεύεται ή εν όλω ή εν μέρει
αναδημοσίευση ή αναμετάδοση
καθ' οιονδήποτε τρόπον
δημοσιευμάτων του «Δαυλού»
χωρίς τη γραπτή άδεια του εκδότη.

ΣΤΟ ΤΕΥΧΟΣ ΑΥΤΟ:

ΣΕΛΙΣ 16414:

Οι παλιές ιδεολογικές βάσεις της Παιδείας μας

Δ.Ι.Λ.

ΣΕΛΙΣ 16416:

ΕΠΙΛΟΓΗ ΕΠΙΣΤΟΛΩΝ ΑΝΑΓΝΩΣΤΩΝ

Ν. ΣΩΤΗΡΑΚΗΣ - Κ. ΚΑΡΜΙΡΑΝΤΖΟΣ, Π. ΚΟΛΛΙΑΣ - «Δ», Ν. ΓΙΑΝΝΙΟΣ, Δ.
ΧΡΥΣΑΦΗΣ - Α ΣΠΥΡΙΔΩΝΟΣ - Β. ΜΑΥΡΟΜΜΑΤΗΣ, Κ. ΚΑΛΟΥΔΗΣ.

ΣΕΛΙΣ 16416:

Greece, Grecia, Grèce, Griechenland

Κ. ΜΠΑΛΑΝΟΣ

ΣΕΛΙΣ 16421:

Οι «κατηγορίες» του Άριστοτέλη και ό Ε. Κάντ

ΧΡΗΣΤΟΣ ΣΚΙΑΔΑΡΕΣΗΣ

ΣΕΛΙΣ 16426:

Μετά από δεκαεπτά αιώνες...

ΠΑΝ. Α. ΚΟΥΒΑΛΑΚΗΣ

ΣΕΛΙΣ 16427:

Ό χορός ταυτίζεται με τον Άθλητισμό

ΣΑΒΒΑΣ ΚΟΥΜΠΟΥΡΑΣ

ΣΕΛΙΣ 16433:

Επεμβάσεις της Εκκλησίας στην Ελληνική Παιδεία

ΣΤΕΦΑΝΟΣ ΜΥΤΙΛΗΝΑΙΟΣ

ΣΕΛΙΣ 16441:

Πώς ό Έλληνας κατάντησε Κάφρος τοτεμιστής

ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ ΜΑΥΡΟΜΜΑΤΗΣ

ΣΕΛΙΣ 16442:

Δέν υπήρχε άλλοι χώρος;

ΘΩΜΑΣ ΑΝΔΡΕΟΥ

ΣΕΛΙΣ 16443:

Ένας παγκόσμιος πρωταθλητής του ιθ' αϊ.

ΚΩΝ. ΜΙΧΟΣ (ΛΕΥΚΑΡΟΣ)

ΣΕΛΙΣ 16453:

Ό Όμηρος γνώριζε τη μετάπτωση των Ισημεριών

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΓΙΑΝΝΑΚΗΣ

ΣΕΛΙΣ 16459:

Η καρατόμηση του Ιωάννη υπό τὸ φῶς της Λογικής

ΑΤΤΑΒΥΡΙΟΣ

ΣΕΛΙΣ 16465:

Η ελληνική (φιλισταϊκή) Παλαιστίνη

ΣΩΤΗΡΗΣ ΦΛΕΚΚΑΣ

ΣΕΛΙΣ 16469:

Τὸ «ἀναποδογύρισμα» τοῦ ἐνδοσυμπαντικοῦ Λόγου

Δρ ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΥΠΑΡΙΣΣΟΣ

ΣΕΛΙΣ 16473:

Οι φόβοι και οι ἐνοχές τοῦ Χριστιανοῦ

Συνέντευξη τοῦ ΠΑΝΝΗΣ ΒΟΓΛΗ στὸν Π. ΚΟΥΒΑΛΑΚΗ

ΣΕΛΙΣ 16478:

Έστιν ὀφθαλμός ὃς τὰ πάνθ' ὀρά

ΚΩΣΤΗΣ ΚΑΡΜΙΡΑΝΤΖΟΣ

ΣΕΛΙΣ 16480:

Ένα ἀρχαιολογικό ἄγος στὴν Κηφισιά

ΜΑΡΙΟΣ ΜΑΜΑΝΕΑΣ

ΣΕΛΙΣ 16483:

Αρχαία τεχνική θέρμανσης ἐφαρμόσιμη σήμερα

Συνέντευξη τοῦ Ε. ΕΥΣΤΑΘΙΑΔΗ στὸν Μ. ΜΑΜΑΝΕΑ

ΣΕΛΙΣ 16486:

Ό «ΑΤΤΙΛΑΣ»: Πικρές και ἀνείπωτες ἀλήθειες

ΠΑΝΟΣ ΣΤΙΝΑΣ

ΣΕΛΙΣ 16489:

«Η μύτη μᾶς μικρῆς θελόνας»

ΔΙΟΔΩΡΟΣ ΑΘΜΟΝΕΥΣ

ΜΟΝΙΜΕΣ ΣΤΗΛΕΣ

ΑΙΣΙΜΑ ΚΑΙ ΑΔΗΡΙΤΑ: σελ. 16431 • Ο ΑΛΛΟΣ ΛΟΓΟΣ: σελ. 16452 • ΟΙ
ΓΕΝΝΗΤΟΡΕΣ ΤΟΥ ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΥ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ: σελ. 16457 • Ο ΚΑΛΑΘΟΣ
ΤΩΝ ΑΧΡΗΣΤΩΝ: σελ. 16464 • Η ΚΙΝΗΣΙΣ ΤΩΝ ΙΔΕΩΝ: σελ. 16489.

ΟΙ ΠΑΛΙΕΣ ΑΡΧΕΣ - ΙΔΕΟΛΟΓΙΚΕΣ ΒΑΣΕΙΣ

«Ἡ Ἐκκλησία συκοφαντεῖται ἀπὸ ὀρισμένους, οἱ ὁποῖοι δηλώνουν λάτρεις τῆς ἀρχαίας ἐλληνικῆς φιλοσοφίας.» Εἶναι λόγια τοῦ ἀρχιεπισκόπου κ. Χριστοδούλου, λεχθέντα στὴν ἐπίσημη τελετὴ τῶν ἐγκαινίων τοῦ «Λαϊκοῦ Πανεπιστημίου», πὺν ἱδρύσε προ-σφατά ἡ «Εἰδικὴ Συνοδικὴ Ἐπιτροπὴ Πολιτιστικῆς Ταυτότητος» τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος (προφανῶς νεοῖδρυθεῖσα καὶ αὐτὴ), τὸ ὁποῖο ἐγκαταστάθηκε στὸ παραχωρηθὲν ἀπὸ τὴν Πρυτανεία Κεντρικὸ κτήριο τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν καὶ διδάσκει τὸ ἀντικείμενο «Ἑλληνισμός - Χριστιανισμός». Καὶ ἐξήγησε ὁ κ. Χριστόδουλος τὸ περιεχόμενο τῆς «συκοφαντίας»: **«Ὁ Χριστιανισμός συναντήθηκε μὲ τὸν Ἑλληνισμό, ὅταν τὸ φῶς τοῦ Ἑλληνισμοῦ ἔσθῃσε.»** «Ἀπὸ κοντά» του καὶ ὁ «τελετάρχης» ὡς πρύτανις κ. Γ. Μπαμπινιώτης, ὁ ὁποῖος κατέθεσε σὰν «τσόντα» στὸν «γενικὸ λογαριασμό», ὅπως μᾶς διαβεβαιώνει ἡ ἐφημερίδα «Ὁρθόδοξος Τύπος» (1/11/02), ὅτι **«τάσσεται ἀντίθετος πρὸς τὰς ἀπόψεις τῶν ἀντιχριστῶν νεοειδωλολατρῶν»**, συμπληρώνοντας ἔτσι καὶ τὸν προλαλήσαντα αὐτοῦ πρόεδρο τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν μητροπολίτη Περγάμου κ. Ἰωάννη.

Ἡ ἀνωτέρω εἰδησεογραφία τοῦ Τύπου θὰ καθιστοῦσε ἴσως ἐντελῶς περιττὴ τὴν δημοσίευση τῶν ὑπολειπομένων συνεχειῶν τῆς ἱστορικῆς ἔρευνας τοῦ κ. Στέφανου Μυτιληναίου ὑπὸ τὸν γενικὸ τίτλο **«Ἐπεμβάσεις τῆς Ἐκκλησίας στὴν Ἑλληνικὴ Παιδεία»**, ἡ ὁποία ἀρχισε στὸ τεῦχος Νοεμβρίου καὶ θὰ καλύπτῃ τίς περιόδους τοῦ Βυζαντίου, τῆς Τουρκοκρατίας καὶ τοῦ Νεοελληνικοῦ Κράτους. Καὶ θὰ καθιστοῦσε τὰ ἱστορικὰ ντοκουμέντα, πὺν ἀποκαλύπτονται στὴν ἐν λόγω ἔρευνά μας, ἐπίσης ἐντελῶς περιττά, διότι οἱ δηλώσεις καὶ οἱ πράξεις πὺν μᾶς δίνει ἡ ὡς ἄνω εἰδηση κάλυψαν «ζωντανὰ» ἐν ἔτει 2002 ὅλο τὸ φάσμα τῆς 1600/ετοῦς Ἑλληνικῆς Τραγωδίας, οἱ σκηνές καὶ οἱ πράξεις τῆς ὁποίας δὲν εἶναι τίποτε ἄλλο ἀπὸ μιὰ τραγωδία τῆς Ἑλληνικῆς Παιδείας (συνέπεια τῆς ὁποίας εἶναι οἱ ἀτέλειωτοι αἰῶνες σκοτόυς, ἀπολιτισμῆς, ἀνελληνισμῆς, κατὰπτωσης, συρρίκνωσης καὶ ἀποκτὴνωσης τοῦ Ἑλληνισμοῦ). Ἀς ἀναλύσουμε αὐτὸ τὸ φάσμα.

1. Ἡ «δικαίωση» ὅσων ἀντιπροσώπευαν καὶ ἀντιπροσωπεύουν τὴν τάξη ἰδεῶν καὶ πραγμάτων τῆς κατὰπτωσης, ἀλλὰ καὶ ταυτόχρονα ἡ «κατάδικη» γιὰ συκοφαντία ὅσων ἀντιτάσσονται στὴν κατάσταση αὐτὴ (**«λατρῶν τῆς ἐλληνικῆς φιλοσοφίας»**) προκύπτει ἀπὸ τὴν ἀρχιεπισκοπικὴ ρήση - ἄλλοθι, ὅτι «ὁ Χριστιανισμός συναντήθηκε μὲ τὸν Ἑλληνισμό, ὅταν τὸ φῶς τοῦ Ἑλληνισμοῦ ἔσθῃσε»: Κατὰ συνέπειαν γιὰ τὸ ἐπακολουθῆσαν (καὶ συνεχιζόμενο ἕως σήμερα) σκοτός δὲν εὐθύνεται ἡ τότε ἐπιβληθεῖσα καὶ ἕως σήμερα ἰσχύουσα κατάσταση. Καὶ ὅμως ἴσως καὶ ὁ πῶ ἀφελὴς «ἀντίχριστος λάτρης τῆς ἀρχαίας ἐλληνικῆς φιλοσοφίας» θὰ μπορούσε νὰ γελάσῃ: «Ἐσθῃσε», γιὰτὶ νὰ ἐπιτίθεται μὲ τόση ἐπισημότητα ὁ ἀρχιεπίσκοπος καὶ οἱ ὅμοιοι του ἐναντίον

ΤΗΣ ΣΗΜΕΡΙΝΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΥ

τῶν λατρῶν μιᾶς σθησμένης φιλοσοφίας; Καὶ πῶς «ἔσθησε», ὅταν 169 χρόνια μετὰ τὴν ἐπιβολὴ τοῦ Χριστιανισμοῦ ἢ ἐν λειτουργίᾳ ἀκόμη Φιλοσοφικῆ Σχολῇ τῶν Ἀθηνῶν ἀντιπροσώπευε τέτοιου μεγέθους κίνδυνον, ὥστε νὰ ὑποχρεωθῇ ἢ τότε Νέα Τάξι νὰ τὴν κλείσῃ δάρδαρα (519 μ.Χ.), σφάζοντας τοὺς καθηγητὲς τῆς ἢ ὑποχρεώνοντάς τους, γιὰ νὰ σώσουν τὸ κεφάλι τους, νὰ καταφύγουν στὸν Πέρση βασιλιᾷ; [Φυσικὰ ἐδῶ, στὶς σελίδες ἐνὸς περιοδικοῦ ποὺ περιέχουν ἑκατοντάδες σχετικὲς ἔρευνες, δὲν χρειάζεται νὰ ἀνατρέψωμε τὸ διάτρητο αὐτὸ «ἄλλοθι» καὶ νὰ προσθέσουμε ὅτι ἐπὶ πολλοὺς αἰῶνες μετὰ τὴ συνάντησιν τοῦ Χριστιανισμοῦ μὲ τὸν «σθησμένο» Ἑλληνισμό συνεχιζόταν ἀκατάπαντα ὁ ἀδυσώπητος κατατρεγμὸς παντὸς ἑλληνικοῦ (ἐπιστήμης, τέχνης, θεάτρου, ἀθλητισμοῦ κ.λπ., κ.λπ.) ἀλλὰ καὶ ἡ ἐπιχείρησις τῆς διὰ τοῦ ξίφους ἐξάλειψης τοῦ ὀνόματος «Ἑλλην», ἢ χρῆσις τοῦ ὁποῖον ποινικοποιήθηκε ἐπὶ ποινῇ θανάτου καὶ τὸ ὁποῖο τελικὰ «ἔσθησαν» – καὶ δὲν «ἔσθησε» ἀπὸ μόνο του – ἀπὸ τὴ γλῶσσα μας μέχρι τὶς παραμονὲς τοῦ '21, ὅποτε τὸ ἀνέστησαν οἱ μεγάλοι διαφωτιστές].

2. Ἡ Ἐκκλησία ἐπεμβαίνει στὴν Ἑλληνικὴ Παιδεία ὅχι μόνο μὲ τὴν ἰδρύσιν δικοῦ τῆς «Πανεπιστημίου» ὡς εἰδὸν ἱεροδιδασκαλείου ἀλλὰ καὶ μὲ τὴν ἐγκατάστασίν του στὸ κτήριον κρατικοῦ πανεπιστημίου, ἐγκατάστασις ἔστω ἐγκεκριμένη μὲ τὴν προφανῇ ἐδῶ «**εὐγένεια ποὺ ὑποχρεώνει (...)**» τοῦ πρυτάνεως του.

3. Τέλος (καὶ αὐτὸ ὑπερβαίνει ὅλες τὶς παλαιότερες ἐκκλησιαστικὰς πρακτικὰς) ἡ Ἐκκλησία ἀναλαμβάνει μὲ τὴ νεοῖδρυθεῖσα ὑπηρεσία τῆς, ποὺ προαναφέραμε, τὸν ἔλεγχον τῆς «Πολιτιστικῆς Ταυτότητος τοῦ Ἑλληνισμοῦ» (ὅταν ὀλόκληρη ἢ «προϊστορία» τῆς, εἰδικὰ σ' ὅ,τι ἀφορᾷ στὸν Ἑλληνισμό καὶ στὸν Πολιτισμό, δὲν εἶναι τίποτε ἄλλο ἀπὸ ἓνας ἀμείλικτος «ἀντιελληνικὸς ἀντιπολιτισμὸς» – ἃς μᾶς ἐπιτραπῇ ὁ νεολογισμὸς αὐτός).

Τὸ 2002, 23 Ὀκτωβρίου, ἔγιναν αὐτὰ ποὺ ἀναλύουμε ἐδῶ. Προδήλως ἡ σημερινὴ «Ἑλληνικὴ Παιδεία», ὅπως ἀντικατοπτρίστηκε στὶς πράξεις ἀλλὰ καὶ στὶς δηλώσεις τῶν τριῶν ἀνωτάτων ταγῶν τῆς - πρωταγωνιστῶν τῆς τελετῆς, ἥτοι τοῦ προέδρου τοῦ «Ἀνωτάτου Πνευματικοῦ Ἰδρύματος τῆς Χώρας» (Ακαδημία Ἀθηνῶν), τοῦ πρυτάνεως τοῦ ἀρχαιότερου καὶ μεγαλύτερου πανεπιστημίου τῆς χώρας καὶ τέλος τοῦ πνευματικοῦ πατρὸς τοῦ Ἑλληνισμοῦ κ. Χριστοδούλου, στηρίζεται στὶς ἴδιες ἀρχὲς καὶ ἰδεολογικὰς θέσεις τῶν παλαιῶν ἐκείνων «ταγῶν», ποὺ τὴν «ἔσθησαν» ὁλοσχερῶς ἀπὸ τὴν πνευματικὴν - ἱστορικὴν ζωὴν τοῦ Ἑλληνισμοῦ καὶ τῆς ἀνθρωπότητος γιὰ 1000 τουλάχιστον χρόνια καὶ τὴν κρατοῦν κάτω ἀπὸ τὴ Ρωμαϊκὴ ἐξουσία τους «μισοσθημένη» ἕως σήμερα.

Δ.Ι.Α.

ΕΠΙΛΟΓΗ ΕΠΙΣΤΟΛΩΝ ΑΝΑΓΝΩΣΤΩΝ

Πρόσθετες πληροφορίες για το «χαλκεόφωνο» («Δ», τ. 246)

Κύριε διευθυντά,

Πήρα άφορμή να σας γράψω, διαβάζοντας το άρθρο για το αρχαιοελληνικό μουσικό όργανο χαλκεόφωνο στο τεύχος 246. Το άρθρο είναι πολύ κατατοπιστικό και δίνει λεπτομερείς πληροφορίες για την κατασκευή του οργάνου. Παρ' όλα αυτά θα ήθελα να κάνω κάποιες παρατηρήσεις. Αναφέρεται στο άρθρο, ότι το όργανο αυτό δεν εμφανίζεται από μουσικολόγους στην διεθνή βιβλιογραφία. Όμως ο M.L. West στο βιβλίο του «*Αρχαία Έλληνική Μουσική*», (σελ. 180) αναφέρει: «*Γύρω στο 500 π.Χ. ο Ίππασος ο Μεταποντίνος λέγεται πως χρησιμοποίησε χάλκινους δίσκους διαφορετικού πάχους για να καταδείξει σύμφωνα διαστήματα και ένα αιώνια άργότερα ο Γλαῦκος ο Ρηγίνος καλλιεργοῦσε την τέχνη τῆς ἀνάκρουσης χορδισμένων δί-*

σκων». Και λίγες γραμμές πιο κάτω: «*Σε κάποιον Διοκλῆ χρεώνεται ἡ ἐπινόηση τῆς τέχνης τῆς ἀνάκρουσης μελωδιῶν μέσω μιᾶς ὁμάδας δίσκων, τὸν ὁποῖον χτυποῦσε με μιὰ ράβδο*».

Ἡ δεύτερη παρατήρηση ἀφορᾷ σὲ μιὰ μικρὴ λεπτομέρεια στὴν κατασκευὴ τοῦ οργάνου. Ὁ κύριος Καρμιράντζος ἀναφέρει, ὅτι γιὰ τὸ πάχος τοῦ πρώτου δίσκου ἔθεσε τὸ 1/4 τοῦ ἱεροῦ δακτύλου δηλαδὴ 4,8 χιλιοστά, ἐνῶ ὁ ἀριθμὸς αὐτὸς εἶναι 7,725. Ἐδῶ θὰ κλείσω. Καὶ πάλι συγχαρητήρια γιὰ τὸ ἄρθρο· πρώτη φορὰ ἐμφανίζονται τόσο ἀναλυτικὲς πληροφορίες γιὰ τὴν κατασκευὴ αὐτοῦ τοῦ οργάνου.

Με τιμὴ

Νικόλαος Σωτηριάδης

Στάφφορντ, Μ. Βρετανία

Σημείωση τοῦ κ. Κ. Καρμιράντζου:

Εὐχαριστώντας, διευκρινίζω ὅτι ὁ «ἱερὸς πούς» = 309,0 χλσ. (υπάρχουν πολλοί· ἀπὸ 320,4 ἕως 295,6) διαιρεῖται σὲ 16 δακτύλους καὶ ὅχι σὲ 10. Ἔτσι ἀντὶ τοῦ $309,0:10 \times 4 = 7,725$ χλσ.,

GREECE, GRECIA, GRÈCE, GRIECHENLAND...

Κύριε διευθυντά,

Αὐτὰ καὶ πολλὰ παρόμοια ὀνόματα χρησιμοποιοῦν οἱ ξένες χώρες, ὅταν θέλουν νὰ ἀναφερθοῦν στὴν πατρίδα μας, τὴν Ἑλλάδα... Ὅλα τὸν ἔχουν κοινὴ ρίζα, τὴ λατινικὴ λέξη «Graeci», πὺν εἶχε δοθῇ στὴν ἀρχαιότητα ἀπὸ τοὺς Ρωμαίους γιὰ τοὺς Ἕλληνες τῆς Κάτω Ἰταλίας.

Τὸ καθεστῶς αὐτὸ συνεχίστηκε ἀταλάντευτα σὲ ὅλη τὴ διάρκεια τῆς Ρωμαϊκῆς, τῆς Βυζαντινῆς καὶ ἀργότερα τῆς Ὀθωμανικῆς Αὐτοκρατορίας. Μὲ τὸν ἡρωικὸ πανεθνικὸ ξεσηκωμὸ τοῦ 1821 ἡ Ἑλλάδα ξαναγεννιέται, ὕστερα ἀπὸ 1850 χρόνια σκλαβιάς μετὰ τὴν ὀλοκληρωτικὴ κατάληψή της ἀπὸ τοὺς Ρωμαίους. Οἱ Ἕλληνες ξαναδρίσκουν τὴν ἄρρηκτα δεμένη μὲ τὸν ὑπέροχο ἀρχαῖο Ἑλληνικὸ Πολιτισμὸ συνειδήσή τους καὶ τὸ κράτος πὺν δημιουργεῖται δὲν εἶναι οὔτε Ρωμαϊκὴ οὔτε Βυζαντινὴ ἐπαρχία, ἀλλ' ὀνομάζεται Ἑλλὰς καὶ οἱ κάτοικοί του Ἕλληνες.

Τὸ παράδοξο ὅμως, καὶ κατὰ τὴν ταπεινὴ μου γνώμη ἀπαράδεκτο, εἶναι, ὅτι τὰ ὀνόματα Ἑλλὰς καὶ Ἕλληνες τὰ ἔχουμε μόνο γιὰ ἐσωτερικὴ μας χρῆση. Γιὰ τὸν ὑπόλοιπο κόσμον ἰσχύουν τὰ λατινογενῆ ὅπως Greece καὶ Greeks γιὰ τοὺς ἀγγλόφωνους καὶ παρόμοια ὁμόρριζα γιὰ ἄλλες χώρες.

Τὸ ἀκατανόητο στὴν περίπτωσή μας εἶναι, αὐτὸ πὺν συμβαίνει μὲ ἐμᾶς τοὺς ἴδιους τοὺς Ἕλλη-

ἔχουμε $\Delta=309,0:16X4 = 4,82 \approx 4,8$ χλσ.. Παραπέμπω στο «Μέγα Λεξικὸν τῆς Ἑλληνικῆς Γλώσσης» τῶν Lidell - Scott («δάκτυλος ≈ 18 χλσ. ἤτοι $1/4 = 4,5$ χλσ. καὶ “ποὺς” ὀλίγον πλεον τῶν 30 ἐκ. ἢ 16 δακτύλων). Τὰ ἴδια περὶ του ἀναφέρονται καὶ στο «Λεξικὸν Ἑλληνικῆς Γλώσσης» τοῦ Σταματάκου.

Κωστής Καρμιράντζος

Ἀρχιτέκτων ΕΜΠ

Ἡ Ρουνικὴ Γραφὴ καὶ τὰ «περιοδικὰ τοῦ εἵδους» (;)

Ἀγαπημένο μου περιοδικό,

Περιμένο μετὰ μανίας πότε θὰ ὀγγίξω νέο περιοδικὸ κάθε φορὰ γιὰ νὰ αἰσθάνωμαι πιὸ πολὺ σὲ κάθε του ἄρθρο ὑπερήφανος πού εἰμαι Ἑλληνας! Εὐελπιστῶ κάποια στιγμή νὰ μαζέψω χρήματα γιὰ νὰ ἀγοράσω ἀπὸ ἐσᾶς τὰ προηγούμενα τεύχη. Εἴσαστε τὸ καλύτερο περιοδικὸ τοῦ εἵδους, γιατί δείχνετε τὰ πράγματα ἐπιστημονικά τεκμηριωμένα καὶ ὄχι μὲ τρόπο «μυστηρίου», καὶ ἐτσι πιστεύω πὼς κερδίζετε τοὺς νοήμονες καὶ προβληματισμένους.

Πῆρα ἀφορμὴ σήμερα νὰ σᾶς στείλω τὸ e-mail γιὰ νὰ σᾶς πῶ (θὰ τὸ ξέρετε ἤδη!) πὼς ὑπῆρχε μία φυλὴ ἀρχαία τῶν Γερμανῶν, ἡ ὁποία λεγό-

ταν Ρουνίτες καὶ ἡ γραφὴ τους περιεῖχε τὸ Φ, τὸ Λ καὶ ὅλα σχεδὸν τὰ ἑλληνικὰ γράμματα. Ἡ ἐγκυκλοπαίδεια «Δομή», ὅπου τὰ διάβασα αὐτά, τὸ ἔδλεπα μὲ τὰ μάτια μου πού στὴ σχετικὴ εἰκόνα ἀνέφερε πὼς «ἡ φυλὴ αὐτὴ ἦταν μυστηριώδης καὶ κατεῖχε μαντικές καὶ φοβερὲς ἄλλες ἱκανότητες, καθὼς καὶ ἡ... γραφὴ τους».

Στὴ συνέχεια σᾶς δίνω μιὰ μετάφραση τοῦ ἑλληνικοῦ ἀλφαβήτου, πού κατὰ ἓνα μέρος τὴ δοῖκα ἀπὸ ἓνα περιοδικὸ (γιὰ τὸ ὁποῖο διατηρῶ μιὰ ἐπιφύλαξη γιὰ τὴν ὁρθότητά του).

Με τιμὴ

Παναγιώτης Κόλλιας

Σημ. «Δ»:

α) Περί τῆς ἑλληνικότητος τῆς Ρουνικῆς Γραφῆς δλέπε τίς σχετικὲς ἐρευνες τοῦ κ. Καλλίμαχου Διογένοους στὸ «Δ», τ. 131/1992, σ. 7575.

β) Τὰ γραφόμενα σὲ περιοδικὰ «τοῦ εἵδους» (;) «μὲ τρόπο μυστηρίου», ὅπως γράφει ὁ ἐπιστολογράφος, δὲν ἀπασχολοῦν τὸν «Δαυλό».

νες: Γιατί ἄραγε ἐμεῖς ὅταν ἀπενθηνώμαστε στοὺς ξένους γινόμεσθε Greeks καὶ ὄχι Hellenen; γιατί ἡ πατρίδα μας ἀπὸ Hellas γίνεται Greece; γιατί τὸ διεθνὲς σῆμα γιὰ τὴν Ἑλλάδα εἶναι τὸ «GR» καὶ ὄχι π.χ. τὸ «HE» ἢ τὸ «HL»; γιατί ἡ χώρα μας παίρνει μέρος στὰ διάφορα διεθνή συνέδρια μὲ τὴν ἐνδειξη στὸ ταμπελάκι «Greece» καὶ ὄχι «Hellas»; γιατί ὁ ΕΟΤ στὰ ξενόγλωσσα δελτία καὶ τίς ἀφίσες πού δγάζει, δὲν γράφει «Hellas» ἀλλὰ «Greece», «Griechenland» κ.τ.λ.; γιατί οἱ ναυτιλιακές, οἱ ἀεροπορικὲς καὶ οἱ ἄλλες ιδιωτικὲς ἐπιχειρήσεις, πού συναλλάσσονται μὲ τὸ ἐξωτερικό, κάνουν τὸ ἴδιο;

Ἕνα παρήγορο σημάδι τὰ τελευταῖα χρόνια εἶναι οἱ διπλωματικὲς μας ἐκπροσωπήσεις στὸ ἐξωτερικό, πού ἀναγράφουν «Hellenic Republic», καθὼς καὶ τὰ Ἑλληνικὰ Ταχυδρομεῖα πού γράφουν «Hellenic Post». Οἱ ὑπόλοιποι ὅμως ἑλληνικοὶ ὀργανισμοί, οἱ παροικίες καὶ τὰ σωματεῖα τῶν Ἑλλήνων τοῦ ἐξωτερικοῦ τί κάνουν; Δὲν ὑποτιμοῦμε ἄραγε τὸν ἑαυτό μας καὶ τὴν πατρίδα μας, ὅταν μπαίνουμε στὰ διεθνή στάδια, ἀκόμα καὶ στὰ ὀλυμπιακά, κρατώντας τὸ πλακάτ μὲ τὴν ἐνδειξη «Greece» καὶ ὄχι «Hellas»; Τί συμβαίνει λοιπὸν μὲ ἐμᾶς τοὺς Ἑλληνες; Εἴμαστε μήπως ἓνας λαὸς μὲ διχασμένη προσωπικότητα; Μήπως δὲν ἀποτινάξαμε ἀκόμα ἀπὸ πάνω μας τὸν ὀθωμανικὸ ραγιαδισμό;

Νομίζω εἶναι καιρὸς πιά νὰ κατανοήσουμε, ὅτι ἡ ἐθνικὴ μας συνείδηση καὶ ἡ ἑλληνικὴ μας

Μιά προσπάθεια ἐτυμολογήσεως τῆς λέξεως «Σουμέριοι»

Κύριε διευθυντά,

Μὲ ἀφορμὴ τὰ ἐξαίρετα ἄρθρα περὶ Σουμερίων τοῦ κ. Κων. Κουτρουβέλη («Δαυλός», τ. 242 καὶ 251) παραθέτω στὰ πλαίσια τῆς γενικώτερης ἀποψῆς δύο λέξεις ποὺ ἱστοροῦν καὶ διδάσκουν μιὰ προσπάθεια ἐτυμολογήσεως τῆς λέξεως «Σουμέριος», ἡ ὁποία ἐνισχύει τοὺς ἰσχυρισμοὺς τοῦ ἀρθρογράφου.

Ἡ λέξη *Σουμέριος* καὶ ἡ αἰολογενὴς λατινικὴ ἐκδοχὴ τῆς *Sum-ero* μᾶς παραπέμπουν στὸ ρῆμα σοῦμαι < σόομαι, σοέω < σο - [F] - ομαι > σώομαι > σεύω, τὸ ὁποῖο στὴν χρονικὴ διάρκεια τῆς ἐξέλιξής του διατήρησε τὴν κύρια σημασία του (διώκω, ὁρμῶ ἐναντίον, κυνηγῶ, ἐλαύνω κ.λπ.). Ἀνάλογης σημασίας εἶναι καὶ ἡ λατινικὴ λέξη *soma* = καταπίεση, τὴν ὁποία ἀσφαλῶς ἀσχεῖ ὁ ἐπιδρομέας. Ἕνας παράλληλος κλάδος δίδει τὴν λέξη ὁμοῦ, μὲ τὸ σ νὰ τρέπεται σὲ δασεῖα καὶ τὴ σημασία τοῦ νὰ συγκρατῇ τὴν ἀπαίτηση τῆς συλλογικότητος στὴν ἐπέλαση.

Τὸ δεῦτερο συνθετικὸ εὐκόλα ἐντοπίζεται στὸ ρῆμα ἄρω (*ἀραρίσκω* = ἐνώνω κ.λπ.). Σουμέριοι

λοιπὸν εἶναι αὐτοὶ ποὺ ἐνωμένοι ἐλαύνουν: ὁ στρατός, οἱ κατακτητές, οἱ καταπιεστές. Ἐπομένως αὐτὴ τὴν ὀνομασία στὸ συγκεκριμένο φύλο δὲν μπορεῖ παρὰ νὰ τὴν ἔδωσαν οἱ προϋπάρχοντες κατακτηθέντες. Τὸ γεγονός, ὅτι ἡ ὀνομασία αὐτὴ ἐγινε ἀποδεκτὴ καὶ ἀπὸ τοὺς ἴδιους τοὺς κατακτητές, δηλώνει τὴν πολιτισμικὴ ὑπεροχὴ τῶν κατακτηθέντων ἢ ὁποία ἐκδηλώθηκε σὲ κάποια χρονικὴ στιγμή καὶ ἐπέφερε τὴν τελικὴ ἀφομοίωση τῶν κατακτητῶν καὶ τὴν ἐξαφάνισή τους ἀπὸ τὸ προσκήνιο τῆς ἱστορίας.

Ἀπὸ τοὺς προκατακλυσμαίους πολιτισμοὺς τῶν πρωτοελλήνων θεῶν, τῆς ἐποχῆς τοῦ Οὐρανοῦ καὶ τῆς μετέπειτα τοῦ μεγάλου ἐκπολιτιστῆ Κρόνου ὡς καὶ τῆς ὕστερης τοῦ Διός, μέχρι ἐκεῖνους ποὺ ἀκολούθησαν μετὰ τὸν μεγάλο μεσαιῶνα τῶν κοσμοκρατῶν Κρητῶν, τῶν Μυκηναίων καὶ τῶν Αἰολέων, Ἰώνων καὶ Δαρειῶν, οἱ Ἕλληνες δομοῦν τὴν γλῶσσα μὲ μαθηματικὴ ἀκριβεία.

Μὲ τιμὴ καὶ ἐκτίμησιν

Νίκος Γιαννίδης

Πολ. Μηχανικός, Π. Φάληρο

Ἕλληνες - Φοίνικες - Γεφυραῖοι - Ἑδραῖοι

1

Ἀγαπητὲ «Δαυλέ»,

Διάβασα στὸ τεῦχος 250 τοῦ περιοδικοῦ σας

ταυτότητα ἐδράζονται στὸν ὑπέροχο, στὸν ἀσύγκριτο Ἑλληνικὸ Πολιτισμὸ. Τὸν Πολιτισμὸ ποὺ ἐνέπνευσε τὴν Ἀναγέννηση στὴν Εὐρώπῃ τὸν Πολιτισμὸ ποὺ ὑπῆρξε τὸ σημεῖο ἀναφοράς τῶν ἡγετῶν τῆς ἐπανάστασης τοῦ 21· τὸν Πολιτισμὸ ποὺ ἀποτελεῖ ἀκόμη καὶ σήμερα τὴν ἀστείρευτὴ πηγὴ γνώσης γιὰ τίς ἀνεπτυγμένους κοινωνίες. Τὸν Πολιτισμὸ αὐτὸν δὲν τὸν δημιούργησαν «Γραικοὶ» σὲ κάποια *Achaia ἢ Grecia* τῶν Λατίνων· δὲν τὸν δημιούργησαν «Ρωμιοὶ» ἀλλὰ Ἕλληνες, στὴν Ἑλλάδα.

Εἶναι καιρὸς νομίζω, νὰ ξαναδοῦμε ἐμεῖς οἱ Νεοέλληνες τὴν ταυτότητά μας. Νὰ πάψουμε νὰ εἴμαστε *Greeks, Griechen*, κ.τ.λ. καὶ νὰ λέμε τουλάχιστον ἐμεῖς, τὴν πατρίδα μας μὲ τὸ ὄνομά της... Εἶναι καιρὸς, νομίζω, νὰ ἀναληφθῇ μιὰ σοβαρὴ καὶ διαρκὴς προσπάθεια ἀποκατάστασης τῆς ἀληθείας καὶ τοῦ κύρους τῆς Ἑλλάδας καὶ τοῦ Ἑλληνικοῦ Πολιτισμοῦ. Ὁ ΕΟΤ καὶ ἡ Ἐπιτροπὴ Ὀλυμπιακῶν Ἀγώνων, τὰ ὑπουργεῖα Τύπου καὶ Πολιτισμοῦ, ἡ Βουλὴ καὶ τὰ κόμματα, μὰ καὶ κάθε ἄλλος ὁργανισμὸς ποὺ ἀπευθύνεται ἢ ἔχει συναλλαγές μὲ ξένους, πρέπει νὰ πρωτοστατήσουν στὴν προσπάθεια αὐτή. Ἐμεῖς, οἱ ἀπλοὶ πολῖτες, πρέπει νὰ συνδράμουμε καὶ νὰ δοηθῇ-σουμε.

Μὲ τιμὴ

Κώστας Μπαλάνος

Μηχανολόγος Μηχανικός, Βερολίνο

τὸ ἄρθρο τοῦ κ. Β. Μαυρομμάτη σχετικά με τοὺς τυραννοκτόνους Ἀρμόδιο καὶ Ἀριστογείτονα.

Θέλω νὰ ἐπισημάνω τὴν ἀναφορά τοῦ Πλουτάρχου στὸ «περὶ Ἡροδότου Κακοηθείας» γιὰ τὸ θέμα αὐτό, ὅπου ἀναφέρει ὅτι οἱ Ἀρμόδιος καὶ Ἀριστογείτων ἦσαν Ἑρετριεῖς καὶ ἀποκαλοῦνταν Γεφυραῖοι, ἀφοῦ ἐφυγαν ἀπὸ τὴν Ἑρέτρια καὶ πῆγαν στὴ Θήβα καὶ κατόπιν στὴν Ἀθήνα. Προφανῶς λοιπὸν ἦσαν Ἕλληνες. Τὰ ἀθλητικὰ γυμνά σώματά τους ἄλλωστε δὲν ταιριάζουν μὲ τὰ ἦθη τῶν τότε Ἑβραίων, οἱ ὁποῖοι ἀπεχθάνονταν τὸ γυμνὸ καὶ τὸν ἀθλητισμό.

Θεωρῶ ἐπίσης τὴν ταύτιση τῶν Φοινίκων μὲ τοὺς Ἑβραίους ὡς ἱστορικὸ λάθος, ἀφοῦ οἱ Φοίνικες ἦταν Χαναναῖοι ἢ Κενεάτες, δηλαδὴ Πελασγοὶ ἢ Ἑτεοκρήτες, κάτοικοι τῆς Χαναάν. Λαὸς ναυτικὸς (ἄρα ὄχι Ἑβραῖοι ποὺ μισοῦσαν

τὴ θάλασσα) καὶ κρητικῆς καταγωγῆς, ποὺ κατέφυγαν στὴ Χαναάν, γιὰτὶ δὲν δέχθηκαν τὴν Ὀλυμπιακὴ θρησκεία ἀλλὰ συνέχισαν νὰ λατρεύουν τοὺς Τιτάνες καὶ τὸν Κρόνο - Βάαλ. Βεβαίως ἔκαναν ἀνθρωποθυσίες στὸ Βάαλ καὶ δὲν ἔφτασαν ποτὲ στὸ πολιτιστικὸ ἐπίπεδο τῶν Ἑλλήνων. Οἱ Ἑβραῖοι προσπαθοῦν νὰ οἰκειοποιηθοῦν τὸν πολιτισμὸ τους, ὅπως ἔκαναν καὶ κάνουν γιὰ τοὺς Ἕλληνες, τοὺς Αἰγυπτίους, τοὺς Ἀτλαντες καὶ τοὺς Φρύγες. Ὁ λαὸς ποὺ μπορεῖ σήμερα νὰ θεωρηθῇ ἀπόγονός τους ἄρα καὶ φορέας τοῦ πολιτισμοῦ τους, εἶναι μόνο οἱ κάτοικοι τοῦ Λιβάνου, τῆς Μάλτας καὶ τῆς Τυνησίας.

Μὲ ἐκτίμηση
Διονύσιος Χρυσάφης
Νέος συνδρομητὴς σας

2

Ἀγαπητὲ κύριε,

Σχετικῶς μὲ τὸ ἄρθρο «Οἱ Ἑβραῖοι στὴν Ἑλλάδα κατὰ τὴν κλασικὴ περίοδο» («Δαυλὸς» 250, Ὀκτώβ. 2002, σελίδες 16212-16218) τοῦ Βασιλίου Μαυρομμάτη ἔχω νὰ παρατηρήσω τὰ κάτωθι:

Οἱ λαοὶ εἰς τὴν περιοχὴν τῆς Παλαιστίνης καὶ τοῦ Λιβάνου ὠμιλοῦσαν τὴν Ἀραμαϊκὴν μὲ διάφορες ἀποχρώσεις ἢ ἰδιωματισμούς ἀπὸ λαὸν εἰς λαόν. Οἱ Ἑβραῖοι καὶ οἱ Φοίνικες εἶχαν ὑπὸ τὴν ἀνωτέρω ἑποπὴν συγγενικὴ γλῶσσα, ἀλλὰ ἦσαν διαφορετικὲς κρατικὲς ὀντότητες, ὅπως ἀναφέρεται εἰς τὴν Παλαιὰν Διαθήκην, καὶ εἶχαν τελείως διαφορετικὲς θρησκείες. Συνεπῶς ἡ ταύτις Ἑβραίων καὶ Φοινίκων εἶναι ἀτυχὴς καὶ ἐπικίνδυνος. Οἱ Φοίνικες ἔλαβαν τὸ ὄνομα αὐτὸ ἀπὸ τοὺς Ἕλληνες. Οἱ ἴδιοι ἀποκαλοῦσαν ἑαυτοὺς Χαναναῖους καὶ ὄχι τέκνα τοῦ Ἰεχωῦά. Ἄλλο πρᾶγμα, ἂν γιὰ λόγους πολιτικῆς τὸ Ἰσραήλ υἱο-

θετῇ ὅτι οἱ Φοίνικες ἦσαν τὸ ἴδιο μὲ τοὺς Ἑβραίους καὶ διεκδικῇ τὶς κατακτήσεις των.

Οἱ Φοίνικες δὲν ἦσαν λαὸς ἑλληνικῆς καταγωγῆς. Ἑλληνικῆς καταγωγῆς ἦσαν οἱ Φιλισταῖοι, διότι ἡ παρουσία τῶν Ἑλλήνων εἰς τὴν περιοχὴν ἦτο ἀρχαιοτάτη, ὅπως αὐτὸ σημειώνεται εἰς τὴν Παλαιὰν Διαθήκην (δὲλεπε στὸ παρὸν τεῦχος τοῦ «Δαυλοῦ»). Θεωρῶ πολὺ τολμηρὸ τὸν ὑπαινιγμὸ τοῦ κ. Β. Μ., ὅτι ὁ Κάδμος ἦτο Φοίνικας καὶ συνεπῶς τὰ ἐπινοηθέντα ἀπὸ αὐτὸν γράμματα καὶ ἡ Ἀλφάβητος εἶναι φοινικικῆς προελεύσεως. Γι' αὐτὸ εἶναι θέμα τὸ ὁποῖον ὁ Ἡρόδοτος τὸ ἔχει εἰσαγάγει μετὰ φαινομενικῆς πειστικότητος καὶ ἔχει χυθῇ πολὺ μελάνι, διὰ νὰ δειχθῇ τί ἦσαν οἱ Φοίνικες: ἐπαναπατρισθέντες Ἕλληνες ἐκ Παλαιστίνης.

Μετὰ τιμῆς
Α. Σπυρίδωνος
Φ. Νέγρη, Ἀθήνα

Ἀπάντηση τοῦ κ. Β. Μαυρομμάτη:

Οἱ Φοίνικες Πελασγοὶ τῆς Παλαιστίνης μέχρι τὸν 13ο αἰῶνα ἦσαν ὑπὸ τὴν κατοχὴ τῶν Αἰγυπτίων. Τότε ἐλευθερώθηκαν ἀπὸ τοὺς Κρήτες. Σύντομα βρέθηκαν ὑπὸ τὴν αἰγίδα τῆς Τύρου, ἀκολουθώντας νέαν πορεία. Ἡ ἐπμειξία αὐτῇ, δημιούργησε τοὺς Σημιτοφοίνικες. Σ' αὐτοὺς ἀναφέρομαι στὸ ἄρθρο μου. Οἱ Σημιτοφοίνικες δημιούργησαν παροικίες σ' ὁλόκληρη τὴν Μεσόγειο: Κύπρο, Ρόδο, Σποράδες, Μ. Ἀσία, Μάλτα, Παντελλαρία, Θαρσίδα, Κάδικα, Κοτὴ Σικελίας (γιὰ τὶς πηγές μου βλ. ἄρθρο μου). Οὐδέποτε ἀνέφερα ὅτι ἦσαν Ἑβραῖοι, παρὰ τὸ ὅτι οἱ Ἑβραῖοι πάντοτε ἐκινούντο ἀνάμεσά τους. Πρέπει νὰ διερωτηθῇ κανεὶς πῶς δρέθηκαν κατὰ τὴν περίοδο τοῦ ἀποστόλου τοῦ Χριστιανισμοῦ Παύλου ὅλες αὐτὲς οἱ ἐβραϊκὲς παροικίες στὴν Μεσόγειο καὶ ἐιδικῶς στὴν Ἑλλάδα (Ἐπιστολὲς πρὸς: Κορινθίους, Φιλιππησίους, Θεσσαλονικεῖς κ.ἄ.).

Κέντρο τῶν Σημιτοφονικῶν τῆς Ἑλλάδος ἀπετέλεσε ἡ Θήβα καὶ ἀργότερα παροικίε τους δημιουργήθηκαν στὴν Ἀθήνα, στὸ Ἄργος κ.ἄ. ὅπως καὶ οἱ ἀνωθι ἐβραϊκὲς παροικίε. Δὲν ἀνέφερα στὸ ἄρθρο μου ὅτι οἱ Πέρσες ἦσαν Σημίτες. Ὅμως οἱ Ἑβραῖοι παρασηνιακὰ συγκυδέρνησαν στὴν Περσικὴ Αὐτοκρατορία π.χ. μέσῳ τῆς Ἑβραϊκῆς συζύγου τοῦ Ξέρξου Ἑσθῆρ καὶ τοῦ θεῖου της ἱερέως Μαρδοχαίου, ἀφοῦ προηγήθηκε ἐλληνικὴ γενοκτονία στὸ ἐσωτερικὸ τῆς Περσίας (βλέπε ἄρθρο μου, «Δαυλός», τ. 244).

Οἱ Ἀλκμεωνίδες εἶχαν γενάρχεις τὸν Ἀλκμέωνα καὶ τὸν Νέστορα τῆς Πύλου καὶ στὴν Ἀθήνα ἦσαν μέτοικοι. Ἐδημιούργησαν τὸ «Κυλῶνιον ἄγος» καὶ τὸ -596 ἐξωρίσθηκαν ἀπ' τὴν Ἀθήνα. Προσπάθησαν μὲ ἀναταραχὲς καὶ ἐμφυλίους νὰ καταλάβουν τὴν ἐξουσία στὴν Ἀθήνα. Ὁ Πεισίστρατος τοὺς ἐξεδίωξε πάλι μὲ ἐμφύλιο πόλεμο. Τὸ -512, δύο ἔτη μετὰ τὴν δολοφονία τοῦ Ἰπάρχου, θὰ πάρουν τὴν ἐξουσία μὲ πραξικόπημα. Ὁ Ἀλκμεωνίδης Κλεισθένης θὰ ἰδρῦσῃ τὸ πολίτευμα τῆς δημοκρατίας (Ἀριστοτέλης, «Ἀθηναίων Πολιτεία», 13-14-15-16). Οἱ ἱστορικοὶ ἀναφέρουν μὲ ἀσήμαντες παραλλαγές τὰ γεγονότα καὶ τὴν καταγωγή τους, ὅπως καὶ τὰ περὶ μετοίκων καὶ τῆς ἰσονομίας τους: «...Ἡ πόλις ἔχει ἀνάγκη τοὺς μετοίκους διὰ τὸ πλῆθος τῶν τεχνῶν καὶ τὸ ναυτικόν. Δι' αὐτὸ κἀναμε καὶ τοὺς μετοίκους ἴσους ἀπέναντι σὸν νόμον...» (Ξενοφῶν, «Ἀθηναίων Πολιτεία», κεφ. 1).

Ποῦθεν δὲν ἀναφανέει, ὅτι ἡ ἀκρόπολις ἦταν ἔργον τῶν Ἑβραίων! Οὐτε δέδαια ὅτι οἱ Φοίνικες ἀνεκάλυψαν τὸ Ἀλφάδιτο! Ἀντιθέτως, ὁ «Δ» ἔχει πρωτοπορήσει ἐπὶ 18 χρόνια στὴν ἔρευνα καὶ τίς ἀποδείξεις, ὅτι τὸ Ἀλφάδιτο δὲν εἶναι φοινικικὸ ἀλλὰ ἐλληνικὸ καὶ ὑπάρχουν χιλιάδες σχετικὲς σελίδες στοὺς τόμους του. Ἄς μὴν ξεχνοῦμε, ὅτι ὁ γνήσιος Ἀθηναῖος πολίτης Φειδίας ἐξωστρακίστηκε ἀπὸ τὸν Περικλῆ. Δὲν εἶναι τυχαῖο ὅτι ἡ μάχη τῆς Ἰμέρας (-480) συνέπεσε (ἔγινε τὴν ἴδια ἡμέρα) μὲ τὴν ναυμαχία τῆς Σαλαμίνας. Ὑπῆρξε συντονισμένη ἐπίθεση Σημιτῶν, Καρχηδονίων καὶ Περσῶν ἐναντίον τῆς Ἑλλάδος.

Περὶ τῆς τῶν Γεφυραίων φοινικικῆς καταγωγῆς δεῖτε: Ἡρόδοτος, βιβλίο Ε', κεφ. 57: «...Οὗτοι ἦσαν Φοίνικες μετὰ τοῦ Κάδμου ἐλθόντες εἰς Βοιωτίαν καὶ κατοικήσαντες εἰς Ταναρχικὴν[...] Ἀργότερα ἐξεδιώχθησαν μεταδάντες εἰς τὰς Ἀθήνας». Ὁ Πλούταρχος ἔζησε 650 χρόνια μετὰ τὸν Ἡρόδοτο καὶ ἀπέχει χρονικὰ πάρα πολὺ ἀπὸ τὴν ἐποχὴ τῆς «τυραννοκρατίας».

Υ.Γ. Σ' ὅτι ἀφορᾷ στὴν «ἀδελφική» συγγένεια Φοινικῶν - Ἑβραίων βλ. Παλ. Διαθήκη (Ἀμώς, κεφ. Α', 9): «Τὰδε λέγει κύριος· ἐπὶ ταῖς τρισὶν ἀσεβείαις Τύρον καὶ ἐπὶ ταῖς τέσσαρσιν οὐκ ἀποστραφήσομαι αὐτήν, ἀνθ' ὧν συνέκλεισαν αἰχμαλωσίαν τοῦ Σαλωμών εἰς τὴν Ἰουδαίαν καὶ οὐκ ἐμνήστησαν διαθήκης ἀδελφῶν». Ἐδὼ βλέπομε τὴν ἀδελφικὴν διαθήκη τῆς φοινικικῆς Τύρου μετὰ τῶν Ἑβραίων.

Βασίλειος Μαυρομμάτης

Ἀπὸ τί μπορούμε νὰ κρίνουμε τὶς θρησκείες

Ἀγαπητὲ κ. Λάμπρου,

Δὲν νομίζω ὅτι ὑπάρχει προπαγανδιστὴς - διαφημιστὴς, ποὺ νὰ μὴν προσπαθῇ νὰ ὁραιοποιήσῃ τὸ ἀντικείμενο ποὺ διαφημίζει. Τὸ ἴδιο κάνει καὶ ὁ κ. Θεοδώρου, ἐπαγγελματίας στὸ εἶδος του, στὴν ἀπάντησιν τῆς ἐβραϊορωμαϊκῆς θεολογίας πρὸς τὸν Μίκη Θεοδωράκη («Δαυλός», τεύχος 250, Ὀκτώβριος 2002). Χαίρομαι ἰδιαίτερα διότι χρησιμοποίησε τὴν γλῶσσα τοῦ ἀποστόλου Παύλου γιὰ νὰ διαφημίσῃ τὸ θεό του, ἀναγνωρίζοντας ἐμμέσως ὅτι οἱ ἀναγνώστες του εἶναι Ἕλληνες πολιτισμένοι καὶ ὄχι δάρδαροι, γεγονός παρρηγορὸ καὶ εὐχάριστο.

Θὰ ἦταν ὅμως προτιμώτερο νὰ μᾶς ἐξηγήσῃ, πῶς γίνεται στὸ ὄνομα αὐτοῦ τοῦ περιφρουμένου θεοῦ τῆς ἀγάπης νὰ ἔχῃ χυθῇ καὶ νὰ χύνεται ἀδίκῃ τόσο αἷμα ἀθῶων κατοίκων τοῦ πλανήτη Γῆ. Διότι πάνω ἀπὸ τὸ κάθε μπλά - μπλά σημασία ἔχουν

τὰ ἔργα καὶ τὰ ἔργα τῶν φανατικῶν πιστῶν τοῦ Γιαχβὲ τὰ ξέρουμε καὶ τὰ ζοῦμε σχεδὸν καθημερινά, ἄσχετα ἂν αὐτοὶ ὀνομάζονται Χριστιανοί, Ἑβραῖοι ἢ Μουσουλμᾶνοι.

Ἡ ποιότητα τῆς κάθε θρησκείας ἐκφράζεται ἀπὸ τοὺς θεμελιωτές της, τοὺς γενάρχεις της, τοὺς πιστοὺς καὶ τοὺς λειτουργοὺς της καὶ ὄχι ἀπὸ τοὺς αὐτοαποκαλούμενους θεολόγους - ἐρμηνευτές της, ποὺ δὲν εἶναι τίποτε ἄλλο παρὰ «κατηχητές».

Υ.Γ.: Πρὶν ἀπὸ λίγα χρόνια ἕνα ἀπὸ τὰ παιδιά μου ἐπισκέφθηκε μαζί μὲ τοὺς συμμαθητές του στὸ γυμνάσιο ἕνα μοναστήρι στὴν Κομοτηνὴ. Ἐκεῖ τοὺς μίλησε ὁ ἡγούμενος τῆς μονῆς, ποὺ μετὰ ξὺν ἄλλων τοὺς εἶπε ὅτι ὁ μεγαλύτερος ἔχθρος τοὺς εἶναι τὸ σῶμα τους.

Μὲ τιμὴ
Κώστας Καλούδης
Κέρκυρα

Η ΘΕΩΡΙΑ ΤΩΝ «ΚΑΤΗΓΟΡΙΩΝ» ΤΟΥ ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗ ΚΑΙ Η ΔΗΘΕΝ ΚΡΙΤΙΚΗ ΤΗΣ ΑΠΟ ΤΟΝ Ι. ΚΑΝΤ

Οί αντιφάσεις του Γερμανού στο ζήτημα των ρόλων «υποκειμένου» καὶ «ἀντικειμένου»

Καθοριστική ωστόσο επίδραση στη διαμόρφωση καὶ εξέλιξη τῶν σχετικῶν πρὸς τὴ δομὴ τῆς ἀνθρώπινης νόησης θεωριῶν ἄσκησε ὁ Ἀριστοτέλης (384-323 π.Χ.), ὁ ὁποῖος πρῶτος διατύπωσε συστηματοποιημένα τις σταθερὲς ἀρχές, πού ὀργανώνουν τὴ διαδικασία τῆς νόησης. Τὶς ἀρχές αὐτὲς τὶς πραγματεύτηκε καὶ τὶς κωδικοποίησε κάτω ἀπὸ τὸ ὄνομα «κατηγορίες». Χρειάστηκε νὰ μεσολαβήσῃ ἓνα διάστημα δύο χιλιάδων χρόνων, μέχρις ὅτου διατυπωθοῦν καινούργιες θεωρίες πάνω στὴν ἔννοια καὶ τὰ εἶδη τῶν «κατηγοριῶν».

Μὲ τὸ ζήτημα τῶν κατηγοριῶν ἀσχολήθηκαν ἀρκετοὶ νεώτεροι καὶ σύγχρονοι Εὐρωπαῖοι φιλόσοφοι. Νέα ὡστόσο ἐποχὴ στὴν ἀνάλυση τῶν κατηγοριῶν ἀνοίξε ὁ θεωρούμενος ὡς μέγιστος Εὐρωπαῖος φιλόσοφος Γερμανὸς Ἐμμανουήλ Κάντ (1724-1804), ὁ ὁποῖος διείδε στὶς κατηγορίες τὶς *a priori* ἐκείνες μορφές τοῦ λόγου, πού χαρακτηρίζουν ὄχι τὸν καθεαυτὸ κόσμο ἀλλὰ τὸ γινώσκον ὑποκείμενο καθὼς καὶ τὴ δομὴ τῆς νόησός του. Ἐνδεικτικὰ ἀποκαλεῖ τὶς κατηγορίες ὡς «ἀληθινὲς πρωτογενεῖς ἔννοιες τοῦ καθαροῦ νοῦ»¹, ἐνῶ στὸν Ἀριστοτέλη νοοῦνται ὡς ὁ λογικομεταφυσικὸς ὅρος πού δηλώνει τοὺς συγκεκριμένους τρόπους ὑπαρξῆς τῶν αἰσθητῶν καὶ τὶς προϋποθέσεις ὑπὸ τὶς ὁποῖες εἶναι δυνατόν νὰ σχηματιστοῦν ἔννοιες καὶ νὰ ἐκφραστοῦν λογικὲς κρίσεις².

Οἱ «Κατηγορίες» στὸν Ἀριστοτέλη

Ἡ ἀριστοτελικὴ Λογικὴ ἐξετάζει τὴν ἰσχὺ ἢ μὴ τῶν ὁρισμῶν τῆς διανόησής μας. Ἡ διαδικασία τῆς σύνδεσης τῶν ἰδεῶν μεταξὺ τους κατὰ λογικὸ τρόπο καὶ ἡ ἀκολουθία τους ὀνομάζεται «συλλογισμὸς» καὶ εἶναι καθαρὰ ἀριστοτελικὸ ἐπίτευγμα. Ἡ ἔρευνα τῶν λογικῶν ὁρῶν ἀπαντᾶται στὸ ὁμώνυμο ἔργο του «Κατηγορίαι»³, ἐνῶ ἀρκετὲς σχετικὲς ἀναφορὲς βρίθουν καὶ σὲ ἄλλα ἔργα του («Μετὰ τὰ Φυσικά», βιβλίο Δ'). Ὁ Ἀριστοτέλης διαιρεῖ τὸ ἐπιστητὸ σὲ δέκα ὁμάδες, πού ἀποστολὴ τους εἶναι νὰ μᾶς προμηθεύσουν μὲ τὸ ἀναγκαῖο ἐκεῖνο ὕλικό, χάρις στὸ ὁποῖο θὰ οἰκοδομηθῇ ἡ διανόησή μας καὶ θὰ μᾶς καταστήσῃ φιλοσοφικὰ ὑπόλογους καὶ ὑπεύθυνους.

Οἱ δέκα κατηγορίες εἶναι: ἡ οὐσία, τὸ ποσόν, τὸ ποιόν, τὸ πρὸς τι (ἡ ἀναφορά), τὸ ποῦ (ὁ τόπος), τὸ πότε (ὁ χρόνος), τὸ κείσθαι (ἡ στάση), τὸ ἔχειν (ἡ κατοχή), τὸ ποιεῖν (ἡ ἐνέργεια) καὶ τὸ πάσχειν (τὸ πάθημα)³. Ὁ Ἀριστοτέλης λογαριάζει ὡς σπουδαιότερες τὶς πρῶτες τέσσερις, τὶς ὁποῖες ἀναλύει διεξοδικὰ στὸ ὁμώνυμο ἔργο του. Σὲ γενικὲς γραμμὲς ὅμως, ὅλες τους ἔχουν ὡς ἑξῆς:

1 Κορυφαία ὄλων εἶναι ἡ κατηγορία τῆς οὐσίας, ἡ ὁποία διακρίνεται στὴν πρώτη, δηλ. σὲ ἐκείνη πού ἀναφέρεται σὲ συγκεκριμένο ὄν (π.χ. Σωκράτης) καὶ στὶς δευτέρες, πού δηλώνουν τὸ γένος (π.χ. ἄνθρωπος) καὶ τὸ εἶδος (π.χ. ζῶον) τοῦ συγκεκριμένου αὐτοῦ ὄντος. Ἡ πρώτη οὐσία ἐπέχει θέση ὑποκειμένου, ἐνῶ οἱ δευτέρες ἀποδίδονται ὡς κατηγορούμενα στὴν πρώτη οὐσία. Τὴν πρώτη οὐσία προσδιορίζουν καὶ οἱ ἄλλες κατηγορίες, οἱ ὁποῖες ὀνομάζονται καὶ συμβεβηκότα, γιατί δὲν ἔχουν αὐτοτελῆ ὑπαρξη, ἀλλὰ ὁ ρόλος τους εἶναι νὰ προσδιορίζουν τὴν πρώτη οὐσία.

2 Τὸ **ποσόν** δηλώνει ὅ,τι διαιρεῖται σὲ δύο ἢ περισσότερα συστατικά, καθένα ἀπὸ τὰ ὁποῖα εἶναι καὶ κάτι συγκεκριμένο· π.χ. τὸ ὕψος καὶ τὸ βάρος τοῦ Σωκράτη κ.λπ.

3 Τὸ **ποιόν** δηλώνει τὴ διαφορὰ οὐσίας μεταξὺ ἀνθρώπων· π.χ. ὁ Σωκράτης εἶναι μορφωμένος.

4 Τὸ **πρὸς τι** (ἡ ἀναφορά) ἀναφέρεται σὲ ὅσα λέγονται γιὰ τὸ συγκεκριμένο ὄν σὲ συσχέτιση μὲ κάποιο ἄλλο· π.χ. ὁ Σωκράτης εἶναι κοντύτερος ἀπὸ τὸν Μένωνα.

5 Τὸ **ποῦ** (ὁ τόπος) ἀντιστοιχεῖ σὲ ὠρισμένο τοπικὸ σημεῖο· π.χ. ἡ Ἀρχαία Ἀγορά.

6 Τὸ **πότε** (ὁ χρόνος) ἀφορᾷ σὲ χρονικὴ ὑπόμνηση· π.χ. σήμερα, προχθές, περὺσι κ.λπ.

7 Τὸ **κείσθαι** (ἡ στάση) δηλώνει ἀκίνησι· π.χ. κάθομαι.

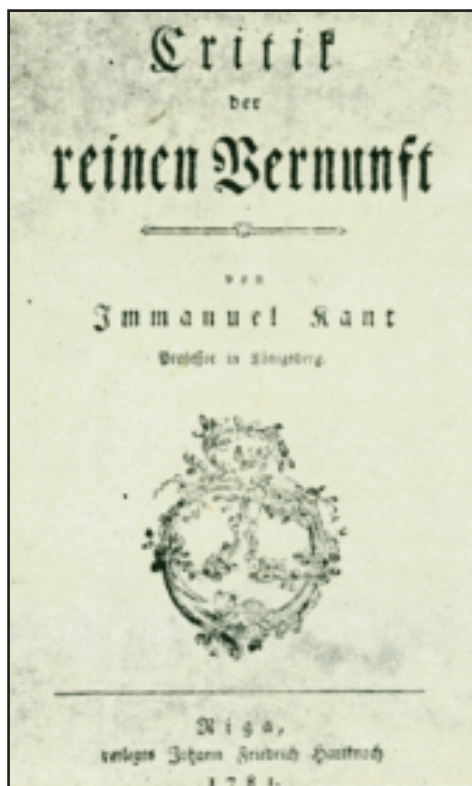
8 Τὸ **ἔχειν** (ἡ κατοχή) σημαίνει κτήση· π.χ. τὰ ὅπλα μου.

9 Τὸ **ποιεῖν** (ἡ ἐνέργεια) δηλώνει τὴν πράξη πού κάνει κάποιος· π.χ. τέμνω, κόβω καὶ

10 Τὸ **πάσχειν** (τὸ πάθημα) ἀντιστοιχεῖ σὲ ὅ,τι ὑφίσταται (παθαίνει) κάποιος· π.χ. καίγομαι κ.λπ.⁴.

Μὲ τὶς ἀριστοτελικὲς κατηγορίες συστηματοποιοῦνται οἱ ὄψεις τῆς πραγματικότητας, πού συλλαμβάνει ὁ ἀνθρώπινος νοῦς. Ὡς ἐκ τούτου γίνεται φανερὸ πὼς οἱ πρῶτες οὐσίαι δηλώνουν ἓνα ὄν συγκεκριμένο, ἐνῶ οἱ ὑπόλοιπες (οἱ δευτέρες) λειτουργοῦν ὡς ιδιότητές του καὶ ἀποκτοῦν νόημα μόνο μέσα ἀπὸ τὴν ὑπαρξη τοῦ ὄντος αὐτοῦ. Μ' ἄλλες λέξεις, ἂν ἡ πρώτη οὐσία ἀπάη νὰ ὑφίσταται θὰ ἀψουν νὰ ὑφίστανται καὶ οἱ δευτέρες.

Συμπέρασμα: Ὁ Ἀριστοτέλης προσεγγίζει τὴν ἀντικειμενικὴ πραγματικότητα, περιγράφοντας καὶ μετασχηματίζοντας τὶς ὄντολογικὲς ὄψεις τῆς σὲ λογικὲς καὶ ἀληθεῖς προτάσεις (ὄντολογικὸ καὶ λογικὸ ἐπίπεδο). ➤➤

Ἀριστερὰ ὁ «μέγιστος» τῶν Εὐρωπαϊῶν φιλοσόφων Ἐμμανουήλ Κὰντ (1724-1804) καὶ δεξιὰ τὸ ἐξώφυλλο τῆς ἀ' ἐκδόσεως τοῦ ἔργου του «Κριτική τοῦ Καθαροῦ Λόγου» (1781), στὸ ὁποῖο ἐπιχειρεῖ τὴν ἀνασκευὴ τῆς «Θεωρίας τῶν Κατηγοριῶν» τοῦ Ἀριστοτέλη. Ὀλόκληρη ἡ νεώτερη φιλοσοφία ἀδυνατεῖ νὰ συλλάβῃ τὴν ἐνότητα ὑποκειμενικότητας καὶ ἀντικειμενικότητας, τὴν ὁποία εἶχαν προσεγγίσει μὲ ἀπόλυτη ἐλευθερία οἱ ἀρχαῖοι Ἑλλήνες διανοητές, σὲ ἀντίθεση μὲ τοὺς Εὐρωπαϊοὺς. Ἡ προφανὴς ἀλλὰ ἀνείπωτη αἰτία τῆς ἀδυναμίας τους αὐτῆς εἶναι ἡ κυριαρχοῦσα ἀντίληψη τοῦ Χριστιανισμοῦ περὶ ἐξωσμπαντικοῦ Λόγου, σὲ ἀντίθεση μὲ τὴν ἀρχαιοελληνικὴ κατάκτηση τοῦ ἐγκόσμιου Λόγου ὡς τρόπου λειτουργίας τοῦ Σύμπαντος, χωρὶς τὴ θεοκρατικὴ - μεταφυσικὴ φαντασίωση περὶ Λόγου - Κτίστη τοῦ Σύμπαντος. (Βλ. καὶ τὸ σχετικὸ ἄρθρο τοῦ κ. Ι. Κυπαρισσοῦ στὸ παρὸν τεῦχος τοῦ «Δ»). Ὅθεν ἡ ἔννοια τοῦ Λόγου τοῦ Κὰντ ὡς ὅρου συγκρίσεως («κριτικῆς») σὲ σχέση μὲ τὴν ἔννοια «Κατηγορία» τοῦ Ἀριστοτέλη εἶναι μεταφυσικὴ.

Οἱ «Κατηγορίες» στὸν Κάντ

Στὴ σύνταξη τοῦ δικοῦ του ἀντίστοιχου πίνακα ὁ Κάντ ἀγνόησε τὸν ἀριστοτελικὸ ἀνταντακλαστικὸ χαρακτήρα τῶν κατηγοριῶν καὶ τὶς ἐξέλαβε ὡς ἀμετάβλητες μορφές τῆς νόησης, ποὺ ρυθμίζουν τὸ πολυποίκιλο ἐμπειρικὸ ὕλικό. Οἱ γνωστικὲς δομὲς τοῦ νοῦ εἶναι αὐτὲς ποὺ ἐπεξεργάζονται καὶ ὁργανώνουν τὴν ἀντικειμενικὴ πραγματικότητα καὶ χάρη στὴ δική τους συνδρομὴ κατανοοῦμε τὸν κόσμον ποὺ μᾶς περιβάλλει. Οἱ κατηγορίες ἐνοικοῦν στὴ διάνοια καὶ συμβάλλουν στὴ διατύπωση συνθετικῶν *a priori* κρίσεων. Ἡ ἐπενέργεια τῶν γνωστικῶν δομῶν τοῦ καθαροῦ νοῦ, δηλαδή τοῦ νοῦ ποὺ δὲν ἔχει ἀναμιχθῇ μὲ τὴν ἐμπειρία πάνω στὴν πραγματικότητα, διευκολύνει τὴ «σύλληψή» τῆς ἀπὸ τὸν ἄνθρωπον.

Γίνεται ἐπομένως γνωστό, ὅτι ὁ Κάντ ἐνδιαφέρεται περισσότερο γιὰ τὴν ἐσωτερικὴ καὶ ἔμφυτη ἱκανότητά μας νὰ συνειδητοποιοῦμε τὴν ἐμπειρία μας. Οἱ κρίσεις μας γιὰ τὴν ἀντικειμενικὴ πραγματικότητα ἀποκοτῶν ἰδιαίτερη ἀξία, ἐπειδὴ στηρίζονται σὲ γνωστικὸ ὕλικό ποὺ φέρουμε ἀπὸ τὴ στιγμή τῆς γέννησής μας. Ὡς κατ' ἐξοχὴν δημιουργήματα τοῦ νοῦ οἱ κατηγορίες ἔχουν καθαρὰ ὑποκειμενικὸ κῦρος, ἐφ' ὅσον οἱ φυσικοὶ νόμοι ὑπάρχουν μόνο σὲ σχέση μὲ τὸ ὑποκείμενο τῆς γνώσης, ποὺ κάθε φορὰ τοὺς προσεγγίζει καὶ τοὺς διερευνᾷ.

Ὁρμώμενος ὁ Κάντ ἀπὸ τὸν χαρακτηρισμὸ ποὺ ὁ ἴδιος ἀποδίδει στὶς κατηγορίες ὡς ἀληθινὲς πρωτογενεῖς ἐννοιες τοῦ νοῦ, ταυτίζει τὶς διαδικασίες τοῦ νοεῖν καὶ τοῦ κρίνειν. Ἡ θέση του αὐτὴ τὸν παρωθεῖ νὰ ἀναπτύξῃ τὴ δική του θεωρία γιὰ τὶς κατηγορίες στὸ ἔργο του «Κριτικὴ τοῦ Καθαροῦ Λόγου».

Κατὰ τὸν Κάντ οἱ κατηγορίες διακρίνονται σὲ τέσσερα βασικὰ γένη: ποιότητας (πραγματικότητα, ἄρνηση, περιορισμός), ποσότητας (ἐνότητα, πολλότητα, ὁλότητα), ἀναφορᾶς (σχέση οὐσίας καὶ ιδιότητας, αἰτιότητα, ἀλληλεπίδραση ἐνεργοῦντος καὶ πάσχοντος), καὶ τροπικότητας (δυνατότητα καὶ ἀδυναμία, πραγματικότητα καὶ μὴ πραγματικότητα, ἀναγκαιότητα καὶ τύχη)⁵.

Ἡ κριτικὴ τῆς καντιανῆς κριτικῆς. - Συμπέρασμα

Ο Κάντ, ἂν καὶ ἀφορμᾶται ἀπὸ τὸν ἀρχαῖο Ἑλληνα φιλόσοφο, ὑποτιμᾷ τὴ συστηματικότητα καὶ τὴν ποιότητα τῆς ἀριστοτελικῆς σκέψης. Δηλώνει χαρακτηριστικὰ, ὅτι ἡ ἀνάπτυξη τῶν δικῶν του κατηγοριῶν ἀπέχει παρὰ σάγγας ἀπὸ τὴν ἀντίστοιχη ἀριστοτελική, γεγονὸς ποὺ κατὰ τὸν ἴδιο πάντοτε, καθιστᾷ τὶς φιλοσοφικὲς του θεωρίες περισσότερο ἀξιόπιστες ἄρα καὶ προνομιακὲς σὲ σχέση πρὸς ἐκεῖνες τοῦ προγενέστερου του στοχαστῆ.

Ὁ Κάντ κατηγορεῖ ἀκόμη τὸν Ἀριστοτέλη, ὅτι μὲ τὴν πρόσμιξη τοῦ ἐμπειρικοῦ στοιχείου στὶς γνωστικὲς λειτουργίες, κατέστησε τὸν ἀνθρώπινον νοῦ παθητικὸ δέκτη τοῦ κόσμου ποὺ τὸν περιβάλλει. Κάτι τέτοιο ὥστόσο δὲν ἰσχύει, γιατί μπορεῖς νὰ μιλήσῃς γιὰ κάτι, μόνο ἂν ὑπάρχῃ αὐτὸ τὸ κάτι. Οἱ διαφορὲς ὧψεις τοῦ ὄντος δηλαδή γίνονται ἀντιληπτές ἀπ' τὸν ἄνθρωπον μόνο ὕστερα ἀπὸ μιὰ ἀλλεπάλληλη σειρὰ ἀποκαλύψεων τοῦ πρώτου. Ἐπομένως, ἂν γιὰ ἓναν τομέα

τοῦ ἐπιστητοῦ ὑπάρχει ἄγνοια, ἡ «εὐθύνη» δὲν ἐπιφορτίζεται στὸν ἄνθρωπο ποὺ τὸν προσεγγίζει γνωστικά, ἀλλὰ στὴν πραγματικότητα καὶ στὸ βαθμὸ ποὺ ἐκείνη τοῦ ἀποκαλύπτεται. Ἀπεναντίας στὸν Κάντ ἡ γνώση τοῦ κόσμου ξεκινᾷ ἀπ' τὸν ἄνθρωπο. Οἱ γνωστικὲς δομὲς ποὺ *a priori* ἐνοικοῦν στὸν καθαρό νοῦ, ἀναλαμβάνουν νὰ ἐπεξεργαστοῦν τὸ πλούσιο ἐμπειρικό ὕλικό. Ἡ εὐθύνη ἔτσι μετατίθεται στὸν ἄνθρωπο, ἐφ' ὅσον χρέος του δὲν εἶναι πλέον νὰ γνωρίσῃ τὴν πραγματικότητα, ὅπως αὐτὴ τοῦ ἀποκαλύπτεται, ἀλλὰ νὰ τὴ διαμορφώσῃ. Ἄν τώρα, γιὰ ὁποιοδήποτε λόγο, κάτι τέτοιο δὲν καταστῇ ἐφικτό, ὑπεύθυνος εἶναι ὁ ἴδιος ὁ ἄνθρωπος καὶ οἱ γνωστικὲς του δομὲς. Γιὰ νὰ ἀποφύγῃ μάλιστα τὸν σκόπελο αὐτὸ ὁ Κάντ, ἐπινόησε τὶς θεμελιώδεις μορφὲς τῆς ἐποπτείας, δηλαδὴ τὸ χῶρο καὶ τὸ χρόνο, οἱ ὁποῖες δὲν ἀνήκουν στὶς κατηγορίες καὶ εἶναι αὐτὲς ποὺ ἐμποδίζουν ἐνίοτε τὸν ἄνθρωπο νὰ ἀντιληφθῇ τὰ πράγματα ὡς ἔχουν.

Ὁ Κάντ κορυφώνει τὴν κριτικὴ του μὲ τὴ φράση «*συνέγραψε διαστικά*». Κατηγορεῖ ἐν προκειμένῳ τὸν Ἀριστοτέλη γιὰ ἀσαφεῖς καὶ ἀνολοκλήρωτες κρίσεις πάνω στὰ ζητήματα τῆς φύσης καὶ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν κατηγοριῶν. Ἄπαξ ὥστόσο καὶ μίλησε πρῶτος αὐτὸς γιὰ τὶς κατηγορίες (σὲ σημεῖο ποὺ νὰ ἀποκαλεῖται σήμερα θεμελιωτὴς καὶ εἰσηγητὴς τῆς θεωρίας), δικαιολογεῖται ἀπόλυτα νὰ διατυπώσῃ ἐπιφυλάξεις σχετικὰ μὲ ὠρισμένες πτυχὲς τοῦ θέματος. Οἱ ἐνδοιασμοὶ αὐτοὶ ἄλλωστε ἴσως παρακίνησαν τὸ Γερμανὸ στοχαστὴ νὰ ἀσχοληθῇ σὲ βάθος μὲ τὸ συγκεκριμένο ζήτημα. Ἀπὸ τὴν ἄλλη πλευρὰ ὁ Κάντ φάσκει καὶ ἀντιφάσκει, ὅταν διατείνεται ὅτι ἡ πρόθεσή του δηλαδὴ ἡ γνωστικὴ διερεύνηση τῆς ἀντικειμενικῆς πραγματικότητος συμπίπτει μ' ἐκείνη τοῦ Ἀριστοτέλη. Ὅταν χρησιμοποιοῖ τὸ ρῆμα «*συμπίπτει*», προφανῶς ἐννοεῖ ὅτι «*συμβαίνει τυχαῖα*».

Πῶς ὅμως εἶναι δυνατόν νὰ καταλήγῃ στὰ ἴδια ἀκριδῶς συμπεράσματα καὶ νὰ διαπνέεται ἀπὸ τὶς ἴδιες μὲ τὸν Ἀριστοτέλη προθέσεις, ὅταν ἰσχυρίζεται ὅτι ὅλως τυχαίως τὸ ἀνακάλυψε αὐτό; Ἐπομένως δὲν δύναται νὰ ὑπαινίσσεται ἀπ' τὴ μιά, ὅτι εἶναι θέμα τύχης ἡ σύμπτωση τῶν προθέσεων τους καὶ ἀπὸ τὴν ἄλλη νὰ κατηγορῇ τὸν Ἑλληνα φιλόσοφο γιὰ διαστικὴ συρραφὴ θέσεων καὶ ἀπόψεων.

Ἡ τελευταία διαπίστωση προϋποθέτει ἐξονυχιστικὴ μελέτη, ἐνῶ ἡ ἀπλὴ σύμπτωση προδηλώνει ἄγνοια τοῦ ἔργου καὶ τῶν πονημάτων μεταξὺ τῶν συγκρινόμενων συγγραφέων, κάτι ποὺ φυσικὰ δὲν ἰσχύει.

Σημειώσεις:

1. I. Kant, «*Κριτικὴ τοῦ Καθαροῦ Λόγου*», εἰσαγωγή - μετάφραση - σχόλια Ἀναστάσιος Γιανναράς, ἐκδ. Παπαζήση, 1979, σελ. 51.

2. Νίκος Μακρῆς, «*Εἰσαγωγικὸ Λεξικὸ Πολιτικῶν Ὁρῶν καὶ Φιλοσοφίας, Πολιτικὰ Θέματα*», ἐκδ. «Ἰρις», σελ. 184.

3. Ἀριστοτέλης, «*Κατηγορίαι*», Εἰσαγωγή - μετάφραση - σχόλια Η.Π. Νικολοῦδης, §4 25-27, σελ. 86, ἐκδόσεις «Κάκτος».

Χρήστος Δ. Σκιαδαρέσης

ΜΕΤΑ ΑΠΟ 17 ΑΙΩΝΕΣ...

Αναμφιδόλως πρόκειται για μιὰ απόφαση - σταθμὸ στὴν ἱστορία τῆς ἐπίσημης Νεοελληνικῆς Παιδείας: Τὸ Ε' Τμῆμα τοῦ Συμβουλίου τῆς Ἐπικρατείας ἀπεφάνθη ὁμόφωνα, πὼς ἡ διδασκαλία τοῦ μαθήματος τῶν Θρησκευτικῶν θὰ πρέπει νὰ λάβῃ μορφή θρησκευσιολογίας, διδάσκοντας τὴν ἱστορία, τὸ ρόλο καὶ τὶς ἀρχές τῶν θρησκειῶν καὶ ὄχι νὰ ἀποτελῇ «**ἀπολογία ὑπὲρ τῆς ἑλληνορθόδοξης πίστεως**», ὅπως γίνεται σήμερα (Πρακτικὸ 347/2002). Συμπληρώνει ἐπίσης, πὼς τὸ νέο αὐτὸ ἀντικείμενο τοῦ μαθήματος τῶν Θρησκευτικῶν ὄχι μόνον δὲν ἀντιβαίνει πρὸς τὸ Σύνταγμα, ἀλλὰ ἀνταποκρίνεται πληρέστερα στὶς ἐπιταγές ποὺ ἀπορρέουν ἀπὸ αὐτό. Ὡς σημειωθῇ ἀκόμη, πὼς ἡ γνωμοδότηση αὐτὴ τοῦ Συμβουλίου τῆς Ἐπικρατείας συμπλέει πλήρως πρὸς τὴν ἀπόφαση τῆς Ἀρχῆς Προστασίας Προσωπικῶν Δεδομένων, ἡ ὁποία ἐξεδόθη λίγους μῆνες ἐνωρίτερα καὶ ἔκρινε πὼς εἶναι παράνομο νὰ ζητητῇ ἀπ' τοὺς γονεῖς νὰ δηλώνουν τὶς ἀλλότριες πρὸς τὸ «ἑλληνορθόδοξο δόγμα» πεποιθήσεις τους, ὥστε νὰ ἀπαλλάσσονται τὰ παιδιά τους ἀπ' τὸ μάθημα τῶν Θρησκευτικῶν.

Τὸ Ἑλλαδικὸ Κράτος, ὅστερα ἀπὸ 180 χρόνια πλήρους πνευματικῆς ὑποταγῆς στὸν Βυζαντινὸ Χριστιανισμό, καὶ τὸ Ἑλληνικὸ Ἔθνος, ὅστερα ἀπὸ δεκαεπτὰ αἰῶνες σκλαβιάς στὸ ἰουδαϊκὸ δόγμα, κάνουν τὰ πρῶτα τους – μικρὰ ἔστω – δῆματα πρὸς τὸ δρόμο, ποὺ ὀδηγεῖ στὴν ὀριστικὴ ἀποτίναξη τοῦ ἀσιατικοῦ πνευματικοῦ ζυγοῦ. Βεβαίως ὁ δρόμος εἶναι μακρὺς, ἡ ἀρχὴ ὅμως ἔγινε.

Η διδασκαλία τοῦ μαθήματος τῶν Θρησκευτικῶν ὡς Θρησκευσιολογίας, ποὺ θὰ δίνῃ ἔμφαση «**στὴν ἱστορία, τὸ ρόλο καὶ τὶς ἀρχές**» τῶν θρησκειῶν (ὅπως σημειώνεται στὴν σχετικὴ γνωμοδότηση τοῦ Σ.τ.Ε) καὶ ἰδιαίτερος τῆς χριστιανικῆς θρησκείας, θὰ εἶναι μιὰ ἀκρως σημαντικὴ ἐξέλιξη. Διότι εἶναι σὲ θέση – ἂν διδαχθῇ σωστά – νὰ ἀποκαλύψῃ στὶς νέες γενιές τὰ παρακάτω ἀνείπωτα καὶ θαμμένα:

- α. Πὼς ἡ θρησκευτικὴ μισαλλοδοξία ἀνεφάνη στὸν κόσμον μέσα ἀπ' τὰ κείμενα τῆς Π. Διαθήκης καὶ γιγαντώθηκε διὰ τοῦ Χριστιανισμοῦ.
- β. Πὼς ἡ ἐπιβολὴ τοῦ χριστιανισμοῦ ἐξυπηρετοῦσε τὴ Ρωμαϊκὴ Αὐτοκρατορία, ἡ ὁποία καὶ τὸν ἐπέβαλε διὰ τῆς βίας.
- γ. Πὼς αὐτὴ ἡ ἐπιβολὴ ἦταν ἀδύνατη χωρὶς τὴν προηγούμενη καταστροφὴ τοῦ Ἑλληνικοῦ Πολιτισμοῦ, ὅπερ καὶ ἐγένετο.
- δ. Πὼς οἱ τρεῖς ἰουδαιογενεῖς θρησκείες ἐπιβλήθηκαν μὲ ποταμὸν αἵματος: ὁ Ἰουδαϊσμός στὴν Παλαιστίνη, ὁ Ἰσλαμισμός στοὺς Ἀραβες, Πέρσες, Αἰγύπτιους κ.π.ἄ., ὁ Χριστιανισμός στὴν Ἑλλάδα, στὴν Εὐρώπη καὶ ἀργότερα στὴν Ἀμερικὴ.

Αὐτὲς εἶναι μερικὲς ἀπ' τὶς ἀλήθειες ποὺ ἓνα μάθημα θρησκευσιολογίας ὀφείλει νὰ διδάξῃ, ἀφοῦ κατὰ τὸ Ἀνώτατο Δικαστήριον θὰ ἀναφέρεται στὶς «ἀρχές, τὴν ἱστορία καὶ τὸν ρόλο» τῶν θρησκειῶν. Αὐτὰ στὸν ἓνα ἢ στὸν ἄλλο βαθμὸ εἰσέρχονται σταδιακὰ στὴ σχολικὴ ἐκπαίδευση τῶν εὐρωπαϊκῶν χωρῶν. Δὲν εἶναι τυχαία ἡ στάση τοῦ Πάπα τὰ τελευταῖα χρόνια, ποὺ μὲ περίσσια ταπεινότητα ζήτησε συγγνώμην ἀπ' τὴν Ἱστορία, συγγνώμην ἀπ' τοὺς λαοὺς. Ὡς συγκρίνουμε τὴν παπικὴ στάση μὲ τὴν ἀλαζονικὴ συμπεριφορὰ τοῦ προκαθημένου τῆς δικῆς μας ἐκκλησίας, γιὰ νὰ δοῦμε τὸ ἐπίπεδο τῆς παιδείας μας.

Ὅπως εἶπαμε, ὁ δρόμος εἶναι μακρὺς. Ἡ ἀρχὴ ὅμως ἔγινε.

Παναγιώτης Κουβαλάκης

Ο ΧΟΡΟΣ ΤΑΥΤΙΖΕΤΑΙ ΜΕ ΤΟΝ ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΝ

‘Ο έκβαρβαρισμός του στις νεώτερες εποχές

‘Ο Έλλην μέσω του χορού έδωσε μορφή σ’ όλες τις πνευματικές, ψυχικές και σωματικές κινήσεις του ανθρώπινου σώματος είτε συνειδητές είτε ασυνείδητες ήσαν αυτές. Αυτές τις κινήσεις ούτως ή άλλως είναι αναγκασμένος να τις εκτελέη καθημερινώς με τάξη ή με άταξία. ‘Η τέχνη του Χορού είναι συνυφασμένη με κάθε είδους έκδηλώσεις και δεμένη με την ίδια τη ζωή, πού ως σκοπό έχει την έκφραση του Λόγου.

Για τη μορφοποίηση των άτάκτων (συνειδητών ή μη) κινήσεων του ανθρώπινου σώματος απαιτούνται απαραίτητως κι άλλες δύο τέχνες: ή ποίησης (λόγος μορφωμένος) και ή μελωδία (φθόγγοι μορφωμένοι). Πνεύμα, ψυχή και σώμα μορφοποιημένα ταυτοχρόνως, άδιασπάρτως και άρμονικώς. Αυτό το μέγα επίτευγμα ό ‘Έλλην άνθρωπος τό ώνόμασε τραγούδι. Μ’ αυτό έκφράστηκαν οι θεοί του αλλά και ό ίδιος. ‘Η ίδια ή ζωή των πάντων χαρακτηρίζεται έκ της κινήσεως· αυτή δέ ή κίνησης έμπεριέχει τόν ρυθμόν, πού είναι ρυθμική μουσικοκινητική άγωγή, ή όποία άποτείνεται στόν άνθρωπο, ως σύνολο πνευματικό, ψυχικό και σωματικό. ‘Ο ρυθμός έχει συνεχόμενη κίνηση ροής. Έμπεριέχει επίσης την επανάληψη και την περιοδικότητα (ένανταγές ήμερών, εποχών και λοιπά). Οί επαναλαμβανόμενες περίοδοι των φαινομένων αυτών είναι όμοιες, αλλά ποτέ ίδιες. Δέν πρόκειται δέδαια για μηχανικές κινήσεις, αλλά για οργανικές αναπλάσεις. Διαφοροποιείται ό ρυθμός άπό τό μέτρο. Μέτρο, όπως χρησιμοποιείται ό όρος στή ρυθμική, σημαίνει διαίρεση του χρόνου ή του χώρου σε ίσα μαθηματικά διαστήματα. Σύμφωνα με τόν ‘Ηλία Τσατσόμοιρο, μέτρο είναι: *«μάθησις πού οδηγεί με ρυθμό, συγχρονισμένα με τό χώρο, όπου κατοικεί»* («Ιστορία Γενέσεως της ‘Ελληνικής Γλώσσας», έκδόσεις «Δανλός», φιλολογική επιμέλεια, Δ. Ι. Λάμπρου, 1991). Τά μετρικά φαινόμενα μπορούν να συλληφθούν, να ύπολογιστούν και να περιγραφούν, ένψ τά ρυθμικά, μη έχοντας τά στοιχεία της πανομοιουτύας, δέν μπορούν να ύπολογιστούν με τό νοϋ, αλλά πρέπει να διωθούν μ’ όλο τό είναι του ανθρώπου.

‘Η άναγνώριση της διαφοράς αυτής μεταξύ ρυθμικού και μετρικού φαινομένου δημιουργεί μία βασική θεώρηση: τά ρυθμικά φαινόμενα είναι σύμφωνα με τη φύση, όπως την ζούμε καθημερινώς. Κανένα φυσικό στοιχείο (σύννεφο, φύλλο, σταγόνα βροχής) δέν είναι πανομοιότυπο με άλλο. Έτσι τά ρυθμικά φαινόμενα συνταιριάζονται με τόν άνθρωπο ως ψυχο-πνευματική και σωματική όλότητα, ή όποία είναι επίσης κομμάτι της φύσεως, ένψ τά μετρικά φαινόμενα αντίθέτως άποτείνονται στόν έγκέφαλον και τόν δραστηριοποιούν.

‘Ο χορός, χάρη στο ρυθμό και την ιδιορρυθμία του, άποτελεί μέρος της ύπάρξεώς μας, γι’ αυτό, προτού να θεωρηθή ως τέχνη, είχε προορισμό πολύ πιό ζωντανό: όταν

ὁ ἄνθρωπος ζοῦσε ἀπροστάτευτος μέσα στὴ φύση – σ' ἓνα περιβάλλον ἐχθρικό, παντοδύναμο, μὲ φαινόμενα ἀνεξήγητα ποὺ γι' αὐτὸ ἔνιωθε ἀδύναμος – κατέφευγε στὸ χορὸ, γιὰ νὰ αὐξήσῃ τὴ δύναμή του· ἀντιδροῦσε μὲ τὸ χορὸ, σ' ὅ,τι ἀδυνατοῦσε νὰ πολεμήσῃ μὲ τὶς δυνάμεις του· στὸ χορὸ εὑρίσκει διέξοδο στὶς φυσικὲς ἢ πνευματικὲς ἀδυναμίες του.

Οἱ πρῶτες ἐκδηλώσεις τῆς ὁμάδος ὡς σκοπὸ εἶχαν τὴν ἐξευμένιση καὶ προδιάθεση τῶν θεῶν. Ἐχόρευε ὁ ἄνθρωπος ἀπὸ ἀνάγκη· ἐπωφελεῖτο ἐκ τοῦ χοροῦ καὶ ἐκ τοῦ ἐρεθισμοῦ ποὺ τοῦ προκαλοῦσε. Οἱ ἀσυνείδητες καὶ ἀτακτες κινήσεις ποὺ καθημερινῶς ἐκτελεῖ ὁ ἄνθρωπος τὸν ὀδηγοῦν στὴ μαγεία, διότι ἡ θρησκεία εἶναι συνυφασμένη μὲ τὴ μαγεία. Ὁ χορὸς ἐνίσχυνε μὲ τὴν ὄρχηση στὴν ἀρχαία Ἑλλάδα. Μὲ τὸν ὄρο ὄρχηση ἐννοοῦνται ἐκτὸς τῶν δηματισμῶν καὶ οἱ ἐρμηνευτικοὶ χοροί, καθὼς ἐπίσης καὶ οἱ ποιήσεις μιμητικὲς ἀσκήσεις. Σύμφωνα μὲ μία πανάρχαια παράδοσι, ἡ Ρέα, ἡ μητέρα τῶν Ὀλυμπίων θεῶν, ἦταν ἡ πρώτη ποὺ μυήθηκε στὴν τέχνη τοῦ χοροῦ. Ἐκείνη μὲ τὴ σειρά τῆς ἐδίδαξε τὸ χορὸ στοὺς ἱερεῖς τῆς, τοὺς Κουρήτες στὴν Κρήτη καὶ τοὺς Κορύβαντες στὴ Φρυγία. Ἡ τέχνη τῆς ὄρχήσεως συμπίπτει μὲ τὴ δημιουργία τοῦ παντός· ἀνεφάνη δὲ συγχρόνως μὲ τὸν ἀρχαιότατον τῶν θεῶν, τὸν Ἔρωτα. Δείγματα τῆς ἀρχεγόνου ὄρχήσεως εἶναι οἱ κινήσεις τῶν ἄστρων, οἱ περιφορὲς τῶν πλανητῶν πέριξ τῶν ἀπλανῶν καὶ οἱ εὐρυθμες αὐτῶν σχέσεις. Ὁ Ἥλιος Τσατσόμοιρος ἀναλύει τὴν «ὄρχηση» ὡς ἑξῆς: «*Ἐκ τοῦ μικροῦ χώρου (ὅπου τελεῖται ὁ χορὸς), τὸ χάος ἐκπέμπει τὸ φωτεινὸ σῆμα, τὸ ὁποῖο κατευθύνεται παλινδρομικῶς (μὲ ρυθμὸ καὶ μέτρο) εἰς τὴν αἰώνια θάλασσα*».

Ἡ ταύτιση Χοροῦ καὶ Ἀθλητισμοῦ στὴν Ἑλλάδα

Ὁ χορὸς καὶ ὁ ἀθλητισμὸς ἐνίζοντο κατὰ τὴν ἀρχαιοελληνικὴν ἀντίληψη. Ὁ ἀθλητισμὸς εἶναι ἡ συμπεριφορὰ τοῦ σύμπαντος κόσμου. Ὅλα τὰ ἀγωνίσματα εἶναι ἡ προσπάθεια ἐκάστου ζῶντος ὀργανισμοῦ, προκειμένου νὰ ἐπιβιώσῃ, ὥστε νὰ διατηρηθῇ ἡ ἰσορροπία τῆς Φύσεως. Ἡ νίκη δὲ εἶναι ἡ ἐπικράτηση τῆς ζωῆς ἐπὶ τοῦ θανάτου.

Σ' ὅλες τὶς τελετὲς καὶ τὶς θυσίες ὁ ἀρχαῖος Ἕλλην συμπεριέλαβε τὴν ὄρχηση καὶ τὴν μουσική. Ὁ Λουκιανὸς μᾶς πληροφορεῖ: «*Ὁ Ὀρφεὺς καὶ ὁ Μουσαῖος, οἱ ὁποῖοι ἦσαν ἐκ τῶν ἀρίστων ὀρχηστῶν τῆς ἐποχῆς των καὶ οἱ ὁποῖοι ἴδρυσαν τὶς μυστικὰς τελετὰς, ἐθεώρησαν ὅτι θὰ ἦτο πολὺν ὥραϊον νὰ γίνεταί ἡ μῆσις εἰς τὶς τελετὰς αὐτὰς μὲ ρυθμὸν καὶ ὄρχησιν. Καὶ οὕτω ἐνομοθέτησαν*» («Περὶ Ὀρχήσεως»).

Στὴν ἀρχαία Ὀλυμπία, ἔδρα τῶν ἀρχαίων ἀγώνων καὶ μήτρα κάθε ἀνωτέρας τελετῆς, ὑπῆρχαν οἱ ναοὶ τοῦ Διὸς καὶ τῆς Ἥρας. Ἐνας τελετουργικὸς χορὸς, πιθανώτατα πρὸς τιμὴν τῆς Ἥρας, παρουσιάζεται σ' ἓνα χάλκινο γλυπτὸ τοῦ 8ου αἰῶνος. Τὸ γλυπτὸ σύμπλεγμα ἀποτελεῖται ἀπὸ ἐπτὰ γυνεὲς χορευτρίες σὲ κύκλο, μὲ τὰ χεῖρα τους ἡ καθεμιά στὸν ὄμο τῆς ἄλλης. Αὐτὸ θυμίζει πολλοὺς ἐκ τῶν συγχρόνων ἐλληνικῶν χορῶν.

Ὁ χορὸς σὲ κύκλο, μὲ τὰ χεῖρα ἐνωμένα κυρίως, εἶχε ἰδιαίτερη σημασία γιὰ τοὺς ἀρχαίους Ἕλληνες. Οἱ χοροὶ αὐτοὶ ἐκτελοῦντο συχνάκις γύρω ἀπὸ ἓνα βωμὸ, ἓνα δένδρον, ἓνα κίονα ἢ ἄλλο ἱερὸ ἀντικείμενον συνήθως ἀπὸ ἓνα μουσικό. Ἡ παρουσία ἀνθρώπου ἢ ἀντικειμένου ἐντὸς τοῦ κύκλου γινόταν μὲ σκοπὸ νὰ διωχθοῦν οἱ ἀρνητικὲς, οἱ ἀνεπιθύμητες ἐπιρροὲς καὶ νὰ μείνουν ἐντὸς μόνον οἱ θετικὲς - ἐπιθυμητὲς.

Ἡ ὄρχηση, καίτοι ἀναπόσπαστο τμῆμα ὅλων τῶν τελετῶν καὶ ἀγώνων, δὲν συμπεριλαμβάνετο στὸ ἀγωνιστικὸ πρόγραμμα τους. Ὁ Λουκιανὸς μᾶς πληροφορεῖ, πῶς ὅταν ἔπαιναν οἱ ἀγωνιζόμενοι στὸ Παγκράτιο νὰ ἀλληλοχτυπιοῦνται, τελείωναν τὴν προσπάθειά τους μὲ χορὸ. Συνωδεύονταν δὲ ἀπὸ ἓνα αὐλητή, ὁ ὁποῖος καθόταν στὸ μέσον τῶν

*Γλυπτὴ εἰκόνα ἀθλήτριας τῶν «Ἡραίων» (τῶν ἀρχαίων Ὀλυμπιάδων γυναικῶν: βλ. «Δ», τ. 148, Ἀπρίλιος 1994, σελ. 8699) ὕψους 1,56 μ., πού δρεθῆκε στὴν Ὀλυμπία καὶ ἀπόκειται στὸ Μουσεῖο τοῦ Βατικανοῦ. Εἶναι ἀντίγραφο ἔργου τοῦ ε' π.Χ. αἰ., πού εἶδε καὶ περιγράφει ὁ Πανσανίας. Ἡ κίνηση τῆς ἀθλήτριας εἶναι κάτω με-
ταξὺ χορευτικῆς «φιγούρας» καὶ τερματισμοῦ ἀγῶνα δρόμου, πού ἀναδεικνύει τὴν
ταύτιση χοροῦ - ἀθλητισμοῦ στὴν ἀρχαιοελληνικὴ ὀλυμπιακὴ ιδεολογία.*

ἀθλητῶν καὶ ἔπαιζε αὐλὸ καὶ κρόταλο μὲ τὸ πόδι.* Οἱ συμμετέχοντες δὲ ἀκολουθοῦσαν ἀλλήλους μὲ τάξη καὶ χορευόντας ἐλάμβαναν διάφορες στάσεις, κινούμενοι ρυθμικῶς ἄλλοτε μὲ πολεμικὰ καὶ ἄλλοτε μὲ ἐρωτικὰς ἢ βακχικὰς κινήσεις. Ὁ χορὸς ἐνίσχυε τὶς προσπάθειες τῶν ἀγωνιζομένων στὶς ἀθλητικὰς τῶν ἐπιδόσεις. Στὴ διάρκεια τῶν Ὀλυμπιακῶν ἀγώνων καὶ μάλιστα κατὰ τὴν ἑναρξὴ καὶ λήξιν ἐπραγματοποιοῦντο παρελάσεις, πομπὲς καὶ θυσίαι στοὺς θεοὺς. Συνώδευαν δὲ τὶς θυσίαι καὶ ποιητὲς καὶ χορῳδίαι, ποὺ τραγουδοῦσαν καὶ ἀπήγγειλαν λατρευτικούς ὕμνους. Κορυφώνονταν δὲ οἱ χοροὶ καὶ τὰ τραγούδια κατὰ τὴν λήξιν τῶν ἀγώνων, ποὺ συνεχίζονταν καὶ κατὰ τὴν ἐπιστροφὴ τῶν Ὀλυμπιονικῶν στὴν ἰδιαίτερη πατρίδα τους. Σημειώνουμε ἐδῶ, ὅτι μετὰ τὴν βίαιη κατάργησιν τῶν Ὀλυμπιακῶν Ἀγώνων ἀπὸ τὸν Χριστιανισμό ὡς «ἀγώνων τοῦ Διαβόλου» ἐξέλιπε καὶ ὁ χορὸς, ποὺ στὸ Βυζάντιο ἀπηγορεύετο ὡς «ἐλληνικὴ μοῖρα».

Οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες ἐδίδασκαν, ὅτι ἡ ὄρχησις αἰρεῖ ὅλες τὶς ὑποθέσεις τῆς ἀπὸ τὴν ἱστορία, γι' αὐτὸ πρέπει ὁ χορευτὴς νὰ ᾗ τὴν ἱστορία πρόχειρη στὴ μνήμη του καὶ μὲ χάριν νὰ ἀναπαριστᾷ τὶς ἱστορικὰς ὑποθέσεις, ἀρχίζοντας ἀπὸ τὸ χάος καὶ τὴν πρώτη τοῦ κόσμου δημιουργία καὶ συνεχίζοντας μὲ τὸν ἀκρωτηριασμό τοῦ Οὐρανοῦ, τὴ γέννησιν τῆς Ἀφροδίτης, τὴν Τιτανομαχίαν καὶ τὶς λοιπὰς ἱστορίας, οἱ ὁποῖαι σημάδεψαν τὴν ἀνθρωπότητα. Περνώντας ἐκ τῶν ἱστορικῶν γεγονότων, ὁ χορευτὴς πρέπει νὰ γνωρίζῃ περὶ τῶν ἀνακαλύψεων τῆς γεωργίας καὶ τῆς ἀμπελουργίας. Νὰ γνωρίζῃ τὰ περὶ τῆς Ἡλίδος, τοῦ Οἰνομάου καὶ τῶν πρώτων ἀθλητῶν τῶν Ὀλυμπιακῶν Ἀγώνων. Δὲν πρέπει μὲ δύο λόγια ν' ἀγνοῇ ὁ ὀρχηστὴς τίποτε ἐκ τῶν ἀναφερομένων ὑπὸ τοῦ Ὁμήρου, τοῦ Ἡσιόδου καὶ τῶν τραγικῶν ποιητῶν.

Ἐπειδὴ ἡ τέχνη τοῦ ὀρχηστοῦ εἶναι νὰ μιμῆται καὶ ἐπαγγέλλεται νὰ ἐκφράξῃ διὰ κινήσεων ὅσα ἄδονται, πρέπει ὅπως οἱ ρήτορες νὰ ἐπιμελῆται, ὥστε νὰ εἶναι οἱ παραστάσεις του σαφεῖς καὶ ὅτιδήποτε παριστᾷ νὰ ἐννοῆται χωρὶς ἀνάγκη ἐπεξηγητῶν. Ὁ θεατὴς πρέπει νὰ ἐννοῇ τὰ δρώμενα χωρὶς πολλὰ λόγια.

Τὸ χορευτικὸ θέαμα πρέπει νὰ ἔχῃ ὡς στόχο τὸ δελφικὸ «Γνῶθι σεαυτὸν» τόσο γιὰ τὸ κοινὸ ὅσο καὶ γιὰ τὸν ἴδιον τὸ χορευτὴν. Τὸ κοινὸ μαθαίνει τὶς ἱστορίες καὶ ὁ χορευτὴς τελειοποιεῖται μέσῳ τῆς ὀρχηστικῆς τέχνης.

Ὁ ἀρχαῖος Ἕλληνας μέσῳ τοῦ ἀθλητισμοῦ καὶ τοῦ χοροῦ ἐξέφραζε συμπαντικὰς, κοσμογονικὰς καὶ φυσικὰς ἀρχὰς καὶ ἀλήθειαι· ἀλήθειαι ποὺ συνθέτουν τὸν «Ἑλληνικὸν Λόγον». Μετὰ τὴν ἐπικράτησιν τῆς ἀσιατικῆς βαρβαρότητας καὶ θεοκρατικῆς ἀ-λογίας ὁ σημερινὸς ἄνθρωπος καὶ ὅταν χορεύῃ, δὲν ἐκφράζει τὸν Λόγον, ἀλλὰ λειτουργεῖ ὡς ἐνστικτώδες ζῶον.

Βιβλιογραφία:

1. Λουκιανὸς, «Ἄπαντα».
2. Πλάτων, «Νόμοι».
3. Δ.Ο.Α., «Πρακτικά», 1986.
4. Fritzsche Capra, «Τὸ ταὐ καὶ ἡ φυσικὴ».
5. Ἡλ. Τσατσόμοιρος, «Ἱστορία Γενέσεως τῆς Ἑλληνικῆς Γλώσσας», ἐκδ. «Δαυλός», 1991.

* Ὁ παίζων τὸ ὄργανον εἰς τὸν χορὸν καὶ ὁ διευθύνων τὴν ὀρχήστραν εἶχαν κρόταλον προσδεμένον στὸ πόδι, μὲ τὸν ὁποῖον ἐκτύπων τὸ μέτρο (ρυθμὸ).

ΑΙΣΙΜΑ ΚΑΙ ΑΔΗΡΙΤΑ

«Τὰ χρήματα τοῦ Ἰούδα»

«Οἱ ἱεροὶ κανόνες ἀπαγορεύουν τοὺς μίμους καὶ τὰ θέατρα καὶ τὶς μουσικὲς (βλ. ΚΔ' τῆς ΣΤ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου). Ὁ θεὸς Χρυσόστομος ἐν τῇ ὁμιλίᾳ του εἰς τοὺς ἐγκαταλείψαντας τὴν Ἐκκλησίαν καὶ ἀσχολουμένους μὲ βιωτικὰς μερίμνας, κύβους, θέατρα, μὲ τοὺς Ὀλυμπιακοὺς ἀγῶνας κ.λπ. τονίζει καθαρά, ὅτι ὁ Διάβολος εἶναι στρατηγὸς αὐτῶν, καὶ δὲν δέχεται εἰς τοὺς ἀγῶνας του εἰμὴ μόνον ἀρνησιθρήσκους: “Ὁ Διάβολος” γράφει “οὐ δέχεται δούλους ἄλλων εἰς τοὺς ἀγῶνας τοὺς ἐαυτοῦ Ὀλυμπιακοὺς κ.λπ.”».

Αὐτὰ μᾶς ὑπενθυμίζει στὸ 33ο τεῦχος του (Σεπτέμβριος - Ὀκτώβριος 2002) τὸ περιοδικὸ τῆς «Ἀγωνιζομένης Ὁρθοδοξίας τῶν Ἀγιορειτῶν Μοναχῶν», ὅπως αὐτοχαρακτηρίζεται. Εἰλικρινὰ συγχαίρομε τοὺς ἀνθρώπους αὐτούς, διότι λένε τὴν «ἀληθινὴ ἀλήθεια», γιὰ τὸ ποιά εἶναι ἡ πραγματικὴ θέση τῆς Ὁρθοδοξίας ἐναντι τῶν δύο αὐτῶν βασικῶν θεσμῶν τοῦ Ἑλληνικοῦ Πολιτισμοῦ.

Καὶ τοὺς ἀντιπαράβαλλον μετὰ τοὺς ἄλλους Ὁρθοδόξους καὶ συγκεκριμένα μετὰ τὸν κ. Χριστόδουλο, ὁ ὁποῖος μὲ σλόγκαν τύπου «Ἑλλάδα ἴσον Ὁρθοδοξία» εἰσέρχεται, ὅπως γράφει τὸ ἐν λόγῳ περιοδικό, «εἰς τὰ διαβολικὰ θέατρα ποὺ εἶναι ἀπηγορευμένα ἀπὸ τὴν Ἐκκλησίαν» ἢ ἀνέχεται «μῖαν νεάνίδα νὰ λάβῃ τὸ φῶς» στὴν Ὀλυμπία, διότι «θέλει νὰ ἐπωφεληθῇ μετὰ τὴν εἰσπραξίν χρημάτων τοῦ Ἰούδα δι' ἀνεγέρσεως πολυτελῶν ξενοδοχείων κ.λπ.». Τί νὰ προσθέσωμε ἐμεῖς;

Γ.Σ.Π.

Τὸ καταφύγιο

Χάρων Πότερ, ὁ παγκόσμιος κινηματογραφικὸς «ἥρωας» τῶν παιδιῶν. Οἱ ταινίες καὶ τὰ βιβλία του ἀνάρπαστα σπᾶνε ταμεῖα. Τὸ μικροσκοπικὸ καὶ ἀσθενικὸ ἀποπαίδι, περιστοιχιζόμενο καὶ καταπιεζόμενο ἀπὸ σκληροὺς καὶ ἄκαρδους ὑπάνθρωπους, ἀνακαλύπτει τὴν... μαγικὴν τὸν δύναμιν καὶ ξεφεύγει, λυτρώνεται..

Ἡ ἀναζήτησις ὁδῶν διαφυγῆς ἀπ' τὴν ἀδάσκακτὴ πραγματικότητα πρὸς τὸν κόσμον τῆς φαντασίωσης καὶ τοῦ παραλόγου δὲν ἀποτελεῖ θεβαίως πρωτοτυπία τοῦ «Χάρων Πότερ». Ἀντιθέτως τῇ δορίσκουμε διάχυτὴ καὶ παντοδύναμιν ὡς ἀναζήτησις τοῦ φοβισμένου καὶ ἀπελπισμένου, νὰ διαπνέῃ τὸν ὑποκειμενικὸ καὶ ἀντικειμενικὸν τὸν κόσμον. Ἡ φυγὴ πρὸς τὸ ὅπιο ἢ τὸ μαζικὸν κίνημα εἶναι ἡ φυγὴ τοῦ αὐτοκαταστροφικοῦ, τοῦ τοξικομανῆ, τοῦ πλάτῃ τῶν κέντρων παραψυχολογίας, τοῦ ψυχασθενοῦς «Μέγα Ναπολέοντα». Ὁ καταρμένος καὶ ἁμαρτωλὸς θνητὸς μετουσιώνεται σὲ ἐξαγνισμένη καὶ ἀθάνατη ὑπαρξὴ τῶν οὐρανῶν ὁ ἐρημίτης ἀποδιωγμένος σὲ κάτοικο τῆς γῆς τῆς ἐπαγγελίας καὶ ὁ προλετᾶριος σὲ πανίσχυρο δικτάτορα.

Αὐτὸ τὸ πρότυπο τῆς φυγῆς πρὸς τὸ ἄρρωστο, τὸ καταστροφικόν, τὸ παράλογον, βάλλῃ-κε ἢ διομηχανία τοῦ Χόλγουντ νὰ προσφέρῃ στὴν παιδικὴν ψυχὴν.

Π.Α.Κ.

Ἄδικο, πολὺ ἄδικο...

Μουσουλμᾶνοι ἐναντίον Χριστιανῶν στὴ Νιγηρία μὲ ἀποτέλεσμα τὸν θάνατον 200 ἀνθρώπων. Ἀφορμὴ ὁ διεθνὴς διαγωνισμὸς ὁμορφιάς, ποὺ ἀνέλαβε νὰ διεξαγάγῃ ἡ χώρα αὕτη. Οἱ Μουσουλμᾶνοι ἀντέδρασαν σ' αὐτὸν τὸν «ἁμαρτωλὸν» θεσμὸν τῆς θέασης τῶν γυναικῶν γυμναστικῶν, καίγοντας ἐκκλησίες καὶ λυντσαρώνοντας χριστιανούς. Ἄδικο, μεγάλο ἄδικο!.. Διότι τὸ γυναικεῖο κορμὶ δὲν τὸ μισοῦν λιγώτερον οἱ μὲν ἀπ' τοὺς δέ. Ὁ ἱερὸς Χρυσόστομος καὶ ἡ ἀτέλειωτὴ κοινοὐσία τῶν Ἁγίων Πατέρων προειδοποιοῦν: «Φυλάχτετε ἀπ' τὸν γυναικεῖον πειρασμόν, τὸν διάβολον. Ὅταν ἀντικρύξετε αὐτόν, νὰ σκέφτεσθε τὰ σκουλήκια: σ' αὐτὰ θὰ καταλήξῃ...».

Ἐμφοτέρα τὰ ἀδελφάκια, προσηλωμένα στίς διαταγές τοῦ πατρὸς Ἰεχωῦᾶ, δὲν κατάλαβαν ἀκόμη ποιά κακιά... συνήθεια τοὺς χτυπᾷ στὸν ἐγκέφαλο ἀλύπητα. Ὁ διαγωνισμὸς διεξήχθη τελικῶς στὸ Λονδίνο.

Π.Α.Κ.

Ἐκθεση Γραφῆς

Πραγματοποιήθηκε στὴν Ἀθήνα ὑπὸ τὴν αἰγίδα τῶν Πανεπιστημίων Würzburg καὶ Ἀθηνῶν ἡ ἔκθεση «Ἱστορία τῆς Γραφῆς ἀνὰ τὸν κόσμον (3000 π.Χ. ὡς σήμερα)». Καλά, ὁ ἐπιμελητὴς τῆς, ὁ ἀρχαιολόγος καθηγητὴς Βασίλης Λαμπρινουδάκης καὶ οἱ λοιποὶ ἰθύνοντες νόες τίποτε δὲν γνωρίζουν γιὰ τὰ εὐρήματα πρώιμης Γραμμικῆς Γραφῆς (5.000-6.000 π.Χ.), ποὺ ἔφεραν στὸ φῶς συνάδελφοί τους (Χουρμουζιάδης, Σάμψων, Χρυσοστόμου κ.ἄ.) στὸν ἐλλαδικὸ χώρο; Οὔτε καὶ γιὰ παλαιότερα στοιχεῖα γραφῆς στὸν εὐρύτερο χώρο τῆς χερσονήσου τοῦ Αἴμου;

Α.Χ.Μ.

«Ἐδερνε καὶ φώναζε “Βοήθεια”»

Ὅταν οἱ λαοὶ καταδικάζουν τὸ νέο «Ὁλοκαύτωμα» τῶν Παλαιστινίων – γιὰ νὰ τοὺς ὑποχρεώσουν νὰ ἐγκαταλείψουν τὰ σπίτια τους καὶ νὰ πάρουν τὸ δρόμο τῆς ἐξορίας – ἡ ἰσραηλινὴ πρεσβεία τῆς Ἀθήνας κυκλοφορεῖ ἔκθεση περὶ «Ἐντόνου Ἀυξήσεως τοῦ Ἀντισημιτισμοῦ στὴν Ἑλλάδα». Ἡ ἐμπιστευτικὴ Ἐκθεση τῆς ἰσραηλινῆς πρεσβείας στὴν Ἀθήνα ἀπευθύνεται στίς ἐδραϊκὲς οργανώσεις τῶν ΗΠΑ καὶ ἀποσκοπεῖ νὰ δλᾶψη τὰ ἑλληνικὰ συμφέροντα. Μᾶς κατηγορεῖ γιὰ: 1) παραλήρημα ἀντισημιτισμοῦ, ρητορικὴ ἐναντίον τοῦ Ἰσραὴλ καὶ «δαμονοποίησή» του καὶ 2) κίνδυνον γιὰ τοὺς ἰσραηλινοὺς διπλωμάτες καὶ τὰ μέλη τῆς ἐδῶ ἐδραϊκῆς Κοινότητος.

Πρὸς τοῦτο κατηγοροῦν εὐθέως: α) τοὺς τέως ὑπουργοὺς κ.κ. Θ. Πάγκαλον καὶ Στελ. Παπαθεμελῆν καὶ τὸν Προέδρον τοῦ Κοινοβουλίου κ. Α. Κακλαμάνην (Ἐφημ. «ΚΑΜΠΑΝΑ» Ν.Υ.) β) τὴν ΕΣΗΕΑ γιὰ δῆθεν φίμωμα τῆς φωνῆς τῆς πρεσβείας τοῦ Ἰσραὴλ στὰ ΜΜΕ καὶ γ) συλλήβδην τὸν Ἑλληνικὸ Τύπο γιὰ: 1) μονόπλευρη παρουσίαση τῶν γεγονότων, 2) ὑποστήριξη τῶν βομβιστικῶν ἐπιθέσεων ἀυτοκτονίας τῶν Παλαιστινίων «τρομοκρατῶν» καὶ 3) γιὰ ἀναγραφή περὶ πωλήσεως, δῆθεν, ὀργάνων Παλαιστινίων νεκρῶν κ.ἄ.

Πράγματι τὰ ἑλληνικὰ ΜΜΕ δὲν παρουσιάζουν ὅλη τὴν ἀλήθεια γιὰ τὴν Γενοκτονία τῶν Παλαιστινίων. Αὐτὴ εἶναι ζοφερώτερη καὶ φρικωδέστερη καὶ ἴσως ἡ ἀνθρώπινη πέννα καὶ πολὺ περισσότερο ὁ φακὸς τῆς κάμερας – ποὺ ἐλέγχεται ἀσφυκτικὰ ἀπὸ τὸν ἰσραηλινὸ στρατὸ – δὲν μποροῦν νὰ ἀποδώσουν τὸ μέγεθος τῆς συμφορᾶς καὶ τῆς ὀδύνης τοῦ παλαιστινιακοῦ λαοῦ. Ἐδῶ ἡ σοφία τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ, ὅπως ἐκφράζεται μὲ τὴν παροιμία «ἕνας Ἐδραῖος ἔδερνε κάποιον καὶ φώναζε “βοήθεια”», ἔχει ἀπόλυτο κῦρος.

Κ.Χ.Κ.

Ἐκδήλωση τῆς ἐκπομπῆς «Ρίξες»

Ὁ συνεργάτης τοῦ «Δ» δικηγόρος, συγγραφέας καὶ δημοσιογὸς τῆς τηλεοπτικῆς ἐκπομπῆς «Ρίξες» κ. Κωνσταντῖνος Γεωργανᾶς ὀργανώνει στίς 24 Ἰανουαρίου, ὥρες 17.00-23.00, στὸ Πολεμικὸ Μουσεῖο (Λεωφόρος Β. Σοφίας καὶ Ριζάρη) ἐκδήλωση τῶν φίλων τῆς ἐκπομπῆς του. Ὁ «Δαυλὸς» θεωρεῖ τὴν ἐκπομπὴ «Ρίξες» ὡς τὴν σοβαρώτερη σὲ σύγκριση μὲ ἄλλες, κρυφὸς σκοπὸς τῶν ὁποίων εἶναι τὸ λεγόμενο «ἐλλαδεμπόριο» στίς καλύτερες περιπτώσεις καὶ στίς χειρότερες ἡ διατεταγμένη δημιουργία ἰδεολογικῆς σύγχυσης, σ' ὅτι ἀφορᾷ στὸν Ἑλληνικὸ Πολιτισμὸ, ἢ ἡ ἐξυπηρέτηση διαφόρων ἄλλων σκοπιμοτήτων καὶ γι' αὐτὸ εἶναι χορηγὸς τῆς ἐν λόγῳ ἐκδηλώσεως τῶν «Ριζῶν».

Ω

ΕΠΕΜΒΑΣΕΙΣ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΣΤΗΝ ΠΑΙΔΕΙΑ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΥ

γ. Πρώτη καὶ Μέση Περίοδος Τουρκοκρατίας

Τὸ πάροισμο τῆς Πόλης ἀπὸ τοὺς Τούρκους σήμανε καὶ τὸ ἐπίσημο τέλος τῆς Ἀνατολικῆς Ρωμαϊκῆς Αὐτοκρατορίας ὡς κρατικῆς ὀντότητας. Στὸ θρόνο τῆς Νέας Ρώμης κάθισε ὁ Μωάμεθ Β', ὁ Πορθητῆς. Ὡς νέος ἡγεμὼν τοῦ Ρωμαίου¹ φρόντισε νὰ διατηρήσῃ ὅλους τοὺς προγενέστερους ρωμαϊκοὺς θεσμούς, πὺν θὰ διευκόλυναν τὴ διακυνδέρνηση τῆς ἀχανοῦς αὐτοκρατορίας του. Καὶ ὁ ἰσχυρότερος ἀπ' ὅλους ἦταν ἡ Ἐκκλησία. Ἔτσι στὶς 6 Ἰανουαρίου τοῦ 1454 καὶ σύμφωνα μὲ τὸ ρωμαϊκὸ τυπικὸ ὁ Μωάμεθ παρέδωσε τὴν πατριαρχικὴ ράβδο στὸν Γεννάδιο Σχολάριο. Ὁ πρῶτος πατριάρχης μετὰ τὴν Ἀλωση, ἐκτὸς ἀπὸ θρησκευτικὸς ἡγέτης, δρεθήκε ἐνισχυμένος καὶ μὲ πολιτικὲς ἐξουσίες, ἐφ' ὅσον ἀνέλαβε ἐθνάρχης τῶν Ρωμαίων, δηλαδὴ ὅλων τῶν Ὁρθόδοξων Χριστιανῶν τῆς Ὁθωμανικῆς Αὐτοκρατορίας, ἀνεξαρτήτως ἐθνικότητας.

Ἡ Ἐκκλησία, σ' ὅτι ἀφωροῦσε στοὺς Ὁρθόδοξους χριστιανοὺς - Ρωμοὺς (ἐλληνικῆς, σερβικῆς, βουλγαρικῆς, ἀλβανικῆς, ἀραβικῆς ἢ ἄλλης καταγωγῆς), ἀνέλαβε τὴ συλλογὴ τῶν φόρων τους (Οἰκονομικὸ Ὑπουργεῖο), τὴ δικαστικὴ ἐξουσία (Ὑπουργεῖο Δικαιοσύνης), καθὼς καὶ τὴν ἐκπαίδευση (Ὑπουργεῖο Παιδείας), ἡ ὁποία ἐπιστρέφει πλέον στὰ αὐστηρὰ πλαίσια τῆς λεγόμενης «*θρησκευτικῆς ἐκπαίδευσης*» (σημερινὸ «*μάθημα τῶν θρησκευτικῶν*»). Καὶ ὅπως σημειώνει ὁ Φωτιάδης: «*Οἱ προσπάθειες γὰ τὴν καθιέρωση μιᾶς παιδείας μὲ δάση τὰ ἀρχαῖα ἐλληνικὰ οὐμανιστικὰ κείμενα συντρίβονται*². Ἡ παιδεία, ὀλοκληρωτικὸ σχεδὸν προνόμιο τοῦ ἀμόρφωτου κλήρου, περιορίζεται στὴ Φυλλάδα, τὸ Ὀχτώηχι, τὸ Ψαλτήρι καὶ τὸν Ἀπόστολο. Μὰ καὶ στὴ διδασκαλία στὶς ἀνώτερες σχολὲς πὺν ἀνοίγουν εἴτε ἀμέσως εἴτε μετὰ τὴν Ἀλωση ὅπως ἡ Πατριαρχικὴ καὶ ἀργότερα τοῦ Ἐπιφανίου στὰ Γιάννενα (1648), τοῦ Γκούμα, στὰ Γιάννενα καὶ αὐτῇ, ἡ Ἡγεμονικὴ Σχολὴ τῆς Μολδαβίας καὶ ἡ Σχολὴ τῆς Πάτμου, κατέχονταν ἀπὸ στεῖρο λογωτατισμὸ. Ἀποβλέπανε σχεδὸν ἀποκλειστικὰ στὸ πῶς θὰ δημιουργοῦσαν ἀνώτερα στελέχη τοῦ κλήρου»³.

Ὁ πατριάρχης πὺν «ἔθαψε» τοὺς ἐλληνίζοντες

Τιὰ τὴν Ἐκκλησία θανάσιμος ἐχθρὸς δὲν ἦταν οἱ Ὁθωμανοὶ ἀλλὰ ἡ Ἑλληνικὴ Παιδεία, ἡ ὁποία νεκραναστημένη στὰ ἔσχατα χρόνια τοῦ Ἀνατολικοῦ Ρωμαϊκοῦ Κράτους (πρὸβλ. περίπτωση Γ. Γεμιστοῦ - Πλήθωνος) ζητοῦσε νὰ κἀνῃ ξανὰ τοὺς ἐλληνοφώνους Ρωμοὺς Ἕλληνες. Ἡ ὑπόθεση μάλιστα ἔτεινε νὰ ξεφύγῃ ἀπὸ κάθε ἔλεγχο ἐξαιτίας τοῦ Πλήθωνα καὶ τῶν μαθητῶν του, οἱ ὁποῖοι δὲν περιορίστηκαν μόνο στὸ νὰ αὐτοπροσδιορίζωνται ὡς Ἕλληνες (ἀντὶ Ρωμιοὶ ὅπως «ῶφειλαν») καὶ νὰ διδάσκουν τοὺς ἐλληνικοὺς τρόπους, ἀλλὰ προχώρησαν μέχρι καὶ τὴν ἀναδίωση τῶν πατρῶν (προχριστιανικῶν) ἀποδόσεων τιμῶν ὡς πρὸς τὸ Θεῖο (βλ. «Δ», τ. 252). Ἡ

¹ Ὁ Μωάμεθ Β' ὁ Πορθητῆς θεώρησε τὸν ἑαυτό του διάδοχο τοῦ ρωμαϊκοῦ θρόνου. Γι' αὐτὸν τὸ λόγο πρόσθεσε στοὺς τίτλους του καὶ ἐκείνον τοῦ «Ρωμαίου Καίσαρα».

² Ἐννοεῖ τις πνευματικὲς κινήσεις πρὶν τὴν τουρκικὴ κατάκτηση, ὅπως τοῦ Πλήθωνα Γεμιστοῦ.

³ Φωτιάδης, «Ἡ ἐπανάσταση τοῦ 1821, τόμος α', σελίδα 144, ἐκδόσεις «Μέλισσα».

Ἐκκλησία – ὡς θρησκεία καὶ ὡς ὀργάνωση – διέφυγε στὴν κυριολεξία τὸν κίνδυνο ἀπόρριψης καὶ κατάργησής της τὴν τελευταία στιγμὴ χάρις στὴ «σωτήρια» ὀθωμανικὴ κατάκτηση. Διαφορετικὰ τὸ κίνημα τῶν νεοπλατωνικῶν τοῦ Μυστρᾶ θὰ εἶχε σαρώσει τὸ ρωμαϊκὸ καὶ θὰ εἶχε «ἀναστήσει» πολιτιστικὰ τοὺς Ἕλληνες. Ἐξάλλου τὸ ὅτι οἱ Ὀθωμανοὶ ὑπῆρξαν σωτήρες τῆς ὀρθόδοξης Πίστεως ἀπὸ τὴν ἀπειλὴ τῆς Ἑλληνικῆς Παιδείας τὸ ἔχει παραδεχτὴ ἡ ἴδια ἡ Ἐκκλησία καὶ δὲν ἀποτελεῖ δικό μας ἰσχυρισμό. Καὶ ἡ ἀπόδειξη εἶναι ἡ ἐξῆς: τὸ 1789 τυπώθηκε στὴν Πόλιν ἓνα κείμενο μὲ τίτλο «**Πατρικὴ Διδασκαλία**», συγγραφέας τοῦ ὁποίου ἦταν ὁ πατριάρχης Ἱεροσολύμων Ἀνθίμος. Ἐκεῖ μέσα ἀναφέρεται χαρακτηριστικὰ: «Ἐδῶ ὁμως πάλιν, ἀγαπητοὶ χριστιανοί, πρέπει νὰ ἰδωμεν καὶ νὰ θαυμάσωμεν τὴν ἀπειρον τοῦ Θεοῦ πρὸς ἡμᾶς ἀγάπην. Ἰδέτε λαμπρότατα τί οἰκονόμησεν ὁ ἄπειρος ἐν ἐλέει καὶ πάνσοφος ἡμῶν Κύριος, διὰ νὰ φυλάξῃ καὶ αὐθις ἀλώθητον τὴν ἁγίαν καὶ ὀρθόδοξον πίστιν ἡμῶν τῶν εὐσεβῶν καὶ νὰ σώσῃ τοὺς πάντας. Ὅτι ἡγεῖται ἐκ τοῦ μηδενὸς τὴν ἰσχυρὰν αὐτὴν βασιλείαν τῶν Ὀθωμανῶν, ἀντὶ τῆς τῶν Ρωμαίων ἡμῶν βασιλείας, ἡ ὁποία εἶχεν ἀρχίσει, τρόπον τινα, νὰ χολαίῃ εἰς τὰ ὀρθοδόξον πίστεως φρονήματα».⁴

Καὶ ὁ πρῶτος Πατριάρχης μετὰ τὴν ἄλωση τῆς Πόλης, ὁ Γεννάδιος, ποὺ εἶχε ὑπάρξει ὁ ὑπ' ἀριθμὸν ἓνα ἀντίπαλος τοῦ Πλήθωνα, πρὶν παραδῶσῃ τὰ διδλία τοῦ Γεμιστοῦ στὴν πυρά, ἔγραψε μίαν ἐπιστολὴν στὸν ἑξαρχο Ἰωσήφ. Στὸ ἐν λόγω κείμενο, ἐξηγώντας τοὺς λόγους τῆς πολεμικῆς του κατὰ τῶν νεοπλατωνικῶν τοῦ Μυστρᾶ, στρέφεται μὲ θρησκευτικὸ ζήλο κατὰ τῆς Ἑλληνικῆς Φιλοσοφίας, τῶν πατρῶων θεῶν καὶ φυσικὰ τοῦ Πλήθωνα καὶ τῶν μαθητῶν του, ποὺ ἐπιχείρησαν νὰ τὰ ἐπαναφέρουν ὅλα αὐτά. Τὰ ἀποσπάσματα ποὺ ἀκολουθοῦν εἶναι ἀποκαλυπτικά γιὰ τὸ μεγάλο φόβο ποὺ ἐνίωσε τότε ἡ Ἐκκλησία ἀπὸ τὸ ἀναγεννησιακὸ κίνημα τῶν Ἑλλήνων.

«Ὅπως ἤδη δεῖξαμε («Δ», τ. 252) ὁ Γεννάδιος ἀρνιόταν ὅτι ἦταν Ἕλληνας, ἐφ' ὅσον γιὰ ἐκεῖνον ἡ μόνη ιδιότητα, ποὺ ἀποδεχόταν ἦταν τοῦ Χριστιανοῦ: «Ὅμως – γράφει – τὰ διδλία τῶν δασκάλων σου ποὺ σώζονται παντοῦ, δὲν ἔχουν πιά καμμία ἰσχύ (στοὺς ἀνθρώπους), ἀφ' ὅτου ἦλθε σὲ ὅλη τὴ γῆ τὸ φῶς τοῦ χριστιανικοῦ λόγου καὶ νόμου. (Δὲν ἰσχύουν) δὲ αὐτὰ τὰ διδλία, στὸ μέτρο ποὺ αὐτὸ ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὴν θεϊκὴ δύναμι, ἀπὸ τὴν ὁποία φανερὰ σήήστηκε ἀπὸ παντοῦ ἡ πλάνη τῆς πολυθείας, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ ὅσο ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὴν ἀνθρώπινη σοφία· γιατί πολλοὶ ἀληθινοὶ φιλόσοφοι μὲ λόγους πολλὴ ἀληθινὴ καὶ συνετοὺς ἔχουν ἀνατρέψει τὴν πλάνη καὶ ἔχουν ἀποδείξει πολλὴ καλὰ τὴν ἀλήθεια τοῦ Θεοῦ, ἡ ὁποία εἶναι ἱερὴ καὶ μοναδική».⁵

Ἐπειτα στρέφεται καὶ κατὰ ὅσον ἐκεῖνη τὴν ταραγμένη ἐποχὴ θέλησαν νὰ ξαναγίνουν Ἕλληνες, ἀποκηρύσσοντας τὸν Χριστιανισμό, μελετώντας τὴν Ἑλληνικὴ Παιδεία καὶ υἱοθετώντας τελικὰ τοὺς ἑλληνικοὺς πατρῶους τρόπους: «Γιατί ἡ δοξασία σου γιὰ τοὺς θεοὺς δὲν ἔγινε ἀμέσως ἀποδεκτὴ οὔτε ἀπὸ ὅλους οὔτε ἀπὸ μερικὸν θεϊκὸν ἀνδρες, ὅπως λές στὴν ἀρχὴ μετὰ τὴν ἐνρή, ἀλλὰ ἀπὸ μερικὸν παράλογον ἀνδρες».⁶

Πρὸς τὸ τέλος τοῦ κειμένου τοῦ ὁ Σχολάριος καταφεύγει σὲ ρητορικὰ τερτίπια καὶ μᾶς ἀποκαλύπτει τοὺς πραγματικοὺς λόγους, ποὺ ἡ Ἐκκλησία διέσωσε κάποια ἔργα τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς γραμματείας. Ἀντίθετα μὲ τὴν προπαγάνδα τῆς νεώτερης Ἐκκλησίας, ἡ ὁποία θέλει νὰ ἰσχυρίζεται ὅτι ἐκεῖνη διέσωσε καὶ φύλαξε τὴν Ἑλληνικὴ Παιδεία, ὁ πρῶτος Πατριάρχης μετὰ τὴν Ἀλωση εἶναι εἰλικρινής: «Γιατί προσκολλήθηκες σὲ δόγματα σάπια καὶ ξεπερασμένα καὶ τὰ ὁποία ἀπὸ πολλοὺς δὲν ἔχουν πιά καμμία ἰσχύ στίς ἀνθρώπινες ψυχές, σὰν νὰ εἶχες μόνο ἐνὶ φυλάξει τὰ ἑλληνικὰ διδλία; Αὐτὰ τὰ διέσωσαν οἱ πατέρες μας γιὰ χάρις τῆς γλώσσας καὶ γιὰ νὰ ἐλέγχουν τὸν παραλογισμό αὐτῶν ποὺ τὰ διετήρησαν καὶ γιὰ νὰ διαλάβῃ ἡ καθαρὴ τῆς χριστιανικῆς θεολογίας».⁷

4. «Διδασκαλία Πατρικὴ», σ. 44-45.

5. Γενναδίου Πατριάρχου, «Περὶ τοῦ διδλίου τοῦ Γεμιστοῦ καὶ κατὰ τῆς Ἑλληνικῆς πολυθείας» ἢ «Ἐπιστολὴ πρὸς ἑξαρχον Ἰωσήφ», σελίδα 146, ἀπὸ τὴν ἐκδοσὴ «Πλήθωνος Νόμοι», «Ἐλευθερὴ Σκέψις», Ἀθῆνα 1997.

6. Ὡ.π., σελ. 152.

7. Ὡ.π., σελ. 163.

Ὁ σουλτᾶνος Μωάμεθ Β΄ ὁ Πορθητὴς ἀναθέτει τὴν πατριαρχικὴ ἐξουσία μὲ διευρυμένες ἀρμοδιότητες στὸν Γεώργιο Σχολάριο - Γεννάδιο. Ὁ ἐκλεκτὸς τοῦ σουλτάνου συνδύαξε τὸ μῖσος κατὰ τῶν Εὐρωπαίων καὶ τὸν ἐκ παραδόσεως ὀρθόδοξο ἀνθελληνισμό, συνεπῶς ἀποτελοῦσε γιὰ τὴν ὀθωμανικὴ τυραννία τὸν κατὰλληλο - ἔμπιστο βοηθό της στὸν πνευματικὸ ἔλεγχο τῶν ραγιαδῶν.

Καὶ καταλήγει στὴν αἰτιολόγηση τῆς ἀπόφασής του νὰ κάμῃ τὸ ἀντίγραφο τῶν «Νόμων» τοῦ Πλήθωνα Γεμιστοῦ: «Γι' αὐτὸ ἔπειτα μοῦ φάνηκε καλὸ νὰ μὴν ἀφήσω κανένα μέρος τοῦ διδλίου νὰ τὸ δοῦν οἱ εὐσεβεῖς, γιατί μπορεῖ μὲν νὰ μὴν φέρῃ καμμία ὠφέλεια ἀλλὰ (μπορεῖ) νὰ προκαλέσῃ σκάνδαλο στὶς ψυχές τους. Καὶ ἐκτὸς ἀπὸ τὶς παράλογες αὐτὲς προσθήκες, πὺν δὲν ἀρμόζουν νὰ ἀκούγονται καὶ νὰ ὑπάρχουν σὲ σοφὲς ὑποθέσεις, ὅλα εἶναι δημιουργήματα πολὺ παχυλοῦ νοῦ. Ὅτι δὲ ἡ καταστροφή τοῦ διδλίου (αὐτοῦ) δὲν θὰ ἐπιφέρει στέρηση κανενὸς ἀγαθοῦ στοὺς ἀνθρώπους, αὐτὸ δὲν πρέπει νὰ τὸ λέγω, γιατί φοβοῦμαι μήπως ἐπηρεασθοῦν ἀπὸ αὐτὰ οἱ ἀνόητοι. Γι' αὐτὸ λοιπὸν καὶ ἐπειδὴ δὲν ἦταν ἀπιστος ἀπὸ τοὺς γονεῖς, ἀλλὰ (ἔγινε) ἀποστάτης (ἀργότερα) καὶ ἐπειδὴ σήμερα τὸ γένος μας τὸ ἔχει καταλάβει δεινὴ ἀμάθεια ἀλλὰ καὶ γιὰ τιμωρία μάλιστα (τοῦ ἴδιου), ἀποφασίσαμε νὰ παραδώσουμε τὸ διδλίο στὴν πυρὰ»⁸.

Τὸ ρίξιμο τῶν «Νόμων» τοῦ Πλήθωνα στὴν πυρὰ, τὴν ἴδια ὥρα πού οἱ μαθητὲς του ἐξόριστοι στὴ Δύση ἔθεταν τὶς βάσεις τῆς ἀναγέννησης, σήμανε καὶ τὴν καταδίκη τοῦ λαοῦ σὲ ἕναν δευτερομεσαίωνα. Ὅπως προείπαμε, ἡ ἐκπαίδευση ἔγινε πάλι αὐστηρὰ ἐκκλησιαστική, ὅπως ἦταν πρὶν ἀπὸ τὶς μεταρρυθμίσεις τῶν Ἰσαύρων κατὰ τὸν 8ο καὶ 9ο αἰῶνα. Ἡ Ἐκκλησία πίστεψε πὺς γιὰ μιὰ ἀκόμη φορὰ εἶχε γλυτώσει ἀπὸ τὴν ἀπειλὴ τῆς Ἑλληνικῆς Παιδείας. Μὲ ἡγεμόνες στὸν ρωμαϊκὸ θρόνο τοὺς ἄξεστους – καὶ μουσουλμάνους στὸ θρησκευμα – Ὁθωμανοὺς ἢ Ὁρθοδόξια μποροῦσε πλέον νὰ πανηγυρίζῃ. Ὁ ἀνθροπικὸς Γεννάδιος εἶχε «σώσει» τὴν Πίστη ἀπὸ τὸν ἐσωτερικὸ ἔγχροθ δηλαδὴ τοὺς νεοπλατωνικοὺς τοῦ Μυστρᾶ.

Τὰ ἱεροδιδασκαλεῖα τῶν «κολλυβογραμμάτων»

Τὴν οἰκτρὴ κατάσταση στὴν ὁποία περιήλθαν οἱ ὑπόδουλοι ἑλληνόφωνοι πληθυσμοί, ἐξαιτίας τῆς ἀγνοίας καὶ τῆς ἀμάθειας πὺς ἐπέβαλε ἡ Ἐκκλησία, ἡ ὁποία προωθοῦσε μόνο τὰ θρησκευτικὰ μαθήματα, μᾶς τὴν ἀποκαλύπτει ὁ Ἀνώνυμος συγγραφέας τῆς «Ἑλληνικῆς Νομαρχίας» (1806). Στὸ κείμενο τοῦ ἔνθερμου ἐπαναστάτη διαφωτιστῆ ἀποκαλύπτεται, πὺς ἡ θρησκευτικὴ ἐκπαίδευση διακίωνε τὸ καθεστὼς δουλείας πὺς εἶχε ἐπιβληθῇ:

«Ἀφοῦ, λέγω, τὸ ἱερατεῖον ἠθέλησε νὰ ἐνώσῃ τὰ ἐκκλησιαστικὰ ἐντάλματα μὲ τοὺς πολιτικοὺς νόμους, διὰ νὰ τιμᾷται ἐν ταυτῷ καὶ νὰ ὀρίζῃ, χωρὶς δυσκολίαν ἐκατάλαβεν, ὅτι ἀναγκαῖον ἦτον πρότερον νὰ τυφλώσῃ τὸν λαὸν μὲ τὴν ἀμάθειαν, διὰ νὰ στερεώσῃ καλλίωτερα τὸν σκοπὸν του. Καὶ οὕτως ἐπροσπάθησεν νὰ ἐσθίῃ καθε σπουδὴν εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ ὑπερασπίσῃ τὴν ἀμάθειαν. Αἱ ἐπιστῆμαι, ὅπου πρότερον ἦνθιζον, ἄρχισαν νὰ μαρανθῶσι, τὰ σχολεῖα ἐσφαλίσθησαν, οἱ διδάσκαλοι ἐμωράνθησαν καὶ ἡ ἀλήθεια μὲ τὴν φιλοσοφίαν ἐξωρίσθησαν. Ἄλλο διδλίο δὲν εὗρίσκετο εἰμὴ τὰ πονήματα τῶν ἱερέων. Κάθε φιλόλογος ἄλλο δὲν ἠμποροῦσε νὰ ἀναγνώσῃ εἰμὴ τὰ θαύματα καὶ τοὺς δίους τῶν ἁγίων. Καὶ οἱ ταλαίπωροι Ἕλληνες, ἀγκαλὰ καὶ φιλελεύθεροι, ὑστερημένοι, ὅμως ἀπὸ τὸ φῶς τῆς φιλοσοφίας, ἔγιναν σχεδὸν δοῦλοι κατὰ συνήθειαν, μεμεθυμένοι δὲ ἀπὸ τὴν ἀμάθειαν καὶ δεισιδαιμονίαν ὑπήκουον καὶ ἐφοβοῦντο τοὺς τυράννους των, χωρὶς νὰ ἡξεύρουν τὸ διατί. Ἕνας ἀφορισμὸς τοῦ ἀρχιερέως ἐτρόμαζεν τόσα μιλούνια ἀνθρώπων. Ὡς δεισιδαιμονία, πόσον φοβερὰ εἶσαν ἀνάμεσα εἰς τὰ ἀνθρώπινα πάθη καὶ πόσον οὐτιδανώνεις τὴν ἀνθρωπότητα, ὅταν κυριεύσῃ τὰς ψυχὰς τῶν ἀπλῶν καὶ ἀμαθῶν λαῶν, οἱ ὅποιοι τόσον ἀπομωρῶνονται, ὅπου τρέμουν εἰς τὴν ψευδὴ λαλίαν σου, καθὼς τὰ δρέφῃ φοβοῦνται ἕνα ὄφιν ξύλινον ἢ ἕνα χαλκοῦν λέοντα. Εἰς τοιαύτην κατάστασιν, ἀδελφοί μου, εὗρίσκετο ἡ Ἑλλὰς ὅταν πρὸ 453 χρόνων ἀπὸ τὴν σήμερον ἡ αὐτὴ δεισιδαιμονία καὶ ἡ ἀμάθεια εἶχαν ἀναδιδάσει εἰς ὑψηλὸν θρόνον ἕνα ἄρχεϊον Αἰθίοπα, ὁ ὁποῖος ὥρμησε μὲ τὰ ἄρματα τοῦ ψεύδους καὶ τῆς πλάνης καὶ ἐκυρίευσεν σχεδὸν τὸ τέταρτον τῆς γῆς» (105 ἕως 108).

Ὁ Ἀνώνυμος, ὅταν ἔγραφε τὸ 1806 τὸ φλογερὸ του κείμενο, πὺς χρόνια ἀργότερα θὰ γίνονταν τὸ ἰδεολογικὸ μανιφέστο τῆς ἐπαναστάσεως τοῦ 1821, ἀγνοοῦσε ἐντελῶς τὴν «ἡρωϊκὴ» προσπάθεια τοῦ

8. ὁ.π., σελ. 165-166.

Κλήρου να μορφώσει τους υπόδουλους. Ἄγνοεῖ ἐπίσης ἐντελῶς τὶς ὁποίες, ἔστω καὶ φήμες, περὶ ὑπαρξῆς «*κρυφὸν σχολεῖον*» στὴν Ἑλλάδα ἢ ἀλλοῦ. Ἀντιθέτως περιγράφει τὴν εἰκόνα μίας μεσαιωνικῆς ἐκκλησιαστικῆς ἐκπαίδευσης καὶ χρεώνει ἀποκλειστικά καὶ μόνο στὴν Ἐκκλησία τὴν ἀμάθεια τοῦ λαοῦ ἔξαιτίας τῶν σκοταδιστικῶν ἱεροδιδασκαλείων της. Τὰ σχολεῖα, ποὺ τελοῦσαν ὑπὸ τὴν ἐποπτεία τῆς Ἐκκλησίας, μόνο κρυφὰ δὲν ἦταν, ἐφόσον γίνονταν εὐκολὰ ἀντιληπτά. Γιὰ παράδειγμα ὁ Στέφανος Γκέρλαχ, ἱεροκήρυκας καὶ δοθητὸς καθηγητὴ στὴν Τυβίγγη, δρέθηκε στὴν Κωνσταντινούπολι τὸ ἔτος 1572 ὡς ἓνας ἐκ τῆς πρεσβείας ποὺ ἀπέστειλε ὁ αὐτοκράτωρ τῆς Γερμανίας καὶ εἶδε τὰ ἑξῆς: «*Εἰς μερικὰς πόλεις ὑπάρχουν σχολεῖα προσηρτημένα εἰς τὰς ἐκκλησίας τῶν Γραικῶν. Δὲν ὑπάρχουν τάξεις εἰς αὐτὰ οὔτε διάφορα μαθήματα· ἓνας μοναδικὸς διδάσκαλος διδάσκει τὰ παιδιὰ μὲ τὸ ψαλτήριον, τὸ Ὠρολόγιον, τὰς Ἀκολουθίας καὶ μερικὰ ἄλλα βιβλία ἐν χρήσει εἰς τὴν Ἐκκλησίαν*»⁹.

Ὁ Ἀνώνυμος ὅπως καὶ οἱ ἄλλες ἱστορικὲς πηγὲς ἐκείνης τῆς ἐποχῆς δὲν ἀναφέρουν πουθενά, ὅτι οἱ Τοῦρκοι ἐμπόδιζαν τὴ μορφωση τῶν υπόδουλων Χριστιανῶν. Οἱ Ὀθωμανοὶ κατακτητὲς, ὅπως θὰ δειχθῇ καὶ στὴ συνέχεια, παντελῶς ἀδιαφοροῦσαν στὸ ζήτημα αὐτό.

Ὡστόσο θὰ μᾶς δοθοῦν στὴν πορεία τῆς ἔρευνάς μας πολλὲς εὐκαιρίες νὰ ἀποδείξουμε, ὅτι τὸ «*κρυφὸν σχολεῖον*» ἀποτελεῖ ἓνα ἀσύστολο ἱστορικὸ ψεῦδος, ποὺ κατασκευάστηκε μὲ μοναδικὸ σκοπὸ νὰ θολώσῃ τὶς ἐνέργειες τῆς Ὀρθόδοξης Ἐκκλησίας κατὰ τῆς Ἑλληνικῆς Παιδείας, ἐνέργειες ποὺ ἀποσκοποῦσαν κατὰ κύριο λόγο στὴ στέρηση τῆς ἐλευθερίας τοῦ υπόδουλου λαοῦ.

Τὰ πρῶτα λοιπὸν 100 χρόνια ὀθωμανικῆς κατοχῆς σήμαναν ἓναν νέο μεσαίωνα γιὰ τοὺς ἑλληνόφωνους Ρωμιοὺς, ὅπως καὶ γιὰ τοὺς ὑπόλοιπους λαοὺς τῆς αὐτοκρατορίας. Στὴν ἐποχὴ αὕτῃ βασιλεύει ἡ βυζαντινοεκκλησιαστικὴ παράδοση, «τὸ φεουδαρχικὸ θεοκρατικὸ πνεῦμα καὶ ὁ ἀπτικισμός»¹⁰, ὅπως γράφει ὁ παιδαγωγὸς Κ. Σωτηρίου¹¹. Ὁ ἔλεγχος τῆς Ἐκκλησίας γίνεται πλέον πλήρως ἐπὶ τῶν ἐκπαιδευτικῶν ζητημάτων. Οἱ δάσκαλοι ἔπρεπε ὄχι μόνο νὰ εἶναι ἱερεῖς ἀλλὰ καὶ διωρίζονταν ἀπὸ τοὺς κατὰ τόπους ἐπισκόπους, μὲ τὴν ὑπόσχεση ὅτι θὰ διδασκαν ἀποκλειστικά καὶ μόνο τὸ μάθημα τῶν Θρησκευτικῶν (ὅπως τὸ λέμε σήμερα): «*Οἱ μὲν διδάσκαλοι παρὰ τῶν οἰκείων ἐπισκόπων ἐτάχθησαν ἐπ' ἐκκλησίας εὐαγγελίζεσθαι τῷ λαῷ τὰ σωτήρια*»¹². Ἡ ἐκπαίδευση περιοριζόταν σὲ ἀνάγνωση καὶ γραφὴ, ἀμφότερες δὲ διδασκόνταν μόνο μέσα ἀπὸ τὰ θρησκευτικὰ βιβλία.

Τὸ μάθημα γινόταν στὰ ἱεροδιδασκαλεῖα τῶν μουσουλμάνων στεγάζονταν στὰ τζαμιά: «*ἐν μὲν ταῖς μεγαλοπόλεσι (τὰ σχολεῖα στεγάζονταν) παρὰ τοῖς μητροπολιτικοῖς μεγάροις, ἐν δὲ ταῖς κομποπόλεσι καὶ τοῖς χωρίοις παρὰ τοῖς ἱεροῖς ναοῖς καὶ ταῖς παρακειμέναις Μοναῖς, ὡς ἀναφέρεται ἐν τοῖς σωζομένοις ἐγγράφοις παρὰ τῷ Μαρτίνῳ Κρουσίῳ καὶ Στεφάνῳ Γερλαχίῳ, οἵτινες ἐν τῇ "Τουρκογραικία" πλείστας ὅσας πληροφορίας περὶ τῶν σχολείων παρὰ τοῖς Ἑλλήσιν ἔχουσιν, οἷον ὅτι, ὡς ἐπὶ τὸ πολὺν τὰ σχολεῖα ταῦτα διευθύνοντο ὑπὸ ἱερέων ἢ μοναχῶν, διδασκόντων, μετὰ τὴν ἐπὶ τῆς πινακίδος καὶ τῆς φυλλάδος διδασκαλίαν τῆς ἀλφαβήτου καὶ τοῦ συλλαβισμοῦ ἐκκλησιαστικά τινα βιβλία ὡς ἀναγνωστικά*»¹³.

Τὰ μοναστήρια μάλιστα δέχονταν μαθητὲς μεγαλύτερης ἡλικίας, ποὺ νὰ εἶχαν δοῦναι γένια καὶ

9. «*Σημειώσεις τοῦ Κρουσίου εἰς τὴν Πατριαρχικὴν Ἱστορίαν*» τοῦ Μαλαξοῦ («*Turcograccia*»).

10. Κ. Σωτηρίου, «*Ἀνθρωπιστικὴ παράδοση καὶ ἀνθρωπιστικὴ παιδεία*», Περιοδικὸ «*Ἐρευνα*», ἀρ. 100, 1965).

11. Φωτιάδης, ὁ.π., σελ. 144.

12. Θεοδώρου Βαλσάμωτος, Ἐρώτησις ΜΑ': «*Διδάσκαλοι τινες ζητοῦσι λαβεῖν ἀπὸ τῶν μαθητῶν αὐτῶν τὸν δεκατισμὸν καὶ τὴν πρωτοτοκίαν· εἰκὸς ἔστιν ἢ οὐ;*», πηγὴ: Τρύφωνος Ε. Εὐαγγελίδου Δ.Φ. «*Ἡ Παιδεία ἐπὶ Τουρκοκρατίας*», τόμος Α', σελίδα LXIV, Ἀθήνα 1936, ἀνατύπωση ἀπὸ τὴς «*Ἀναστατικῆς Ἐκδόσεως – Διονυσίου Νότη Καραβία*», σειρὰ «*Βιβλιοθήκη Ἱστορικῶν Μελετῶν*».

13. Τρύφωνος Ε. Εὐαγγελίδου Δ.Φ., «*Ἡ Παιδεία ἐπὶ Τουρκοκρατίας*», τόμος Α', σελίδα LXXXI, Ἀθήνα 1936, ἀνατύπωση ἀπὸ τὴς «*Ἀναστατικῆς Ἐκδόσεως – Διονυσίου Νότη Καραβία*», σειρὰ «*Βιβλιοθήκη Ἱστορικῶν Μελετῶν*».

ὄχι μικρὰ παιδιά, γιὰ νὰ μὴν σκανδαλίζονται προφανῶς οἱ... «ἄγιοι πατέρες»: «ἀπηγόρευον τὴν εἰς αὐτὰ (στὰ Μοναστήρια) φοίτησιν παιδῶν λεῖον ἔχόντων τὸ πρόσωπον, ἥτοι ἀγενείων»¹⁴.

Κάποιοι μοναχοὶ ἔφτασαν νὰ παραγγέλνουν καὶ ἀκρότητες, οἱ ὁποῖες στέκουν αἰώνια δείγματα «χριστιανικῆς ἀγάπης καὶ φιланθρωπίας». Ὁ Ἅγιος Ἀθανάσιος, μοναχὸς ποὺ μόναζε στὰ Μετέωρα καὶ κητῶρ μονῆς, παραγγέλλει: «παιδιὰ κοσμικὰ γράμματα νὰ μὴ μαθαίνουν· γυναικα νὰ μὴν ἐμβαίνει ἐμπρὸς ἀπὸ τὸ διατεταγμένο ὅρος, μήτε νὰ δώσωσι τίποτες νὰ φάγῃ ἀπὸ τὰ φαγητά, ἂν καὶ ἤθελε συμβῇ νὰ ἀποθάνῃ ἀπὸ τὴν πείνα»¹⁵.

Ἡ σύγκρουση μὲ τοὺς διαφωτιστές

Τὸ ἴδιο καθεστὼς συνεχίστηκε μέχρι καὶ τὸ πρῶτο μισὸ τοῦ 18ου αἰῶνα, ὁπότε οἱ ἰδέες τοῦ διαφωτισμοῦ ἄρχισαν νὰ φτάνουν μὲ τοὺς ξενιτεμένους Ἑλληνες δειλὰ - δειλὰ καὶ στὴν τουρκοκρατούμενη Ἑλλάδα, ὅπου συντελέσθηκε μιὰ ἀνθήση τῶν θετικῶν ἐπιστημῶν. Βεβαίως, ὅπως θὰ δοῦμε παρακάτω, ἡ Ἐκκλησία ἔκανε τὰ πάντα γιὰ νὰ ἐμποδίσῃ τὶς ἐπιστημονικὲς (λογικὲς) σπουδές. Ἀντίθετα οἱ ξενιτεμένοι Ἑλληνες εἶχαν ἤδη προσανατολιστῇ στὴν πατρῴα Ἑλληνικὴ Φιλοσοφία καὶ Παιδεία, κρατώντας ἀδιάκοπη τὴ συνέχεια ἀπὸ τὸν Πλήθωνα καὶ τοὺς νεοπλατωνικοὺς τοῦ Μυστρᾶ τοῦ 15ου αἰῶνα.

Ὡς πρόδρομος τοῦ νεοελληνικοῦ διαφωτισμοῦ θεωρεῖται ὁ Νικόλαος Σοφιανός, ποὺ γεννήθηκε στὰ τέλη τοῦ 15ου αἰῶνα στὴν Κέρκυρα. Τὸ 1515 πῆγε στὴ Ρώμη, ὅπου σπούδασε φιλολογία, μαθηματικά καὶ ἀστρονομία. Ἐπειτα περιώδευε δύο φορές στὴν Ἑλλάδα, ἀναζητώντας παλιὰ ἑλληνικὰ χειρόγραφα στὰ μοναστήρια. Λένε πὼς σὲ τοῦτα τὰ ταξίδια του μάζεψε τουλάχιστον 200 κώδικες. Τότε συνειδητοποίησε, ὅτι γιὰ νὰ ἀντιμετωπιστῇ ἡ ἀμορφωσιὰ τοῦ ἀπλοῦ λαοῦ, ὥφειλε νὰ ἐκδώσῃ τὰ ἔργα τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς γραμματείας σὲ γλῶσσα κατανοητῇ, ὥστε νὰ γίνουν προσιτὰ στοὺς ὑπόδουλους συμπατριῶτες του. «Καὶ ὅλοι», γράφει, «ἀπὸ μίᾳ γνώμῃ ἦσαν, ὅτι ἂν ἤθελαν διαβάσῃ καὶ γροικῇ τὰ διδλία, ὅπου ἄφηναν ἐκεῖνοι οἱ παλαιοὶ καὶ ἐνάρετοι ἄνδρες, εὐκόλα ἤθελε διορθωθῇ ἡ ἀπαιδευσιὰ, ὅπου πλεονάζει εἰς τοὺς πολλοὺς. Διὰ τοῦτο λοιπὸν καὶ ἐγὼ, μὲ γνώμῃ καὶ παρακίνησιν τῶν εἰρημένων ἐλλογίμων ἀνδρῶν, ἀπὸ ὅσο δύναμαι, θεοῦ ὀδηγοῦντος, νὰ μεταγλωττίσω καὶ νὰ πεξεύσω ἀπὸ τὰ διδλία ποὺ εἶναι χρήσιμα καὶ ὠφέλιμα εἰς τὸ νὰ ἀνακαινισθῇ καὶ νὰ ἀναπτεινισθῇ ἀπὸ τὴν τόσῃ ἀπαιδευσιὰ τὸ ἐλεεινὸ γένος». Ἐτοί τὸ 1544 μετέφρασε καὶ ἐξέδωσε στὴν καθομιλουμένη τὸ «Περὶ Παίδων Ἀγωγῆς» ἀπὸ τὸ «Ἡθικά» τοῦ Πλουτάρχου.

Ὡστόσο ἀκόμη καὶ οἱ λιγοστοὶ Ἑλληνες, ποὺ κατάφεραν καὶ σπούδαζαν στὴ Δύση ἐκείνη τὴν ἐποχὴ ὅπως ὁ Σοφιανός, σὰν ἐπέστρεφαν στὴν ὑπόδουλη Ἑλλάδα γίνονταν δεχτοὶ μὲ καχυποψία ἀπὸ τὴν Ἐκκλησία. Ὑποχρεοῦνταν «εἰς ὁμολογίαν πίστεως, ἐνώπιον τοῦ ὀρθοδόξου ἐκκλησιασματος ἀπ' ἁμῶνος (τὸν γνωστὸν λίβελλον)»¹⁶. Εἶναι πράγματι τρομακτικὸ τὸ γεγονός, ὅτι ὅσοι ἑλληνικῆς καταγωγῆς Ρωμιοὶ ἦταν φορεῖς τῶν νέων ἐπιστημονικῶν ιδεῶν ποὺ ἀναγεννιόνταν στὴ Δύση μὲ βία τὴν Ἑλληνικὴ Φιλοσοφία, ὑποχρεοῦνταν σὲ ἐξευτελιστικὲς ὁμολογίες πίστεως σὰν νὰ ἦταν κοινοὶ ἐγκληματίες. Γιὰ τὴν Ἐκκλησία ὁμως, ὅπως δείχνουμε συνεχῶς, ἀποτελοῦσε μεγάλο ἔγκλημα ἡ ἐνασχόληση μὲ τὴν Ἑλληνικὴ Ἐπιστήμη.

Ἡ Ὁρθοδοξία περὶφανεῖται γιὰ ἓναν Πατριάρχη τῆς Τουρκοκρατίας, τὸν Κύριλλο Λούκαρι. Γεννημένος στὸ Ἡράκλειο τῆς Κρήτης τὸ 1572 ἀπὸ νωρὶς ἔδειξε τὴ φιλομάθειά του. Σὲ ἡλικία 12 ἐτῶν πῆγε στὴ Βενετία νὰ σπουδάσῃ καὶ μετὰ συνέχισε στὸ πανεπιστήμιο τῆς Πάντουας. Τὸ 1593 ἐπέστρεψε στὴν Κρήτη. Τὸ 1601 πῆγε στὴν Ἀλεξάνδρεια καὶ μετὰ τὸν θάνατο τοῦ Πηγᾶ τὸν διαδέχθηκε στὸν πατριαρχικὸ θρόνο τῆς πόλης. Τὸ 1611 ἐρρέθηκε στὴν Κωνσταντινούπολη καὶ ἓνα χρό-

14. Τρύφωνος Ε. Εὐαγγελίδου, ὁ.π.

15. Τρύφωνος Ε. Εὐαγγελίδου, ὁ.π.

16. Τρύφωνος Ε. Εὐαγγελίδου, ὁ.π.

νο μετά, τὸ 1612, ἔγινε «ἐπιτηρητής» τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου καὶ τέλος τὸ 1620 ἐκλέχτηκε Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης.

Φιλικὰ προσκείμενος στὸν προτεσταντισμό, ὁ Λούκαρις προσπάθησε νὰ μεταρρυθμίσει μὲ τὴ σειρά του τὴν Ἀνατολικὴ Ἐκκλησία. Ἰδρυσε τὸ πρῶτο ἑλληνικὸ τυπογραφεῖο στὴν Ὀθωμανικὴ Αὐτοκρατορία, μετέφρασε τὸ Εὐαγγέλιο στὴ δημοτικὴ γλῶσσα καὶ τὸ τύπωσε. Στὰ κείμενά του διακρίνεται μία «ἑλληνοκεντρικὴ» θεώρηση τῶν πραγμάτων (ἀποκαλεῖ τοὺς ὑπόδουλους Ἕλληνες καὶ ὄχι Ρωμιοὺς καὶ παινεύεται ὡς ἀπόγονος Ἑλλήνων γιὰ τὴν ἀρχαία σοφία). Ὡστόσο καὶ αὐτοῦ οἱ ἐκδοτικὲς ἀπόπειρες κινήθηκαν σὲ αὐστηρὰ θρησκευτικὰ πλαίσια, κρατώντας ἀποστάσεις ἀσφαλείας ἀπὸ τὴν ἀρχαία Ἑλληνικὴ Ἐπιστὴμὴ καὶ Φιλοσοφία. Ὅμως καὶ ἔτσι ἀκόμα θεωρήθηκε ἐπικίνδυνος. Οἱ Ἰησουῖτες τῆς Πόλης μαζί μὲ ἀντιδραστικὰ στοιχεῖα τοῦ ὀρθοδόξου παπαδαριοῦ ἔπεισαν τοὺς Τούρκους, πὼς τὸ τυπογραφεῖο τοῦ Λούκαρι ἦταν χυτήριο ὅπλων καὶ κάλπικων νομισμάτων. Ἐγινε ἔφοδος τῶν γενιτσάρων, οἱ ὁποῖοι κατέστρεψαν πλήρως τὶς ἐγκαταστάσεις, τὸ δὲ τυπογραφεῖο μαζί μὲ τὰ στοιχεῖα κατέληξαν στὴ θάλασσα.

Τέλος τὸ ἔτος 1637 οἱ ἔχθροι τοῦ Ἰησουῖτες καὶ φανατικοὶ ὀρθόδοξοι τὸν κατηγόρησαν στὸν μεγάλο δεξὺν Μπαϊράμ Πασά, ὅτι σχεδίαζε ἐπανάσταση κατὰ τῶν Τούρκων. Ὁ Λούκαρις συνελήφθη καὶ ὠδηγήθηκε στὰ μπουντρούμια τοῦ Ἀνατολικοῦ Χισάρ. Ἀπὸ αὐτὰ τὸν ἔβγαλαν ἓνα βράδυ οἱ γενίτσαροι, στίς 17 Ἰουνίου τοῦ 1638, τὸν ἔβγαλαν σὲ μία δόρκα καὶ τὸν ἐπνίξαν στὸ Βόσπορο.

Ὡστόσο, πρὶν θγῆ τὸ ἐπίσημο καὶ ἀμετάκλητο διαζύγιο μεταξὺ Ἐκκλησίας καὶ διαφωτισμοῦ, ὑπῆρξαν κάποιοι κληρικοὶ ἢ μαθητὲς αὐτῶν, οἱ ὁποῖοι τόλμησαν νὰ ἀσχοληθοῦν ἐπιστημὴν μὲ τὴν Ἑλληνικὴ Φιλοσοφία. Ἀποτέλεσμα οἱ ἐν λόγω πρωτοπόροι τοῦ διαφωτισμοῦ νὰ μὴν ἔχουν ὅλοι τους καλὸ τέλος. Ἐδῶ θὰ ἀσχοληθοῦμε μὲ μία πολὺ χαρακτηριστικὴ περίπτωση.

Ὁ κατατρεγμὸς τοῦ Μεθόδιου Ἀνθρακίτη

Ο Μεθόδιος Ἀνθρακίτης ἦταν παπᾶς μὲ καταγωγή ἀπὸ τὴν Ἠπειρο. Ἦταν ὁ πρῶτος ποὺ πραγματικὰ συγκρούστηκε μὲ τὴν ἐκκλησιαστικὴ ἱεραρχία καὶ πλήρως ἀκριδᾷ τὸν πόθο του νὰ δώσῃ στοὺς ραγιαδες Ἑλληνικὴ Παιδεία. Σπούδασε στὴν Ἰταλία καὶ ὅταν γύρισε στὴν Ἑλλάδα ἔφερε τὰ μαθηματικὰ καὶ τὶς ἀνανεωτικὲς ἰδέες τῶν Γάλλων φιλοσόφων. Ὁ Κωνσταντῖνος Κούμας (ποὺ καὶ ὁ ἴδιος, ὅπως θὰ δοῦμε, γνώρισε, δεκαετίες μετὰ, τὶς διώξεις τῆς Ἐκκλησίας γιὰ τοὺς ἴδιους λόγους) ἔγραψε γιὰ τὸν Ἀνθρακίτη: «*Μεθόδιος Ἀνθρακίτης ἔφερε περὶ τὸ 1718 ἔτος ἀπὸ τὴν Ἰταλίαν τὰς γεωμετρικὰς ἐπιστήμας, ἱκανὰς νὰ ἀνάψωσι τὸ φῶς τοῦ Λόγον καὶ νὰ διερεθίσωσιν ἐπὶ πλέον τὴν ἔμφυτον τοῦ ἀνθρώπου φιλομάθειαν καὶ χωρὶς ἄλλα περιστάσεως*»¹⁷. Στὰ θεολογικὰ ζητήματα εὐθυγραμμίστηκε μὲ τὴν Ἑλληνικὴ Φιλοσοφία (Ἀριστοτέλη καὶ Πλούταρχο) καὶ εἶδε τὸ θεῖον φυσικὰ καὶ ὄχι μεταφυσικὰ. Ἐλεγε ὅτι ὁ Θεὸς δὲν ἐνεργεῖ ἀπὸ μακριά, «*ἀλλὰ οὐσιωδῶς ἐνυπάρχει*» μέσα σὲ κάθε πράγμα. Ὅταν ἦταν δάσκαλος στὴν Καστοριά, ξεσήκωσε ἐναντίον του τὸ σκοταδισμό, ἐπειδὴ δίδασκε θετικὲς ἐπιστῆμες. Ἀναγκάστηκε νὰ φύγῃ καὶ νὰ πάῃ στὰ Γιάννενα, ἀλλὰ οὔτε ἐκεῖ τὸν ἄφησαν ἡσυχο. Ὁ Μακάριος ὁ Πάτμος ἔγραφε ὑποτιμητικὰ γιὰ τὸν Ἀνθρακίτη: «*ὁ κὺρ Μεθόδιος τρίγωνα καὶ τετράγωνα διδάσκει τοὺς μαθητὰς του καὶ τὴν ἄλλην πολυάσχολον ματαιωσπονίαν τῆς Μαθηματικῆς*». Καὶ ὅπως εὐστοχα ἐπισημαίνει ὁ Φωτιάδης: «*Μ' αὐτόν, μποροῦμε νὰ ποῦμε, ἀρχίζει ἡ ροπὴ ποὺ θρῖσκει ἀντίθετη τὴν Ἐκκλησίαν*»¹⁸.

Ἡ διδασκαλία τῶν θετικῶν ἐπιστημῶν ἀπὸ τὸν Ἀνθρακίτη ἐνόχλησε τόσο πολὺ τὴν ἱεραρχία, ποὺ τελικὰ ἡ Ἱερὰ Σύνοδος τῶν Πατριαρχείων τὸν προσκάλεσε νὰ παρουσιαστῇ καὶ νὰ ἀπολογηθῇ ἐνώπιόν της γιὰ τὴν τόση ἀσέβεια του. Μερικοὶ ἀπὸ τοὺς προκρίτους τῶν Ἰωαννίνων ἀντέδρασαν καὶ προσπαθῆσαν νὰ τὸν ὑπερασπιστοῦν, στέλνοντας ἐπιστολὴ τους σ' ἓναν ἀπὸ τοὺς συνοδικούς, τὸν Νικομηδεῖας Παῖσιο. Τοῦ ζητοῦσαν νὰ μεσολαδήσῃ, ὥστε «*νὰ ἐμποδίσῃ τὴν τοιαύτην πρόσκλησιν,*

17. Κούμας, «Σύνταγμα Φιλοσοφίας», τ. Α', σελ. 6.

18. Φωτιάδης, ὁ.π., σελ. 160

ὄχι δι' ἄλλο εἰμὴ ὅτι ὑπάρχει πενέστατος καὶ οὐκ ἔχει τὰ πρὸς ὁδοιπορίαν ἀναγκαιοῦντα, καὶ δευτέρον ὅτι ὑπάρχει ἀσθενής καὶ ἀδύνατος, καὶ οὐκ ἰσχύουσιν αἱ γηραλέαι σάρκες νὰ ἀντιπαλαίωσιν εἰς τοιαύτην σκληρότητα ὁδοιπορίας τοσούτων ἡμερῶν». Ἡ Ἱερὰ Σύνοδος ὅμως ὄχι μόνο δὲν συγγινηθήκε ἀπὸ τὴν ἔκκληση τῶν προκρίτων, ἀλλὰ ὡς ἀπάντησις καθήρεσε τὸν Ἀνθρακίτη ἀπὸ τὸ ἱερατικὸν τοῦ ἀξίωμα, τοῦ ἀπαγόρευσε νὰ διδάσκη καὶ ἀναθεμάτισε τὰ ἔργα του. Ἦταν στὴν οὐσία ἓνας ἀκόμα ἀναθεματισμὸς τῶν θετικῶν ἐπιστημῶν, ἓνας ἀκόμη ἀναθεματισμὸς τῶν μαθηματικῶν καὶ τῆς γεωμετρίας, στὸ πρόσωπο αὐτῇ τῇ φορᾷ τοῦ Μεθόδιου Ἀνθρακίτη.

Καθηρεμένος καὶ ἀναθεματισμένος ὁ Ἀνθρακίτης ἀπεφάσισε τελικὰ νὰ πάῃ στὴν Κωνσταντινούπολη, μὲ τὴν ἐλπίδα νὰ πείσῃ τοὺς πατέρες τῆς Ἐκκλησίας νὰ ἀνακαλέσων τὴν ἀπόφασί τους. Καὶ ἐκεῖ πέρασε τὴ δοκιμασίαν τῆς Ἱερᾶς Ἐξέτασης, γιὰ τὴν ὁποία γράφει¹⁹ στίς 30 Νοέμβριον τοῦ 1723, κρυμμένος σ' «ἀνήλιον γούδαν». Στὸ ἐν λόγῳ ὑπόγειο εἶχε καταφύγει, προσπαθώντας νὰ γλυτώσῃ ἀπὸ τοὺς «ἀγίους» διώκτες του: «Γινομένης συνόδου παρестάθηκα ἔμπροσθέν τους· πόσοι ἦτον δὲν δύναμαι νὰ τοὺς μετρήσω». Τοῦ παρουσίασαν τὰ τετράδια τῆς διδασκαλίας του, μὲ γνώμες ἀπὸ τοὺς ἀρχαίους φιλοσόφους καὶ τὴ γεωμετρίαν τοῦ Εὐκλείδου. «Εἶναι δικὰ σου;» τὸν ρωτᾶνε. «Δὲν εἶναι γνώμες δικές μου, εἶναι γνώμες τῶν φιλοσόφων», τοὺς ἀπαντᾷ τὸν καταδίκασαν πὺς φιλοσοφεῖ «διαφόρως ἀπὸ τοὺς Ἀριστοτελικούς» καὶ εὐθὺς τὰ ἔρριξαν στὴ φωτιά καὶ τὰ ἔκαψαν. Τὴν ὥρα πού τὰ τετράδια καίγονταν, ἐκεῖνος ζήτησε νὰ τοὺς ἀποδείξῃ πὺς δὲν ἦταν αἰρετικὸς. Προέβη σὲ ὁμολογία τῆς Πίστεως τὸν ἐνώπιον ὁλων, τὴν ὁποία ἀφοῦ τὴ βρῆκαν «ὕγιη καὶ σύμφωνον τῇ ἔκκλησίᾳ», τὸν εὐλόγησαν καὶ τὸν ἄφησαν νὰ φύγῃ. Ὅχι ὅμως γιὰ πολὺ.

Τὴν ἐπόμενη Κυριακή, ὅπως περιγράφει ὁ ἴδιος, «ἀνάβονν φωτιά σὲ τρία μέρη τῆς αὐλῆς τῆς ἔκκλησίας τῶν Πατριαρχείων». Ὁλόγυρα, νὰ εὐχαριστηθοῦν τὸ σωτήριο θέαμα, βρῖσκονταν κληρικοὶ «καὶ λαὸς ἄπειρος ἔξω, γεμιτζήδες, παποντσηδες, ραφτάδες». Συναθροίζον σὲ σωροὺς «λογικὰς καὶ φυσικὰς καὶ Εὐκλείδην καὶ ἕτερα μαθηματικά», τὰ ρίχνουν στὴ φωτιά καὶ τὰ καΐνε. Ὁ Ἀνθρακίτης παρών. Τὸν εἶχαν σὺρει αὐτόπτη μάρτυρα στὸ σκοταδισμό καὶ τὴ μεσαιωνικὴ ἀνοησίαν τους. Καὶ σὰν νὰ μὴν τοὺς ἔφτανε ἡ ὁμολογία πίστεως πού εἶχε κάνει μία ἐβδομάδα πρίν, ἀπαιτήσανε νὰ ὑπογράψῃ μία ἄλλη ὁμολογία, σύμφωνα μὲ τὴν ὁποία «ἐπαραινέθη νὰ τὰ γράψῃ ἐκ σατανικῆς συνεργείας καὶ ἐθελοκακίας καὶ φρενοβλάβειας» καὶ νὰ ἀναθεματίσῃ τὰ μαθηματικά, τὴν ἀρχαίαν ἐπιστήμην καὶ τὶς δικές του διδασκαλίας ὡς «δυσσεβὴ καὶ πάσης βλασφημίας γέμοντα». Τοῦ ἔβαλαν καὶ ὄρο νὰ μὴν διδάξῃ ξανά μαθηματικά, γιατί διαφορετικὰ θὰ ἦταν «ὑπόδικος τῷ αἰωνίῳ ἀναθεμάτι».

Πὺς ὅμως αὐτὸς ὁ φωτισμένος νοῦς θὰ μπορούσε ποτὲ νὰ ἀναθεματίσῃ τὶς θετικὰς καὶ λογικὰς ἐπιστήμες, στίς ὁποῖες ἀφῆρωσε τὴ ζωὴν του καὶ πάσχισε νὰ τὶς μεταφέρει μετὰ χιλίων βασάνων καὶ στοὺς ὑπόδουλους Ρωμοὺς; Σκέφτηκε λοιπὸν τεχνάσματα νὰ τὸ ἀποφύγῃ. Παρακάλεσε τοὺς ἀρχιερεῖς τῆς Ὁρθοδοξίας νὰ τὸν ἀφήσουν λίγες μέρες νὰ τὰ σκεφτῇ. Μόλις κατάφερε καὶ τοὺς ξεγλύστρησε βρῆκε ἓνα ὑπόγειο, «ἀνήλιον γούδαν», στὸ ὁποῖο κρύφτηκε γιὰ μῆνες, μέχρι νὰ βρῇ τρόπο νὰ φύγῃ ἀπὸ τὴν Κωνσταντινούπολη. Οἱ «ἄγιοι πατέρες» λύσσαξαν καὶ ἔκαναν τὴν Πόλιν ἄνω κάτω νὰ τὸν βροῦν, ὅμως δὲν τὰ κατάφεραν. Τελικὰ βρῆκε τρόπο καὶ ἀπέδρασε. Ἐρείπιο ψυχικὸ καὶ σωματικὸ γύρισε στὰ Ἰωάννινα, ὅπου καὶ πέθανε.

19. Τὴ δίκη τοῦ ὁ Μεθόδιος Ἀνθρακίτης τὴν περιγράφει σὲ ἐπιστολὴν τοῦ στοὺς προκρίτους τῶν Ἰωαννίνων. Τὸ γράμμα αὐτό, σὲ ἀντίγραφο, τὸ βρῆκε ὁ Ἄλκης Ἀγγέλου στὴν Ἑθνικὴ Βιβλιοθήκην, στὸ φάκελλο μὲ ἀριθμ. 316, σ. 55-64, «ἀνάμεσα στὰ βιογραφικὰ στοιχεῖα πού εἶχε συγκεντρώσει ὁ Φιλητᾶς γιὰ τὸ Μεθόδιο Ἀνθρακίτη». Ὁ Ἀγγέλου τὸ παρουσίασε στὸ βιβλιαράκι του, «Ἡ δίκη τοῦ Μεθόδιου Ἀνθρακίτη ὅπως τὴν ἀφηγεῖται ὁ ἴδιος».

Στέφανος Μυτιληναῖος

[Στὸ ἐπόμενο τεύχος: Ἐπεμβάσεις τῆς Ἐκκλησίας στὴν Παιδεία κατὰ τὴν Ὑστερὴ Τουρκοκρατία.]

ΠΟΙΟΙ ΚΑΝΟΥΝ ΤΟΝ ΕΛΛΗΝΑ ΤΟΤΕΜΙΣΤΗ

Μεσαιωνικές εικόνες αφρικανικού πολιτιστικού επιπέδου της νεοελληνικής ρωμοσύνης παρακαλουθήσαμε προσφάτως απ' τους τηλεοπτικούς διαύλους με τὸ προσκύνημα τῆς «θαυματουργῆς» εικόνας τῆς «*Παναγίας τῆς Ἱεροσολυμίτισσας*». Εικόνες πού κάνοντας τὸν γύρο τοῦ κόσμου διασύρουν τὴν χώρα τοῦ πολιτισμοῦ, τῆς φιλοσοφίας καὶ τῆς ἔλλογης προσεγγίσεως τῆς πραγματικότητας. Κατὰ τὸν Ἀπολλώνιον τὸν Τυανέα «*εἶναι αἰσχρὸ νὰ ἔχῃς τὸ ὄνομα κάποιου, δίχως νὰ ἔχῃς καὶ τὶς ιδιότητές του...*». Δυστυχῶς ἡ Ὁρθοδοξία μετὰ ἀπὸ δύο χιλιετίες πνευματικῆς κυριαρχίας τῆς κατάντησε τὸν Ἕλληνα ἓνα εἶδος τοτεμιστῆ - κάφρου τῆς αφρικανικῆς ζούγκλας, πού θεωρεῖ τὰ ξόανα πού καταςκευάζει ὡς ρυθμιστές τῆς μοίρας του.

Ἀς δοῦμε μερικὲς φιλοσοφικὲς ἀπόψεις περὶ ὀρθῆς ἀντιλήψεως τοῦ θεοῦ καὶ περὶ τῆς πνευματικῆς κατάρψεως, τῆς δεισιδαιμονίας. Ὁ Σαλούστιος, ὁ νεοπλατωνικὸς διδασκαλὸς τοῦ ἐστεμμένου φιλοσόφου Ἰουλιανοῦ, στὸ ἔργον του «Περὶ Θεῶν καὶ Κόσμου» ἀναφέρει: «*Ὅσοι ἐπιθυμοῦν νὰ διδαχθοῦν περὶ τῶν θεῶν ὀφείλουν ἀπὸ τὴν παιδική των ἡλικία νὰ ἔχουν διαπαιδαγωγηθῇ καλῶς καὶ νὰ μὴν ἔχουν διαστραφῇ πνευματικὰ μὲ ἀνόητες δοξασίες· πρέπει ἐπίσης νὰ εἶναι ἐκ φύσεως ἀγαθοὶ καὶ λογικοί, γιὰ νὰ παρουσιάσουν κάποια συγγένεια πρὸς τὶς φιλοσοφικὲς διδασκαλίες, γνωρίζοντες ἀκόμη καὶ τὶς κοινὲς ἔννοιες. Κοινὲς δὲ ἔννοιες εἶναι ἐκεῖνες, ἐπὶ τῶν ὁποίων ὅλοι οἱ ἔμφρονες ἄνθρωποι, ἐὰν ὀρθῶς ἐρωτηθοῦν, θὰ συμφωνήσουν*».

Ὁ Ἡράκλειτος γράφει κατηγορηματικῶς: «*Ὅσοι λατρεύουν τὰ ἄψυχα γιὰ θεοὺς, δὲν διαφέρουν ἀπὸ κάποιον πού πιάνει συζήτηση μὲ τοὺς τοίχους*». Ὁ Ἐπίκουρος ἀναφέρει: «*Εἶναι ἀνόητο νὰ ζητοῦνται ἀπ' τοὺς θεοὺς, αὐτὰ τὰ ὁποῖα ὁ καθεὶς εἶναι ἱκανὸς νὰ χορηγήσῃ στὸν ἑαυτό του*». Ὁ Πυθαγόρας (στὸ «Περὶ Πυθαγορικῶν δόξων» τοῦ Ἰαμβλίου) καταγγέλλει: «*Τὸ νὰ ζητοῦμε ἀπ' τοὺς θεοὺς κάτι πού νομίζομε ὅτι στερούμεθα εἶναι βλασφημία, διότι οἱ θεοὶ γνωρίζουν καλύτερα ἀπὸ ἐμᾶς τὶς ἀνάγκες τῶν ὄντων καὶ τοῦ κόσμου*». Ὁ Πλούταρχος στὸ «Περὶ δεισιδαιμονίας» γράφει: «*Καμμία ἀρρώστια δὲν περιέχει τόσα ἄσχημα συναισθήματα καὶ παρανοϊκὲς σκέψεις καὶ γνῶμες τόσο ἀντιφατικὲς μεταξὺ των ὅσο περιέχει τὸ νόσημα τῆς δεισιδαιμονίας. Ὁ δεισιδαίμων δὲν θέλει νὰ πιστέψῃ, πιστεύει ὅμως παρὰ τὴ θέλησή του, διότι φοβᾶται ν' ἀπιστήσῃ. Ἐνῶ φοβᾶται τὸν Θεό, τὸν λατρεύει, ὅπως ἐκεῖνοι πού ἔχουν ἀπὸ πάνω τοὺς κάποιον κακὸ τύραννο, πού, γιὰ νὰ τὸν ἐξενενίσουν, τοῦ ἀποδίδουν τιμὲς...*». Αὐτὸς ὁ κακὸς Θεὸς τύραννος τοῦ Πλουτάρχου ἀντιστοιχεῖ στὸν σημερινὸ Ἰουδαῖο θεὸ Γιάχβέ, πού μαζὶ μὲ τὸν ὑπόλοιπο «θίασό» του καταδυναστεύει τὶς ψυχὲς τῶν Νεοελλήνων καθὼς καὶ ἄλλων ἑκατομμυρίων θυμάτων του.)

Ἡ δεισιδαιμονικὴ Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία τῆς χώρας μας γεμίζει τὰ ταμεῖα τῆς με-
ριφορὲς καὶ προσκυνήματα κοκκάλων ἢ ἐνδυμάτων τῶν ἁγίων τῆς καὶ μὲ ψευτο-
θαύματα, καὶ ἐξαπατώντας τὸ ὑπνωτισμένο καὶ εὐκολόπιστο ποίμνιό τῆς. Αὐτοὶ οἱ
δημιουργοὶ τῆς σημερινῆς εἰδωλολατρείας ἀποκαλοῦν τοὺς μεγίστους γίγαντες
τῆς σκέψεως προγόνους μας «*εἰδωλολάτρες*» (καὶ εἰρήσθω ἐν παρόδῳ καὶ τὸν «Δαυλὸ»
ἐπίσης «*εἰδωλολατρικὸ περιοδικό*», ἓνα περιοδικό, ἃς μᾶς ἐπιτραπῇ νὰ ποῦμε, πού ἐπὶ 22
χρόνια ἀγωνίζεται σκληρά, γιὰ νὰ διαφωτίσῃ τὸν Ἕλληνα καὶ νὰ τὸ ἀπαλλάξῃ ἀπὸ τὴν
κακία του μοῖρα, μὴ μοῖρα 2000 χρόνων Σκοταδισμού. Τί εἰρωνεία! Ὁ νοῶν νοεῖτω.

Βασίλειος Μανρομμάτης

ΔΕΝ ΥΠΗΡΧΕ ΑΛΛΟΥ ΧΩΡΟΣ;

Στὸν χώρο τοῦ Ἡραίου, πλησίον τῆς λίμνης Βουλιαγμένης στὸ Λουτράκι Κορινθίας, πὸν ἀποτελοῦσε παράδειγμα ἀρμονικῆς ἐπεμβάσεως καὶ προσαρμογῆς σ' αὐτὸν τῶν ἀρχαίων κτισμάτων πὸν σήμερα σφύζονται σὲ ἐρείπια, στὴν μέση του ἀκριβῶς ἔχει κτισθῇ μία ἐκκλησία, στὴν μιὰ πλευρὰ τῆς ὁποίας ἐφάπτεται καὶ ἀποτελεῖ συνέχειά της μικρὸς οἰκίσκος (γιά ποιὸν σκοπό;), ὅπως φαίνονται καὶ τὰ δύο στὴν φωτογραφία.

Ἀναρωτιέται κανεῖς: δὲν ὑπῆρχε ἄλλος χώρος στὴν περιοχὴ ἐκτὸς τοῦ Ἡραίου γιὰ νὰ κτισθῇ ἡ ἐκκλησία - οἰκίσκος, πὸν μὲ τὴν θέση του καὶ τὴν αἰσθητικὴ του ἀλλοιώνει ὀπτικά καὶ πνευματικά τὸν χώρο; Τὸ «περίφημο» Κεντρικὸ Ἀρχαιολογικὸ Συμβούλιο τὸ γνωρίζει τὸ θέμα καὶ μπορεῖ νὰ κάνῃ κάτι;

Θωμᾶς Ἀνδρέου

ΘΕΟΔΩΡΟΣ ΓΕΩΡΓΙΟΥ

“Ενας” Έλληνας παγκόσμιος πρωταθλητής τῆς πάλης καὶ τοῦ παγκρατίου τοῦ 19^{ου} αἰῶνα

Ἡ ἀναδίωξη τοῦ ἡρωϊκοῦ ιδεώδους στοὺς κόλπους τῶν ἐλληνικῶν κοινοτήτων τοῦ 19ου αἰῶνα («Δαυλός», τ. 251) δὲν ἦταν ἓνα τυχαῖο φαινόμενο οὔτε μία ὠργανωμένη προσπάθεια ἀπὸ συγγραφικὸς καὶ κινηματογραφικὸς κύκλους (πρβλ. Hollywood, Warner B., Rambo - Rocky κ.λπ.) ποὺ προσπάθησαν νὰ ἀναδείξουν πλαστές προσωπικότητες. Τουναντίον τὸ ἥθος, τὸ ἐλληνικὸ γόητρο καὶ ὁπωσδήποτε ἡ ρώμη καὶ ἡ δύναμη εἶναι τὰ στοιχεῖα ποὺ συνθέτουν τὶς μετεπαναστατικὲς ἡρωϊκὲς μορφές, ποὺ διέπρεψαν στὶς παλαῖστρες.

Ὡς γνωστόν, τὸ πέρασμα ἀπὸ τὴν κλασσικὴ ἀρχαιότητα στὴν Βυζαντινὴ περίοδο ἦταν τὸ πρῶτο οὐσιαστικὸ πλῆγμα κατὰ τοῦ ἐλληνικοῦ ἀθλητισμοῦ, ὁ ὁποῖος, παρὰ τὸν διωγμὸ τῶν σκοταδιστῶν ποὺ ἐπικρατοῦσαν τότε, κατάφερε νὰ ἐκδηλώνεται ἐν κρυπτῷ (βλ. «Δαυλός», τεῦχ. 229, σελ. 14623). Κατόπιν οὔτε οἱ Ὀθωμανοὶ εὐνόησαν τὴν ἀνάπτυξη τῆς ἀθλητικῆς δραστηριότητος ἐν Ἑλλάδι, ἀφ’ ἐνὸς μὲν διότι δὲν μποροῦσαν νὰ ἐννοήσουν τὴ σημασία τοῦ ἀθλητικοῦ ιδεώδους, ἀφ’ ἑτέρου δὲ διότι διαισθάνονταν ὅτι μία τέτοια δραστηριότητα θὰ ἐνδυνάμωνε τὸ δουλωμένο γένος, πρᾶγμα ποὺ σαφῶς δὲν ἐπιθυμοῦσαν.

Ἡ φλόγα ὅμως τοῦ ἀθλητισμοῦ ἔκαιγε τὰ στήθη τῶν Ἑλλήνων, οἱ ὁποῖοι, ὅταν εὐνοοῦσαν οἱ κοινωνικὲς συνθήκες, δὲν ἔχαναν τὴν εὐκαιρία νὰ ὑπηρετοῦν μὲ πάθος τὴν παρὰδοσή τους. Αὐτὸς ἀκριβῶς ἦταν ὁ λόγος, ποὺ ἐπὶ Τουρκοκρατίας παρουσιάστηκε ἐντονη ἀθλητικὴ δραστηριότητα, ἀπὸ Ἑλληνες ποὺ ζοῦσαν στὸ ἐξωτερικόν. Σὲ προηγούμενο τεῦχος (251) σκιαγραφήσαμε τὴν προσωπικότητα τοῦ παγκόσμιου πρωταθλητῆ, ποὺ ἀνέδειξε ἡ ἱστορία τοῦ νεώτερου ἀθλητισμοῦ, τοῦ Παναγῆ Ἀντωνίου - Κουταλιανοῦ.

Ἡ «διαδοχή» τοῦ Κουταλιανοῦ ἀπὸ τὸν Γεωργίου

Τὸ ἡνία τοῦ τίτλου αὐτοῦ κατάφερε νὰ ἀρπάξῃ ἓνας ἄλλος μεγάλος Ἑλληνας ἀθλητής, ποὺ ἐμφανίστηκε στὸ προσκήνιο ὅταν ὁ Κουταλιανὸς ἔκανε τὴν τελευταία ἀθλητικὴ του περιοδεία στὸν ἐλληνικὸ χῶρο: «Μετὰ πολλὰς περιπλανήσεις ἀφικνεῖται τέλος καὶ ἐνταῦθα ὁ διάσημος Παναγῆς, ὁ νέος Ἡρακλῆς ὡς τιτοφορεῖται, ἀφοῦ παρέσχε δείγματα τῆς ἐκτάκτου ρώμης του εἰς διαφόρους πόλεις ἀπὸ τῆς Νοτίου Ἀμερικῆς μέχρι τῆς Ἀνατολῆς. Ἐρχεται συμβληθεὶς μετὰ τινος κυρίου (σημ. πιθανώτατα μὲ τὸν Ἑλληνα διπλωμάτη καὶ πρόξενο στὴν Αἴγυπτο κύριον Ἀντωνιάδην), ὅπως δώσῃ δέκα παραστάσεις ἐν τῷ θεάτρῳ τῶν Ὀλυμπίων (!) καὶ ἐν Πάτραις»¹.

Μνημένος στὸ Ὀλυμπιακὸν ἰδεῶδες ὁ Παναγῆς, ἐπιλέγει νὰ τεματίσῃ τὴ σταδιοδρομία του «ἐν τῷ θεάτρῳ τῶν Ὀλυμπίων», ὅταν ἓνας νέος γίγας ἀνέτειλε στὴν Ἀμερικὴ: «Ὁ νέος ἀθλητὴς καλεῖται Θεόδωρος Γεωργίου, εἶναι δὲ γνωστότερος ἐν Ἀμερικῇ ὑπὸ τὸ ὄνομα ὁ Ἑλλήν Γεώργιος. Ἐγεννήθη ἐν Θεσσαλίᾳ τὸ 1855. ἔχει ἀνάστημα 5 ποδῶν καὶ 8 δακτύλων, ζυγίζει δὲ 185 λίτρας ἤτοι 166 περίπου ὀκάδας. Μετέβη εἰς Ἀμερικὴν τὸ

πρῶτον ἐν ἔτει 1872, δὲν ἐβράδυνε δὲ νὰ γίνη γνωστὸς διὰ τὴν ἑκτακτον ἀληθῶς αὐτοῦ ἀθλητικὴν ρώμην. Μετὰ τὰς Ἑνωμένας Πολιτείας περιῆλθε τὴν Περονθίαν, τὴν Χιλὴν, καὶ πᾶσαν σχεδὸν τὴν Νότιον Ἀμερικὴν, παρέχων πανταχοῦ δείγματα τῆς ὑπερανθρώπου αὐτοῦ ἰσχύος»² (βλ. εἰκ. 1).

Σ' αὐτὴ τῇ δύσκολῃ ἐποχῇ ἡ ὑπαρξὴ τέτοιων ἀθλητῶν ἦταν πολὺτιμη, διότι διατηροῦσε τὸ ἠθικὸ καὶ τὸ φρόνημα τῶν συμπατριωτῶν τους ψηλά. Ἡ Ἑλλάδα προσπαθοῦσε νὰ ὀρθοποδήσῃ καὶ νὰ ξεφύγῃ ἀπὸ τὴ νοοτροπία τῆς «ψωροκάσταινας». Συνεπῶς προβάλλε ἐπιτακτικὴ ἡ ἀνάγκη τῆς σύνδεσής της μὲ τὴν τεράστια κλασσικὴ κληρονομιά. Ἀρκεῖ νὰ παρατηρήσουμε, ὅτι ὁ Κουταλιανὸς συνήθιζε νὰ αὐτοαποκαλεῖται «Νέος Ἡρακλῆς», ἀποφεύγοντας ἐπιμόνως τὴ χρῆση τοῦ ἀληθινοῦ ὀνόματός του, πού μέχρι πρό τιнос παρέμενε ἄγνωστο! Αὐτὸ πού ἐνδιέφερε τὸν Παναγῆ ἦταν ἡ παρουσία του ὡς γνήσιον ἀπογόνου τῆς θρυλικῆς ἐλληνικῆς γενιᾶς. Μὲ τὸ ψευδώνυμο «Κουταλιανός» διέσφωξε τὴν κατὰγωγὴν του καὶ μὲ τὸν τίτλο «Νέος Ἡρακλῆς» τὴν ἱστορίαν του.

Στὰ ἴδια βήματα πατώντας ὁ Θεόδωρος Γεωργίου, ἐπέλεξε νὰ αὐτοπροσδιορίζεται ὡς «Ὁ Ἕλλην Γεώργιος»: «...καὶ ἄλλοτε ἀπὸ σχολήσαμεν τοὺς ἀναγνώστας ἡμῶν μὲ τὸν Ἕλληνα παλαιστὴν Γεώργιον, ὡς θέλει νὰ ὑπογράφεται ὁ ἴδιος... μίαν σελίδα ἔπρεπε ν' ἀφιερῶσωμεν καὶ ἡμεῖς διὰ τὸν πεφημισμένον παλαιστὴν μας, ὅστις ἔλαβε καὶ τὸ ἐπίθετον «ὁ Νικητῆς» ὑπὸ τῶν Ἀμερικανῶν συναδέλφων μας...»³ (δὴλ. George the Winner).

Οἱ δημοσιογράφοι τῆς ἐποχῆς ἐκείνης φαίνεται, ὅτι ἀρκοῦνταν σὸ νὰ μεταφράζουσιν ἀπλῶς τὶς ξένες ἐφημερίδες, πού ἔφταναν στὰ χέρια τους μῆνες μετὰ τὴν πρώτη ἐκδόσή τους. Τὶς δυσχέρειες αὐτὲς ὑπερέκλυπταν ἐπιτυχῶς ἡ ἀγάπη, τὸ μεράκι καὶ ὁ ζήλος τῶν ταγῶν τῆς ἀθλητικῆς δημοσιογραφίας, πού τότε ἔκανε τὰ πρῶτα τῆς βήματα (σημ. γεγονὸς πού δυστυχῶς ἀγνωστὸν οἱ σύγχρονοι ἀθλητικογράφοι)! Ἡ παρακάτω περιγραφή παρουσιάζει πολλὰ κοινὰ στοιχεῖα μὲ τὶς λεπτομερεῖς ἀνταποκρίσεις τῶν συγχρόνων δημοσιογράφων, ὅταν σκιαγραφοῦν τὶς προσωπικότητες ἀθλητῶν: «Ἕλληνας καὶ ξένος ἐν Ἀμερικῇ ἐνθουσιῶσιν ὑπὲρ τοῦ παλαιστοῦ Γεωργίου, τῷ προσφέρουσιν ἐνθυμήματα πολὺτιμα, αἱ ἐφημερίδες δημοσιεύουσι εἰκόνας του μὲ διογραφικὰς σημειώσεις καὶ οἱ ρεπόρτερ τὸν περικυκλοῦσι, ἵνα μανθάνωσι περὶ τῆς διαίτης του καὶ παντὸς ἄλλου δυναμένου νὰ κορῆσῃ τὴν περιέργειαν τοῦ ἀμερικανικοῦ κοινοῦ...»⁴

Ὡλοκληρωμένη προσωπικότητα μὲ πνευματικὸ περιεχόμενο

Ὁ ἀθλητὴς μας ὅμως, φαίνεται καθαρά, δὲν ἦταν κάποιος ἄξεστος χωρικός, πού διέθεται μόνο μυϊκὴ δύναμη. Ἀντίθετα μᾶς ἀποκαλύπτεται ὡς Ὡλοκληρωμένη προσωπικότητα ἐνὸς καθαρόαιμου ἐπαγγελματία ἀθλητῆ μὲ πνευματικὸ περιεχόμενο ἀλλὰ καὶ γνώσεις τόσο ἐπικοινωνιολογίας ὅσο καὶ ἀνατομίας: «...εἰς τὰς συνδιαλέξεις του εἶναι εὐφυνέστατος, πολὺν δὲ προσέχει εἰς ὅ,τι συντελεῖ πρὸς αὐξήσιν ἢ μείωσιν τῶν σωματικῶν αὐτοῦ δυνάμεων...»⁴.

Ἐκτὸς αὐτῆς τῆς διαιτητικῆς συμβουλῆς τὸ ἐν λόγῳ δημοσίευμα «περνᾷ» καὶ τὸ πρῶτο ἀντικαπνιστικὸ μήνυμα, πού δόθηκε ἐπίσημα ἀπὸ ἐπαγγελματία ἀθλητῆ: «...πρὸ ὀλίγου καιροῦ παρετήρησεν, ὅτι τὰ σιγαρέττα τὸν καθίστων νωθρόν, ὀκνηρόν καὶ ἀνάληγον πρὸς πᾶν θέαμα. Ἀφοῦ τόσον προφανῶς ἔπαιον τὰ παρήτησε... καὶ τώρα ἔχει ἥσυχον τὸ κεφάλι του, ὡς λέγει, καὶ δὲν φοβεῖται τίποτε τὸ ὁποῖον νὰ περιπατῇ ἐπὶ δύο ποδῶν».

Ἡ περιοδεία τοῦ «Γεωργίου τοῦ Νικητῆ» στὴν Ἀμερικὴ εἶναι πανομοιότυπη μὲ αὐτὴ τοῦ Κουταλιανοῦ. Ὁ Θεσσαλὸς μᾶλλον εἶχε σὰν πρότυπό του τὸν Μικρασιάτη πρωταθλητῆ καὶ στόχευε προφανῶς στὴν ἐπανάληψιν τῶν ἄθλων του, γι' αὐτὸ τὸν συναντοῦμε

Εικόνα 1. Φωτογραφία - ντοκουμέντο του Θεοδώρου Γεωργίου. Στο ύψος του διακρίνει κανείς επιβλητικότητα, συνδυασμένη με αξιοπρέπεια.

νά αντιμετώπιζε όσο τὸ δυνατόν περισσότερους ἀθλητὲς παγκοσμίου φήμης: «Εἰς τὸ ρηθὲν περιοδικὸν μακρότατος παρέπεται κατάλογος τῶν ἀθλητῶν, οὓς κατέβαλεν ἐν τῇ πάλῃ. Διάσημοι παλαισταὶ θεωροῦμενοι ἀήττητοι Ἕλληες, Γάλλοι, Γερμανοὶ, Νορβηγοί, Ἰσπανοὶ, Μαῦροι καὶ πάσης ἐθνικότητος, ἐξ ὧν τινες πελώριοι τὸ σῶμα, κατεδλήθησαν εὐχερῶς ἐν διαστήματι ὀλίγων λεπτῶν ὑπὸ τοῦ Ἑλλήνος παλαιστοῦ...»².

Γνώριζε τὸ παγκράτιον καὶ τὴν ἔφιππη πάλη;

Σ’ αὐτὸ τὸ σημεῖο θὰ κάνω ἓνα ριψοκίνδυνο ἀλλὰ ὄχι ἀδάσιμο συλλογισμό, ποὺ ἀφορᾷ στὴν παλαιστικὴ δεξιότητά, τὴν ὁποία ἐπεδείκνυε ὁ Θεόδωρος Γεωργίου. Δημοσιεύματα ποὺ ἔπεσαν στὰ χέρια μας ἀφήνουν δάσιμες ὑπόνοιες, ὅτι ὁ ἀθλητὴς μας γνώριζε τὴν τέχνη τοῦ παγκρατίου καὶ αὐτὸ μπορούμε νὰ τὸ συναγάγουμε ἀπ’ τὸ

γεγονός, ὅτι ἀφ' ἑνὸς μὲν ἐκείνη τὴν ἐποχὴ οἱ ἀνατολικές πολεμικὲς τέχνες δὲν διδάσκονταν στὴν Εὐρώπη, ἀφ' ἑτέρου δὲ οἱ ἀρχαῖοι μας συγγραφεῖς ἀναφέρουν, ὅτι τὸ Παγκράτιο ἔδινε τὴ δυνατότητα στὸν γνώστη του νὰ καταβάλλῃ πολλοὺς ἀντιπάλους ταυτόχρονα (σημ.: τέτοιες πρακτικὲς συνήθιζε γιὰ παράδειγμα ὁ θηριώδης παγκρατιστὴς Λυσίμαχος): «Ἀδάμαστος καὶ ἀκατάβλητος συνέπεσε πολλάκις νὰ καταβάλῃ τρεῖς καὶ τέσσαρας ἀνταγωνιστὰς ρωμαλέους, κατὰ τὸ διάστημα μιᾶς καὶ μόνης παραστάσεως...»⁴.

Καὶ μιὰ ἄλλη δημοσιογραφικὴ πηγή, δεβαιώνοντάς μας παράλληλα γιὰ τὰ πατριωτικὰ αἰσθήματα ποὺ διακατεῖχαν τὸν ἀθλητὴ μας, καταλήγει στὸ αὐτὸ συμπέρασμα... Ἡ εἴσοδος τοῦ Γεωργίου στὸ στάδιο εἶναι πανομοιότυπη μ' αὐτὴ τῶν σύγχρονων ἀθλητῶν: «Ἐμφανίζεται ὁ παλαιστὴς κρατῶν τὴν ἑλληνικὴν σημαίαν. Εἶναι ἄσχημος ἀνὴρ, ἀλλ' ἔχει σῶμα ἀθλητικόν, οἱ δὲ γυμνοὶ θραχιόνες του καὶ τὸ γυμνὸν στήθος του νομίζει κανεὶς ὅτι εἶναι ἀπόσπασμα κορμοῦ Ἡρακλέους... Ἐρχονται τρεῖς παλασταί... καὶ ἀρχίζει ἡ πάλη. Συνσπειροῦνται, κυλίνονται καὶ ὅλους τοὺς ρίπτει ὁ Γεώργιος, φρενιτωδῶς ζητωκραυγάζοντος τοῦ λαοῦ... Ἐπειτα παίζεται ὁ ἐθνικὸς ὕμνος· ὁ Γεώργιος λαμβάνει τὴν σημαίαν...»⁸.

Τὸ παγκράτιο ἀρχικὰ ἀποτελοῦσε ἓνα τμήμα τῆς στρατιωτικῆς ἐκπαίδευσης τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων, διότι ἡ τακτικὴ του προέβλεπε ὅλες ἐκεῖνες τὶς μεθοδὸς ἐξουδετέρωσης τῶν ἀντιπάλων, ὅταν ὁ ὀπλίτης, πεζὸς ἢ ἑφιππος, κατὰ τὴ διάρκειά τῆς μάχης ἀφωπλιζόταν. Ἡ στρατιωτικὴ φύση τῆς τέχνης αὐτῆς ἦταν καὶ ἡ αἰτία τοῦ ἀρχικοῦ ἀποκλεισμοῦ τῆς ἀπὸ τὰ ὀλυμπιακὰ ἀγωνίσματα. Τὸ παγκράτιο πάνω σὲ ἄλλογο πρέπει νὰ ἦταν γνωστὸ στὴν ἀρχαιότητα, ἐπειδὴ συνάδει ἀφ' ἑνὸς μὲν μὲ τὴν πρωτογενῆ πολεμικὴ του χρῆση (σημ.: καθ' ὅτι ἔπρεπε νὰ προστατεύῃ καὶ τοὺς ἑφιπποὺς ὀπλίτες), ἀφ' ἑτέρου δὲ μυθολογικῶς σφύζεται, ὅτι πρωτοδιδάξας αὐτοῦ ἦταν ὁ Κένταυρος Χείρων, ὁ ὁποῖος μύησε καὶ τὸν Ἡρακλῆ στὸν ἀθλητισμὸ (βλ. **Εἰκ. 2**).

Πολὺ ἐνδιαφέρον παρουσιάζει ἡ συμμετοχὴ τοῦ Γεωργίου στὸ ἄθλημα τῆς ἑφιππῆς πάλης, ἢ ὑπαρξῆς καὶ μόνο τῆς ὁποίας ὡς ἀγώνισμα ἐπιβεβαιώνει τὴν ἐπιβίωση πολλῶν παγκρατικῶν τεχνικῶν μέχρι καὶ τὸν 19ο αἰῶνα στὴν Εὐρώπη. Ἄλλωστε σὲ καμμία ἀσιατικὴ πολεμικὴ τέχνη δὲν ἀναφέρεται παρόμοια μεθοδολογία ἐξουδετέρωσης τοῦ ἀντιπάλου: «καθ' ἃ ἀνγγέλεθ, ὁ ἀθλητικὸς ἀγὼν δν ἀνέλαθεν ὁ Ἑλλήν Γεώργιος μετὰ τοῦ Ἰωάννου Χάδσον πρὸς ὄφελος τῶν ἐκ τοῦ κιτρίνου πυρετοῦ πασχόντων ἐν Zachsomille, ἔλαβε χώραν ἐν Σέλδῃ χθὲς μετὰ μεσημβρίαν. Ἐν ἧ πάλῃ ἀπεδείχθη, ὅτι ὁ Χάδσον δὲν ἠδύνατο νὰ συναγωνισθῇ μετὰ τοῦ Ἑλληνος ἑφιππος, ὡς δὲν ἠδυνήθη νὰ πράξῃ τοῦτο ἐπὶ τῆς σκηνῆς. Ὅταν οἱ ἀνταγωνισταὶ ἤρξαντο τῆς πρώτης πάλης, ὁ Χάδσον προσεπάθησε νὰ πηδήσῃ ἐπὶ τοῦ ἵππου τοῦ Γεωργίου, πλὴν οὗτος ἐπήδησεν ἐπὶ τοῦ Χάδσον καὶ ἐκέρδισε τὴν πρώτην πάλην. Κατὰ τὴ δευτέραν πάλην ὁ Γεώργιος κατώρθωσε νὰ σύρῃ τὸν Χάδσον ἐκ τοῦ ἵππου του καὶ νὰ τὸν ρίψῃ κάτω ἐντὸς 8 λεπτῶν. Κατὰ τὴν τρίτην πάλην ὁ Ἑλλήν ἀρπάξας τὸν ἀνταγωνιστὴν του ἀπὸ τὸν λαμὸν καὶ ἀπὸ τὸν θραχίονα, τὸ ἔρριψε χαμαὶ ἐντὸς δέκα λεπτῶν»⁴.

Ὁ Γεώργιος, ἀπ' ὅ,τι φαίνεται, ἦταν γνώστης μιᾶς ὑψηλῆς πολεμικῆς τέχνης, ποὺ προφανῶς εἶχε διδαχθῇ στὴ Θεσσαλία (σημ.: τόπος καταγωγῆς τῶν Κενταύρων καὶ τοῦ ἰδίου), διότι στὴν ἡλικία τῶν 17 ἐτῶν ποὺ ἔφυγε μετανάστης, παρουσιάζεται ὡς ἓνας ἤδη ὀλοκληρωμένος παλαιστής. Δημιουργεῖται λοιπὸν τὸ εὐλόγο ἐρώτημα: Ποῦ εἶχε λάβει αὐτὴν τὴν ἀθλητικὴ παιδεία καὶ ἀπὸ ποιού; Μήπως τὸ παγκράτιο ἄθλημα μέχρι καὶ τὰ μισὰ τοῦ 19ου αἰῶνα ἦταν γνωστὸ ὡς παραδοσιακὴ πολεμικὴ τέχνη ἢ ἔστω μήπως σφύζονταν ἀρκετὲς ἀπὸ τὶς τεχνικὲς του στὸν ἑλληνικὸ χῶρο, ὅπου ἐνηλικιώθηκε ὁ Γεωργίου;

Περνώντας σὲ μιὰ περιγραφὴ ἑνὸς ἀγῶνα ποὺ ἔδωσε ὁ Γεωργίου στὴν Ἀμερικὴ, ὅπως αὐτὴ σφύζεται μέσα ἀπὸ τὶς στήλες μιᾶς ἀμερικανικῆς τοπικῆς ἐφημερίδας, διαπιστώνου-

Εικόνα 2. Ἀγὼν «παγκρατίου μέχρι θανάτου» μεταξύ Ἡρακλῆ καὶ κενταύρου Νέσσου. Βλ. τὰ περὶ ἐφίππου παγκρατίου στὸ κείμενο. (Ἀρχαία μελανόμορφη ἀγγειογραφία. Πρωτοτυπώθηκε σὲ ἐλληνικὸ γράμματόσημο τοῦ 1970.)

με, ότι εκείνη την εποχή το άθλημα της πάλης ήταν το πιο δημοφιλές. «Δύο χιλιάδες άνθρωποι συνέρρευσαν χθές εν τῷ θεάτρῳ τῆς Κορήνης, ὅπως ἴδωσι τὸν ἀθλητικὸν ἀγῶνα μεταξὺ τοῦ Ἑλλήνου Γεωργίου καὶ τοῦ Ἰωάννου Μύλλερ. Τὸ πλῆθος προέδῃ εἰς κινήματα τοσοῦτα παράφορα καὶ ἐνθουσιώδη διαρκούσης τῆς πάλης, ὥστε τὸ θέατρο μετεβλήθη εἰς τέλειον φρενοκομεῖον. Ἄπας ὁ χώρος τοῦ μεγάλου κτιρίου ἦτο κατειλημμένος ὑπὸ τοῦ συνωστιζόμενου ὄχλου, τὰ καθίσματα δὲ τῆς σκηνῆς κατείχοντο ὑπὸ δημοσιογράφων καὶ προσκεκλημένων ξένων».

Ἡ τεράστια συρροή τοῦ κόσμου μᾶς βεβαιώνει, ὅτι ὁ ἀγῶνας θὰ ἦταν σπουδαῖος. Ἄλλωστε ὁ Μύλλερ παρουσιάζεται ἀπὸ τοὺς δημοσιογράφους ὡς ἥρωας στὴ χώρα του: «Ὁ Ἑλλήν Γεώργιος παρουσιάσθη ἐν ἀξιοπρεπεστέρα τοῦ Μύλλερ στάσει, ἥτις ἀνέδειξεν αὐτὸν ἀνώτερον τοῦ ἥρωος τοῦ Καναδά... Ἡ πρώτη πάλη ἦτο ἀμφίδολος, καθόσον ὁ Ἑλλήν ἐπάλασεν ἀννόμενος μόνον. Κατὰ τὸν δεῦτερο ἀγῶνα ὁ Ἑλλήν ἀνέλαθεν ἐπιθετικὴν στάσιν, παλαίων ὄρθιος ἐν ὅλῃ αὐτοῦ τῇ σωματικῇ ρώμῃ. Τὸ πλῆθος ἐξετράπη εἰς ἀγρίας φωνάς, ὅταν ὁ Γεώργιος, περιπτυσσόμενος ἰσχυρῶς τὸν Μύλλερ καὶ ἀνατινάζας αὐτὸν ὑπεράνω τῶν ὤμων του τὸν ἔρριψε, κερδίσας αὐτῷ τὴν δευτέραν πάλην. Μᾶλλον ἐνδιαφέρουσα ὅμως ὑπῆρξεν ἡ τρίτη πάλη, ἥτις ἦτο ἐκθεσις σωματικῆς ρώμης καὶ τέχνης. Ὁ Ἑλλήν ἐπετέθη κατὰ τοῦ ἀντιπάλου του ὡς τίγρις, προσεπάθησε δὲ νὰ περισφίγῃ εἰς τὰς ἀγκάλας του τὸν Μύλλερ, ὅστις ἀπέφυγε τοῦτο διὰ μεγάλης ἀντιστάσεως καὶ σωματικῆς ἐνκινήσεως...».

Προσέξτε, ὅτι ἐκείνη τὴν ἐποχὴ οἱ τοπικοὶ ἄρχοντες ἐκτὸς τῶν εὐθυνῶν τῆς αὐτοδιοίκησης στὴν περιοχὴ ἀνελάμβαναν καὶ χρέη διαιτητῶν, ὅταν διεξήγοντο παλαιστικοὶ ἀγῶνες. Τὸ ἔθιμο αὐτὸ ἔχει ἐλληνικὴς ρίζες, διότι οἱ διαιτητὲς καὶ στὴν ἀρχαιότητα ὠνομάζονταν ἐλλανοδίκες καὶ ἦταν ἐκπρόσωποι φυλῶν! Καθ' ὅμοιο τρόπο συναντοῦμε στὴν Ἀμερικὴ καὶ στὴν Εὐρώπῃ, νὰ συγκροτῆται πρὶν ἀπὸ κάθε ἀγῶνα ἓνα σῶμα ἐλλανοδικῶν ἀποτελούμενο ἀπὸ δικαστές, δημάρχους καὶ ἄλλους τοπικοὺς φορεῖς, ἐνῶ στὴν Ἀνατολὴ ἀποδεικνύεται ὅτι χρέη διαιτητοῦ εἶχε καὶ ὁ ἴδιος ὁ Σουλτᾶνος (βλ. «Δαυλός», τ. 250, σελ. 16276). Ὅλα αὐτὰ ἀποδεικνύουν μὲ τὸν πιὸ περίτρανο τρόπο, τὴν ἀδιάσπαστη ἐνότητα τοῦ ἐλληνικοῦ ἀθλητισμοῦ ἀπὸ τὴν ἀρχαιότητα μέχρι καὶ τὰ πιὸ πρόσφατα χρόνια, ἀκόμα καὶ στίσιπιὸ μικρὲς λεπτομέρειές του.

«Ἐν διαστήματι δεκαεπτὰ λεπτῶν, ἀφοῦ ὁ Γεώργιος ἔρριψε τὸν Μύλλερ, οὗτος ἠναγκάσθη νὰ πιασθῇ ἀπὸ τὴν κνήμην τοῦ Γεωργίου διὰ νὰ μὴν πέσῃ χαμαί. Μετὰ τὴν τρίτην καὶ ἀποφασιστικὴν ταύτην πάλην ὁ δικαστὴς Χεννεσέι ἔδωκε τὸ γέρας εἰς τὸν Γεώργιον...».

Ὁ διάδοχος τοῦ Γεωργίου Μακρυγιάννης

Δραστήριος ὢν ὁ Γεωργίου ἰδρύει μᾶλλον ἀθλητικὴ ἀκαδημία, ἀρχίζοντας νὰ προπονή νέους ἀθλητὲς. Μέσω αὐτῆς τῆς προσπάθειας κατάφερε νὰ ἀναδείξῃ ὡς διάδοχό του στίς Η.Π.Α. τὸν ἐπίσης Ἑλληνα παλαιστὴ Νικόλαο Μακρυγιάννη, ὁ ὁποῖος φρόντισε νὰ κερδίῃ ἀνάμεσα σὲ πολλοὺς ἀντιπάλους καὶ αὐτὸν τὸ δάσκαλό του!

Ἀξίζει νὰ ἀναφερθοῦμε μὲ ἓνα λιτότατο βιογραφικὸ σημεῖωμα στὸν νεώτερο αὐτὸ ἀθλητὴ, ὁ ὁποῖος ὅπως θὰ διαπιστώσετε σφράγισε μὲ τὴν παρουσίᾳ του τὸν ἀμερικανικὸ ἀθλητισμό: «Υπὸ τὸ ψευδώνυμον Antonio Pierr ἢ Terrible Greek κρύπτεται ὁ μέγας παλαιστής τῆς ὕψις Νικόλαος Μακρυγιάννης ἐκ Σύρου, ὅστις ἀπὸ τινος χρόνου διαμένει ἐνταῦθα, δρέπων νικητοῦ δάφνας. Ὁ Antonio Pierri ἐγεννήθη ἐν Σύρῳ τῷ 1860, εἶναι πέντε ποδῶν καὶ 10 ½ δακτύλων ὕψους, ζυγίζει δὲ γυνὸς λίτρας 225. Ἐχει πρόσωπον καὶ παράστημα ἀρρενωπὸν, εὐτολμον καὶ σχεδὸν ἰταμόν. Τὴν πατρικὴν αὐτοῦ ἐστίαν ἐγκαταλείψας κατὰ τὸ 1887 μετέβη εἰς Ἀμερικὴν, ἐνθα συνήνητησε τὸν ἐκ Βόλου Θεόδωρον Γεωργίου ἢ Greek George ἀτρόμητον παλαιστὴν, παρ' οὗ καὶ ἐδιδάχθη ἐν Ἀγ. Φραγκίσκῳ ἀτελῶς τὴν παλαιστικὴν τέχνην...». Ὁ περιοδικὸς τύπος τοῦ Μάντισεστερ τῆς Ἀγγλίας μᾶς προσφέρει ἓνα

Εικόνα 3. Ο Θεόδωρος Γεωργίου παλεύει στο Λονδίνο με μία γιγάντια άρκούδα. Σκίτσο που δημοσιεύθηκε στις αγγλικές εφημερίδες της εποχής.

μακρὸν κατάλογο τῶν ἀθλητῶν πού νίκησε ὁ Μακρυγιάννης: «...ἐν Χικάγῳ ἐνίκησε μετὰ πεισματώδη πάλην τὸν I. Faulker καὶ L. Moore, ἐν Κάνσας τὸν A. Cristol, ἐν Δετροῦ, τὸν Job Wright, ἐν Νέα Ὑόρκῃ τὸν μέγαν Γερμανὸν παλαιστήν Smith, ἐν Ἀγίῳ Λουδοβίκῳ τὸν John Wheller, τὸν Jack Cannors καὶ τὸν ἐνδοξον καὶ ρωμαλέον ἄνδρα Prof. demos Γάλλον, τὸν πεφημισμένο Ἀγγλον B. Sullivan, ἐν Δένβερ τὸν Greek George, τὸν διδάσκαλόν του. Πρὸ τεσσάρων ἐτῶν... τὸν Matseeda Soracky, οὗ τὸν ἕτερον τῶν ποδῶν ἐξαρθρώσας (σημ.: πρόκειται γιὰ κίνηση πού δὲν ἐπιτρέπεται στὴν παραδοσιακὴ πάλη, ἄρα κάποια ἄλλη τέχνη χρησιμοποιοῦσε...) καὶ ἄλλους πολλούς, ὧν τὰ ὀνόματα συντομίας ἔνεκον παραλείπομεν. Καὶ ταῦτα... ἀναγράφουσιν αἱ ἀγγλικαὶ ἐφημερίδες»⁷].

Μετὰ τὴν ἀπολύτως ἐπιτυχή περιοδεία του στὴν Ἀμερική, ὁ Γεωργίου ἀποφασίζει νὰ ἐπιστρέψῃ στὴν Εὐρώπη, ὥστε νὰ διατρανώσῃ περισσότερο τὴ φήμη του. Ἀπ' αὐτὴν του τὴν κίνηση εὐκολὰ διαπιστώνεται, ὅτι ὁ ἀθλητὴς μας δὲν ἦταν κοινὸς οἰκονομικὸς μετανάστης, ἀλλ' ἀντίθετα ἓνας πραγματικὸς ἐπαγγελματίας ἀθλητὴς, πού ἤθελε νὰ αὐτοαποκαλῆται «παγκόσμιος πρωταθλητής», ἔστω καὶ ἂν αὐτὸς ὁ τίτλος δὲν εἶχε σχηματιστῇ οὔτε κἂν στὴ σφαῖρα τῆς φαντασίας τοῦ φιλάθλου κοινοῦ.

Ἡ ἀλαζονία τῶν Ἀγγλων ἀντιπάλων του

«**Α**φθόνους δρέπει δάφνας, ἐν Λονδίῳ ὁ περίφημος Ἕλλην παλαιστής Γεώργιος, ἐκπλήσων διὰ τῶν ἄθλων αὐτοῦ τοὺς ἀπειροπληθεῖς θαμῶνας τοῦ θεάτρου, ἐν ᾧ τελοῦνται οἱ παλαιστικοὶ ἀγῶνες. Ὁ Ἕλλην ἀθλητὴς ἀπεκλήθη “ὁ τρομερὸς Ἕλλην Γεώργιος”, πολλὰ δὲ τοῦ Λονδίνου ἐφημερίδες ἔγραψαν μετὰ θαυμασμοῦ περὶ αὐτοῦ καὶ τῶν ὑπερανθρώπων κατορθωμάτων του...»⁵.

Αὐτὸ πού παρατηροῦμε εἶναι, ὅτι γενικῶς οἱ Ἀγγλοὶ παλαιστὲς διακατέχονταν ἀπὸ ἓνα ἔντονο σύνδρομο ἀνωτερότητας ἐναντι τῶν Ἑλλήνων συναδέλφων τους. Ὁ Ἐδμόνδος Λανιέλ στὴ βιογραφία τοῦ Κουταλιανοῦ δίνει λεπτομέρειες γι' αὐτὴν τὴν ὑπεροπτικὴ συμπεριφορὰ τῶν Ἀγγλων: «Μόνον τοὺς Ἀγγλους δὲν ἐχώνευεν ἔνεκα τοῦ φυλετικοῦ των ἐγωῖσμοῦ. Ὅταν ἐκατάλαβαν, διηγεῖτο, ὅτι ἦτο ἀδύνατον νὰ μὲ νικήσῃ δικὸς τους παλαιστής, ἐλύσσαξαν κυριολεκτικῶς. Ἐφθασαν μάλιστα μέχρι τοῦ σημείου νὰ μὲ δωροδοκήσουν διὰ νὰ διακηρύττω ὅτι εἶμαι Ἀγγλὸς καὶ ὄχι Ἕλλην. Τὸ χατήρι ὁμως δὲν τοὺς ἔγινε. Εἶχαν κάποτε μερικοὶ τὴν ἀναίδεια νὰ μοῦ ποῦν ὅτι δὲν πρέπει νὰ λέγωμαι Ἕλληνας, διότι οἱ Ἕλληνες εἶναι ὅλοι κλέφτες... Τοὺς ἐσυγγύρισα ὁμως γιὰ καλὰ...»⁶.

Ὁ Κουταλιανὸς ἀπ' ὅ, τι φαίνεται δὲ σήκωνε προσβολές. Τὴν ἴδια ὁμως περηφάνεια γιὰ τὴ γενιά του ἔδειχνε καὶ ὁ Γεώργιος ἀπέναντι στοὺς ὑπερόπτες Ἀγγλους, σύμφωνα πάντα μὲ δημοσιεύματα τῆς ἐποχῆς του. «Οἱ ἔπαινοι καὶ οἱ θαυμασμοὶ τοῦ τύπου προὔκαλεσαν τὴν ζηλοτυπίαν τῶν Ἀγγλων παλαιστῶν, οἵτινες συνέρρευσαν ἀθρόοι εἰς Λονδίον, ὅπως συναγωνισθῶσι πρὸς τὸν Ἕλληνα ἀθλητὴν, ἰσχυρίζόμενοι ὅτι ἤθελον καταβάλειν αὐτόν. Τοῦτο μαθὼν ὁ Γεώργιος ἐδημοσίευσεν ὑπερμεγέθη προγράμματα, δι' ὧν ἐκάλεε εἰς πάλιν οἰονδήποτε παλαιστήν, ὑποσχόμενος μάλιστα ὅτι ἤθελε προσφέρει εἰκοσι μὲν λίρας στερολίνας εἰς τὸν κατορθώσαντα νὰ τὸν ρίψῃ ἐντὸς 15 λεπτῶν τῆς ὥρας, πέντε δὲ λίρας εἰς ὅντινα δὲν κατώρθον νὰ ρίψῃ αὐτός...»⁵.

Ἡ ἄδικη αὐτὴ συμπεριφορὰ τῶν Ἀγγλων εἶναι πράγματι ἀνεξήγητη, διότι οἱ Ἕλληνες παλαιστὲς εἶχαν ἦθος καὶ ἀξιοπρέπεια καὶ τιμοῦσαν μὲ τὴν παρουσίαν τους τὸν εὐρωπαϊκὸ ἀθλητισμό. Τὴν ἐποχὴ ἐκείνη ἢ «ἐνιαία εὐρωπαϊκὴ συνειδηση» στοὺς κατοίκους τῆς γηραιᾶς ἡπείρου ἦταν ὡς γνωστὸν ἀνύπαρκτη. Ἐν τούτοις ὅταν ὁ Κουταλιανὸς προσκλήθη ἀπὸ ἓναν Μαροκινὸ νὰ παλαίψουν στὴν πόλη Φέξ, αὐτὸς ἀπάντησε: «...θὰ πᾶμε... Δὲν ἐπιτρέπεται ἓνας βάρβαρος ἐκεῖ νὰ προκαλῇ τὸν εὐρωπαϊκὸν ἀθλητισμόν...»⁶.

Ἐπανερχόμενοι σὸν Γεωργίου, θὰ πρέπει νὰ τονίσουμε ὅτι ἀντιμετώπισε μὲ ἀπόλυτη ἐπιτυχία ὅσους ἀντιπάλους βρῆκε στὸ δρόμο του(σημ.: ἐξαιρούμενου τοῦ προαναφερόμενου μαθητῆ του). Ματαίως ὁμως ἔψαχνε ἀπὸ κάποιον νὰ νικηθῇ, μ' ἀποτέλεσμα νὰ στραφῇ καὶ ὁ ἴδιος, ὅπως ἄλλοτε ὁ Κουταλιανός... στὰ θηρία!

«Ἐκτὸς τῶν ἀγώνων τούτων ἐκτελεῖ ὁ τρομερὸς Ἕλλην Γεώργιος καὶ ἄλλους θαυμασίους ἄθλους, ὧν εἷς εἶναι καὶ ὁ ἐν τῇ ἀνωτέρῳ εἰκόνι. Ἡ εἰκὼν αὐτῇ παριστᾷ τὸν Γεώργιον παλαιόντα πρὸς ὑπερμεγέθη καὶ ἀγριωτάτην ἄρκτον, ζυγίζουσα 800 λίτρας, ἣν ἀνατρέπει καταρρίπτων ἐπὶ τοῦ δαπέδου τρεῖς ἐν μιᾷ ὥρᾳ» (Εἰκόνα 3).

Ἄλλη πάλι ἐφημερίδα ἀναφέρει μὲ στόμφο ὅτι... «Ἐν Νέα Αὐρηλία ἐπάλαισε κατὰ λευκῆς ἄρκτου ἐλκόνσης βάρους 300 λίτρων καὶ κατέβαλεν αὐτὴν μετ' ἀγῶνα διαρκέσαντα εἴκοσι ἐξ λεπτὰ τῆς ὥρας. Προσεφέρθη ν' ἀγωνισθῇ καὶ πρὸς ἓνα λέοντα τοῦ αὐτοῦ θηριοτροφείου, ἀλλ' ὁ θηριοδαμαστής δὲν παρεδέχθη τὴν πρότασίν του...».

Γιὰ τὴν ἱστορία ἀξίζει νὰ ἀναφέρουμε, ὅτι ὁ Γεωργίου ἐπέλεξε νὰ κλείσῃ τὴν ἀθλητικὴ του σταδιοδρομία, ἐπιστρέφοντας στὴν Ἀθήνα, ὅπου ἔκανε καὶ ὠρισμένες ἐπιδείξεις δυνάμης.

Καταλήγοντας θὰ πρέπει νὰ τονίσουμε, ὅτι τόσο ὁ Κουταλιανὸς ὅσο καὶ ὁ Γεωργίου μὲ τὶς ὑπερπόντιες περιοδεῖες τοὺς συνετέλεσαν στὴν ἀναβίωση τῶν Ὀλυμπιακῶν Ἀγώνων στὴν γενέτειρά τοὺς τὸ 1896, διότι μὲ τὴν ἔντονη παρουσία τοὺς στὸ ἐξωτερικὸ ἀπέδειξαν, ὅτι ἡ Ἑλλὰς γεννᾷ ἀκόμη «Ἡρακλῆδες».

Ἐπίσης ἀξίζει νὰ σημειώσουμε, ὅτι οἱ δύο αὐτοὶ ἀθλητὲς στάθηκαν πρωτοπόροι τοῦ σύγχρονου ἀθλητισμοῦ, διότι κατάφεραν νὰ εἰσαγάγουν τὸ θεσμὸ τοῦ «παγκόσμιου πρωταθλήματος», πού μέχρι τότε δὲν ὑπῆρχε. Ἐλλείψει διεθνῶν ἀθλητικῶν συναντήσεων ἀποφάσισαν οἱ ἴδιοι νὰ γυρίσουν ὅλο τὸν κόσμον ἀπὸ ἀνατολὴ μέχρι δύση καὶ μὲ κύρια ἐπιδίωξη τὴ νίκη ἐνάντια στοὺς κατὰ τόπους καλύτερους παλαιστῆς. Ἐτοίμοι μπόρεσαν ὄχι μόνο νὰ θεσπίσουν αὐτὸν τὸν τίτλο, ἀλλὰ καὶ νὰ τὸν κατακτήσουν.

Κανεὶς ἄλλος ἀθλητὴς πρὶν ἀπ' αὐτοὺς δὲν εἶχε τὴ φαντασία, τὸ κουράγιο ἀλλὰ καὶ τὴν ἐπαγγελματικὴ συνείδηση νὰ προβῇ σ' ἓνα παρόμοιο ἐγχεῖρημα, παρὰ μόνο ὅταν πλέον μετὰ τοὺς Ὀλυμπιακοὺς Ἀγῶνες τοῦ 1896 καθιερώθηκαν οἱ διεθνεῖς συναντήσεις τῶν καλύτερων ἀθλητῶν ὑπὸ τὴν αἰγίδα τῶν διεθνῶν ὀργανισμῶν. Στὰ πλαίσια τῶν ἀγώνων τοῦ 2004 καὶ μέσῳ τῆς παρουσίας αὐτῶν τῶν ἀθλητῶν, εἶναι εὐκαιρία νὰ δείξουν παγκοσμίως οἱ ἀρμόδιοι φορεῖς τὸ ἀδιάσπαστο καὶ ἐνιαῖο τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἀθλητισμοῦ.

Ἐπιλέγω νὰ κλείσω αὐτὸ τὸ λιτὸ βιογραφικὸ σημεῖωμα τοῦ ἀγνώστου Θεσσαλοῦ ἀθλητῆ Θεόδωρου Γεωργίου, μὲ τὸ ἐπικαιρὸ σχόλιο ἐνὸς Ἑλλήνα δημοσιογράφου τῆς ἐποχῆς ἐκείνης: «Ὁ Θεόδωρος Γεωργίου εἶναι ἐγγαμὸς καὶ ἔχει δύο χαριέστατα τέκνα. Εὐχόμεθα εἰς αὐτὰ ν' ἀναδειχθῶσιν ἄξια τοῦ πατρὸς των» τουλάχιστον εἰς τὸ ἐξωτερικὸν οἱ Ἕλληνες ἂς φαίνεται ὅτι ἔχουσι δυνάμεις, ἀφοῦ εἰς τὸ ἐσωτερικὸν δικνύνουσι τόσην ἀδυναμίαν».

Παραπομπές

1. «Ἐφημερίς», 4-5-1884.
2. ὁ.π., 23-2-1886.
3. ὁ.π., 13-8-1889.
4. ὁ.π., 25-12-1888.
5. ὁ.π., 26/27-10-1891.
6. Ἐδμόνδου Λανιέλ, «Ὁ Κουταλιανός».
7. «Ἐφημερίς», 13-1-1890.
8. «Τὸ Ἄστυ», 8/9-3-1893.
9. Ἐγκυκλοπαίδεια Χάρη Πάτση.

Κωνσταντῖνος Δ. Μίχος

(Λεύκαρος)

Ο ΑΛΛΟΣ ΛΟΓΟΣ

Οί δρόμοι τῆς ἀγιωσύνης

Ἄχ! αὐτὲς οἱ ἀνασυστάσεις μονῶν, πού, γιὰ νὰ γίνουν, ἀπαιτοῦν ἀρχαιολογικοὺς χώρους· ὅπως λ.χ. τὸ Ἕλσος τῶν Μουσῶν στὴν Βοιωτία. Ὅμως καὶ πάλι μιὰ ἀνασυστημένη μονὴ τί θὰ ἦτο χωρὶς μιὰ προικουὶα σαράντα στρεμμάτων, ὅπου τὸ θεοφιλὲς κοινὸν θὰ ἐχρησιμοποιοῦσεν ὡς κοινόδιον; Ἔτσι, φαίνεται, ἐσκέφθη, ἕνας ἀρχιμανδρίτης καὶ ἔκανε ντοῦ κατὰ τὴν περιοχὴ τῆς Ἀρνης. Τώρα, ἂν στὸν λόφο πᾶνω ἀπὸ τὸ χωριὸ Μουρίκι ὑπάρχει Πελασγικὸν τεῖχος, αὐτὸ εἶναι μιὰ ἀσήμαντη λεπτομέρεια. Δηλαδή, κι ἂν θὰ τὸν καταπατοῦσε, μήπως ὁ Πελασγὸς ἡγεμόνας θὰ ἔτρεχε στὸ Συμβούλιο Ἐπικρατείας; Σιγὰ τίς παλιόπετρες καὶ τ' ἀγκωνάρια.

Ἄσε δὲ πού μποροῦσε νὰ ἐπικαλεσθῇ καὶ χρησικτησία! Ἀφοῦ παλαιότεροι εὐσεβεῖς καὶ φιλοπρόοδοι Χριστιανοὶ εἶχαν τὴν φαεινὴν ἰδέα νὰ δανειστοῦν κάποιους ἀπὸ τοὺς λίθους τοῦ τεύχους, γιὰ νὰ κτίσουν τὸ ἀγλαῖσμα τῆς χριστιανικῆς ἀρχιτεκτονικῆς: τὸ ναῖδριο τοῦ Προφήτου Ἡλίου, τὸ ὁποῖον, σημειωτέον, ἐπειδὴ δὲν ὑπῆρχε ἄλλος λόφος σ' ὁλόκληρο τὸν νομό, φρόντισαν νὰ τὸ κτίσουν ἐκεῖ, δίπλα στὸ πανάρχαιο ἀμυντικὸ ἔργο. Βεβαίως οἱ ἄνθρωποι ἐνέγραψαν ἔτσι ὑποθήκη, κατοχυρώνοντας τὸν λόφο, ἀφοῦ, ὡς γνωστὸν, ἅπαξ καὶ κτισθῇ ἐκκλησία, δὲν γκρεμίζεται μὲ τίποτε! Φαίνεται, ὅτι ἐκεῖ στὴν Ἱερὰ Μητρόπολη Θηδῶν καὶ Λεθαδεῖας ἔχουν προωθήσει τὴν ἀπόκτηση γαιῶν τοῦ δημοσίου σὲ ἐπιστήμη. Διαφορετικὰ δὲν ἐξηγεῖται, πῶς διάβολο ἔτσι εὐκόλα τοιμεντάρουν τοὺς ἀρχαιολογικοὺς χώρους ἢ οἰκοδομοῦν πᾶνω σ' αὐτούς. Ἡ μήπως καὶ κάποιοι κρατικοὶ παράγοντες ἢ ἄτομα τῆς τοπικῆς αὐτοδιοικήσεως σιγοντάρουν τὴν ἐκκλησιαστικὴ αὐτὴ ἰδιοποίηση;

Βεβαίως καὶ ἀντιλαμβάνομαι, ὅτι οἱ ἐπίσκοποι μας θγάζουν «καντῆλες», μόλις δοῦν ἀρχαιοελληνικὸ ἐρεῖπιο καὶ σπεύδουν νὰ τὸ ἐξαγνίσουν, χτίζοντας ἀπὸ πᾶνω ἐκκλησιάκι. Αὐτὴ εἶναι παλιὰ πρακτικὴ. Ὅμως δὲν ζοῦμε πιὰ στὸ Βυζάντιο. Ἀντίθετα ζοῦμε ἀπ' τὰ κόκκαλα τῶν προγόνων μας, λόγῳ τοῦ τουρισμοῦ. Καὶ ἐπειδὴ τὰ κοινόδια, οἱ μονὲς καὶ τὰ ναῖδρια, ὅπως καὶ νὰ τὸ κάνουμε, δὲν φέρουν συνάλλαγμα, καλὸν θὰ ἦτο, σεβασμιώτατε, ἔστω μὲ τὸ ἰδικὸ σας ἐντελῶς ἀννστερόδονλο κριτήριο «ἐν τῷ ναῷ δουλεύετε ἐν τῷ ναῷ τραφῆσθε» νὰ σεδώμαστε τὴν κληρονομία τῶν ἀρχαίων ναῶν. Κι ὅχι νὰ παίρνουμε ἓνα τριαξονικὸ σύρμα καὶ νὰ περιφράζουμε ὅσο πιάνει τὸ μάτι μας κι ἔπειτα νὰ χτίζουμε, νὰ γκρεμίζουμε καὶ νὰ τοιμεντάρουμε κατὰ δούλησιν σ' αὐτό. Καὶ στὸ φινάλε - φινάλε ποιὸς σοῦ εἶπε ὅτι ὁ νομὸς Βοιωτίας ἔχει ἀνάγκη ἀπὸ ἀσκηταριά καὶ ἐξωκκλήσια. Ἄν θέλῃς ν' ἀγιάσῃς, ὑπάρχουν κι ἄλλοι δρόμοι, ἐκτὸς τοῦ δρόμου πού ἡκολούθησεν ὁ Ἅγιός μας Μέγας Θεοδοσίος - βοήθειά μας!

Γιῶργος Πετρόπουλος

ΟΜΗΡΙΚΗ ΑΣΤΡΟΝΟΜΙΑ

Ἡ γνώση τῆς μετάπτωσης τῶν ἰσημεριῶν στὴν περιγραφὴ τῆς «Ἀσπίδας τοῦ Ἀχιλλέα»

Ὁ Ὅμηρος περιγράφει τὶς ἐκπληκτικὲς παραστάσεις πὺν χάλκευσε ὁ Ἡφαιστος πάνω στὴν ἀσπίδα τοῦ Ἀχιλλέα, μεταξὺ τῶν ὁποίων ἦταν καὶ ἡ Μεγάλῃ Ἄρκτος¹, πὺν εἶναι ἀστερισμὸς τοῦ βορείου ἡμισφαίριου, λίαν ἐμφανὴς στὸν ἑλληνικὸ οὐρανό. Ἡ λεπτομέρεια στὴν παρὰσταση, ὅπως τὴν περιγράφει ὁ Ὅμηρος, εἶναι ὅτι οἱ ἀστέρες τῆς εἶναι μόνιμως πάνω ἀπ' τὸν ὀρίζοντα, ἐνῶ σήμερα τμῆμα τοῦ ἀστερισμοῦ θυθίζεται κάτω ἀπ' αὐτόν. Μὲ βάση τὴν ἀναφορὰ αὐτὴ τοῦ Ὀμήρου θὰ ὑπέθετε κανεῖς, ὅτι εἴτε πρόκειται περὶ λάθους τοῦ Ποιητῆ εἴτε ὅτι ὁ παρατηρητὴς τῆς Μ Ἄρκτου βρισκόταν σὲ γεωγραφικὸ πλάτος πολὺ βορειότερο τοῦ σημερινοῦ ἑλληνικοῦ χώρου. Σ' αὐτὴ τὴν ἐργασία συγκρίνεται ἡ θέση τῶν ἀστέρων τοῦ ἑλληνικοῦ οὐράνιου θόλου κατὰ τὴν ἐποχὴ τῆς συγγραφῆς τῶν ἐπῶν τοῦ Ὀμήρου μὲ τὴ σημερινή. Γίνεται ἀναφορὰ ἀφ' ἐνὸς στὴν ἀρχαία αὐτὴ ἐποχὴ καὶ ἀφ' ἐτέρου στὸ φαινόμενο τῆς μετάπτωσης τῶν ἰσημεριῶν, στὴν ὁποία ὁφείλεται ἡ ἀλλαγὴ τῆς ὀψης τοῦ σημερινοῦ οὐράνιου θόλου, πρᾶγμα πὺν δικαιώνει τὸν Ὅμηρο στὰ σχετικὰ μὲ τὴν Μεγάλῃ Ἄρκτο κείμενά του.

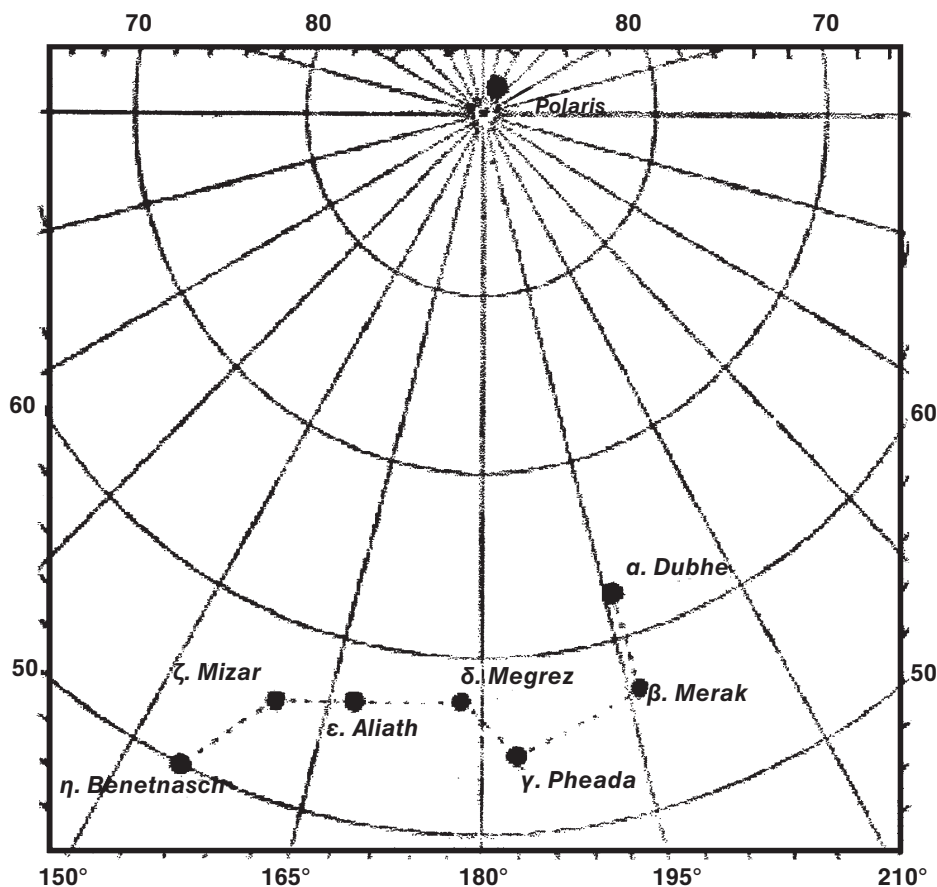
Κοιτάζοντας τὸ δράδυ στὸν οὐράνιο θόλο, παρατηροῦμε πλῆθος ἀστέρων νὰ κινοῦνται ἀπὸ ἀνατολῶν πρὸς δυσμάς. Ἄλλοι ἀστέρες ἀνατέλλουν, μεσουρανοῦν καὶ δύουν (*ἀμφιφανεῖς*) καὶ ἄλλοι περιστρέφονται γύρω ἀπὸ τὸν οὐράνιο πόλο, χωρὶς νὰ κατεβαίνουν κάτω ἀπ' τὸν ὀρίζοντα (*ἀειφανεῖς* ἀστέρες). Ὑπάρχουν καὶ αὐτοὶ πὺν ποτὲ δὲν εἶναι ὄρατοί, οἱ λεγόμενοι *ἀφανεῖς*.

Σὲ περιοχὲς μὲ διαφορετικὸ γεωγραφικὸ πλάτος ὁ παρατηρητὴς βλέπει καὶ διαφορετικὸ τμῆμα τῆς οὐράνιας σφαίρας. Ἐτσι μερικοὶ ἀστερισμοὶ πὺν φαίνονται ἀπ' τὸν ἑλληνικὸν ὄλκλον – ὀλόκληροι ἢ τμῆμα τους – δὲν εἶναι ὄρατοί σὲ βορειότερα ἢ νοτιώτερα πλάτη. Ἐπὶ παραδείγματι ἡ Μεγάλῃ Ἄρκτος σὲ βορειότερα τῆς Ἑλλάδος πλάτη εἶναι πάντοτε πάνω ἀπ' τὸν ὀρίζοντα, σὲ πολὺ νότια δὲν εἶναι καθόλου ὄρατὴ, ἐνῶ στὸν κυρίως ἑλληνικὸν ὄλκλον εἶναι μὲν ὄρατὴ, ἀλλὰ ἕνας ἀπ' τοὺς ἀστέρες τῆς, ὁ Benetnash (Σχ. 1), κατεβαίνει κάτω ἀπ' τὸν ὀρίζοντα, ὅταν διέρχεται ἀπ' τὸν κάτω μεσημβρινὸ τοῦ τόπου*.

Στὸ σημεῖο αὐτὸ θέλω νὰ ἀναφερθῶ στὰ ὀμηρικὰ κείμενα, τὰ ὁποία ὅταν ἀσχολοῦνται

* Στὸν κάτω μεσημβρινὸν ὁ ἀστὴρας ἔχει τὸ χαμηλότερο ὕψος ἀπ' τὸν ὀρίζοντα, ὅταν πρόκειται γιὰ ἀειφανὴ ἀστέρα ἢ τὸ μεγαλύτερο βάθος ὑπὸ τὸν ὀρίζοντα ὅταν πρόκειται γιὰ ἀμφιφανή.

Μεσημβρινὸς εἶναι ὁ μέγιστος κύκλος, ὁ ὁποῖος διέρχεται ἀπὸ τοὺς δύο πόλους (ἄρειο καὶ νότιο). Γιὰ κάθε τόπο (παρατηρητὴ) ὑπάρχει καὶ ὁ μεσημβρινὸς τοῦ τόπου, ὁ ὁποῖος διακρίνεται σὲ δύο μεσημβρινούς (ἡμμεσημβρινούς), τοὺς ὀνομαζόμενους ἄνω καὶ κάτω μεσημβρινός. Ἄνω μεσημβρινὸς εἶναι ὁ διερχόμενος διὰ τοῦ Ζενίθ τοῦ τόπου (παρατηρητῆ) καὶ κάτω μεσημβρινὸς ὁ διερχόμενος διὰ τοῦ Ναδίου.

Σχ. 1. Μεγάλη Ἀρκτος και Πολιτικός (Polaris). (Πηγή: «Brown's Nautical Almanac», 2001.)

μέ τη θέση των ἀστέρων κατά την εποχή του Τρωικού Πολέμου, παρουσιάζουν τὸν οὐράνιο θόλο νὰ ἔχη διαφορετικὴ ὄψη, ἀπὸ αὐτὴ πού παρατηροῦμε σήμερα.

Τὰ γεγονότα τῶν ὁμηρικῶν ἐπῶν

Ανατρέχοντας στὰ ὁμηρικὰ ἔπη βλέπουμε τὴν θεὰ Θέτιδα νὰ ἀνεβαίνει στὸν Ὀλυμπο πρὸς συνάντηση τοῦ Ἥφαιστου, γιὰ νὰ φτειάξῃ ὁ σιδηρουργὸς τοῦ Δία πανοπλία στὸ γιό της Ἀχιλλέα². Ἦταν ἡ στιγμή πού οἱ μάχες στὴν Τροία μεταξὺ Ἑλλήνων καὶ Τρώων ἦταν ἀμφίροπες καὶ μόνο ἡ συμμετοχὴ τοῦ Ἀχιλλέα θὰ ἔδινε τὴ νίκη στοὺς Ἕλληνες. Ὁ Ἥφαιστος μὲ μεγάλη χαρὰ ἀνέλαβε τὴν κατασκευὴ τῆς πανοπλίας τοῦ Ἀχιλλέα ἀπὸ χρῆος στὴ Θέτιδα, ἡ ὁποία τὸν εἶχε φιλοξενήσει στὸ σπιτικό τοῦ πατέρα της γιὰ ἑννία χρόνια (καὶ τοῦτο, γιατί ἡ μητέρα του Ἥρα τὸν πέταξε μετὰ τὴ γέννα, ἐπειδὴ ἦταν χωλὸς καὶ ἄσχημος). Ἔτσι τοῦ δόθηκε ἡ εὐκαιρία νὰ κάνῃ μεγάλο δῶρο στὸν πιὸ σημαντικὸ ἥρωα τῶν Ἀχαιῶν, ὁ ὁποῖος θὰ ἔπαιρνε ἐπάνω του τὴν τύχη ὅλων τῶν Ἑλλήνων. Οἱ Τρῶες ἔτρεμαν τὴν ἔξοδο τοῦ Ἀχιλλέα στὸ πεδίο τῆς μάχης, τοῦ ὁποῖου ἡ μῆνις γιὰ τὸν σφετερισμὸ τῆς Χρυσηίδας ἀπὸ τὸν Ἀγαμέμνονα εἶχε καμφθῇ μπροστὰ στὴν κρισιμότη-

τα της στιγμής. Ἡ πανοπλία ἤδη φτειαχνόταν μὲ σπουδὴ καὶ μεγάλη τέχνη. Ὁ «μεγάλος τεχνίτης» ἔβαλε ὅλη του τὴ δεξιότητα στὴ μεγάλη ἀσπίδα, πάνω στὴν ὁποία παρόραστησε τὴ γῆ, τὸν οὐρανὸ καὶ σκηνὲς ἀπὸ τὴ φύση καὶ τὴν καθημερινὴ ζωὴ. Μὲ ιδιαίτερη δὲ φροντίδα χάλκευσε τὴν Μ. Ὑακτο μὲ τοὺς ἀστέρες τῆς νὰ βρίσκονται μονίμως πάνω ἀπ' τὸν ὀρίζοντα – ὅπως μᾶς ἀναφέρει ὁ Ὅμηρος – χρησιμοποιώντας τὴν ποιητικὴ ἐκφραση «δὲν μετέχουν στὰ λουτρὰ τοῦ ὠκεανοῦ»: «ἐν δὲ τὰ τεύρεα πάντα, τὰ τ' οὐρανὸς ἐστεφάνωται, Πηλιάδας θ' Ὑάδας τε τό τε σθένος Ὠρίωνος Ὑακτον θ' ... οἷη δ' ἄμμορός ἐστι λοετρῶν Ὠκεανοῖο» [= ἔβαλε πάνω στὴν ἀσπίδα ὅλα ἐκεῖνα τὰ σημάδια, μὲ τὰ ὁποῖα εἶναι στεφανωμένος ὁ οὐρανός, τὶς Πηλιάδες, τὶς Ὑάδες καὶ τὸν ἰσχυρὸ Ὠρίωνα καὶ τὴν Ὑακτο... ἢ ὁποῖα εἶναι ἡ μόνη πού δὲν μετέχει στὰ λουτρὰ τοῦ Ὠκεανοῦ].

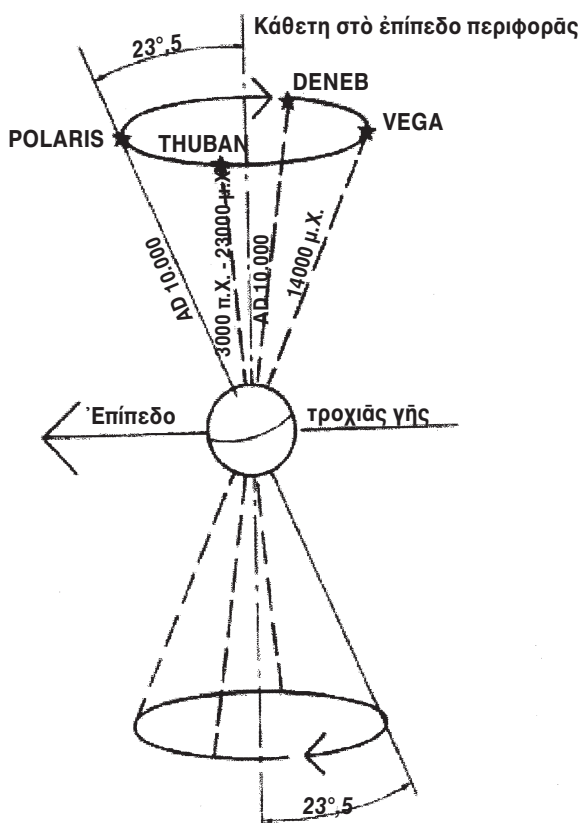
Ἡ ἀσπίδα κατασκευάστηκε στὸ ἐργαστήριό τοῦ Ἡφαίστου κατὰ τὴ διάρκειά ποὺ διαδραματίζονταν τὰ γεγονότα στὴν Τροία. Ὅποτε ἡ παράσταση τῶν ἀστέρων σ' αὐτὴ θὰ ἀνταποκρινόταν σὲ τμῆμα τοῦ οὐράνιου θόλου, ὅπως αὐτὸ θὰ τὸ ἔδλεπαν ἀπὸ τὴν περιοχὴ τους ὁ κατασκευαστὴς τῆς Ἡφαιστος ἀλλὰ καὶ ὁ χρήστης αὐτῆς Ἀχιλλέας, ἥτοι ἀπὸ τὸ ἐργαστήριό του ὁ πρῶτος καὶ ἀπὸ τὸ πεδίο τῶν μαχῶν ὁ δεῦτερος. Σύμφωνα μὲ τὰ ὁμηρικὰ ἔπη τὸ ἐργαστήριό βρίσκονταν στὸν Ὀλύμπο, ἐκεῖ ποὺ ὁ Ἡφαιστος χάλκευε τὰ μέταλλα τῶν θεῶν. Σύμφωνα μὲ μεταγενέστερες παραδόσεις τοῦτο βρίσκονταν στὴν Λήμνο, στὸ κυριώτερο κέντρο λατρείας τοῦ ἡ στὴν Αἴτνα, ὅπου τὸν δοιοῦσαν οἱ Κύκλωπες, τὰ πνεύματα τῆς ἀστραπῆς καὶ τοῦ κερανοῦ.

Σήμερα – ἐξαιρουμένης τῆς θέσης τοῦ Ὀλύμπου, ἀπ' ὅπου ὁ παρατηρητὴς βλέπει τὸν ἀστὲρα Benetnash μάλιστα νὰ ἐγγίξῃ τὸν ὀρίζοντα – στὶς περιοχὲς τῆς Λήμνου, τῆς Αἴτνας καὶ τῆς ὁμηρικῆς Τροίας, ποὺ βρίσκονται νοτιώτερα τοῦ πλάτους τῶν 40° Β., τμῆμα τῆς Μ. Ὑακτου θυθίζεται κάτω ἀπ' τὸν ὀρίζοντα, ὅταν αὐτὴ διέρχεται ἀπ' τὸν κάτω μεσημβρινὸ (ἀκριβῶς πρὸς τὸ Βορρᾶ) τῶν τόπων αὐτῶν. Ἐτσι τὴν ἐποχὴ τῶν ὁμηρικῶν ἔπων γιὰ παρατηρητὴ εὐρυσκόμειο στὸν κυρίως ἑλλαδικὸ χῶρο ἡ Μ. Ὑακτος δὲν «μετεῖχε στὰ λουτρὰ τοῦ ὠκεανοῦ», ἐνῶ σήμερα τμῆμα τῆς κατεβαίνει κάτω ἀπ' τὸν ὀρίζοντα.

Μὲ ὅσα ἀναπτύχθηκαν προηγουμένως ὁ ἀναγνώστης συμπεραίνει, ὅτι εἴτε τὰ κείμενα τῆς Ἰλιάδας ἔχουν λάθος – μὲ τὸ νὰ ἀναφέρουν ὅτι ὁ ἐν λόγω ἀστερισμὸς δὲν θυθίζεται στὸν θαλάσσιο ὀρίζοντα – εἴτε οἱ ἀναφερόμενες στὸ κείμενο τῆς «Ἰλιάδας» μάχες, ὅπου πρωτοστατοῦσε ὁ Ἀχιλλέας, διαδραματίστηκαν πολὺ βορειότερα τῆς Τροίας (ἐκεῖ ὅπου οἱ ἀστέρες τοῦ σήμερα εἶναι μονίμως ὁρατοί). Δὲν συμβαίνει ὅμως αὐτό, διότι σήμερα ὁ ἀστερισμὸς τῆς Μ. Ὑακτου ἔχει μετατοπιστῇ ἀπὸ τὴν θέση ποὺ βρίσκονταν κατὰ τοὺς ἀρχαίους χρόνους λόγω τῆς μετάπτωσης τῶν ἰσημεριῶν.

Ἡ μετάπτωση τῶν ἰσημεριῶν

Ἡ μετάπτωση εἶναι φαινόμενο ποὺ σχετίζεται μὲ τὴν κίνηση τῆς γῆς καὶ ποὺ ὀφείλεται στὸ μὴ ἀπόλυτα σφαιρικὸ σχῆμα τῆς. Ἄν ἡ γῆ εἶχε τέλειο σφαιρικὸ σχῆμα καὶ δὲν ἐπιδροῦσαν σ' αὐτὴν ἄλλες ἐλκτικὲς δυνάμεις παρὰ μόνον ἡ ἔλξη τοῦ ἡλίου, τότε θὰ ἐκτελοῦσε τὶς δύο κύριες μόνο κινήσεις τῆς: τὴν περιφορὰ γύρω ἀπὸ τὸν ἥλιο καὶ τὴν περιστροφὴ γύρω ἀπὸ τὸν ἄξονά τῆς. Ὁ ἄξονας ὅμως τῆς γῆς δὲν παραμένει σταθερὸς στὸ διάστημα, ἀλλὰ στρέφεται γύρω ἀπὸ τὸν ἀκίνητο ἄξονα τῆς ἐκλειπικῆς κατὰ τὴν ἀνάδρομη φορὰ, διατηρώντας σταθερὴ τὴ γωνία τῆς λοξώσεως 23°, 5' (ἀκριβέστερα 23°, 27') καὶ διαγράφοντας ἔτσι μιὰ κωνικὴ ἐπιφάνεια μὲ κέντρο τὸ κέντρο τῆς γῆς⁴ (Σχ. 2). Λόγω τῆς περιστροφῆς (μετάπτωσης) τοῦ ἄξονα τῆς γῆς περιστρέφεται καὶ ὁλόκληρο τὸ ἐπίπεδο τοῦ ἰσημερινοῦ, ἐπάνω στὸ ὁποῖο βρίσκεται καὶ ἡ γραμμὴ τῶν ἰσημεριῶν. Ἐξαιτίας τῆς μετάπτωσης ἡ γραμμὴ τῶν ἰσημεριῶν περιστρέφεται ἐπάνω στὸ

Σχ. 2. Οι εκάστοτε πολικοί άστέρες (Polaris, Deneb, Vega, Thuban) λόγω της μετάπτωσης των ισημεριών. (Πηγή: Α. Δημαράκης - Χρ. Ντούνη, «Ναυτιλία»).

ρας, το Βέγα, το οποίο θα είναι ο πολικός άστέρας για λίγες χιλιάδες χρόνια (Σχ. 2).

Έφ' όσον ο Β. πόλος αλλάζει θέση στην ουράνια σφαίρα, έχουμε αλλαγή και της θέσης των άστρων. Έτσι, σύμφωνα με τα αρχαία κείμενα, ή Μ. Άρκτος κατά την αρχαιότητα και για μερικές χιλιετίες ήταν μονίμως πάνω απ' τον όρίζοντα, για παρατηρητή που βρισκόταν στον ελληνικό χώρο, πράγμα που δικαιώνει τον Όμηρο στα σχετικά με την Μ. Άρκτο κείμενά του.

Άναφορές

1. Όμηρου «Ίλιάς», Σ. 487.
2. Όμηρου «Ίλιάς», Σ. 369-400.
3. Δ. Κωστέλενος, «Μυθολογικό και Όμηρικό Λεξικό», έκδ. «Σύγχρονη Διδακτική», Αθήνα, τόμ. Α', σελ. 266.
4. Α. Δημαράκης και Χρ. Ντούνη, «Ναυτιλία», Ίδρυμα Εϋγενίδου, Αθήνα 1987, τόμ. Β', σελ. 37.
5. Ε. Σπανδάγος, Τò Έργο του Ίππαρχου και «τών Άράτου και Εϋδόξου Φαινόμενων Έξηγήσεων», έκδ. «Αΐθρα», Αθήνα 2002, σελ. 24.

επίπεδο της έκλειπτικής, συμπληρώνοντας μιὰ πλήρη περιφορά σὲ διάστημα περίπου 25.800 ἐτῶν. Τὴν κίνηση αὐτὴ τῆς γραμμῆς τῶν ισημεριῶν ἐπὶ τῆς έκλειπτικῆς τὴν ἀνακάλυψε ὁ Ίππαρχος τὸ 120 π.Χ. καὶ τὴν ὠνόμασε μετάπτωση. Τὴν ὑπελόγησε δὲ σὲ 48° ἐτησίως⁵. Τοῦτο θεωρεῖται έκπληκτικῆς ἀκρίβειας, ἂν λάβουμε ὑπ' ὄψη ὅτι μὲ τὶς σημερινὲς μετρήσεις οἱ ἐπιστήμονες τὴν ὑπολογίζουν σὲ 50° καὶ 26'.

Σήμερα ὁ Βόρειος Πόλος τῆς οὐράνιας σφαίρας ὅλο καὶ πλησιάζει πρὸς τὸν πολικὸ άστέρα. Ἀπέχει μόνο 1° περίπου ἀπ' αὐτόν, κι αὐτὸ θὰ συνεχιστῇ μέχρι τὸ ἔτος 2100 περίπου, ὁπότε θὰ ἔχη τὴ μικρότερη ἀπόσταση, ἴση μὲ 27° καὶ 5' περίπου. Μετὰ θὰ ἀρχίσῃ καὶ πάλι νὰ ἀπομακρύνεται μέχρι τὸ 14000 μ.Χ. Τότε ὁ Βόρειος πόλος τοῦ οὐρανοῦ θὰ βρῖσκεται κοντὰ στὸ λαμπρότερο ἄστρο τοῦ Βορείου Ἡμισφαίου, τὸ α τῆς Λύ-

Άθανάσιος Γιαννάκης

Πλοίαρχος Α', καθηγητὴς Σχολῆς Πλοιαρχῶν

ΟΙ ΓΕΝΝΗΤΟΡΕΣ ΤΟΥ ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΥ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ

ΞΣ'. Θεόκριτος

«Ἄλλος ὁ Χίος· ἐγὼ δὲ Θεόκριτος, ὃς τάδ' ἔγραφα, Εἷς ἀπὸ τῶν πολλῶν εἰμὶ Συρακόσιος, Υἱὸς Πραξαγόραο Περικλειτῆς τε Φιλίνης, Μοῦσαν δ' ὀθνεῖν οὔποτ' ἐφέλκυσάμην».

Τὸ παραπάνω ἐπίγραμμα, πὺν εἶναι ἔργο κάποιου γραμματικοῦ τῆς Ἀλεξανδρείας, φέρει τὸν ποιητὴ ὡς Συρακούσιο, τέκνο ὡστόσο τοῦ Πραξαγόρα, πὺν ἦταν διάσημος Κῶς ἱατρός ἀλλὰ καὶ συγγραφέας, τὰ συγγράμματα τοῦ ὁποῖου μνημονεύει καὶ ὁ Γαληνός. Τέκνο πλουσίας οἰκογενείας, ἔτυχε ἐξαιρετικῆς μορφώσεως, τὴν ὁποία συνεπλήρωσε παρὰ τὸν Φιλητᾶ, τὸν ἑξακουσμένο ποιητὴ τῆς Κῶ, πὺν εἶχε μαθητὲς καὶ τοὺς Ἑρμειάνακτα τὸν Κολοφώνιο, Φανοκλῆ, Ἀλέξανδρο τὸν Αἰτωλό, Ἀσκληπιάδην τὸν Σάμιο, Ἄρατο (τὸν ποιητὴ τῶν «Φαινομένων») καὶ Νικία. Τὸν Φιλητᾶ τὸν μνημονεύει ὁ Θεόκριτος στὸ VII εἰδύλλιό του, ὅπου λέγει: «Οὔτε τὸν ἐσθλὸν/Σικελίδαν νίκημι τὸν ἐκ Σάμω οὔτε Φιλητᾶν» (στ. 39-40). Ἔγρησε ἓνα μεγάλο διάστημα στὶς Συρακοῦσες, προσπαθώντας ν' ἀποσπᾷσιν τὴν εὐνοία τοῦ Ἰέρωνος, καὶ ὅταν ἀπογοητεύθηκε, ἔφυγε στὴν Ἀλεξάνδρεια παρὰ τὸν Πτολεμαῖον τὸν Φιλάδελφο, ὁ ὁποῖος τὸν ἐξετίμησε ἀναλόγως, ὅπως φαίνεται ἀπὸ τὸ «Ἐγκώμιον εἰς Πτολεμαῖον» (XVII εἰδύλλιο), ὅπου ὁ ποιητὴς ἐξυμνεῖ τὴν γενναιοδωρία, τὴν ἀφθονία τῶν ἀγαθῶν καὶ τὴν μεγαλοπρέπεια τοῦ προστάτη του βασιλέως.

Ὁ Θεόκριτος εἶναι μεγαλοφυῆς ποιητής, πὺν ἔγραψε ἐγκώμια ἀλλὰ καὶ «προϊτίδας, ἐλπιδας, ὕμνους, ἡρώϊνας, ἐπικήδεια, μέλη, ἐλεγείας, ἰάμβους καὶ ἐπιγράμματα», ὅπως λέγει ὁ Σουΐδας. Γνωστὸς ὡστόσο κατέστη ἀπὸ τὰ «Βουκολικὰ Εἰδύλλια» του, ἓνα νέο ποιητικὸ εἶδος τοῦ ὁποῖου οἱ ρίζες ἀνάγονται στὴν Σπάρτη καὶ τὴν δωρικὴ Σικελία, ὅπου κατὰ τὶς ἐορτὲς τῆς Ἀρτέμιδος μεταξὺ τῶν πολλῶν ἀγωνισμάτων ἦταν καθιερωμένος καὶ ὁ «ποιητικὸς ἀγὼν» πὺν διεξήγετο μεταξὺ τῶν βουκόλων, οἱ ὁποῖοι τραγουδοῦσαν τὰ μυθεύματα καὶ τὰ ἀπεικασμάτα τους ὅπως γιὰ παράδειγμα τὸ κάλλος, τὸν ἔρωτα καὶ τὸ δύστηνο τέλος τοῦ Δάφνιδος ἢ τοῦ Διόδου, πὺν δὲν ἄφησαν ἀδιάφορους τὸν Στησίχορο καὶ τὸν Ἐπίχαρμο. Ἐκ τῶν εἰδῶν αὐτῶν τῆς ποιήσεως ὁ Θεόκριτος πρῶτος ἐμόρφωσε τὴν «Βουκολικὴν ποίησιν», τῆς ὁποίας θεωρεῖται πατήρ καὶ γεννήτωρ.

Ὁ ποιητὴς διέθετε ἐξαίρετο δραματικὸ ταλέντο, θαυμάσια παρατηρητικότητα, μοναδικὴ χάρις καὶ θαυμάσια καλλιτεχνικὴ συνείδηση. Τὸ ποιητικὸ αἰσθημὰ του, πὺν πειθαρχοῦσε ἀπόλυτα σὲ μιὰ κλασικὴ ἀντίληψη περὶ τέχνης, τὰ δουλεμένα αἰσθημὰτά του καὶ τὸ ἄριστο μέτρο ἔκφρασης καὶ ἐξωτερικεύσεως ἰδεῶν καὶ νοημάτων κατατάσσουν τὸν Θεόκριτο μεταξὺ τῶν κλασικῶν ποιητῶν. Δὲν ὑπάρχει τίποτα περὶ τὸ ἄκαιρο στὴν ποίησίν του, ἢ ὁποία ἐπιβάλλεται μὲ μιὰ ἀκαταμάχητὴ δύναμη ἐξιδανικευμένης πραγματικότητος. Μ' ἀπαράμιλλο τρόπο ἐκφράζει τὰ αἰσθημὰτά του μὲ θαυμάσια τέχνη διαγράφει τοὺς χαρακτῆρες του μὲ εἰλικρίνεια ἀπεικονίζει τὴν φύσιν... Εἶναι τὰ προτερήματα τοῦ Θεοκρίτου, χάριν τῶν ὁποίων διαδόσθη καὶ διαβάζεται ὅσο κανεὶς ἄλλος ἀπὸ τοὺς συγχρόνους του.

Στὰ χρόνια τοῦ ποιητοῦ (300-250 π.Χ.) ἡ τραγωδία, ἡ παλαιὰ κωμωδία καὶ οἱ ὑψηλοὶ λυρικοὶ ὕμνοι περιπλίνον σὲ μαρasmus, μαζὶ μὲ τὶς παλιὰς θρησκείες, τὰ παλιὰ πολιτεύματα καὶ τὰ παλιὰ ἰδανικά. Τώρα διαμορφώνονται νέοι τρόποι ζωῆς, νέες ἀντιλήψεις καὶ νέες συνήθειες. Οἱ ποιητὲς, πὺν παλαιότερα ὤφειλαν νὰ ἐκφράζουν τὶς σκέψεις καὶ τὰ συναισθήματα τοῦ συνόλου· πὺν ἔτεμναν μὲ τὴν σπάθη τοῦ λόγου τὸ χάος καὶ ἄνοιγαν νέους δρό-

μους γιὰ τὴν γνώση· πού ἐμπνέονταν καὶ ἀπείκαζαν τὸ ἀληθινό, τώρα μελετοῦν στὶς διδλωθῆκες καὶ **«ἐμπνέονται»** τὰ θέματά τους βάσει τῆς **«λογοτεχνικῆς ὑποβολῆς»** εἴτε ἀπὸ τὴν Μυθολογία εἴτε ἀπὸ τὴν Ἱστορία. Τὰ ποιήματά τους δὲν ἀποσκοποῦν πλέον στὴ διδασκαλία τοῦ Λόγου ἢ Νόμου ἀλλὰ στὴ διασκέδαση καὶ τὴν εὐχαρίστηση τῶν ἀναγνωστῶν τους· γι' αὐτὸ καὶ εἶναι ἀδαρῆ καὶ ἀδύναμα μικροτεχνήματα... Ὁ Θεόκριτος εἶναι ξένος πρὸς τὸ παρακμιακὸ αὐτὸ πνεῦμα. Τὰ ποιήματά του ἀποτελοῦν ἀνυπέρβλητα ἀριστουργήματα τῆς παγκοσμίου λογοτεχνίας, ὅπου συγκεφαλαιώνονται ὅλες οἱ ἀρετὲς καὶ ὅλες οἱ χάρες τῆς Ἑλληνικῆς ποιήσεως.

Τὰ κυρίως ἀγαπητὰ ἔργα τοῦ Θεοκρίτου εἶναι τὰ **βουκολικά εἰδύλλια**, πού εἶναι **«μῦμοι»** μὲ τύπους ποιμενικῆς ἢ ἀγροτικῆς ζωῆς. Ὅλα μοιάζουν μεταξύ τους ὡς πρὸς τὴν μορφή, διότι παντοῦ χρησιμοποιοῦνται ὁ δακτυλικὸς ἐξάμετρος στίχος, ἐξαιρουμένων κάποιων ἐλεγειακῶν στίχων πού θυμίζουν λαϊκὰ ᾄσματα. Πολλὰ εἰδύλλια εἶναι κατ' ὁλοκληρίαν διαλογικά, ἀλλὰ ἔχουν τὴν μορφή ἐπιστολῆς ἢ συνεχοῦς λόγου. Χρησιμοποιεῖ τὴν δωρική διάλεκτο, ἐμπλουτισμένη ὅμως μὲ πολλὰ αἰολικά καὶ ἰωνικά στοιχεῖα. Πέραν τῶν τριάκοντα εἰδυλλίων (ἔξι ἢ ἑπτὰ ἐξ αὐτῶν θεωροῦνται ψευδεπίγραφα) περιώσθησαν καὶ πέντε στίχοι ἐκ τῆς **«Βερενίκης»**, ἓνα ποίημα ἐγκώμιον τῆς περιωνύμου βασίλισσας Βερενίκης, τῆς συζύγου τοῦ Πτολεμαίου τοῦ Λάγου καὶ μητέρας τοῦ Πτολεμαίου τοῦ Φιλάδελφου. Στὸ Ἑλληνικὸ Ἀνθολόγιον ὑπάρχει καὶ ἡ **«Σύριγξ»** τοῦ Θεοκρίτου ἀλλὰ καὶ 22 ἐπιγράμματα, τῶν ὁποίων ἡ γνησιότητα ἐπίσης ἀμφισβητεῖται.

Οἱ **«Φαρμακεῦτριά»** ἀποτελοῦν μεγαλειώδη σύνθεση, ὅπου βασιλεύουν ἡ ζωὴ, ἡ δύναμη καὶ προπαντὸς τὸ πάθος, πού πυροδοτεῖ τὸν ψυχο-πνευματικὸ μηχανισμό καὶ προκαλεῖ μεγάλες συγκινήσεις. Ἡ Σμιαῖθα, ἐρωτευμένη μὲ τὸν Δέλφη – ὁ ὁποῖος ἔχει τὰ **«στήθεα στίδοντα πολὺ πλέον, ἢ τὴν Σελάναν...»** ἀπὸ τὴν ἄθληση – καταφεύγει στὶς γητιεῖς καὶ τὰ μαγικά γιὰ νὰ τὸν κατακτήσῃ· ζητεῖ δὲ ἀπὸ τὴν σουσουράδα, τὸ **«μαγικὸ πουλί»**, βοήθεια: **«Ἦνυξ, ἔλαε τὴν ἑμὸν ποτὶ δῶμα ἄνδρα»!** Τὸ εἰδύλλιον αὐτὸ τὸ μιμήθηκε ὁ Βιργίλιος, τὸ ἐξίμνησαν δὲ πολλοὶ Ῥαβίνας, ὁ Βολταῖρος καὶ ὁ Longepierre.

Τὸ εἰδύλλιον **«Ἀῖναι ἢ Βάχχαι»** εἶναι βασισμένο στὴ θαυμάσια τραγωδία τοῦ Εὐριπίδη **«Βάχχαι»**· τὸ μήνυμά του ὅμως εἶναι διαφορετικόν: **«κάνεις νὰ μὴν κατηγορῇ ὁ,τι οἱ θεοὶ προσάξουν»**, μᾶς συμβουλεῖ.

Τὸ **«Αἰπολικὸν καὶ Ποιμενικόν»** καταδεικνύει τὸ ἀμοιβαῖο μῖσος τῶν Συβαριτῶν καὶ τῶν Θουρίων δουλοπάροικων, ἐνῶ τὸ **«Συρακούσαι ἢ Ἀδωνιάζουσαι»** διακωμῶδει τόσο τίς Συρακούσιες ὅσο καὶ τίς Αἰγύπτους, πού, ἐκτελώντας τὰ θρησκευτικὰ τους καθήκοντα, δὲν κάνουν παρὰ νὰ κουτσομπολεύουν τοὺς ἄνδρες τους... Τὰ εἰδύλλια αὐτά, γεμάτα δροσιά καὶ ἀλήθεια, διακρίνονται γιὰ τίς σκηνές πού ἀλλάζουν μὲ πολὺ γοργό ρυθμό.

Τὰ **«Χάριτες ἢ Ἰέρων»** καὶ **«Ἐγκώμιον εἰς Πτολεμαῖον»** εἶναι ἐγκωμιαστικά εἰδύλλια, ἀπευθυνόμενα στὸν Ἰέρωνα τὸ πρῶτο καὶ στὸν Πτολεμαῖο τὸ δεῦτερο. Τὸ πρῶτο εἶναι καθάρια λυρικό ποίημα καὶ τὸ δεῦτερο: **«Ἐκ Διὸς ἀρχώμεθα καὶ ἐξ Δία λήγετε, Μοῖσαι»**, λέγει, σύμφωνα μὲ τὴν ἀρχαιοελληνικὴ συνήθεια.

Τὸ **«Κηριοκλέπτης»** δείχνει τὸ πνεῦμα καὶ τὴν ἐλευθεριότητα τοῦ ποιητῆ. Ὁ Ἐρωτας, λέει, πού, ἐνῶ ἐκλεθε μέλι ἀπὸ κάποια κυψέλη, κεντρώθηκε ἀπ' τίς μέλισσες, ἀποροῦσε, πού τόσο μικρὰ ζουζούλα προκαλοῦσαν τόσο μεγάλο πόνο, γιὰ νὰ πάρῃ τὴν ἀπάντησιν ἀπ' τὴ μάνα του, τὴν Ἀφροδίτη: **«Τὸ ἴδιο εἶσαι παιδί μου καὶ ἐσύ· ἂν καὶ μικρὸς, τρανὲς πληγὲς ἀνοίγεις»!**

Σαράντος Πάν

Η ΚΑΡΑΤΟΜΗΣΗ ΤΟΥ ΙΩΑΝΝΗ

‘Ο «Ματθαῖος» με τὸ μέτρο τῆς Λογικῆς

Αὐτὸς ποὺ διέταξε νὰ συλληφθῇ καὶ νὰ θανατωθῇ ὁ Ἰωάννης ὁ Πρόδρομος ἦταν ὁ τετράρχης τῆς Γαλιλαίας Ἡρώδης ὁ Ἀντίπας, γιὸς τοῦ Ἡρώδου τοῦ Μεγάλου. Ὅμως, γιὰ νὰ κατανοήσουμε τὸ θέμα, εἶναι ἀνάγκη νὰ ἀναφεροῦμε γιὰ λίγο στὸν πατέρα Ἡρώδη.

‘Ο Ἡρώδης λοιπὸν ὁ Μέγας εἶχε δέκα (10) συζύγους, μετὰ τις ὁποῖες ἀπέκτησε ὀκτὼ (8) γιουὺς καὶ ἑξὶ (6) θυγατέρες. Ἀπὸ τῆς Μαριὰμ ἀπέκτησε τὸν Ἀριστόβουλο καὶ τὸν Ἀλέξανδρο· ἀπὸ τῆς Μαλθάκης τὸν Ἀντίπα καὶ τὸν Ἀρχέλαο καὶ ἀπὸ τῆς Κλεοπάτρας τὴν Ἱερουσαλημίτισσα τὴν Φίλιππο. Μετὰ τὸ θάνατό του ὁ Ἀρχέλαος διοικοῦσε τὴν Ἰουδαία, τὴν Ἰδουμαία καὶ τὴν Σαμάρεια· ὁ Ἀντίπας διοικοῦσε τὴν Γαλιλαία καὶ τὴν Περαία· ὁ Φίλιππος τὴν Τραχωνίτιδα καὶ τὴν Βαταναία. Πρέπει νὰ σημειώσουμε ὅτι ὁ Ἀριστόβουλος, ὁ Ἀντίπας καὶ ὁ Φίλιππος, ποὺ μᾶς ἐνδιαφέρουν, ἦσαν ἐτεροθαλῆ ἀδελφία ἀπὸ μητέρα· εἶχαν ὅμως τὸν Ἡρώδη τὸν Μέγα πατέρα. Σύμφωνα λοιπὸν μετὰ τὸν ἱστορικὸ Ἰώσηπο, ὁ Ἀριστόβουλος νυμφεύτηκε τὴν Ἡρωδιάδα καὶ ἀπέκτησε μία κόρη, τὴν Σαλώμη. Τούτῃ τὴν ἱστορικὴν κατάθεσιν τοῦ Ἰώσηπου τὴν περιλαμβάνει στὶς παραδόσεις τοῦ ἀείμνηστου καθηγητῆς τοῦ πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης Α. Παπαγεωργακόπουλος («Ἱστορία Χρόνων Καινῆς Διαθήκης», τόμος Α΄, 1965, σελὶς 68). Ὁ πατὴρ Ἡρώδης ὅμως ὑποψιασθεὶς ὅτι ὁ Ἀριστόβουλος καὶ ὁ Ἀλέξανδρος ὑπονομεύουν τὰ τὰ τὸν θρόνον του, διέταξε καὶ τοὺς θανάτωσαν. Ἐπομένως ἡ Ἡρωδιάδα ἔμεινε χήρα καὶ μετὰ μία κόρη τὴν Σαλώμη. Κάποια μέρα ὡστόσο ὁ Ἀντίπας γνώρισε τὴν Ἡρωδιάδα καὶ τὴν ἐρωτεύτηκε κεραυνοβόλα. Ἀμέσως χωρίζει τὴν γυναῖκα του καὶ νυμφεύεται τὴν Ἡρωδιάδα. Ὁ Ἡρώδης, λοιπὸν, ὁ Ἀντίπας παίρνει γιὰ γυναῖκα του τὴν γυναῖκα τοῦ ἐτεροθαλοῦς ἀδελφοῦ του.

‘Ο δὴθεν ἠθικὸς ἐλεγχὸς τοῦ Ἰωάννη

Αὐτὸ τὸ γεγονὸς σύμφωνα μετὰ τὴν διήγησιν τῶν τριῶν Εὐαγγελίων κόστισε τὴν ζωὴν τοῦ Προδρόμου, ἐπειδὴ ὁ τελευταῖος ἤλεγχε τὸ βασιλεῖα Ἀντίπα ὡς ἀνήθικο τὰ τὰ καὶ μοιχὸ (Ματθαῖος ιδ΄, 1-14· Μάρκος στ΄, 14-28· Λουκᾶς γ΄, 19). Καὶ διερωτᾶται κανεὶς: Ὁ Ἀντίπας διέπραξε ἠθικὸ ἢ νομικὸ ἀδίκημα, ὥστε δίκαια τὸν καυτηρίαζε ὁ Πρόδρομος; Ὁχι, βέβαια, γιατί ἡ Ἡρωδιάδα ἦταν χήρα. Μήπως μετὰ τὸ νὰ χωρίσῃ τὴν σύζυγό του γιὰ νὰ πάρῃ τὴν Ἡρωδιάδα, ὑπέπεσε σὲ ἄλλο ἓνα ἠθικὸ καὶ νομικὸ παράπτωμα; Καὶ βέβαια ὄχι, διότι σύμφωνα μετὰ τὴν Μωσαϊκὴν Νομοθεσίαν ὁ ἄνδρας καὶ μόνον αὐτὸς μπορεῖ νὰ χωρίσῃ τὴν γυναῖκα του, φτάνει νὰ δώσῃ ἓνα ἀπλὸ χαρτὶ μετὰ τὴν ὑπογραφήν του, ποὺ νὰ λέγῃ «σὲ χωρίζω»· πόσο μᾶλλον νὰ ᾖ βασιλεὺς. Δηλαδή μποροῦσε νὰ νυμφευθῇ ἀκόμη καὶ αὐτὴ τὴν γυναῖκα τοῦ ἀδελφοῦ του καὶ νὰ μὴν θεωρῆται αὐτὴ ἡ πράξις του παράνομη καὶ ἀνήθικη; Καὶ βέβαια. Τὸ δεδαιώνει ὁ ἴδιος ὁ «Ματθαῖος» καὶ

Ἡ ἄποψη τοῦ Ματθαίου γιὰ τὴν αἰτία καρατόμησης τοῦ Ἰωάννη (ἠθικὸς ἔλεγχος τοῦ βασιλιᾶ Ἀντίπα) ἀποδεικνύεται ἀπὸ τὴ λογικὴ ὥς ἀνυπόστατη. Στὸν πίνακα τοῦ Σεμπαστιάνι ντε Πιόμπο παρουσιάζεται ἡ εὐαγγελικὴ ἄποψη, μὲ μιὰ αἰμοδιψῆ Σαλώμη πὺν κρατεῖ ὥς γέρας ἓνα καρατομημένο ἀνθρώπινο κεφάλι.

δὲν τὸ ἀναιρεῖ οὔτε αὐτὸς ὁ ἴδιος ὁ Χριστός: «*Μουσης εἶπεν, ἐάν τις ἀποθάνῃ μὴ ἔχων τέκνα, ἐπιγαμβρεύσει ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ καὶ ἀναστήσει σπέρμα τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ*» (Ματθαῖος κβ', 24). Καὶ γιὰ νὰ μὴν μοῦ πῃ κάποιος, ὅτι ἡ Ἑρωδιάδα εἶχε κόρη καὶ συνεπῶς ὁ νόμος αὐτὸς δὲν εἶχε ἐφαρμογὴ ἐπὶ τοῦ Ἀντίπα, ἐπισημαίνω πὼς ὅταν ὁ Μωσαϊκὸς Νόμος («Δευτερονόμιο» κε', 5) καὶ ὁ «*Ματθαῖος*» λένε «*ἀναστήσει σπέρμα τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ*», ἐννοοῦν ἀρσενικὸ παιδί, ὥστε νὰ πάρῃ τὸ ὄνομα τοῦ πεθαμένου ἀδελφοῦ του. Ἐπομένως λογικὰ δὲν εὐσταθεῖ ἡ δικαιολογία τῶν τριῶν εὐαγγελιστῶν, ὅτι ὁ Ἰωάννης ὁ Βαπτιστὴς χάνει τὴ ζωὴ του ἔνεκα ἡθικοῦ ἐλέγχου τοῦ πρὸς τὸν βασιλέα Ἀντίπα. Ὅποτε καταλήγουμε στὸ συμπέρασμα, ποῦ ἔναι καὶ ἱστορικὴ κατάθεση τοῦ Ἰώσηπου, ὅτι ὁ Πρόδρομος θανατώθηκε γιὰ πολιτικούς λόγους. Ἄς μὴν ξεχνᾶμε, ὅτι γιὰ πολιτικὸ ἀδίκημα καταδικάστηκε καὶ ὁ Χριστός: «*Ἐπέθηκαν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ τὴν αἰτίαν αὐτοῦ γεγραμμένην: ΟΥΤΟΣ ΕΣΤΙΝ ΙΗΣΟΥΣ Ο ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΤΩΝ ΙΟΥΔΑΙΩΝ*» (Ματθαῖος κζ', 37· Μάρκος ιε', 26· Λουκᾶς κγ', 38 καὶ Ἰωάννης ιθ', 19). Μάλιστα, οἱ ἀρχιερεῖς, γιὰ νὰ μὴν θεωρηθοῦν ὅτι ἀσπάζονται τὴν ἀποψη τῆς βασιλείας, ἔτρεξαν στὸν Πιλάτο καὶ τοῦ λένε: «*Μὴν γράφε, ὁ βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων, ἀλλ' ὅτι ἐκεῖνος εἶπεν, βασιλεὺς εἰμὶ τῶν Ἰουδαίων*». Καὶ ἀπεκρίθη ὁ Πιλάτος: «*Ὁ γέγραφα, γέγραφα*» (Ἰωάννης ιθ', 22).

Ἡ πλαστὴ ἱστορία τῆς κατατόμησης

Ἡ ἀπλὴ λοιπὸν λογικὴ μᾶς ὁδηγεῖ στὸ συμπέρασμα, ἐκ τῶν πραγμάτων, ὅτι ὁ Πρόδρομος συνελήφθη γιὰ λόγους πολιτικούς καὶ γι' αὐτὸ μόλις συνελήφθη, ὁ Ἰησοῦς πῆρε μέτρα ἀσφαλείας: «*Ἀκούσας δὲ ὁ Ἰησοῦς ὅτι Ἰωάννης παρεδόθη, ἀνεχώρησεν εἰς τὴν Γαλιλαίαν*» (Ματθαῖος δ', 12 καὶ Μάρκος α', 14). Ἄν ὁ Πρόδρομος συνελήφθη γιὰ μιὰ Ἑρωδιάδα, γιατί μόλις τὸ ἔμαθε ὁ Ἰησοῦς ἔφυγε πρὸς

✂

ΔΑΥΛΟΣ		■ ΑΝΑΝΕΩΣΗ ΣΥΝΔΡΟΜΗΣ	
Παρακαλῶ ἀνανεώστε τὴν συνδρομὴ μου:			
☐ Ἐτήσια Ἑλλάδος Κανονική:	47 €	☐ Ἐτήσια Κύπρου:	73 €
☐ Ἐτήσια Ἑλλάδος Φοιτητική:	38 €	☐ Ἐτήσια Ἐξωτερικοῦ:	80 €
ΟΝΟΜΑ _____		ΕΠΩΝΥΜΟ _____	
ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ _____		Τ.Κ. _____ ΠΟΛΗ _____	
ΧΩΡΑ _____ Τηλ.: _____		E-mail _____	
Χρεώστε τὴν πιστωτικὴ μου κάρτα μὲ τὰ παρακάτω στοιχεῖα:			
☐ VISA	ΑΡ. ΚΑΡΤΑΣ# _____		ΗΜΕΡ. ΛΗΞΗΣ _____
☐ Master Card	ΟΝΟΜΑ ΔΙΚΑΙΟΥΧΟΥ ΚΑΡΤΑΣ _____		ΥΠΟΓΡΑΦΗ _____
ΑΠΟΣΤΕΙΛΑΤΕ ΜΕ ΤΑΧΥΔΡΟΜΕΙΟ: Περιοδικό «ΔΑΥΛΟΣ», Κυδαθηναίων 29, 105 58, Ἀθήνα FAX: (+30) 210 33 14 997			

τά δόρεια; Ἐκεῖ ὅμως ποὺ οἱ εὐαγγελιστὲς θολώνουν τὰ «νερά» καὶ ποὺ δέδαια καταστρατηγοῦν καὶ τὴν πιὸ ἀπλὴ λογικὴ εἶναι, ὅτι θεωροῦν τὴν Ἡρωδιάδα γυναῖκα τοῦ Φίλιππου καὶ ὄχι τοῦ Ἀριστοδοῦλου (Ματθαῖος ιδ', 3 καὶ Μάρκος στ', 17), καὶ τὴν ὁποία πῆρε ὁ Ἀντίπας. Λογικὰ δὲν στέκει, διότι, ὅταν νυμφεύτηκε ὁ Ἀντίπας τὴν Ἡρωδιάδα, ὁ Φίλιππος ζοῦσε κι ἦταν κι αὐτὸς «βασιλιάς», μὲ ὅμορο βασίλειο. Καὶ ἦταν ποτὲ δυνατόν ὁ Φίλιππος ν' ἀνεχθῇ μιὰ τέτοια προσβολή; Ὁ Ἰώσηπος, μάλιστα, μᾶς πληροφορεῖ, ὅτι ὁ Φίλιππος νυμφεύθηκε σὲ προχωρημένη ἡλικία καὶ πέθανε ἄτεκνος. Νυμφεύθηκε, λέει, τὴ Σαλώμη· δηλαδή πῆρε ὡς γυναῖκα του τὴν κόρη του;

Ἄς μποῦμε τώρα στὴ λογικὴ τῶν Εὐαγγελίων. Ὁ Ἡρώδης Ἀντίπας γιορτάζει τὰ γενέθλιά του καὶ κάνει γλέντι στὸ παλάτι του στὴ Γαλιλαία: «Δεῖπνον ἐποίησεν τοῖς μεγιστᾶσιν αὐτοῦ καὶ τοῖς χιλιάρχοις καὶ τοῖς πρώτοις τῆς Γαλιλαίας καὶ εἰσελθούσης τῆς θυγατρὸς αὐτῆς τῆς Ἡρωδιάδος καὶ ὀρχησαμένης καὶ ἀρεσάσης τῷ Ἡρώδῃ καὶ τοῖς συνανακειμένοις, ὁ βασιλεὺς εἶπεν τῷ κορασίῳ. Αἵτησόν με ὃ ἐὰν θέλῃς καὶ δώσω σοι. Καὶ ὥμοσεν αὐτῇ ὅτι ὃ ἐὰν με αἰτήσῃς δώσω σοι, ἕως ἡμίσεως τῆς βασιλείας μου· Ἡ δὲ ἐξελθοῦσα εἶπεν τῇ μητρὶ αὐτῆς· τί αἰτήσομαι; ἡ δὲ εἶπεν· τὴν κεφαλὴν Ἰωάννου τοῦ Βαπτιστοῦ... καὶ ἀποστείλας ὁ βασιλεὺς σπεκουλάτωρα ἐπέταξεν ἐνεχθῆναι τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ. Ὁ δὲ ἀπελθὼν ἀπεκεφάλισεν αὐτὸν ἐν τῇ φυλακῇ καὶ ἤνεγκεν τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ ἐπὶ πίνακι καὶ ἔδωκεν αὐτὴν τῷ κορασίῳ· καὶ τὸ κοράσιον ἔδωκεν αὐτὴν τῇ μητρὶ αὐτῆς» (Μάρκος στ', 14-28· Ματθαῖος ιδ', 1-13 καὶ Λουκᾶς γ', 18-20).

Σύμφωνα μὲ τὸν Ἰώσηπο, ὁ Ἀντίπας Ἡρώδης νυμφεύθηκε τὴν Ἡρωδιάδα λίγο μετὰ τὴ γέννηση τῆς Σαλώμης. Ἄς ποῦμε, ὅτι γύρω στὸ πέντε (5) πρὸ Χριστοῦ ἡ Σαλώμη ἦταν ἐνὸς ἔτους. Ἄν ἔγινε ἡ φυλάκιση τοῦ Ἰωάννη τὸ 31 μ.Χ., τότε τὴ

ΔΑΥΛΟΣ		■ ΝΕΑ ΣΥΝΔΡΟΜΗ	
Παρακαλῶ ἐγγράψτε με συνδρομητὴ γιὰ τὴν περίοδο ἀπὸ/200... ἕως :...../200...			
☐ Ἑτήσια Ἑλλάδος Κανονική:	47 €	☐ Ἑτήσια Κύπρου:	73 €
☐ Ἑτήσια Ἑλλάδος Φοιτητική:	38 €	☐ Ἑτήσια Ἐξωτερικοῦ:	80 €
ΟΝΟΜΑ _____	ΕΠΩΝΥΜΟ _____		
ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ _____	Τ.Κ. _____	ΠΟΛΗ _____	
ΧΩΡΑ _____	Τηλ.: _____	E-mail _____	
Χρεώστε τὴν πιστωτικὴ μου κάρτα μὲ τὰ παρακάτω στοιχεῖα:			
☐ VISA	ΑΡ. ΚΑΡΤΑΣ# _____	ΗΜΕΡ. ΛΗΞΗΣ _____	
☐ Master Card	ΟΝΟΜΑ ΔΙΚΑΙΟΥΧΟΥ ΚΑΡΤΑΣ _____	ΥΠΟΓΡΑΦΗ _____	
ΑΠΟΣΤΕΙΛΑΤΕ ΜΕ ΤΑΧΥΔΡΟΜΕΙΟ: Περιοδικό «ΔΑΥΛΟΣ», Κυδαθηναίων 29, 105 58, Ἀθήνα FAX: (+30) 210 33 14 997			

μέρα τῶν γενεθλίων τοῦ Ἡρώδη ἡ Σαλώμη ἦταν 36 ἐτῶν, ὁπότε δὲν ἦταν «κοράσιον», ὅπως τὴν ἀποκαλοῦν τὰ Εὐαγγέλια. Ὅμως ἡ Ἡρωδιάδα ἦταν ἡ βασίλισσα καὶ ἡ Σαλώμη ἡ κόρη τῆς βασίλισσας. Πῶς ἦταν λοιπὸν δυνατόν μέρα γενεθλίων τοῦ βασιλιᾶ καὶ παρευρισκομένων ὅλων τῶν μεγιστάνων αὐτὲς νὰ μὴν βρισκῶνται στὸ πλάι του; «Καὶ εἰσελθούσης τῆς θυγατρὸς αὐτῆς καὶ ὀρχησαμένης»... ἄρα ἦταν ἔξω... «Καὶ ἐξελθοῦσα εἶπεν τῇ μητρὶ αὐτῆς, τί αἰτήσομαι;»· ἄρα καὶ ἡ μητέρα της, ἡ βασίλισσα, ἦταν ἔξω. Ἐπειτα γιὰ τὶς ἀντιλήψεις μᾶς ἀνδροκρατούμενης ἀσιατικῆς κοινωνίας ὁ χορὸς ἦταν θέαμα ποὺ τὸ παρουσίαζαν ἄτομα κοινωνικὰ παρακατιανὰ· ὁπότε δὲν ἦταν ποτὲ δυνατόν μιὰ πριγκήπισσα (πόσο μᾶλλον, ἂν ἦταν καὶ παντρεμένη καὶ στὴν ἡλικία τῶν τριανταξὶ ἐτῶν) νὰ «ξευτελίῃ» τὸν τίτλο της καὶ τὴν τάξιν της καὶ νὰ λικνίζεται χορεύοντας μονάχῃ της μπροστὰ σὲ τόσα βλοσυρὰ βλέμματα τῶν ὑψηλῶν καλεσμένων. Μάλιστα, τῆς εἶπε, λέει ὁ Μάρκος (στ', 23): «Θὰ σοῦ δώσω ἀκόμη καὶ τὸ μισό μου βασίλειον», ἂν μοῦ τὸ ζητήσης. Νὰ τὸ κάμῃ τί; Ἡ μητέρα της ἦταν βασίλισσα καὶ ἡ ἴδια ἦταν κόρη τῆς βασίλισσας καὶ θετὴ κόρη τοῦ ἴδιου τοῦ βασιλιᾶ· δὲν ἐστερεῖτο ἄρα βασιλικῶν ἀπολαύσεων. Ἐπειτα τὸ νὰ μοιράσῃ ἢ νὰ δωρήσῃ τὸ βασίλειό του ὁ Ἡρώδης Ἀντίπας δὲν ἦταν στὸ δικό του χέρι. Αὐτὸ μόνο ἡ Ρώμη τὸ ἀποφάσιζε.

Κι ἐνῷ λοιπὸν τὸ γλέντι τῶν γενεθλίων βρισκόταν σ' ἐξέλιξιν μέσα στὸ παλάτι στὴ Γαλιλαία, ὁ Προδρόμος εἶναι φυλακισμένος στὸ φρούριο τῆς Μαχαιρουντας. Ὅμως τούτῃ ἡ φυλακὴ βρισκόταν πολὺ μακριὰ ἀπ' ἐκεῖνο τὸ παλάτι. Βρισκόταν κοντὰ στὴ Νεκρὰ Θάλασσα, ποὺ σ' εὐθεῖα γραμμὴ ἀπέχει 140 χιλιόμετρα, ὁπότε ὁ δήμιος ἐκεῖνο τὸ βράδυ διήνυσε (140 νὰ πάῃ καὶ 140 γιὰ νὰ γυρίσῃ) 280 χιλιόμετρα, φέροντας ἓνα κεφάλι ἀνθρώπινο στὸ «δίσκο».

Ὑστερα αὐτὸ τὸ «κοράσιον» καὶ ἡ μητέρα της τόσο ἄγρια ἔνστικτα γιὰ γυναικεῖα ψυχὴ εἶχαν, ὥστε νὰ μποροῦν ν' ἀντικρύζουν μὲ τόση ἀφέλεια ἓνα κομμένο κεφάλι «ἐπὶ πίνακι», μὲ τὰ πελώρια γένεια καὶ μαλλιά ἐμποτισμένα στὸ αἷμα;

Επομένως, ὅταν τὰ «δομικά» ὑλικά αὐτῆς τῆς ἱστορίας δὲν στηρίζονται πουθενά, μὲ τὸ μέτρο τῆς ἀπλῆς λογικῆς πάει νὰ πῇ πὼς δὲν συνέβη καθόλου. Ὁ Ἰωάννης ἐκτελέστηκε γιὰ λόγους πολιτικούς. Μ' ἀπλὴ λογικὴ τὸ βεβαιώνουν τὰ ἴδια του τὰ λόγια: «Ἦδη ἡ ἀξίνη πρὸς τὴν ῥίζαν τῶν δένδρων κεῖται· πᾶν οὖν δένδρον μὴ ποιοῦν καρπὸν καλὸν ἐκκόπτεται καὶ εἰς πῦρ βάλλεται» (Ματθαῖος γ', 10). Τὸ «ἤδη» ἐνέχει χρονικὴ, τωρινὴ σημασία. Τ' ἄκαρπα δένδρα δὲν εἶναι οἱ ἄνθρωποι; Ποιούς ἐννοεῖ; Καὶ ποιός εἶναι αὐτὸς ποὺ θὰ τὰ κόψῃ καὶ θὰ τὰ κάψῃ καὶ σύντομα μάλιστα; Μὰ αὐτὸς ποὺ βάπτισα, «οὔ τὸ πτῦον ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ καὶ διακαθαριεῖ τὴν ἄλωνα αὐτοῦ καὶ συνάξει τὸν σῖτον εἰς τὴν ἀποθήκην αὐτοῦ, τὸ δὲ ἄχυρον κατακαύσει πυρὶ ἀσβέστω» (Λουκᾶς γ', 17). Μὴν μοῦ πῇ κάποιος, πὼς τοῦτα τὰ λόγια ὑπονοοῦν τὴ «Δευτέρα Παρουσία», γιὰτὶ τότε οἱ ἄκροατές του θὰ πρέπη νὰ ἦσαν πολὺ ἀνόητοι, γιὰ νὰ τοῦ χτυποῦν παλαμάκια.

Ἀτταβύριος

Ο ΚΑΛΑΘΟΣ ΤΩΝ ΑΧΡΗΣΤΩΝ

‘Ο άντισημιτισμός του φιλοσημιτισμού

Βρὲ καλῶς τὰ παιδιά! Πάνω πὺν νόμιζα ὅτι μὲ ξεχάσατε. Γιὰ στοιχηθῆτε νὰ σᾶς δῶ. Λοιπὸν καὶ οἱ πέντε πατεντᾶτοι μου, ὅλοι παρόντες. Σᾶς συγχαίρω καὶ σᾶς ἐκφράζω τὴν βαθύτατη εὐαρέσκειά μου. Ἐλᾶτε νὰ σᾶς χαϊδέψω τὸ αὐτάκι ὡς ἄλλος Μέγας Ναπολέων. Εἴμεθα πολὺ εὐχαριστημένοι ἀπὸ σᾶς καὶ φυσικὰ ἀπὸ τὸν καλὸ μου πρέσβη, μερίμνη τοῦ ὁποῖου καὶ τῆς πρεσβείας του διανεμήθηκε στὰ δημοσιογραφικὰ γραφεῖα τὸ μαυιφέστο σας. Καὶ τί τίτλος! «**Ἀντισημιτισμός στὴν Ἑλλάδα**». Καὶ τί γλῶσσα: ἄπταιστος Ἀγγλική! Ποῦ ἴσαι, Διαμαντοπούλου, νὰ δῆς τὸν πνευματικὸ σπόρο σου νὰ καρπίζῃ. Ρέστα δίνουν τὰ βλαστάρια μου, πὺν κατοικοεδρεύουν στὰ Glyka Nera (ἢ Sweet Waters, ἂν προτιμᾶτε) τῆς Ἀττικῆς, ὡς μέλη τῆς Greek Helsinki Monitor. Καὶ τί περιεχόμενο ἢ ἐκθεση: ὅλη ἡ σάρα καὶ ἡ μάρρα, πὺν τολμᾷ νὰ ψελλίσῃ ἔστω κι ἓνα ἐπιφώνημα πὺν προσβάλλει τὸν περιούσιο λαό μου. Ὅλα τὰ ζιζάνια, πὺν θέλουν καθαρίσμα ἀπὸ τὸ παγκόσμιο χωράφι, πὺν ὁ ὕψιστος Γιαχβὲ κληροδότησε στοὺς ἀπογόνους τοῦ ἁγίου προπάτορος Ἀβραάμ. Ὅλα τὰ διεφθαρμένα κτήνη, πὺν δὲν ἀντιλαμβάνονται, ὅτι ὅλα ὅσα κάνει ὁ περιούσιος λαὸς μου εἰς δάρος τῶν ἄλλων, ἀποτελοῦν προϊόντα θεοπνευστίας καὶ ἀντιδρῶν. Ὅλοι στὴ μαύρη λίστα. Ἔχω μάτια παντοῦ καὶ βλέπω. Ἐνας νὰ βρεθῇ καὶ νὰ πατήσῃ ἔστω καὶ τὴ σκιά ἐνὸς «περιουσίου», θὰ τὸν στείλῃ σὲ νέα «Δίκη Νυρεμβέργης» ὡς θαυμαστὴ τοῦ Γκαϊμπελς, φιλαράκο τοῦ Ἀραφάτ καὶ μάρτυρα τοῦ Ἀλ Ἀκτσά! Ὅχι, θὰ σᾶς ἀφήσω νὰ μοῦ πάρετε τὸν ἀέρα. Καὶ μὴ νομίζετε ὅτι δάξω τὴ Μοσάντ νὰ σᾶς παρακολουθῇ. Ἄλλωστε ποῦ νὰ βρῶ τόσους ἐπαγγελματίες πράκτορες. Ἔχω ἄλλους ἀνεπίσημους μέν, ἀλλὰ, ὅπως ἀποδεικνύεται, ἀποτελεσματικώτερους. Βλέπε λ.χ. κάτι «ὀργανώσεις γιὰ ἀνθρώπινα δικαιώματα», κάτι «πρωτοβουλίες» κατὰ τοῦ ρατσισμοῦ καὶ κάτι ἄλλα τέτοια μαγαζάκια, πὺν ξέρω πολὺ καλὰ νὰ στήνω καὶ νὰ διενθύνω. Παλιά μου τέχνη κόσκινο!..

Ἀπὸ καταβολῆς κόσμου χτυπάω καὶ ταυτόχρονα φωνάζω «βοήθεια»! Ἔτσι κάνω καὶ τώρα. Βάζω τὸν ἀφωσιωμένο μου πρέσβη νὰ δομδαρδίζῃ μὲ χαρτιά ἐδῶ κι ἐκεῖ καὶ ἀναμένω ἀποτελέσματα. Μέχρι τώρα τουλάχιστον κανεὶς δὲν ἐκδήλωσε ἀντίδραση τοῦ τύπου «**πάρτε τὸ λιβελογράφημά σας καὶ σκουπίστε τὸν ...ἀπαντὸ σας**». Ὅπως καὶ νὰ ᾄχῃ ρίχνω ἄδεια γιὰ νὰ πιάσω γεμάτα. Ἄντε τώρα νὰ σκεφθοῦν, ὅτι ὁ μεγαλύτερος ἀντισημιτὴς εἶμαι ἐγώ, πὺν ὑποτίθεται ὅτι τοὺς ὑποστηρίζω καὶ τοὺς προστατεύω, ἐνῶ στὴν πραγματικότητα τοὺς κάνω ἀσπίδα γιὰ τὰ διεθνή συμφέροντά μου καὶ κρέας γιὰ φωτιά καὶ σίδερο. Πάνω καὶ στὸ δικό τους αἷμα καὶ τὴ στάχτη τοὺς θεμελιώνω τὴν παγκόσμια κυριαρχία μου. Εὐτυχῶς εἶναι ἀκόμη μακριὰ νυχτωμένοι. Ἄν ποτὲ τὸ καταλάβαιναν, θὰ ἦταν οἱ πρῶτοι πὺν θὰ ὕψωναν ἐναντίον μου τὸ

Σάβωθρον

Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ (ΦΙΛΙΣΤΑΪΚΗ) ΠΕΝΤΑΠΟΛΗ ΠΑΛΑΙΣΤΙΝΗΣ

(Γάζα, Ἀσκάλων, ᾽Αζωτος, Γάθ, Ἀκκαρὼν)

Χάρτης τῆς Ἀνατολικῆς Μεσογείου, ὅπου σημειώνονται μὲ μαύρα τρίγωνα θέσεις, στὶς ὁποῖες εὐρέθησαν ἀντικείμενα προερχόμενα ἀπὸ τὴν Μινωικὴ Κρήτη καὶ τὴ Μυκηναϊκὴ ἡπειρωτικὴ Ἑλλάδα. Ἐντὸς 5 κόκκινων κύκλων σημειώνονται οἱ πέντε πόλεις τῶν Κρητῶν ἀποίκων - Φιλισταίων (Πεντάπολης). Ἀπὸ Νότον πρὸς Βορρᾶν: Γάζα, Ἀσκάλων, ᾽Αζωτος, Γέθ ἢ Γάθ καὶ Ἀκκαρὼν.

Τὰ σχετικὰ μὲ τὴν Παλαιστίνη γεγονότα τῶν τελευταίων μηνῶν μᾶς κίνησαν τὸ ἐνδιαφέρον νὰ ἐρευνήσουμε τὴν ἱστορία της. Ἀνατρέξαμε λοιπὸν στὰ λεξικά καὶ πληροφορηθήκαμε τὰ ἑξῆς:

Παλαιστίνη: Ἡ Παλαιστίνη εἶναι χώρα τῆς Ἀσίας πού ἐκτείνεται ἀπό τὴν Φοινίκη μέχρι τὴν Αἴγυπτο. Τὴν ἀναφέρει ὁ Ἡρόδοτος, ἀποκαλώντας τὴν «Παλαιστίνη Συρίη»: «*Φοινίκη δέδοται εἶναι καὶ ἡ Παλαιστίνη. Ἡ Φοινίκη, μυθολογικά, ὑπῆρξε θυγατέρα τοῦ Ἀκτέωνος ἢ Ἀκταίωνος ἢ Ἀκταίου, τοῦ ἀρχαίου βασιλιᾶ τῆς Ἀττικῆς καὶ ἀδελφῆ τῆς Ἀγραύλου, τῆς Ἐρσης καὶ τῆς Πανδρόσου, πού ἐκαλοῦντο “Ἀγραυλῶδες Παρθένου”*». Στὴν περιοχὴ τῆς Παλαιστίνης οἱ Φιλισταῖοι, πού ἦσαν Ἕλληνες ἀπ’ τὴν Κρήτη, ἔχτισαν τὴν Φιλισταϊκὴ Πεντάπολη, πού τὴν ἀπήρτιζαν οἱ πόλεις: Γάζα, Ἀσκάλων, Ἀζωτος, Γάθ ἢ Γέθ καὶ Ἀκκάρων.

1. Γάζα: «Ἡ Γάζα ἦταν πόλη τῆς Φοινίκης καὶ τώρα τῆς Παλαιστίνης» δρίσκεται δὲ πλησίον τῆς Αἰγύπτου. Ἐκαλεῖτο καὶ Ἀζα· οἱ Σῦροι μάλιστα ἀκόμη ἔτσι τὴν λέγουν· ἀντλεῖ δὲ τὸ ὄνομά της ἀπὸ τὸν Ἀζωνα, τὸ γιό τοῦ Ἡρακλέους. Κάποιοι ἀναφέρουν κάποια παλιὰ ἱστορία, σύμφωνα μὲ τὴν ὁποία ἡ Γάζα χτίσθηκε ἀπ’ τὸν Δία καὶ ὠνομάσθηκε ἔτσι, ἐπειδὴ ἐκεῖ φύλαγεν τὴν “γάζα”, δηλαδὴ τὰ περσικά χρήματα πού τὰ ἔλεγαν ἔτσι. Ἡ πόλη αὐτὴ ἐκαλεῖτο καὶ Ἰώνη χάρις τὴν Ἰώ, πού κάποτε προσάραξε καὶ διέμεινε ἐκεῖ. Ἐκαλεῖτο καὶ Μινώα, ἐπειδὴ κάποτε μετέδωσαν ἐκεῖ ὁ Μίνωας μαζί μὲ τοὺς ἀδελφούς του Αἰακὸ καὶ Ραδάμανδου...

»Ὁ πολίτης τῆς πόλεως αὐτῆς ἐκαλεῖτο *Γαζίτης, Γαζαῖος, Γαζηνὸς* καί, κατὰ τὸν Πολυῆστορα, *Γαζάτης*. Στὴν Φοινίκη, κοντὰ στὴν Γάζα καὶ τὴν Ἰαμνία ἦταν καὶ ἡ πόλη Ἰόπη πού ὠνομάσθηκε ἔτσι ἀπὸ τὴν θυγατέρα τοῦ Αἰόλου Ἰόπη, ἡ ὁποία ἦταν σύζυγος τοῦ Ἰδρυτοῦ καὶ βασιλέως τῆς πόλεως Κηφέως... Μιὰ ἄλλη πόλη τῆς Φοινίκης εἶναι ἡ Βυρηττός, τὴν ὁποία ἔκτισε ὁ Κρόνος».

2. Ἀσκάλων: «Εἶναι πόλη τῆς Συρίας πού δρίσκεται κοντὰ στὴν Ἰουδαία. Ὁ Ξάνθος στὸ τέταρτο διβλίον τῶν Λυδιακῶν του ἀναφέρει, ὅτι ὁ Τάνταλος καὶ ὁ Ἀσκαλος ἦσαν παιδιὰ τοῦ Ὑμεναίου. Ὁ Ἀσκαλος ἐπελέγη ἀπ’ τὸν Ἀκταμό, τὸν βασιλιᾶ τῆς Λυδίας, στρατηγὸς καὶ ἐξεστράτευσε στὴν Συρία, ὅπου ἐρωτεύθηκε μιὰ παρθένα καὶ τὴν νυμφεύθηκε. Ἐκτισε δὲ ἐκεῖ μιὰ πόλη, στὴν ὁποία ἔδωσε τ’ ὄνομά του. Τὰ ἴδια λέγει καὶ ὁ Νικόλαος στὴν τέταρτη “Ἱστορία” του, ὅτι δηλαδὴ ἡ πόλη λέγεται Ἀσκαλος ἢ Ἀσκάλη ἢ Ἀσκάλων ἀπ’ αὐτόν. Ὁ πολίτης τῆς λέγεται Ἀσκαλωνίτης... Πολλοὶ ἄνδρες ἀπὸ τὴν πόλη αὐτὴ διέπρεψαν: Ὁ Ἀντίοχος ὁ Κύνκος, ὁ Σῶσος, ὁ Ἀντίδιος καὶ ὁ Εὐθῖος ὑπῆρξαν ἐπιφανεῖς στωικοὶ φιλόσοφοι· ὁ Πτολεμαῖος, ὁ γνώριμος τοῦ Ἀριστάρχου, καὶ ὁ Δωρόθεος γραμματικοί· ὁ Ἀπολλώνιος καὶ ὁ Ἀρτεμίδωρος, πού ἔχει γράψει τὰ περὶ Βιθυνίας, ἱστορικοὶ κ.ο.κ..

»Πλησίον τῆς Ἀσκάλωνος ἦταν ἡ πόλη τῶν Κρομμύων, πού ὠνομάσθηκε ἔτσι ἐπειδὴ ἐκεῖ τὸ πρῶτον καλλιεργήθηκαν τὰ κρόμμυα. Κοντὰ της ἦταν καὶ ἡ πόλη Δῶρον. Ὁ Πανσανίας τοὺς οἰκιστὲς αὐτῆς τῆς πόλης τοὺς ἀποκαλεῖ *Δωριεῖς*· ἰδοὺ τί γράφει: “*Τύριοι Ἀσκαλωνῖται Δωριεῖς Ῥαφανεῶται*”... Ὑπάρχει ἐπίσης μιὰ πόλη τῆς Ἰουδαίας πού λεγόταν Σαμάρεια καὶ τώρα τελευταῖα μετωνομάσθηκε σὲ Νεάπολη. Στὴν πόλη αὐτὴ ὁ Ἀρης κατεσκεύασε Τύμβο ὅπου ἔθαψε τὸ γιό του Ἀσκάλαφον καὶ ἔθεσε τὸ ἐπίγραμμα: “*Σῆμ’ Ἀρεως ἔτυμον δεδοσμένον Ἑλλάδι φήμη (= φωνῇ) οὔνεκ’ Ἀρης ταύτῃ τέκνον ἔχωσεν πόλει*”. Λέγεται ὅτι ὁ Ἀσκάλαφος ἔχει ἐνταφιασθῇ στὴν Ἑδραῖδα γῆ, γι’ αὐτὸ καὶ καλεῖται Σαμ-άρεια, ἐπειδὴ δηλαδὴ ἐκεῖ ὁ Ἀρης κατεσκεύασε τὸ “σῆμα” (= μνημα) τοῦ γιοῦ του.

»Οἱ Δωριεῖς ἔλκουν τὴν καταγωγὴ τους ἀπὸ τὸν Δῶρο, τὸ γιό τοῦ Ἑλλήνου. Ἐξ αὐτοῦ τοῦ γένους ἦσαν καὶ οἱ ἰδρυτὲς τῆς φοινικικῆς πόλεως “Δῶρον”. Μ’ αὐτὸ συμφωνεῖ καὶ ὁ Πανσανίας, πού τοὺς ἀποκαλεῖ Δωριεῖς. Ραφανεῶτες ἦσαν οἱ κάτοικοι τῆς Ραφάνειας, πού ἦταν πόλιν τῆς Συρίας· ἐξ αὐτῆς κατήγετο καὶ ὁ στωικὸς φιλόσοφος Εὐφράτης. Τύριοι ἦσαν οἱ κάτοικοι τῆς Τύρου, πού ἦταν νηοὶ τῆς Φοινίκης. Ὑπῆρχε καὶ στὴν Λακωνία Τύρος, πού ὁ Ἀρτεμίδωρος τὴν λέγει Τύλο. Ὁ Ἀρριανὸς ὥστόσο Τύρον καλεῖ τὰ Ἀναθα... Μιὰ ἄλλη πόλη, τέλος, τῆς Λιβύης ἦταν ἡ Ἰώκη, ἡ ἀποικία τῶν Τυρίων. Ὁ πο-

λίτης αὐτῆς ἐλέγετο Ἰωκαῖος, ὅπως μᾶς πληροφορεῖ ὁ Διονύσιος ὁ Ἰωκαῖος στὸ “Ῥιζοτομικῶν” πρῶτο του βιβλίου».

3. Ἀζωτος ἢ Ἀζωτὸς ἢ Ἀσωτίων ἢ Πελωρία:

«Ἦταν μιὰ πόλη τῶν Φιλισταίων στὴν Παλαιστίνη, πού δὲν ἀπεῖχε πολὺ ἀπ’ τὴ θάλασσα. Ὑπῆρχε καὶ στὴν Ἀχαΐα ἀρχαία πόλη μὲ τὸ ὄνομα Ἀζωτος. Τὴν πόλη αὐτὴν τὴν ἔκτισε ἓνας ἐκ τῶν Σπαρτῶν, ὁ Πέλωρος ἢ ὁ γιὸς του ὁ Ἀζωτος καὶ ἐξ αὐτῶν ἔλκει ἡ πόλη τὰ ὀνόματά της. Μὲ τὸ ὄνομα Πέλωρος ἀναφέρεται ἓνας ἀπὸ τοὺς Σπαρτοὺς Γίγαντες, πού φύτρωσαν ἀπ’ τὰ δόντια τοῦ Δράκου τὰ ὁποῖα ἔσπειρε ὁ Κάδμος (οἱ ἄλλοι τέσσερις ἦσαν: ὁ Ἐχίολος, ὁ Οὐδαῖος, ὁ Χθόνιος καὶ ὁ Ὑπερήνωρ). Πέλωρος ἦταν καὶ ἐπίθετο τοῦ Διὸς: [ἐπειδὴ ὁ Ζεὺς ἀνήγγειλε στοὺς Πελασγοὺς τῆς Θεσσαλίας, ὅτι τὰ ὄρη τῆς Αἰμονίας (= Θεσσαλίας) διερχομένη ἀπὸ σεισμό καὶ ὅτι ὁ ποταμὸς Πηνειὸς ἄρρηξε νὰ ἐκρῆγῃ στὴν θάλασσα, ἐλευθερώνοντας ἔτσι καὶ καθιστώντας τὴν πεδιάδα κατάλληλη γιὰ τὴν γεωργία, οἱ Πελασγοὶ ἀπὸ εὐγνωμοσύνη καὶ εἰς ἀνάμνηση αὐτοῦ τοῦ τεράστιου σημασίως γεγονότος ἐώρταζαν τὰ “Πελώρια”]. Τὸ ὄνομα τῆς πόλεως πιθανὸν νὰ ὀφείλεται καὶ στὸν Ἀζάνα, τὸ γιὸ τοῦ Ἀρκάδα: πιθανὸν ὅμως καὶ στὸν Ἀζωνα, τὸν γιὸ τοῦ Ἡρακλέους. Μὲ τὸ ὄνομα Γάζωρος ὑπῆρχε πόλη καὶ στὴν Μακεδονία: οἱ κάτοικοί της ἐλέγοντο *Γαζώριοι* καὶ ἐκεῖ ἐτιμᾶτο ἡ Ἀρτεμις ἢ Γαζωρία... Ἀζωρος ἀναφέρεται πόλη καὶ στὴν Πελαγονία τὴν λεγόμενη Τριπολίτιδα, πού σύμφωνα μὲ τὸν Στράβωνα εἶχε κτισθῇ ἀπὸ κάποιον Ἀζωρο... Στὴν Τρωάδα ὑπῆρχε ἔθνος μὲ τὸ ὄνομα “Ἀζειῶται”, ὅπως λέγει ὁ Ἑλλάνικος στὸ “ἐν τοῖς περὶ Λυδίας”. Ἀζωρος, τέλος, λεγόταν ὁ κυβερνήτης τῆς Ἀργεῦς ἀλλὰ καὶ ὁ “ἐγκρατος οἶνος”, ἐνῶ Ἀζηνία ἦταν καὶ ὄνομα δήμου τῆς “Ἰπποθωντίδος φυλῆς” στὴν Ἀττική...».

4. Γάθ ἢ Γέθ:

«Ἡ τέταρτη πόλη τῆς Φιλισταϊκῆς Παλαιστίνης: ῥίζα τῆς λέξεως εἶναι ἡ Γαία - Γῆ, πού ναι πόλη στὴν Πετραία Ἀραβία. Ἡ λέξη *Γάθ* παράγεται ἀπ’ τὸ ῥῆμα γηθέω, πού δωρικὰ εἶναι γαθέω καὶ ὁ παρακείμενος γέγηθα ἢ γέγαθα: σημαίνει δὲ εὐφραίνομαι (*γηθος - ἡθος - ἦθος* = ἡδονή, εὐχαρίστηση, ἀπόλαυση). Πιθανὸν νὰ προέρχεται ἡ λέξη *Γάθ* ἀπὸ τὸ *Γαθέ* [μὲ ἀφαίρεση τοῦ ἄλφα καὶ ἀποκοπὴ τοῦ ἐπιφώνου: (ἄ)γαθ(έ)], ἐνῶ τὴν λέξη *Γέθ* τὴν ἐτυμολογοῦν ἀπ’ τὸ “γέθεν” πού αἰολιστῇ γίνεται ἔθεν καὶ σημαίνει “ἐαυτοῦ”. Παράγωγη λέξη ἢ “γεν-ίσιος” καὶ *Γεθ*-σημανή (= γῆ, κτῆμα στοὺς πρόποδες τοῦ Ὄρους τῶν Ἑλαιῶν). Ὑπῆρχε ὅμως καὶ ἡ *Γάθαρ*, πού ἦταν πόλη τῆς Ὑρκανίας. Ὁ *Γαθεάτας*, τέλος, ἦταν παραποτάμιος τοῦ Ἀλφειοῦ ποταμοῦ, σύμφωνα μὲ τὸν Πανσανία.

«Ἡ λέξη *Γαθ-υλλίς* - *Γεθ-υλλίς* ἢ *Γηθ-υλλίς* ἴσως νὰ σημαίνει τὸν ἀγαθὸ (= καλὸ) ἄνθρωπο, πού ἔλκει τὴν καταγωγὴν του ἀπ’ τὶς πόλεις *Γαθεῶνα* καὶ Ὑλλίς. Ὑπῆρχε, σύμφωνα μὲ τὸν Πανσανία, μία πόλη στὴν Ἀρκαδίᾳ ὀνόματι “*Γαθεαί*”, τῆς ὁποίας οἱ κάτοικοι ἐλέγοντο *Γαθεάτες*. Ὑπῆρχε καὶ ποταμὸς *Γαθεάτας*, λέγει ὁ ἴδιος, πού οἱ πηγές του εὐρίσκοντο κάτω ἀπὸ τὸ ἱερὸ τοῦ Ἀπόλλωνος τοῦ Κερεάτου, πού ἦταν στὴν Αἰπύτιδα γῆ. Αἶπυ δὲ καὶ Αἰπὺς ἦταν πόλη τῆς Μεσσηνίας, πού εἶχε αὐτὸ τ’ ὄνομα ἐξαιτίας τῆς ἐρυμνότητός της (ἐρυμνός = ὠχυρωμένος). Αἰπὺ σημαίνει ὑψηλὸ βουνό. Αἰπὺ δὲ λέγεται ἡ *Κυλλήνη* τῆς Ἀρκαδίας, ὅπου ἦταν ὁ τάφος τοῦ Αἰπύτου. “*Στὴν Ἀρκαδίᾳ κάτω ἀπ’ τὸ ψηλὸ βουνὸ τῆς Κυλλήνης, κοντὰ στὸν τύμβον τοῦ Αἰπύτου, ζοῦσαν ἄνδρες πού πολεμοῦσαν στήθος μὲ στήθος, σύμφωνα μὲ τὸν Ὀμηρὸν, οἱ ὁποῖοι ἔλαβαν μέρος στὸν Τρωϊκὸ πόλεμον μὲ ἀρχηγὸ τὸν γιὸ τοῦ Ἀγκαίου Ἀγαπήνορα καὶ ἐξήντα πλοῖα*” (Β 603-610). Ἡ πόλη *Γάθ* ἢ *Γέθ* πιθανὸν νὰ εἶναι τὰ σημερινὰ *Γάδαρα* ἢ *Γάδεια*... *Γάδ* - εἰρα ἢ *Γάθ*-εἰρθα εἶναι καὶ ἡ ἀραβικὴ Ἀντιόχεια ἢ ἡ Σελεύκεια, ὅπου ἐλατρεῖτο ὁ Φοῖνιξ, ὁ γιὸς τοῦ Ἀγαπήνορος».

5. Ἀκκάρων:

«Εἶναι ἡ πέμπτη πόλη τῆς Φιλισταϊκῆς Πεντάπολης. Ὡς λέξη πιθανὸν νὰ προέρχεται ἀπ’ τὸ ἄκρος-ἄκρον δηλαδὴ τὸν ἀκραῖο, ἀκρινό. Ὑπάρχει ἡ φράση “*ἄκρον ἔχει, ἀκρουχεῖ*”. “Ἀκρον” δὲ ἦταν καὶ ὄρος στὴν Ἀργο-

λίδα, ἐπὶ τοῦ ὁποίου ὁ Μελάμπους εἶχε ἰδρῦσει ἱερὸν τῆς Ἀρτεμίδος, “ὅταν καθάρῃ τις Προϊτίδες πὺν ἐμάνησαν”. Ἡ λέξις Ἀκρος ἀπαντᾶται συχνὰ ὡς “Πέργαμος ἄκρη” ἢ ὡς “πόλιος ἄκρη” (ἀκρόπολη: Z 257)· ἔχουμε ὅμως καὶ τὴ φράση “Αργείων ἄκροι”, πὺν σημαίνει τοὺς ἐξοχώτατους τῶν Ἀργείων (Εὐριπίδης, “Φοίνισσαι” 429)... Ὑπῆρχε πόλη μὲ τὸ ὄνομα Ἀκρη, τῆς ὁποίας οἱ πολῖτες ἐλέγοντο Ἀκρίτες. Ὁ Ἀρτεμίδωρος στὸ XI διβλίο τῶν “Γεωγραφουμένων” του λέγει γιὰ κάποια πόλη Ἀκρα, πὺν ἐκαλεῖτο καὶ Ὑρίς· πλησίον τῆς ἦσαν δύο νησάκια, πὺν φεραν τὰ ὀνόματα Πιτυώδης καὶ Χαλκίτις... Ὁ Ἡσίοδος λέγει, ὅτι ἡ Ἀντιόπη γεννήθηκε σ’ αὐτὴν τὴν Ὑρίαν· ὁ Εὐριπίδης ὅμως θεωρεῖ ὡς πατρίδα τῆς τῆς Ὑοῖς. Λεγόταν δὲ Ὑρία καὶ ἡ Σελεύκεια τῆς Ἰσαυρίας, ὅπου εἶναι ὁ Κάλυκαδνος ποταμός, τὸν ὁποῖο πολλοὶ ὀνομάζουν Καλυδινόν... Ἡ Σελεύκεια δὲ εἶναι μία πόλη τῆς Κιλικίας, πὺν πολλοὶ τὴν λέγουν Τραχεῖα. Τὴν ὀνόμασε δὲ Σελεύκεια ὁ Σέλευκος, ὁ γιὸς τοῦ Μακάνωρα, ἐνῶ παλαιὰ λεγόταν Ὀλβία καὶ Ὑρία, σύμφωνα μὲ τὸν Ἀλέξανδρο. Πόλη Ἀκρα ὑπῆρχε καὶ στὴν Ἀντιόχεια, κοντὰ στὴ Δάφνη. Ἡ Ἀντιόχεια τῆς Καρίας, πὺν πῆρε τ’ ὄνομά της ἀπ’ τὴν Ἀντιοχίδα, τὴν μητέρα τοῦ Ἀντιόχου, παλαιὰ λεγόταν Πυθόπολη. Τὸ ἐθνικὸ Ἀκρατος, πὺν ἀπαντᾶται καὶ ὡς Ἀκραῖτης - Ἀκραῖται, σημαίνει ἀκρίτην. Ἀκρίη δὲ ἡ Ἀκρέα ὀνομαζόταν καὶ ἡ Ἀθηνᾶ καὶ ἡ Ἀφροδίτη. “Ἀκρίη Ἀθηνᾶ” δὲ ὑπῆρχε στὸ Ἄργος, ἐξ οὗ καὶ ὁ Ἀκρίσιος... Ὑπῆρχαν τέλος οἱ κάτωθι πόλεις: 1. Ἀκαρα στὴν Ἀσία· εἶναι ἡ πόλη πὺν μετωνομάσθηκε σὲ Νύσσα καὶ 2. Ἀκκαρα στὴν Ἀχαΐα...».

Προσπαθήσαμε νὰ περιγράψουμε τὴν Φιλισταϊκὴ Πεντάπολη. Γιὰ τὴν ἵδρυση τῶν πόλεων καὶ τὴν καταγωγὴ τῶν κατοίκων τοὺς ἀπὸ τοὺς Ἕλληνες θεοὺς βασισθήκαμε στὴν ἐτυμολογικὴ ἀνάλυση τῶν ὀνομάτων τόσο τῶν πόλεων - οἰκισμῶν ὅσο καὶ τῶν πολιτικο-στρατιωτικῶν ἡγετῶν τοὺς. Ἀποδείξαμε, ὅτι οἱ πόλεις αὐτὲς ἦσαν ἐλληνικὲς καὶ ὅτι οἱ κάτοικοί τοὺς οἱ Φιλισταῖοι ἦσαν Ἕλληνες, πὺν μετώκησαν ἐκεῖ κατὰ τὰ πανάρχαια ἔτη, φέροντας μαζί τοὺς τὴν Ἑλληνικὴ Γλῶσσα καὶ τὸν Ἑλληνικὸ Πολιτισμό. Ὁ ἐποικισμὸς τῶν πόλεων πὺν ἀναφέραμε, δὲν εἶναι ἀπαράιτητο νὰ συνέδη ταυτόχρονα. Ὑπάρχουν ἐνδείξεις ὅτι αὐτὸ συνέδη σὲ τρεῖς διαφορετικὲς ἐποχές: 1. κατὰ τὴν ἐποχὴ τοῦ Ἀθάμαντος καὶ τοῦ Φορίξου, 2. κατὰ τὴν Ἀργοναυτικὴ ἐκστρατεία καὶ 3. κατὰ τὴν ἐποχὴ τῆς Μυκηναϊκῆς ἡγεμονίας. Θεωρεῖται ἐπίσης σχεδὸν βέβαιο, πὺς καὶ κατὰ τὴν περίοδο τῶν Περσικῶν Πολέμων ἓνας μεγάλος ἀριθμὸς Ἑλλήνων ἐξωρίσθηκαν ἢ ἐξανδραποδίσθηκαν στὶς χῶρες τῆς Ἀνατολῆς... Πολλοὺς ἐξ αὐτῶν συνάντησε στὰ δάθη τῆς Ἀσίας ὁ Ἀπολλώνιος ὁ Τυανεύς. Ἐξυπακούεται ὅτι καὶ κατὰ τὴν πολιτιστικὴ Στρατεία τοῦ Ἀλεξάνδρου πολλοὶ Ἕλληνες ἐγκαταστάθηκαν στὴν Ἀνατολή, στὶς νεοῖδρυθεῖσες πόλεις ἀπὸ τὸν Μακεδόνα.

Σήμερα οἱ ἐλληνικὲς πόλεις τῆς Παλαιστίνης δὲν ὑφίστανται ἢ «κεῖνται χαμαί, ἐς ἔδαφος», ἀφοῦ ὁ ζηλόφθονος καὶ ἐκδικητικὸς Γιαχβὲ δὲν μποροῦσε ν’ ἀνεχθῇ τὴν πολιτιστικὴ ὑπεροχὴ τοὺς... Ἡ Δαβὶρ λοιπὸν – «Τὸ δὲ ὄνομα Δαβὶρ ἦν τὸ πρότερον πόλις Γραμμάτων» («Ἰησοῦς Ναυῆ», ΙΕ’, 15) – «ἐν πυρὶ καταναλωθήσεται» ἔτσι, ὥστε «ὄψεται Ἀσάλων καὶ φοβηθήσεται, καὶ Γάζα καὶ ὀδυνηθήσεται σφόδρα, καὶ Ἀκκάρων...» διότι «ἐξαρεῖ κύριος τὸ αἷμα αὐτῶν ἐκ τοῦ στόματος αὐτῶν καὶ τὰ βδελύγματα αὐτῶν ἐκ μέσου ὁδόντων αὐτῶν» («Ζαχαρίας», Θ’ 4-8).

[Σὲ ἐπόμενο τεύχος: Τὰ πλούσια ἐλληνικὰ εὐρήματα, πὺν ἀνακαλύφθηκαν σὲ πρόσφατες ἀνασκαφὲς στὴν Πεντάπολη καὶ ἀπέδειξαν ὀριστικὰ τὴν ἐλληνικότητά της.]

Σωτήριος Ν. Φλέκκας

Ο ΕΝΔΟΣΥΜΠΑΝΤΙΚΟΣ «ΛΟΓΟΣ» ΚΑΙ ΤΟ «ΑΝΑΠΟΔΟΓΥΡΙΣΜΑ» ΤΟΥ

Η αντιπαλότητα μεταξύ της χριστιανικής υπερβατικής ιδεολογίας και της αρχαιοελληνικής φιλοσοφικής σκέψης εκφράζεται πάνω απ' όλα με τὸ θεμελιώδες φιλοσοφικό κατηγορημα τῆς ἔννοιᾱς τοῦ Λόγου - Θεοῦ. Ἡ βασικὴ ἀντίθεση τῶν δύο αὐτῶν διαιώνιων κοσμοθεωριῶν καταφαίνεται στὸν προσδιορισμὸ τοῦ ἔσω - καὶ ἔξω - συμπαντικοῦ Λόγου - Φύσεως γενικὰ καὶ τοῦ Λόγου - Θεοῦ εἰδικώτερα. Ἀπὸ φιλοσοφικῆς ἀπόψεως ἡ διαφορετικότητα τῶν ἑννοιῶν αὐτῶν γίνεται ἐμφανῆς, μὲ τὴν ἐρμηνεία ποὺ δίνεται σ' αὐτοὺς ἀφ' ἑνὸς μὲν ἀπὸ τοὺς ἀρχαίους Ἑλληνες σοφοὺς (πρὸ - καὶ μετα-σωκρατικούς) καὶ ἀφ' ἑτέρου ἀπὸ τὴν χριστιανικὴ θεολογία καὶ συγκεκριμένα ἀπὸ τὸν εὐαγγελιστὴ Ἰωάννη καὶ τοὺς συνοδικοὺς Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας.

Ὁ ἡρακλείτειος Λόγος, τὸ τέλει αὐτὸ συμπύκνωμα τῆς ἀρχαιοελληνικῆς φιλοσοφικῆς σκέψης, ἐρμηνεύεται ὡς ἡ οὐσία τῆς εἰμαρμένης ἢ ὁποῖα διατρέχει τὸν συμπαντικὸ ὡρό, τὸ αἰθέριο σῶμα, ἡ γενεσιουργὸς δύναμις, τὸ σπέρμα τῆς γένεσης τοῦ Σύμπαντος, τὸ μέτρο τῆς κίνησης, ...ἡ γνωστικὴ ἰκανότητα τοῦ ἀνθρώπου γιὰ τὴν κατανόηση καὶ ἐξήγηση τῆς Φύσης (Ἡράκλειτος, ἀποσπ. 1, 2 καὶ 30).

Ὁ Λόγος τῆς υπερβατικῆς θρησκευτικῆς ιδεολογίας, ὡς λέξις ἀντιγράφεται αὐτοῦσια ἀπὸ τὸ ἔργο τοῦ Ἡρακλείτου, ἀλλὰ παραποιεῖται ὡς ἐρμηνεία καὶ μετατρέπεται ἀπὸ ἐσωσυμπαντικὸ Λόγο - Φύση..... σὲ πρὸ- καὶ ἔξωσυμπαντικὸ Λόγο-Θεό. Ὁ εὐαγγελιστὴς Ἰωάννης γράφει: «*Ἐν ἀρχῇ ἦν ὁ Λόγος καὶ ὁ Λόγος ἦν πρὸς τὸν Θεὸν καὶ ὁ Θεὸς ἦν ὁ Λόγος. Οὗτος ἦν ἐν ἀρχῇ πρὸς τὸν Θεόν, πάντα δι' αὐτοῦ ἐγένετο.*» («Κατὰ Ἰωάννην εὐαγγέλιο», Α' 1-3).

Ἡ σκόπιμὴ αὐτὴ παραλλαγὴ τῆς ἐρμηνείας τοῦ ἡρακλείτειου Λόγου ἀπέδλεπε σὲ δύο βασικοὺς σκοποὺς: 1) νὰ συνάδῃ καὶ νὰ προσαρμοσθῇ στὸ πνεῦμα καὶ στὸ γράμμα τῆς ἰουδαιογενοῦς μονοθεϊστικῆς κοσμοαντίληψης καὶ 2) νὰ ἀπομακρύνῃ τὸν σκεπτόμενο ἄνθρωπο ἀπὸ τὸν θησαυρὸ τῆς ἀρχαιοελληνικῆς φιλοσοφίας καὶ νὰ τὸν καταστήσῃ ὑποχέριον μιᾶς πρωτόγονης, ἄλογης καὶ ἀφύσικης ψυχοπνευματικῆς ἀλλοτριώσεως.

Ἡ διαφοροποίησις αὐτὴ ἀπέβη ἡ γενεσιουργὸς αἰτία τῆς συνεχιζόμενης ἀντιπαλότητος τῶν δύο ἀντικρουόμενων ἀντιλήψεων μὲ ἐπώδυνες ἐπιπτώσεις, ἐκτὸς ἄλλων καὶ στὶς σχέσεις Ἐπιστήμης - Θρησκείας, στὶς ἀρνητικὰς συνέπειες τοῦ Μεσαίωνα καὶ τὴν προέκτασή τους ἕως τὴν ἐποχὴ μας.

Εἶναι ἐμφανῆς ἡ καταλυτικὴ διαφορὰ στὴν φιλοσοφικὴ ἐρμηνεία τοῦ Λόγου καὶ τῆς Δημιουργίας. Ὁ Ἰωάννης ἀποδίδει καὶ τὰ δύο στὸν πρὸ- καὶ ἔξωσυμπαντικὸ Θεό, ἐνῷ ὁ Ἡράκλειτος, πολλοὺς αἰῶνες πρὶν τὸν Ἰωάννη, ἔγραψε καὶ τεκμηρίωσε τὸν ἐσωσυμπαντικὸ Λόγο καὶ ἀπεφάνθη γιὰ τὸ ἀδημιούργητο τοῦ σύμπαντος, γεγονός ποὺ ἐπιβεβαιώνουν τὰ σημερινὰ ἐπιστημονικὰ δεδομένα.

Ἡ ἐρμηνεία τοῦ ἀποσπάσματος 30 τοῦ Ἡρακλείτου δὲν ἀφήνει περιθώρια γιὰ παρερμηνεῖς τῶν σκέψεών του: «...Ὁ κόσμος αὐτός», λέγει, «δὲν ἔχει κανένα δη-

μιουργό, οὔτε θεὸ οὔτε ἄνθρωπο». Ἡ μὴ ὑπαρξη δημιουργοῦ εἶναι χαρακτηρι-
στική θέση τῆς ἀρχαιοελληνικῆς θρησκευτικῆς σκέψης. Οἱ θεοὶ δὲν δημιουργήσαν
τὸν κόσμον ἀλλὰ ἀποτελοῦν μέρος του.

Παραθέτομε ἐν συντομίᾳ μερικά χωρία ἀπὸ τὰ ἔργα τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων
σοφῶν καὶ συγχρόνων διανοητῶν, οἱ ὅποιοι μὲ ἔλλογη σκέψη διετύπωσαν τὸ
πνεῦμα καὶ τὴν οὐσία τοῦ ἔσωσμπαντικοῦ Λόγου.

α. Δημόκριτος: Δὲν ὑπάρχει κανένας ἐξωγήινος δημιουργὸς τοῦ Κόσμου («διὰ
τὸ μηδαμῶς ὑπὸ τινος δεδημιουργεῖσθαι»).

β. Πλάτων: «οὕτω δὴ πᾶν ὅσον ἦν ὁρατὸν παραλαβὼν οὐχ ἡσυχίαν ἄγον ἀλλὰ
κινούμενον πλημμελῶς καὶ ἀτάκτως εἰς τάξιν αὐτὸ ἤγαγεν ἐκ τῆς ἀταξίας...»
(«Τίμαιος» 30α).

γ. V. Goldschmidt (στο βιβλίο του «Ὁ Πλατωνισμὸς καὶ ἡ σύγχρονη ἐποχή»):
«Ὁ θεὸς τοῦ Πλάτωνα δὲν δημιουργεῖ τὴν ὕλην... πρέπει νὰ ἐμμείνωμε πά-
νω στὴν καθαρὰ ταξιθετικήν δραση τοῦ δημιουργοῦ τοῦ Πλάτωνα παρὰ νὰ ἐρμη-
νεύσωμε... τὸν “ταξιθέτην” τοῦ Σύμπαντος σὰν ἕνα παντοδύναμο δημιουργό» (σελ.
48).

δ. Jean Pierre Vernant (σὲ ἄρθρο του γιὰ τὴν ἀρχαιοελληνικὴ φιλοσοφικὴ σκέ-
ψη μὲ τίτλο «Μῦθος καὶ Θρησκεία στὴν Ἀρχαία Ἑλλάδα»): «... Γιὰ τοὺς
Ἕλληνες οἱ θεοὶ δὲν δημιουργήσαν τὸν κόσμον μὲ μιὰ πράξη πὺν θὰ δήλωνε τὴν
ὑπερδρατικότητα τοῦ θείου ἀπέναντι στὴ φύση, τῆς ὁποίας ἡ ὑπαρξη θὰ ἐκπορευ-
όταν καὶ θὰ ἦταν ἐξαρτημένη ἀπὸ ἐκεῖνον. Οἱ θεοὶ ἐννοοῦμενοι ὡς δυνάμεις καὶ
ὄχι ὡς πρόσωπα, γεννιοῦνται μαζὶ μὲ τὸν κόσμον καὶ δοροῦν ἀδιαχώριστα στὸ ἔσω-
τερικό του».

ε. J. Burnet (στο βιβλίο του «Ἡ Ἀγὴ τῆς Ἑλληνικῆς Φιλοσοφίας»): «...ἡ με-
γάλη ἀρχὴ πὺν εἶναι ἡ δᾶση τῆς σκέψης τους (τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων φι-
λοσόφων) ἂν καὶ δὲν εἶχε διατυπωθῇ πρὶν τὸν Παρμενίδη, εἶναι ὅτι τίποτα δὲν γί-
νεται ἀπὸ τὸ τίποτα καὶ ὅτι τίποτα δὲν ἀνάγεται στὸ τίποτα» (σελ.14).

Ἐπανερχόμαστε καὶ πάλι στὸν Ἡράκλειτο πὺν λέγει: «Κόσμον τόνδε... οὔτε τις
θεῶν... ἐποίησεν, ἀλλ’ ἦν αἰεὶ καὶ ἔστιν καὶ ἔσται πῦρ αἰείζων...» καὶ «γινόμενον γὰρ
πάντων κατὰ τὸν Λόγον τόνδε...» (ἀποσπ. 30 καὶ 1).

Συγκρίνοντας τὰ ἀποσπάσματα αὐτὰ τοῦ Ἡρακλείτου μὲ ἐκεῖνο τοῦ Ἰωάννου πα-
ρατηροῦμε ὅτι: 1) ὁ Ἡράκλειτος θεωρεῖ τὸν Λόγον ὡς ἔσωσμπαντικό καὶ τὸν Κό-
σμον ὡς ἀδημιούργητο 2) ὁ Ἰωάννης «δανεῖζεται» τίς λέξεις τοῦ Ἡρακλείτου (ὁ
ὅποιος ἀναφέρει ὅτι ὅλα ἐγίναν κατὰ τὸν Λόγον ἤτοι κατὰ τὴν ἔσωσμπαντικὴ νο-
μοτέλεια) καὶ ἀντιστρέφει τὸ νόημα αὐτό, γράφοντας «...τὰ πάντα δι’ αὐτοῦ ἐγίναν»,
δηλαδή διὰ τοῦ ἔσωσμπαντικοῦ Θεοῦ.

Ἀντικρύζομε ἐδῶ δύο ἐκ διαμέτρου ἀντίθετες ἐρμηνεῖες, τὴν μίᾳ ἔσωσμπαν-
τική καὶ ὀρθολογικὴ καὶ τὴν ἄλλῃ ἔσωσμπαντικὴ καὶ ὑπερδρατικὴ. Οἱ δια-
φορὲς τῶν ἐρμηνειῶν αὐτῶν εἶχαν καὶ ἔχουν σοβαρὲς φιλοσοφικὲς, ἰδεολο-
γικὲς καὶ κοινωνικὲς ἐπιπτώσεις, ἡ κυριώτερη τῶν ὁποίων εἶναι ὁ διαχωρισμὸς
τοῦ πνεύματος (Λόγου - Θεοῦ) ἀπὸ τὴν ὕλη (σύμπαν), πὺν εἶναι ἀντίθετη μὲ
τὸ ἀδιαχώριστο τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων.

Στὴν ἀρχαιοελληνικὴ φιλοσοφικὴ σκέψη ὁ ἐσωσυμπαντικὸς Λόγος καὶ ἡ οὐσιώδης ἐρμηνεία του ἐκφράζονται μὲ τὸ ἀπόφθεγμα «**Ἐν τὸ Πᾶν**» (Ξενοφάνης, Παρμενίδης, Ἡράκλειτος). Αὐτὸ ταυτίζεται μὲ τὴν ἔλλογη ἄποψη, κατὰ τὴν ὁποίαν ὕλη καὶ πνεῦμα εἶναι ἀδιαχώριστα καὶ ἀδιαίρετα καὶ ἀποτελοῦν τὸ ἓνα καὶ τὸ αὐτό, τὸ ὁποῖο ἐκφράζεται μὲ τὸν ἐσωσυμπαντικὸ Λόγο - Φύση τοῦ Ἡρακλείτου. Μὲ τὰ σημερινὰ δεδομένα τὸ «**Ἐν τὸ Πᾶν**» μᾶς ὁδηγεῖ στὸν μετέπειτα ὀνομασθέντα «Μονισμό» τοῦ Ern Haeckel (φιλοσοφικὴ θεωρία ποὺ δέχεται μιὰ ἀρχὴ τῶν πάντων): «*Στὴν ἐποχὴ τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων σοφῶν ἡ διάκριση ἀνάμεσα στὴν ὕλη καὶ στὸ πνεῦμα δὲν εἶχε ἀκόμη γίνῃ αἰσθητὴ καὶ ἀκόμη δὲν εἶχε διατυπωθῇ κατὰ τρόπον ποὺ νὰ μπορῇ νὰ ἀναιρεθῇ. Ἡ ἀδημιούργητη καὶ ἀφθαρτὴ πραγματικότητα, γιὰ τὴν ὁποίαν μᾶς μιλοῦν αὐτοὶ οἱ φιλόσοφοι, ἦταν ἓνα σῶμα ἢ ἀκόμα μιὰ ὕλη ἀλλὰ δὲν ἦταν μιὰ ὕλη στὴν ἔννοια ποὺ αὐτὴ εἶναι ἀντίθετη πρὸς τὸ πνεῦμα*» (J. Burnet ὡς ἄνω σελ. 18). Τὸ «**Ἐν τὸ Πᾶν**» τῶν ἀρχαίων ἦτοί τὸ ὑλικὸ σύμπαν (ὕλη) καὶ ὁ ἐσωσυμπαντικὸς Λόγος (Πνεῦμα) ἐθεωρεῖτο ὡς ἓνα καὶ τὸ αὐτὸ ἀδιαχώριστο ὄν. Ὁ Ἀναξαγόρας στὸ ἀπόσπ. Β 17 λέγει: «...πολλοὶ ἀκολουθοῦν μιὰ συνήθεια ἐσφαλμένη, ὅταν μιλοῦν γιὰ γέννηση καὶ καταστροφή, γιατί τίποτα δὲν γεννιέται καὶ τίποτα δὲν καταστρέφεται». Αὐτὸ ἰσοδυναμεῖ μὲ τὸ ἀξίωμα τῆς φυσικῆς ἐπιστήμης γιὰ τὴ διατήρηση τῆς ὕλης: «*Τὸ δὲ γίγνεσθαι καὶ ἀπόλυσθαι οὐκ ὀρθῶς νομίζουσι οἱ Ἕλληνες· οὐδὲν γὰρ χρήμα γίνεται οὐδὲ ἀπόλλυται, ἀλλ' ἀπὸ ἐόντων χρημάτων συμμίσγεται καὶ διακρίνεται...*» [(="Ὅσον ἀφορᾷ στὴ γέννηση καὶ τὴ φθορὰ δὲν τὰ ξέρουν καλὰ οἱ ἄπλοι Ἕλληνες· διότι κανένα πρᾶγμα δὲν γίνεται καὶ κανένα δὲν καταστρέφεται ἀλλὰ μὲ τὴν ἀνάμιξη τους μὲ διάφορα πρᾶγματα συντίθεται καὶ μὲ τὸ διαχωρισμὸ τους ἀποσυντίθεται) ἀπόσπ. Β 17]. Σὲ ἄλλο σημεῖο ὁ Ἀναξαγόρας λέγει: «*Ἡ ὕλη δὲν εἶναι νεκρὸ στοιχεῖο καὶ στὴν ἀνώτερη βιολογικὴ βαθμίδα τῆς ἐξέλιξής της εἶναι ὠργανωμένη ἔτσι, ὥστε ἀπὸ ἄδια καὶ ἄλογη ὄντοτητα νὰ διαμορφωθῇ σὲ ἕμβριο καὶ ἔλλογο ὄν, ὥστε νὰ σκέπεται καὶ νὰ νοῇ* (ἐλεύθερη διασκευὴ ἀπὸ Ι. Κορδάτου «*Ἱστορία τῆς Ἀρχαίας Ἑλληνικῆς Φιλοσοφίας*», σελ. 154).

Προϊὸν τῆς ἐξελισσόμενης συμπαντικῆς ὕλης, σύμφωνα μὲ τὴν ὡς ἄνω ρήσιν τοῦ Ἀναξαγόρα καὶ βάσει τῆς θεωρίας τῆς ἐξέλιξης τῶν εἰδῶν τοῦ Δαρβίνου εἶναι ὁ homo sapiens καὶ ἐξ αὐτοῦ τὸ ἀνθρώπινο ἐσωσυμπαντικὸ πνεῦμα.

Προϊόντα τοῦ ἀνθρώπινου πνεύματος εἶναι δύο ἐκ διαμέτρου ἀντιτιθέμενες κοσμοθεωρίες:

1. Αὐτὴ τοῦ ἀδημιούργητου τοῦ σύμπαντος καὶ
2. Αὐτὴ τοῦ θρησκευτικοῦ ὑπερβατισμοῦ, τῶν μεταφυσικῶν μύθων τῶν πρωτόγονων λαῶν, τοῦ ἴδιου καὶ ἄνλου πρὸ καὶ ἐξωσυμπαντικοῦ Θεοῦ, τῆς ἀθανασίας τῆς ψυχῆς, τῆς κολάσεως καὶ τοῦ παραδείσου ποὺ ἐπιβάλλουν τὴν πνευματικὴ καὶ ψυχικὴ ἀδημονία, ἀνησυχία καὶ ἀβεβαιότητα στὸν ἀπλὸ ἄνθρωπο. Αὐτὲς οἱ φαντασιώσεις διεμόρφωσαν στὴν ἱστορικὴ τους ἐξέλιξη τὸν φιλοσοφικὸ δυϊσμό, ποὺ παραδέχεται σὰν ἀρχὴ τοῦ ὄντος ὅχι μιὰ ἀλλὰ δύο διαφορετικὲς οὐσίες: αὐτὴν τῆς ὕλης καὶ τὴν ἄλλην τοῦ πνεύματος - Θεοῦ, δημιουργοῦ ἐκ τοῦ

μηδενός της συμπαντικής αυτής ύλης. Ὁ δυϊσμός ἐπεδλήθη τελικά ὡς τὸ θεμελιώδες ἀξίωμα τῶν μονοθεϊστικῶν θρησκειῶν: Ἰουδαϊσμοῦ, Χριστιανισμοῦ, Μωαμεθανισμοῦ. Ἡ κοσμοθεωρία τοῦ δυϊσμοῦ, προῖον τῆς θεωρίας τῆς ὑπερβατικῆς θεολογίας, ἔχει τὶς ἱστορικές της ρίζες στὴν φιλοσοφία τοῦ Ἀγίου Αὐγουστίνου καὶ μετέπεται τοῦ Καρτεσίου καὶ τὴν ἰδεοκρατία τοῦ Κάντ.

Ἡ ἀλήθεια τῶν λόγων τοῦ Ἀναξαγόρα συμφωνεῖ μὲ τὸ Λόγο τοῦ Ἡρακλείτου, τὸν ὁποῖον ἀποκαλεῖ «Νοῦν»: «*Ὁ Νοῦς (ἐσωσυμπαντικὸς) ἔδωκε σὲ τάξιν ὅλα τὰ πράγματα, ποὺ ἦσαν καὶ εἶναι τώρα, καὶ ἔδωσε τὴν περιστροφικὴν δύναμιν μὲ τὴν ὁποίαν κινοῦνται τὰ ἄστρα, ὁ ἥλιος, τὸ φεγγάρι, ὁ ἀέρας καὶ ὁ αἰθέρας... Ὁ Νοῦς εἶναι ἀπειρος καὶ αὐτόνομος· εἶναι μόνος αὐτὸς ὁ ἴδιος μὲ τὸν ἐαυτό του*» (J. Burnet, σελ. 259).

Ἡ ὀρθολογικὴ φιλοσοφικὴ σκέψις τοῦ Ἀναξαγόρα τεκμηριώνεται:

1) ἀπὸ τὴ θεωρία Laplace - Kant, τὴν σύγχρονη κοσμολογία γιὰ τὴν δημιουργία τῶν ἡλιακῶν συστημάτων, τῶν πλανητῶν καὶ τῆς Γῆς, 2) ἀπὸ τὴ θεωρία τοῦ Δαρβίνου γιὰ τὴν ἐξέλιξη τῶν εἰδῶν καὶ τοῦ Homo Sapiens (ἀνθρώπου) καὶ 3) τὴν νεώτατη ἐπιστῆμη τῆς Τεχνητῆς Νοημοσύνης, ἡ ὁποία ὡς κύριο στόχο της ἔχει τὴ δημιουργία ἀπὸ τὰ ἄδια πυριτικά ἢ ἀτομικά σὲ μέγεθος cheeps (στοιχεῖα) τῶν ἡλεκτρονικῶν «*σκεπτόμενων μηχανῶν*» (Hans Moravets, «*Ἡ ἐξέλιξη τῶν ρομπότ*», «*Scientific American*», Jan. 2000, σελ. 86-95).

Βάσει τῶν ὡς ἄνω ἐπιστημονικῶν συμπερασμάτων τῆς ἐπιστῆμης καὶ ἀντιπαραθέτοντας τὴν ἐσωσυμπαντικὴ ἐρμηνεῖα τῶν Ἡρακλείτου - Ἀναξαγόρα μὲ τὴν ἐξωσυμπαντικὴ φαντασίωση τοῦ Λόγου - Θεοῦ τοῦ Ἰωάννη καὶ τῶν ἄλλων ἐκκλησιαστικῶν πατέρων, θὰ μπορούσαμε νὰ διατυπώσουμε τὴ σχέση Φύσεως - Λόγου τῆς ἀρχαιοελληνικῆς φιλοσοφικῆς σκέψεως μὲ τὸ «*Ἐν ἀρχῇ ἦν ἡ Φύσις καὶ ἡ Φύσις ἦν πρὸς τὸν Λόγον καὶ Φύσις ἦν ὁ Λόγος*».

Ἐν κατακλείδι συμπεραίνομε, ὅτι τὸ μέλλον τῆς ἀνθρωπότητας δὲν εὐρίσκεται στὸν θρησκευτικὸ ὑπερβατισμὸ, ὁ ὁποῖος εἶναι πρόσκαιρος καὶ παροδικός, προῖον τῆς πρωτόγονης ἀνθρώπινης σκέψεως, ἀλλὰ στὸν ἐσωσυμπαντικὸ ἀρχαιοελληνικὸ Λόγο, ὁ ὁποῖος εἶναι «*ξυνός*» καὶ αἰώνιος, γνήσιο προῖον τῆς Φύσεως.

Βιβλιογραφία

1. Θαλῆς, Ἀναξίμανδρος, Ἀναξίμενης, ἐκδόσεις «Κάκτος», 2000.
2. Ξενοφάνης, Ἀναξίμανδρος, Ἀναξίμενης, ἐκδόσεις «Κάκτος», 1997.
3. Ἡράκλειτος, Ἀναξίμανδρος, Ἀναξίμενης, ἐκδόσεις «Κάκτος», 1995.
4. Πλάτων, «Τίμαιος», «Κριτίας», Ἀναξίμενης, ἐκδόσεις «Κάκτος», 1993.
5. Εὐτ. Μπιτσάκης, «Ὁ Νέος Ἐπιστημονικὸς Ρεαλισμός», «Gutenberg», 1999.
6. Εὐτ. Μπιτσάκης, «Ὁ Δαίμων τοῦ Ἀἰνστάιν - Αἰτιότητα καὶ Τοπικότητα στὴ Φυσική», «Gutenberg», 2000.
7. Μιχ. Ξυλίας, «Ἡ Προσωκρατικὴ φιλοσοφία καὶ οἱ Σύγχρονες Φυσικὲς Ἐπιστῆμες», «Δωδώνη», 1997.
8. Γιαν. Νικολόπουλος, «Ἡ Ὑπερβατικὴ Φιλοσοφία τοῦ Κάντ», «Σύγχρονη ἐποχή», 1992.
9. V. Goldschmidt, «Ὁ Πλατωνισμὸς καὶ ἡ Σύγχρονη Ἐποχή», Ἀναγνωστίδης.
10. Ern. Haeckel, «Ὁ Μονισμὸς καὶ ἡ Καταγωγή τοῦ Ἀνθρώπου».
11. J. Burnet, «Ἡ Αὐγὴ τῆς Ἑλληνικῆς Φιλοσοφίας».
12. Γιαν. Κορδάτος, «Ἱστορία τῆς Ἀρχαίας Ἑλληνικῆς Φιλοσοφίας», «Μπουκουμάνης», 1972.

Ἰωάν. Κυπαρισσοῦς
Δρ Τεχν. Ἐπιστημῶν

Ὁ Γιάννης Βόγλης μιλά στὸν «Δ»:

ΔΕΝ ΥΠΑΡΧΕΙ ΧΕΙΡΟΤΕΡΟ ΠΡΑΓΜΑ ΑΠΟ ΤΙΣ ΦΟΒΙΕΣ ΚΑΙ ΤΙΣ ΕΝΟΧΕΣ ΤΗΣ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗΣ «ΙΔΕΟΛΟΓΙΑΣ»

Ἡ ἀλλοίωση τῆς Μυθολογίας μας στὸ Χόλυγουντ

Ο Γιάννης Βόγλης δὲν εἶναι ἀπλᾶ ἓνας ἐκ ἀξιωτέρων μας ἡθοποιῶν, ποὺ ἐδῶ καὶ πολλὰ χρόνια ὑπηρετοῦν τὸ θέατρο καὶ τὸν κινηματογράφο, ἀλλὰ εἶναι κι ἓνας ἄνθρωπος μὲ ξεχωριστὸ ἦθος, μὲ σταθερὲς ἀρχὲς καὶ ἀδέσμευτη κρίση· στοιχεῖα ποὺ τὸν καταξιώνουν ὅχι μόνο ὡς καλλιτέχνη ἀλλὰ καὶ ὡς διανοητή. Ὁ διαπρεπὴς ἡθοποιὸς μᾶς παραχώρησε πρόσφατα μιὰ πολὺ ἐνδιαφέρουσα συνέντευξη, στὴν ὁποία μιλά γιὰ τὸ Ἀρχαῖο Δράμα καὶ τὸν σύγχρονο κινηματογράφο, γιὰ τὴν παντοδυναμία τῆς ὑποκουλτοῦρας τῶν ΗΠΑ καὶ τὴ δύναμη τῆς εὐρωπαϊκῆς Παράδοσης καὶ τέλος γιὰ τὸ ἀλλότριο βιβλικὸ δόγμα.

ΤΟ ΠΛΗΡΕΣ ΚΕΙΜΕΝΟ ΤΗΣ ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗΣ

Συντ.: *Κύριε Βόγλη, τὸ περασμένο καλοκαίρι ὑποδυστήκατε τὸν Οἰδίποδα, σ' ἓνα ἔργο ποὺ γνώρισε μεγάλη ἐπιτυχία.*

Γιάννης Βόγλης: *Ναί, ὁ «Οἰδίπους ἐπὶ Κολωνῶ» μὲ σκηνοθέτες τοὺς Λαζάνη καὶ Κουνγιουμτζή εἶχε μεγάλη ἐπιτυχία. Δημιουργήθηκε ἓνας θρῦλος, μπορῶ νὰ πῶ, γι' αὐτὴν τὴν παράσταση.*

Συντ.: *Πόσες παραστάσεις ἔγιναν συνολικά;*

Γ.Β.: *Εἶχαν προγραμματισθῇ δεκατρεῖς παραστάσεις, ἑννέα στὸ Λεκανοπέδιο, δύο στὴ Θεσσαλονίκη καὶ δύο στὴν Ἐπίδαυρο. Δυστυχῶς καὶ οἱ δύο παραστάσεις τῆς Ἐπιδαύρου ματαιώθηκαν λόγω βροχῆς.*

Συντ.: *Τὸ κοινό, ποὺ προσέρχεται πλέον μαζικὰ σ' αὐτὲς τὶς παραστάσεις, πῶς ἀντιμετωπίζει τὴν Τραγωδία; Τὴν ἀγγίζει σὲ βάθος ἢ προσέρχεται στὰ θεάτρα ποὺ ἐρμηνεύουν ἀρχαῖες τραγωδίες, ἐπειδὴ ἔγιναν πλέον «τῆς μόδας»;*

Γ.Β.: *Υπάρχουν ὅλες οἱ περιπτώσεις. Τὸ τραγικὸ θὰ ἦταν, νὰ μὴν ἐνδιέφερε καθόλου τὸν σημερινὸ Ἕλληνα ἢ ἀρχαῖα Τραγωδία. Ἀλλὰ βλέπεις ἔχει μέσα της μιὰ δύναμη τόσο στὸ μῦθο ὅσο καὶ στὴν οὐσία, ποὺ ἀγγίζει κάθε θεατὴ. Δὲν χρειάζεται ἄλλωστε νὰ ἔχῃς ιδιαίτερες γνώσεις, γιὰ νὰ παρακολουθήσῃς ἓνα Ἀρχαῖο*

Δραῖμα, κι ἄς λένε κάποιοι τὸ ἀντίθετο. Αὐτὸ «πέρασε» ἀπ' τοὺς λεγόμενους «εἰδικοὺς», οἱ ὅποιοι μεσολάβησαν γιὰ νὰ ὑποδείξουν στὸ πλατὺ κοινὸ τί πρέπει νὰ βλέπη, κι ἐδῶ εἶναι τὸ λάθος. Οἱ φιλόλογοι ἢ οἱ «φιλολογίζοντες» καλύπτει, ἔκαναν ἀρκετὴ ζημιὰ. Κι αὐτὸ πέρασε καὶ στὸ κλασικὸ θέατρο. Ἀκοῦμε πολλές φορὲς νὰ λέγουν ὡς δεῖγμα ἀκατανοησίας: «Μπρὲχτ θὰ πᾶς νὰ δῆς;»· ἐνῶ ὁ Μπρὲχτ ἔχει γράψει τὸ πιὸ λαϊκὸ, τὸ πιὸ κατανοητὸ θέατρο.

Ὁ λαϊκισμὸς τοῦ «κλασικοῦ» Ἑλληνικοῦ Κινηματογράφου

Συντ.: Ὑπηρετήσατε τὸν ἑλληνικὸν κινηματογράφον καὶ στὴ λεγόμενη «χρυσῇ» ἐποχῇ του. Πολλὲς ἀπ' τὶς ταινίες αὐτὲς ὅμως εἶχαν ἔντονα στοιχεῖα λαϊκισμοῦ καὶ συχνὰ θρησκοληψίας. Γιατί γινόταν αὐτό;

Γ.Β.: Ὑπῆρχε ἀπὸ τότε ἕνας διαχωρισμὸς στὶς ταινίες, ἐπειδὴ τὸ βιοτικὸ ἐπίπεδο ἦταν πολὺ χαμηλό· οἱ λαϊκὲς συννοκίαις ἦσαν φτωχὲς καὶ οἱ ἄνθρωποι ἀγράμματοι. Οἱ ἐμπορικὲς ταινίες ἔπρεπε νὰ προσαρμολογῶντο σ' αὐτὴν τὴν πραγματικότητα. Πολλοὶ ἀπὸ ἐμᾶς διαφωνοῦσαμε μ' αὐτὸ τὸ εἶδος κινηματογράφου. Προσωπικὰ ἀρνήθηκα πολλὰς προτάσεις, ἐπειδὴ ἤμουν ἀντίθετος στὴν χρησιμοποίησιν καὶ τὴν ἐκμετάλλευσιν τῆς λαϊκῆς εὐαισθησίας. Ὁ κόσμος βέβαια ἀγκάλιασε αὐτὸν τὸν κινηματογράφον ὅπως καὶ τὸ πονεμένο τραγούδι τῆς ἐποχῆς. Τὴν περίοδον αὐτὴ κατὰ τὴν ὁποία ὁ Στέλιος Καζαντζίδης τραγουδοῦσε τὰ γνωστὰ τραγούδια τῆς «πικρῆς ξενιτειᾶς», τὴν ἀπορρίπτω ὡς περίοδον τοῦ ψεύδους καὶ τοῦ λαϊκισμοῦ.

Συντ.: Ὑπάρχει σήμερον ἑλληνικὸς κινηματογράφος;

Γ.Β.: Γίνεται μιὰ προσπάθεια. Ἀκούστε τί ἐγίνε. Στὰ χρόνια τῆς Χούντας ἔφυγαν στὸ ἐξωτερικὸ πολλοὶ ἄνθρωποι τοῦ Κινηματογράφου. Ὅταν γύρισαν, ἦταν ἀλλαγμένοι τόσο οἱ ἴδιοι ὅσο καὶ ὁ κόσμος τὸν ὁποῖον εἶχαν ἀφήσει κι ἔτσι δὲν βρέθηκε σημεῖον ἐπικοινωνίας. Ἀδυνατοῦν οἱ σημερινοὶ ἄνθρωποι τοῦ Κινηματογράφου νὰ ἀφουγκρασθοῦν τὸ σημερινὸ Ἑλλῆνα, τοὺς προβληματισμούς του, τὶς ἀνησυχίες του.

Συντ.: Γιὰ τὸ περίφημον «Ἐθνικὸν Κέντρον Κινηματογράφου» τί γνώμη ἔχετε;

Γ.Β.: Θὰ πρέπει νὰ ὑπάρχη ἕνας δημόσιος φορέας στηρίξεως. Τώρα, ἂν τὸ συγκεκριμένον κέντρο δὲν κάνῃ καλὰ τὴ δουλειὰ του, αὐτὸ εἶναι ἄλλο ἐρώτημα. Πάντως, ἐπειδὴ τὸ κέντρο αὐτὸ μὲ τὰ δικά μας χρήματα ἐπιχορηγεῖ διάφορες ταινίες, δὲν συμφωνῶ ὡς φορολογούμενος νὰ πληρῶνω τὰ «ἰδεογραφήματα» κάποιων ποὺ δὲν ἀγγίζουν κανένα.

Χόλυγουντ: Ἡ «βαρεῖὰ βιομηχανία» τῆς Πλανηταρχίας

Συντ.: Ἡ παντοδυναμία τῶν ΗΠΑ ἐκφράζεται καὶ μέσα ἀπ' τὸν κινηματογράφον. Πιστεύετε, ὅτι ὁ Εὐρωπαϊκὸς Κινηματογράφος νικῆθηκε ἀπ' τὸ Χόλυγουντ;

Γ.Β.: Δὲν πρέπει νὰ ξεχνᾶμε πὼς ὁ Εὐρωπαϊκὸς Κινηματογράφος ἔφτασε μεταπολεμικὰ σὲ ὑψηλὰ ἐπίπεδα ποιότητος· κυρίως ὁ Ἀγγλικὸς, ἀλλὰ νομίζω ὅτι καὶ ὁ Ἰταλικὸς ἄφησαν ἐποχὴ. Παραταῦτα τὸ Χόλυγουντ ποὺ εἶναι ἡ «βαρεῖὰ βιομηχανία» τῆς Πλανηταρχίας, τοὺς κατήργησε. Τὸ Χόλυγουντ ἐπικράτησε σ' ὅλο-

κληρο τον κόσμο και στην Ευρώπη φυσικά κέρδισε την αγορά. Το μυστικό του ήταν πως αφαίρεσε το θεατρικό, το δραματικό στοιχείο και τόνισε το διασκεδαστικό ψυχαγωγικό, το οποίο ανταποκρίνεται στις απαιτήσεις όλου του κόσμου ανεξαρτήτως κουλτούρας και κυρίως της νεολαίας.

Συντ.: *Η Ευρώπη έχει σήμερα τη δυνατότητα να αντιτάξει κάτι απ' την παλιά της αϊγλη;*

Γ.Β.: Η Ευρώπη είναι η κοιτίδα του Κινηματογράφου. Από εδώ ξεκίνησαν όλες οι τάσεις και οι αξίες του σύγχρονου πολιτισμού και δεν θα πάψη ποτέ να γεννᾷ νέες ιδέες. Θα πρέπει να συνειδητοποιήσουν οι Ευρωπαίοι, ότι, αν ενώσουν τις δυνάμεις τους πολιτικά και πολιτιστικά, μπορούν να κάνουν θαύματα. Να ένωθουν κατά το πρότυπο της αρχαίας Ελλάδας, όπου υπήρχαν οι ανεξάρτητες ελληνικές πόλεις και που όλες μαζί συνιστούσαν τον Ελληνικό Κόσμο. Η πρώτη ένωμένη Ευρώπη ήταν η Ελλάδα. Άλλωστε, ἄς μὴν γελιώμαστε, ὅτι καλὸ καὶ πρωτοποριακὸ ἔχει νὰ ἐπιδείξει ἡ Ἀμερική, αὐτὸ ἐγινε ἀπὸ Εὐρωπαίους. Στὸν κινηματογράφο, πὺν ἀναφερθήκαμε προηγουμένως, ὅλες οἱ καλὲς ἀμερικανικὲς ταινίες πὺν κερδίζουν τὰ Ὁσκαρ γίνονται ἀπὸ Εὐρωπαίους.

Τὸ ἐθραϊοκρατούμενο Χόλυγουντ καὶ ἡ ἀλλοίωση τῆς Μυθολογίας

Συντ.: *Λέγεται, πὺς τὸ ἐβραϊκὸ στοιχεῖο εἶναι τὸ κυρίαρχο στὸ Χόλυγουντ· ἐσεῖς τί λέτε;*

Γ.Β.: Τὸ ὅτι τὸ Χόλυγουντ ἐλέγχεται ἀπ' τοὺς Ἑβραίους εἶναι κάτι τὸ δεδομένο· δὲν εἶναι μυστικό.

Συντ.: *Πρὸς ποιά κατεύθυνση τότε τὸ χρησιμοποιοῦν;*

Γ.Β.: Αὐτὸ θέλει εἰδικὴ ἀνάλυση, γιὰ νὰ ἀποφύγουμε τὶς ἐπιπόλαιες ἐρμηνείες.

Συντ.: *Μποροῦμε τουλάχιστον νὰ διακρίνουμε τὶς μελλοντικὲς τοὺς ἐπιδιώξεις, ἀπὸ τὶς ταινίες πὺν «πλασάρουν» στὶς νέες γενιές;*

Γ.Β.: Βλέπουμε τὴν «Ντίσνεϋλαντ» ὡς πολιτιστικὴ κουλτούρα. Ἐδῶ ἡρωοποιοῦνται τὰ ποντίκια. Ὁ «Μίκυ Μάους» εἶναι ὁ δημοφιλέστερος ἥρωας τῶν παιδιῶν παγκοσμίως, καὶ εἶναι ἓνας ποντικός· ἢ οἱ πάπιες ἢ ὁ «θεῖος Σκρουτζ», ὁ πᾶμπλουτος καὶ τσιγκούνης, πὺν προσπαθεῖ νὰ ἐκμεταλλεῖται πάντοτε τὸν φτωχὸ καὶ ταλαίπωρο ἀνεπιό του. Αὐτὰ εἶναι τὰ πρότυπά του. Καὶ φτάσαμε νὰ εἶναι ὄνειρο τοῦ καθενός, ὅχι μόνο τοῦ παιδιοῦ ἀλλὰ καὶ τοῦ μεγάλου, νὰ ἐπισκεφθῇ τὴν Ντίσνεϋλαντ. Αὐτὸ εἶναι ὑποκουλτούρα.

Συντ.: *Ἀπὸ τὴν ἄλλη πλευρὰ βλέπουμε μυθικοὺς ἥρωες, κυρίως Ἑλληνες, νὰ συμμετέχουν σὲ πρωτοφανεῖς περιπέτειες.*

Γ.Β.: Ἐπιχειρεῖται μία μεθοδευμένη ἀλλοίωση τῆς Ἑλληνικῆς Μυθολογίας. Ἐχῶ ὀργισθῇ μὲ τὴν παραχάραξη τοῦ Ἡρακλῆ· ἔπρεπε νὰ προσφύγουμε στὸ Διεθνὲς Δικαστήριό γιὰ ἀλλοίωση τῆς πνευματικῆς μας κληρονομιάς· ἔχουμε χρέος νὰ τὸ κάνουμε. Δὲν εἶναι τυχαῖα ὅλα αὐτά. Ἄν θέλουν, ἄς κάνουν τοὺς πραγματικοὺς ἄθλους τοῦ Ἡρακλῆ. Εἶναι τυχαῖο, πὺν στὴν ἴδια ταινία ἐμφανίζονται μαζὶ ὁ Ἡρακλῆς μὲ τὸν ἀρχάγγελο Γαβριήλ;

Ὁ Γιάννης Βόγλης στὸν ρόλο τοῦ Οἰδίποδα.

Ἄλλὰ νὰ σᾶς τονίσω τοῦτο: Αὐτὴ ἡ παντοδυναμία τῶν ΗΠΑ δὲν θὰ διαρκέσῃ γιὰ πολὺ ἀκόμη. Ὅταν ξεπεράσῃς τὰ ὅρια σὲ κάθε ἐπίπεδο εἴτε σὰν ἄνθρωπος εἴτε σὰν κράτος, τότε οἱ δυνάμεις ἀντιστρέφονται καὶ γίνονται μπούμερανγκ.

«Κινδυνεύω νὰ χαρακτηρισθῶ εἰδωλολάτρης!..»

Συντ.: Θὰ σᾶς γυρίσω πίσω στὰ δικά μας. Ἀσφαλῶς θὰ παρακολουθήσατε, τίς δηλώσεις τοῦ Γ. Μαρκόπουλου καὶ τοῦ Μ. Θεοδωράκη στὸ «Δαυλό», σχετικὰ μὲ τὴν Παλαιὰ Διαθήκη. Ὁ κ. Θεοδωράκης μάλιστα χαρακτήρισε «ἐγκλημα κατ' ἐξακολούθησιν» τὴ διδασκαλία τῆς Βίβλου ἀπ' τὴν κρατικὴ μας παιδεία. Τί ἔχετε νὰ πῆτε ἐπ' αὐτοῦ;

Γ.Β.: Κινδυνεύω νὰ χαρακτηρισθῶ κι ἐγὼ ὡς «εἰδωλολάτρης» (γέλια). Συμφωνῶ ἀπόλυτα καὶ τὸ ἔχω πεῖ πολλὲς φορές: Τὸ πρῶτο πράγμα ποὺ μαθαίνουμε εἶναι ἡ Παλαιὰ Διαθήκη, ποὺ οὐδεμία σχέση ἔχει μὲ μᾶς. Ἰδίως στὰ πρῶτα σχολικὰ χρόνια εἶναι ἀδιανόητο νὰ διδάσκονται αὐτὰ τὰ πράγματα. Καλλιεργεῖται ὁ τρόμος στὴν παιδικὴ ψυχὴ. Τὸ διαπίστωσα καὶ στὰ δικά μου παιδιά. Ὁ γιός

μου εἶχε μιὰ θρησκόληπτη δασκάλα. Κάποια στιγμή ἄρχισε νὰ ἔχη ἔντονες ἀνησυχίες καὶ φοβίες. Προσπάθησα νὰ δώ τί συνέβαινε καὶ τότε κατάλαβα πὺς τὸ παιδί ἀπέκτησε τρόμο μπροστὰ στὴν ἰδέα τῆς “*Δευτέρας Παρουσίας*”, τὴν ὁποία ἰδιαιτέρως γλαφυρὰ τοὺς δίδαξε ἡ δασκάλα. Δὲν ἤξερα τί νὰ τοῦ πῶ. Στὸ τέλος τοῦ εἶπα: Αὐτὰ ὅλα εἶναι παραμύθια. Δὲν μπορεῖ ὁ καλὸς Χριστὸς νὰ μᾶς κρίνει μ’ αὐτὸν τὸν τρόπο. Μιὰ ἀνακούφιση βγήκε τότε ἀπ’ τὴν ψυχὴ τοῦ παιδιοῦ. Βρῆκα τὴ δασκάλα καὶ τὴν ἐπέπληξα αὐστηρά. Κανένας δὲν ἔχει δικαίωμα νὰ δηλητηριάξῃ τὰ παιδιά μ’ αὐτὸν τὸν τρόπο. Καὶ ἐγὼ θυμᾶμαι τὸ εἶχα αὐτὸ τὸ αἶσθημα· σιγὰ σιγὰ ὁμως μπόρεσα καὶ ἀπαλλάχτηκα ἀπ’ αὐτό. Ἀλλὰ πόσοι τὸ καταφέρνουν; Δὲν ὑπάρχει χειρότερο συναῖσθημα ἀπ’ τὸν φόβο καὶ τὴν ἐνοχλή σ’ ἓνα λαό. Ἀλλοίμονό μας! Ἐπειτα ὅλα τοῦτα εἶναι ὄχι ἀπλᾶ ξένα ἀλλὰ ἀντίθετα πρὸς τὸ ἐλληνικὸ πνεῦμα, τὴν δική μας πνευματικὴ παράδοση. Πρέπει, ἔχουμε χρὸς ἱστορικό, νὰ τὰ ἀποβάλουμε.

Συντ.: Ἔχουμε τὴ δυνατότητα νὰ τὸ πράξουμε;

Γ.Β.: Ἔχω τὴν ἐντύπωση πὺς οἱ μεγάλες ἀλλαγές θὰ συντελοῦνται πλέον σὲ παγκόσμιο ἐπίπεδο. Ἰδιαίτερα τὸ θέμα αὐτὸ δὲν ἀφορᾷ μόνο σ’ ἐμᾶς ὡς Ἕλληνες ἀλλὰ εἶναι μείζων πρόβλημα ὁλόκληρου τοῦ Δυτικοῦ Πολιτισμοῦ ἴσως καὶ ὁλόκληρης τῆς ἀνθρωπότητας. Καὶ ἀπὸ τὴ μιὰ πλευρὰ προχωρεῖ ἡ ἐπιστήμη καὶ αὐξάνει ἡ γνώση, ἀπ’ τὴν ἄλλη ὁμως δυστυχῶς παραμένουμε ὁλοένα καὶ περισσότερο θεατὲς τῶν γεγονότων. Ἡ τηλεόραση ἀνάγεται σὲ μιὰ νέα μορφή θρησκείας. Καθλώνει ὁλόκληρη τὴν οἰκογένεια στὸν καναπέ. Ἀσχεῖς κριτικὴ ἀπ’ τὸν καναπέ, ἀλλὰ δὲν συμμετέχεις στὰ γεγονότα. Γίνεσαι ὅλο καὶ περισσότερο εὐπιστος καὶ ἀπαθής. Αὐτὸ εἶναι φοβερὰ ἐπικίνδυνο.

Συντ.: Εἶναι ἀπόρροια τῆς παγκοσμιοποίησης ἢ ἀπάθεια;

Γ.Β.: Κοιτάξτε. Ἡ παγκοσμιοποίηση δὲν εἶναι κατ’ ἀνάγκην κακὴ. Δὲν θὰ ἤθελα ποτὲ νὰ ζῶ στὴν ἀπομόνωση. Μποροῦμε νὰ συνυπάρξουμε δημιουργικά ὅλοι οἱ ἄνθρωποι, ἀλλὰ συμμετέχοντας στὸ παγκόσμιο γίγνεσθαι, στίς ἀποφάσεις ποὺ μᾶς ἀφοροῦν. Ἡ ἀδιαφορία καὶ ἡ ἀνοχή ἐναντι τῆς διεθνούς πλέον ἐξουσίας τῆς ἐπιτρέπει νὰ αὐθαιρετῇ. Γι’ αὐτὸ εἴμαστε συνένοχοι ὅλοι ὅσοι ἀδιαφοροῦμε. Πιστεύω στὴν ἐνωμένη Εὐρώπη καὶ γιὰ ἓναν ἀκόμη λόγο. Μπορεῖ νὰ ἀποτελέσῃ τὸ πρότυπο παγκοσμίως.

Συντ.: Τελειώνοντας, κ. Βόγλη, θὰ ἤθελα νὰ σημειώσω ὅτι εἴστε ἰδιαίτερα ἀποδεκτὸς καὶ ἀξιαγάπητος στὸ πλατὺ κοινό. Πὺς τὸ ἐπιτυχάνετε αὐτό;

Γ.Β.: Τὴν ἀποδοχὴ αὐτὴ τὴν κατάλαβα τὰ τελευταῖα χρόνια. Εἶναι ἓνα κεφάλαιο μᾶς ἐπένδυσης. Τὸ αἰσθάνομαι, τὸ σέβομαι καὶ τὸ προσέχω. Ξέρετε ἀπὸ πολὺν νέος, ὅταν ξεκινοῦσα ἀκόμη στὴ ζωὴ μου, πίστευα πὺς αὐτὸ ποὺ μετροῦ εἶναι οἱ πράξεις τοῦ ἀνθρώπου καὶ ὄχι τὸ τί λέει. Πρέπει νὰ εἶσαι συνεπὴς στίς πράξεις σου. Αὐτὸ δὲν σημαίνει ὅτι δὲν κάνεις λάθη, πὺς δὲν πέφτεις καὶ δὲν σηκώνεσαι· ἀστοχεῖς, ἀλλὰ προσέχεις τὸ ξεστράτισμα...

Παν. Α. Κουβαλάκης

“Εστιν ὀφθαλμός ὃς τὰ πάνθ’ ὀρᾷ

Νωρίς τὸ ἀπόγευμα καὶ μόλις εἶχε τελειώσει τὸ «ἐργαλεῖο». “Ετσι τὸ ἔλεγον χαϊδευτικά στὴν ομάδα – τί ομάδα; συνεργεῖο ἦταν! – τῶν ἐπιστημόνων. Τὸ *φωτονικό* μικροσκόπιο ἐπιβλητικό, τριπλάσιο ἀπ’ τὸν ἀρχικό προγραμματισμό, δέσποζε στὴν ἄχαρη αἴθουσα τοῦ «ἐρευνητηρίου» ἀνάμεσα σὲ καλώδια καὶ ἑξαρτήματα.

“Ο Κ. ἦταν μόνος· οἱ ἄλλοι μόλις εἶχαν φύγει, χαρούμενοι ποὺ θὰ ξεκουράζονταν ἐπιτέλους μετὰ ἀπὸ πολύμηνη ἐξαντλητική ἐργασία. “Εμεινε γιὰ νὰ ρυθμίσει μὲ τὴν ἡσυχία του τὸν ἐπιταχυντή, ποὺ ἦταν δικῆς του ἀρμοδιότητος. Σταμάτησε ἀπότομα νὰ ψαχουλεύῃ καὶ κοίταξε μακρυνὰ τὸν πορφυρὸ οὐρανό. Κι ἐνίωσε ὅτι ἄλλος ἦταν ὁ λόγος ποὺ ἔμεινε ἐδῶ· νὰ ἰδῇ μόνος του, πρῶτος αὐτός, τὸν κόσμον τὸν μικρὸν - μικρό. Τὸν κόσμον ποὺ μετριέται σὲ νανόμετρα (ἐκατομμυριοστὰ τοῦ mm) καὶ πίκον καὶ τὰ ἐκατομμυριοστά τους, ποὺ ἀνθρώπου μάτι δὲν εἶχε δεῖ ποτὲ πρὶν. Ποτέ;

“Ενεργοποίησε τὸ «ἐργαλεῖο» καὶ τὸ ἐλαφρὺ γουργούρισμα τὸν ἠρέμησε. Βιάστηκε ὅμως. Δὲν σκέφθηκε πρῶτα ποῦ θὰ «εἰσέλθῃ», ποῦ θὰ «ἐμβαθύνῃ». Κι ὅμως αὐτὸ ἤθελε πάντα του: νὰ ἴναι κάτι «ζωντανό», κάτι δικό του. “Ασυναίσθητα ἔφτυσε στὴν ἀντικειμενικὴ πλάκα (τὸ σάλιο ἦταν τὸ πιὸ ἄμεσα δικό του!) κι ἔθεσε τὰ μάτια του στὴν «ἐξοδο» τοῦ ἐργαλείου. Σὲ κάθε κλίκ τοῦ διακόπτη ἡ μεγέθυνση γινόταν ἐκατονταπλάσια. Πάνω ἀπ’ τὴ σταθερὴ γαλαξία γραμμὴ τῆς ἑνδείξης, οἱ ἀριθμοὶ ἄλλαζαν γρήγορα. “Ἡδη ἔδειχνε 1 νανὸ καὶ ὁ Κ. ἔβλεπε καθαρὰ τὸ DNA ἐνὸς κυττάρου του, νὰ ἀνεμίζει σὰ στροβιλιστὲς κορδέλλες. Διώρθωσε τὸν σταθεροποιητὴ καὶ ἡ εἰκόνα ἔμεινε ἀκίνητη, δίχως δονήσεις. “Ἡ συσκευὴ *χρωμό*, αὐτορρυθμιζόμενη, μετέτρεπε τὶς παλμώσεις σὲ ὁλόλαμπρους χρωματισμούς. “Ο Κ. σκέφθηκε μὲ ἱκανοποίηση, ὅτι καὶ ὁ Ω. καὶ ὁ Θ., ὑπεύθυνοι συνεργάτες τῶν συσκευῶν, ἔκαναν καλὴ δουλειά. Συνέχισε τὴ «δύθιση».

Τώρα ἔβλεπε γιὰ πρώτη φορὰ ἐκστατικός τὰ ἄτομα νὰ λαμπυρίζουν, νιώθοντας τὸ φαλακρὸ κεφάλι του νὰ ἰδρώνῃ. Συνέχισε! Παρ’ ὅλη τὴ σταθεροποίηση μπρὸς ἀπ’ τὰ μάτια του περνοῦσαν τὰ ἠλεκτρόνια μὲ ταχύτητα, χωρὶς σχεδὸν νὰ προλαβαίνει νὰ τὰ συνειδητοποιῇ. Μὲ ἀνυπομονησία κατέδασε

τὴν κλίμακα σὲ ἐπίπεδο πίκο. Στὸν πυρῆνα τοῦ ἀτόμου τὰ πρωτόνια ἐπάλλοντο, ἀσημένιες σφαῖρες σὲ γαλάζιο φόντο. Σταθεροποίησε... καὶ τὰ περιφερόμενα μικροσωματίδια φάνηκαν σὰν πλανητικὲς σφαῖρες, φωτισμένες ἀπὸ μιὰ κεντρικὴ λάμψη: «τὸ ἀείζων πῦρ». Ὁ Κ. θυμήθηκε τὸν Ἡράκλειτο, ἐνῶ προχωροῦσε προσεκτικὰ μεγεθύνοντας συνεχῶς.

Καὶ ἡ ἐπιφάνεια τῆς σφαίρας ξετυλιγόταν μπρὸς τὰ μάτια του, ἐναλλασσόμενες κηλίδες τυρκουάζ σὲ ροζ φόντο, με ἄπειρα ἐνδιάμεσα χρώματα. Ξάφνου μέσα σ' ἓνα πράσινο χείμαρρο ἀπὸ τοῦφες (δέντρα ἦταν) διέκρινε τὴ λευκὴ φυσαλλίδα με τὶς συμμετρικὲς τρύπες. Σὲ μία ἀπ' αὐτὲς κάτι σὰν νὰ κινήθηκε.

Μὲ κομμένη τὴν ἀνάσα ὁ Κ. τὴν «πλησίασε» με λεπτὲς, προσεκτικὲς ρυθμίσεις (ἡ ἔνδειξη ἔδειχνε 2,3 ἑκατομμυριοστὰ τοῦ πίκο) καὶ τότε Εἶδε. Ἕνα ἰδρωμένο φαλακρὸ κεφάλι – «εἰκόνα καὶ ὁμοίωσή μου» σκέφθηκε αὐτόματα – κοίταξε μέσα στὴν ἔξοδο τοῦ «ἐργαλείου» του... Ὁ Κ₁ (αὐτὸς ἦταν) τραβήχθηκε ἀπὸ τὴν «ἔξοδο» κεραυνόπληκτος ἀπὸ τὸ σόκ, βλέποντας τὸν Κ₂ μέσα στὸ ἐργαλεῖο του! Ταυτόχρονα ὁ Κ. σήκωνε τὸ κεφάλι του καὶ με γουρλωμένα μάτια κοίταξε τὸν πορφυρὸ οὐρανό...

Πόση ὥρα ἔμεινε ἔτσι, με ἄδειο τὸ νοῦ σὰν σὲ ἔκσταση; δὲν μπόρεσε νὰ ὑπολογίση. Ὅμως βαθεῖα μέσα του εἶχε μία κι ἐντονώτατη αἴσθηση: ὅτι κάποιος (ὁ Κ₊₁;) τὸν παρακολουθοῦσε ἐκπληκτος μέσα ἀπὸ τὸ «ἐργαλεῖο» του!.. Ἀναστέναξε καὶ ἡ πρώτη σκέψη τὸν γέμισε σὰν βροντερὴ φωνὴ τοῦ Ἡρακλείτου: «ὥσπερ σάρ(ω)μα ὁ κάλλιστος κόσμος».

Κωστής Καρμιράντζος
Ἀρχιτέκτων Ε.Μ.Π.

Παρακαλοῦνται οἱ ἀναγνώστες ποὺ δὲν βρίσκουν τὸν «Δ» σὲ κάποιο σημεῖο πωλήσεως τοῦ Ἀθηναϊκοῦ Τύπου νὰ τὸ γνωστοποιοῦν στὸ περιοδικό. Ἐκ τῶν προτέρων τοὺς εὐχαριστοῦμε θερμῶς.

Ὅστα τοῦ ἀγνωρισθέντος ὡς «Εὐθύδημου», στὸν τάφο τοῦ ὁποῖου εὗρέθη καὶ πινάκιο πὺν ἔφερε τὰ στοιχεῖα του. Ἀπεβίωσε καὶ ἐτάφη τὸν 4ο αἰῶνα π.Χ..

ΕΝΑ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟ ΑΓΟΣ

Μέσα σὲ μισὴ ὥρα οἱ ἐκσκαφεῖς ἀφάνισαν ἀρχαῖο νεκροταφεῖο 3.000 ἐτῶν στὴν Κηφισιά

Μία ἀκόμη περίπτωση καταστροφῆς ἀρχαιολογικοῦ χώρου ἔρχεται νὰ ἐπιβεβαιώσῃ γιὰ πολλοστὴ φορὰ τὸ σύμπλεγμα ἀδιαφορίας καὶ σκοπιμότητος ποὺ χαρακτηρίζει τὶς ὑπηρεσίες τοῦ Ὑπουργείου Πολιτισμοῦ καὶ τὴ συνήθη τακτικὴ τους ἀπέναντι στὶς ἀρχαιότητες, ποὺ κατὰ καιροὺς ἀνακαλύπτονται. Ἐν προκειμένῳ οἱ συνέπειες τῆς ἰσοπέδωσης ἑνὸς ἀρχαίου νεκροταφείου στὴν Κηφισιά, ἔχουν μεγάλη βαρύτητα, καθὼς ἡ συγκεκριμένη περιοχὴ δὲν εἶναι ἰδιαίτερα πλούσια σὲ ἀρχαιολογικὸ ὕλικό, ποὺ θὰ μπορούσε νὰ φωτίσῃ ἀγνωστες πτυχές τοῦ παρελθόντος τῆς.

Σὲ οἰκόπεδο ποὺ δρίσκεται στὴ συμβολὴ τῶν ὁδῶν Σωκράτους καὶ Ἀχαρνῶν στὴν Κ. Κηφισιά, κατὰ τὴ διάρκεια ἐργασιῶν γιὰ τὴν ἀνέγερση συγκροτήματος πολυτελῶν κατοικιῶν τὸν Μάιο τοῦ 2001, εἶχε ἔλθῃ στὸ φῶς μία μαρμάρινη ἐπιτύμβια λήκυθος μὲ ἀνάγλυφῃ σκηνὴ ἀποχαιρετισμοῦ νεκροῦ. Τὸ συγκεκριμένο εὔρημα ποὺ ἀναπαριστοῦσε καθισμένη γυναικεῖα μορφή νὰ ἀνταλλάσῃ χειραψία μὲ ὄρθια ἱματιοφόρο ἀνδρική μορφή, ἀνάγεται χρονολογικά, ὅπως κατόπιν ἀπεδείχθη, στὸν 4ο αἰῶνα π.Χ.. Ὁ ἰδιοκτήτης, πρὸς τιμὴν του, εἰδοποίησε ἀμέσως τὴν Β' Ἐφορεία Προϊστορικῶν καὶ Κλασσικῶν Ἀρχαιοτήτων καὶ ξεκίνησε μιᾶς εὐρείας ἐκτάσεως συστηματικὴ ἀνασκαφὴ σ' ὅλη τὴν ἔκταση τοῦ οἰκοπέδου ὑπὸ τὴ διεύθυνση τοῦ ἀρχαιολόγου κ. Δ. Σκιλάρντι, μὲ ἐκπληκτικὰ ἀποτελέσματα. Βαθμιαῖα ἀνακαλύφθηκαν περίπου 180 τάφοι σὲ διαστρώματα, ποὺ χρονολογήθηκαν ἀπὸ τὸν 8ο αἰῶνα π.Χ. μέχρι τὴ Ρωμαϊκὴ Ἑποχὴ. Τονίζοντας τὴ σπουδαιότητα τῆς ἀνασκαφῆς, ὁ ἐπικεφαλῆς τῶν ἀρχαιολόγων δήλωνε: «*Ἀπὸ τὴν ἀνακάλυψη αὐτοῦ τοῦ νεκροταφείου, τὸ ὁποῖο θεωρεῖται ἀπὸ τὰ σημαντικότερα στὰ δόρεια προάστια, θὰ ὀδηγηθοῦμε στὴ συναγωγὴ πολύτιμων συμπερασμάτων γιὰ τὶς πολιτικὲς καὶ κοινωνικὲς δομὲς τοῦ χώρου τῆς Κηφισιάς κατὰ τὴν ἀρχαιότητα*» (ἐφημ. «Κηφισιά», ἀρ. φύλ. 619).

Στὴν ἐπίσημη ἀνακοίνωση τῆς Β' ΕΠΚΑ ἀναφέρεται ἐπίσης, ὅτι στὴ νότια πλευρὴ τοῦ οἰκοπέδου ἀνακαλύφθηκε ἀρχαῖος δρόμος τῆς κλασσικῆς περιόδου, καθὼς καὶ τμῆμα ρωμαϊκῆς δεξαμενῆς τοῦ 2ου αἰῶνος μ.Χ., δηλωτικὰ τῆς ἀδιάκοπης χρήσης τοῦ χώρου ἐπὶ σειρὰ αἰῶνων. Ἰδιαίτερο ὅμως ἐνδιαφέρον παρουσιάζουν τὰ πλούσια κτερίσματα, ποὺ περιλαμβάνουν ζωγραφισμένα ἀγγεῖα καὶ χάλκινα ἀντικείμενα. Τὴν ἀρχαιότερη πτέρυγα τοῦ νεκροταφείου ἀποτελοῦσε μιὰ συστάδα τάφων τῆς Γεωμετρικῆς Ἑποχῆς, ποὺ ἀνεσκάφη κάτω ἀπὸ στρῶμα ἀρχαίων τάφων καὶ πυρῶν.

Στὶς πρακτικὲς ταφῆς, ὅπως προκύπτει ἀπὸ τὴ μελέτη τῶν εὐρημάτων τοῦ ἐν λόγῳ χώρου, ἐντάσσονται ἡ καύση, ὁ ἐγχυτρισμός καὶ ἡ ἀπόθεση τῆς σοροῦ σὲ κιβωτιόσχημους κεραμοσκεπεῖς τάφους. Ἐντυπωσιακὸ εὖρημα ἀπετέλεσε ἡ εὕρεση σκελετοῦ νεαροῦ ἀτόμου ἐντὸς λακκοειδοῦς τάφου τοῦ 800 π.Χ., διαστάσεων 2 μ. Χ 80 ἐκ., τοποθετημένου σὲ ὕπτια θέση (βλ. φωτὸ) μὲ τὸ κεφάλι πρὸς βορρᾶν καὶ πληθὸς ἀγγείων πόσεως, μὲ διακόσμηση τῆς ἴδιας χρονολογίας, στὰ πόδια. Σ' ἄλλους ἐπίσης τάφους τῆς ἴδιας ἐποχῆς ἀνακαλύφθηκαν ὅπλα ὅπως ξίφος καὶ ἓνα κυρτὸ ἐγχειρίδιο, ἀλλὰ καὶ ἓνας τουλάχιστον χάλκινος λέβητας πού περιεῖχε τὰ ἀπανθρακωμένα ὀστὰ τοῦ νεκροῦ. Τὸ σύνολο τῶν εὐρημάτων παρουσιάζει, ἂν μὴ τί ἄλλο, μιὰ ἀνάγλυφη εἰκόνα τοῦ ὕψηλοῦ βιοτικοῦ καὶ πολιτιστικοῦ ἐπιπέδου τῶν κατοίκων τῆς σημερινῆς Κηφισιάς ἀπὸ τὰ πανάρχαια χρόνια.

Ἀπὸ τίς μεταγενέστερες φάσεις χρήσεως τοῦ νεκροταφείου ξεχωρίζει ὁ ὄνομασθεὶς «τάφος τοῦ Εὐθυδήμου». Ἐπρόκειτο γιὰ λίθινη σαρκοφάγο τοῦ 4ου π.Χ. αἰῶνος, πού περιεῖχε ἐντὸς της σκελετὸ ὠρίμου ἀνδρός, πού συνωδευόταν ἀπὸ ἓνα χάλκινο δικαστικὸ πινάκιο μὲ δίστιχη ἐπιγραφή, ὅπου ἀναφέρεται τὸ ὄνομα, τὸ πατρώνυμο καὶ ὁ δῆμος προέλευσης τοῦ νεκροῦ.

Πέρα ἀπὸ τὰ παραπάνω στοιχεῖα, τὰ ὁποῖα εὐτυχῶς διέσωσε λεπτομερῶς ἡ συγγραφέας κ. Μαίρη Σιμώνη - Λιόλιου σὲ σχετικὸ μὲ τὴν Κηφισιά σύγγραμμά της, ὁ διευθυντὴς τῶν ἀνασκαφῶν σὲ δελτίο τύπου, πού εἶχε ἐκδώσει τὸν περασμένο Μάρτιο, υπογράμμισε τὴ σημασία τῶν εὐρημάτων, ἀναφέροντας χαρακτηριστικὰ: «*Γιὰ τὴν Κηφισιά, ἕναν ἀπὸ τοὺς πλέον εὐφοροὺς χώρους τῆς Ἀττικῆς, οἱ ἀρχαῖες πηγὲς μιλοῦν μὲ θαυμασμὸ γιὰ τὴν ἰδιαίτερη σημασία του στὴν ἀρχαιότητα. Παρ' ὅτι γιὰ τὴν προϊστορικὴ Κηφισιά δὲν ἔχουν μέχρι τώρα ἐντοπισθῇ, ἀρχαιολογικὲς ἐνδείξεις καὶ μαρτυρίες ἀρχαίων συγγραφέων ὁ Στράβων 9,397 κ.ἄ. ἀναφέρουν, πὼς στὰ μυκηναϊκὰ χρόνια ἡ Κηφισιά ἦταν ἓνα ἀπὸ τὰ 12 κέντρα πού δημιουργήθηκαν ἀπὸ τὴν ἔνωση μικρῶν διάσπαρτων οἰκισμῶν τῆς Ἀττικῆς.*

Ὑστερα ἀπ' ὅλα αὐτὰ θὰ ἀνέμενε κανεὶς τὴν περίσωση καὶ ἀνάδειξη τοῦ μνημειακοῦ αὐτοῦ συνόλου, καθὼς μάλιστα καὶ ἡ δημοτικὴ ἀρχὴ εἶχε ὑποβάλει ἐπισημῶς σχετικὴ πρόταση. Ἐν τούτοις ὁ παχυδεερμισμός καὶ κυρίως ὁ μισελληνισμός, πού ἀποτελοῦν τὰ «κατατεθέντα σήματα» τοῦ ρωμαϊκοῦ κρατιδίου, «ἐθροιάμβευσαν» γιὰ μία ἀκόμη φορὰ. Χωρὶς κἂν τὴν ἔγκριση τοῦ Κεντρικοῦ Ἀρχαιολογικοῦ Συμβουλίου καὶ μὲ τὴν καταφανῶς ἀντιεπιστημονικὴ δικαιολογία τῆς Β' ΕΠΚΑ, ὅτι «*Δὲν ἦταν δυνατόν νὰ διατηρηθῇ τὸ νεκροταφεῖο, διότι σφάζοντουν μόνον τρύπες(!)*» (ἐφημ. «Χ-Τύπος», 31/8/2002), οἱ μπουλντόζες κατέστρεψαν ὁλοσχερῶς τὸ νεκροταφεῖο, ὅπου τώρα (ὅπως διαπιστώσαμε ἐπισκεφθέντες τὸ χῶρο μὲ τὴ συνεργασία τῶν ἀναγνωστῶν τοῦ «Δ» Σταύρου καὶ Παναγιώτη Θανόπουλου) δεσπόζουν νεοανεγερθεῖσες ἐπαύλεις. Ἀπὸ τὰ εὐρήματα διασώζονται μόνον τέσσερις λίθινες σαρκοφάγοι – δύο ἐκ τῶν ὁποίων ὑπερμεγέθεις – πού ἔχουν τοποθετηθῇ μὲ προχειρότητα στὸ προαύλιο τοῦ Δημαρχείου τῆς Κηφισιάς. Ἡ τύχη τους θεωρεῖται ἀδέδβαιη τόσο ὅσο καὶ ἡ τύχη οἰουδήποτε ἄλλου ἀρχαιολογικοῦ στοιχείου, πού ἤθελε κατὰ ἀτυχῇ συγκυρία ἀνακαλυφθῇ στὴν οἰκοπεδικὰ καὶ οἰκοδομικὰ πανάκριδη αὐτὴ περιοχὴ.

Μάριος Μαρυνέας

ΜΙΑ ΑΡΧΑΙΑ ΤΕΧΝΙΚΗ ΘΕΡΜΑΝΣΗΣ ΕΥΚΟΛΑ ΕΦΑΡΜΟΣΙΜΗ ΚΑΙ ΣΗΜΕΡΑ

Τò «ὕπόκαυστον» μὲ κεραμικὸ κόνιαμα

ΜΙΛΑ ΣΤΟ «Δ» Ο ΕΙΔΙΚΟΣ ΜΗΧΑΝΙΚΟΣ Ε. ΕΥΣΤΑΘΙΑΔΗΣ

Στὸ τεῦχος 226 (Ὁκτώβριος 2000) τοῦ «Δ» εἶχε δημοσιευτὴ συνέντευξη τοῦ χημικοῦ - μηχανικοῦ καὶ τ. γεν. διευθυντοῦ τοῦ ὑπουργείου Δημοσίων Ἔργων κ. Εὐσταθίου Εὐσταθιάδη μὲ θέμα τὴν ἀποκάλυψη, τὴν προέλευση, τὴ σύσταση, τὶς ιδιότητες καὶ τὶς ἐφαρμογές τοῦ ἀρχαίου ἐλληνικοῦ τοιμέντου καὶ μπετόν. Μετὰ τὴν ἔκταση ποὺ ἔλαβε τὸ ζήτημα καὶ μὲ ἐπικουρία τὸ δημοσίευμα περὶ τῆς ιδιοσυστασίας τοῦ υπερθύρου τοῦ «Θησαυροῦ τοῦ Ἀτρείως» στὶς Μυκῆνες («Δαυλός», τ. 233, Μάιος 2001), ἐρχόμαστε νὰ δοῦμε ἄλλο ἓνα συναφές κεφάλαιο τῆς Ἑλληνικῆς Τεχνολογίας, τὸ Κεραμικὸ Κόνιαμα, τὰ παράγωγά του καὶ τὶς χρήσεις του. Ὁ κ. Ε. Εὐσταθιάδης ὡς καθ' ὕλην ἀρμόδιος ἐργαστηριακὸς ἐρευνητὴς ἐπὶ σειρὰ δεκαετιῶν - δημιουργὸς καὶ λειτουργὸς τοῦ «Ἐργαστηρίου Τεχνολογίας Σκυροδέματος» τοῦ Ε.Μ.Π. ἀπὸ τὸ 1946 – μᾶς παραχώρησε τὴ συνέντευξή ποὺ ἀκολουθεῖ.

Ὁ χημικὸς μηχανικὸς ΕΜΠ κ. Ε. Εὐσταθιάδης, ποὺ ἐπὶ πολλὰς δεκαετίες ἀσχολεῖται μὲ τὰ ἀρχαῖα δομικὰ ὑλικά.

Η ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ ΤΟΥ ΜΗΧΑΝΙΚΟΥ κ. Ε. ΕΥΣΤΑΘΙΑΔΗ

Συντ.: Θὰ ἤθελα νὰ μᾶς πῆτε κατ' ἀρχάς, κ. Εὐσταθιάδη, τί εἶναι τὸ Κεραμικὸ Κόνιαμα, ἀπὸ ποιά ἀνστατικά ἀποτελεῖται καὶ ποιά ἦταν ἡ κύρια ἐφαρμογὴ του;

Ε.Εὐσταθιάδης: Τὸ Κεραμικὸ Κόνιαμα καὶ τὸ Κεραμικὸ Μπετόν ἔχουν ὡς βάση τὴν κεραμόσκονη – τὴν κεραμικὴ ἄμμο – καὶ τὰ κεραμικά σκύρα σὰν προϊόντα θραύσεως καὶ ἀλέσεως ἀχρήστων μὲν παραπροϊόντων τῶν κεραμοεργικῶν βιομηχανιῶν, χρήσιμων δὲ στὶς ἐφαρμογές τους σὲ συγκεκριμένα εἰδικὰ ἔργα. Παρέχουν, ἀναμειγνύομενα μὲ κατάλληλη ἀναλογία ἀσβέστη, κεραμοκονιάματα καὶ κεραμομπετόν, ποὺ ἐκτὸς τῶν ὑδραυλικῶν τους ιδιοτήτων ἔχουν καὶ μιὰ πρόσθετη: τὴν καλὴ θερμοχωρητικότητα, τὴν ὁποία εἶχαν ἐκμεταλλευθῇ ἐπαρκῶς οἱ Ἕλληνες τεχνικοὶ κατὰ τὴ Βυζαντινὴ περίοδο καὶ κατασκεύαζαν τὰ «ὕπόκαυστα», δηλαδὴ τὰ ὑποθερμαινόμενα δάπεδα τῶν ἰσογειῶν τῶν κατοικιῶν τους. Τὰ δάπεδα αὐτὰ ἐκτὸς τῆς ὁμοιομορφίας θερμάνσεως τοῦ χώρου ἀπέδιδαν τὴν ἀποταμιευμένη σ' αὐτὰ θερμότητα καὶ μετὰ τὴν παύση λειτουργίας τῆς ὑποκειμένης θερμαντικῆς πηγῆς. Τὸ ἴδιο ἀκριδῶς γίνεται σήμερα μὲ τοὺς

᾽Αποψη τῆς ἀρχαίας τοιμεντένιας δεξαμενῆς Κάμιρου. Ὁ παχὺς μανδρότοιχος στὸ μέσον εἶναι μεταγενέστερη προσθήκη. (Φωτογραφία Εὐστ. Εὐσταθιάδη.)

ἠλεκτρικούς μεταλλικούς θερμοσυσσωρευτές, πού περιέχουν μιὰ ἠλεκτρικὴ ἀντίσταση πυρακτώσεως, καθὼς καὶ εἰδικὰ πυρότουβλα γιὰ τὴν ἀποταμίευση τῆς θερμότητος.

Συντ.: *Υφίστανται ἱστορικὲς πληροφορίες γιὰ τὴν ὑπαρξὴ τοῦ Κεραμικοῦ Κονιάματος καὶ τοῦ Κεραμικοῦ Μπετόν σὲ περιόδους προγενέστερες τῆς Βυζαντινῆς;*

Ε.Ε.: Στὸ ἐρώτημα αὐτὸ μπορεῖ κανεὶς νὰ σημειώσῃ, ὅτι οἱ Ἕλληνες μηχανικοὶ στὸ Βυζάντιο ἦταν κληρονόμοι καὶ συνεχιστὲς τῶν γνώσεων καὶ τῆς ἐμπειρίας τῆς Κλασσικῆς Ἀρχαιότητος στοὺς τομεῖς τῆς Τεχνολογίας τῶν Ὑλικῶν, ὅπως λ.χ. τῶν «δυναδικῶν ὑδραυλικῶν κοινῶν» καὶ ἐν συνεχείᾳ στὴν ἄξια ἰδιαίτερης μνείας τεχνολογία τοῦ γνωστοῦ μας ἀρχαίου ἑλληνικοῦ μπετόν, ἡ ὁποία δὲν διαφέρει σὲ τίποτα ἀπὸ τὴν ἀντίστοιχη σημερινή. Ἐτοί ἔχουμε μέχρι σήμερα – καὶ ἄγνωστο μέχρι πότε ἂν δὲν συντηρηθῇ, ὅπως κατ' ἐπανάληψη ἔχουμε ἐπισημάνει ἀρμοδίως – τὴν ἀρχαία ὕδατοδεξαμενὴ ἀπὸ μπετόν στὴν Κάμιρο τῆς Ρόδου.

Συντ.: *Ὅσον ἀφορᾷ στὸ ἐργαστηριακὸ μέρος τῆς ἔρευνάς σας, ἔχετε ἀναπαρασκευάσει κοινρασάνι καὶ κεραμομπετόν;*

Ε.Ε.: Κατὰ τὴν περίοδο 1946-1947 μᾶς εἶχε δοθῇ ἡ εὐκαιρία καὶ ἡ δυνατότητα νὰ ἐκτελέσουμε στὸ Ἐργαστήριό τοῦ καθηγητοῦ καὶ προέδρου τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν Ἀλεξάνδρου Βουρνάζου, στὸ Ἐθνικὸ Μετσόβιο Πολυτεχνεῖο, μὲ τὴ σύμπραξη τοῦ ἐπιστημονικοῦ προσωπικοῦ του, σειρὰ τεχνολογικῶν ἐξετάσεων κεραμοκόνεων. Παράλληλα στὸ Ἐργαστήριό τοῦ καθηγητοῦ καὶ ἰδρυτοῦ τῆς Ἑδρας Ὁπλισμένου Σκυροδέματος Περικλῆ Παρασκευοπούλου κατασκευάζαμε μεγάλη σειρὰ δοκιμῶν κεραμοκονιάματος καὶ κεραμοσκυροδέματος μὲ ποικιλία ἀναλογιῶν ἐσθεσμένης κοριοποιημένης ἀσβέστου. Γιὰ τὴ μέτρηση τῆς ἀντοχῆς του σὲ θλίψη προχωρήσαμε μὲ τὸν καθηγητὴ σὲ ἐφαρμογὴ στὴν πράξη μὲ μιὰ πειραματικὴ κατασκευὴ σὲ φυσικὴ κλίμακα.

Ἡ ἐφαρμογὴ τῆς ἀρχαίας τεχνικῆς σήμερα

Συντ.: Εἶναι δυνατὴ ἡ ἐφαρμογὴ τοῦ «μοντέλλου» τοῦ «ὑποκαύστου» διαπέδον μὲ τὴ χρῆση τοῦ κεραμικοῦ ὑλικοῦ; Ἔχει δηλαδὴ διαχρονικὸ ἀντίκρουσμα αὐτὴ ἡ κατασκευὴ;

Ε.Ε.: Βεβαίως. Σὲ γενικὲς γραμμὲς οἱ ὁδηγίες γιὰ μία τέτοια πειραματικὴ κατασκευὴ μποροῦν συνοπτικὰ νὰ δοθοῦν ὡς ἑξῆς:

1. Σὲ ισόγειο δωμάτιο (χωρὶς δάπεδο) θὰ πρέπει νὰ ἐπιλεγοῦν οἱ θέσεις στοῦ μέσου δύο ἀπέναντι παραλλήλων τοίχων, ὅπου στὴ μιὰ πλευρὰ θὰ κτισθῇ χαμηλὰ, σὲ ἐπαφὴ μὲ τὸ ἔδαφος, μιὰ πολὺ ἀπλὴ ἐστία καύσεως μὲ πυρότουβλα ὀριζόντια καὶ κατακόρυφα, καὶ σὲ σχῆμα «L» σὲ ἐπαφὴ μὲ τὴν τοιχοποιΐα. Ἡ ἐστία αὐτὴ δὲν θὰ φέρῃ ἄνωθὲν τῆς καπνοδόχου, ἀλλὰ ἀντίθετα ἡ καπνοδόχος θὰ κατασκευασθῇ στοῦ μέσου τῆς ἀπέναντι πλευρᾶς τοῦ δωματίου, ὥστε τὰ καυσάεiria νὰ διέρχωνται ὑποχρεωτικὰ κάτω ἀπὸ τὸ κατάλληλα ὑπερυψωμένο γι' αὐτὸ δάπεδο ποὺ θὰ κατασκευασθῇ καὶ ἐπὶ τοῦ ὁποίου πρέπει νὰ προβλεφθῇ ἀνοιγόμενο κάλυμμα τόσο γιὰ τὴν τροφοδοσίαν τῆς ἐστίας ὅσο καὶ γιὰ τὴν ἀπομάκρυνση τῆς τέφρας.

2. Στοῦ μέσου τῆς προηγούμενης πρώτης πλευρᾶς τοῦ δωματίου θὰ κατασκευασθῇ ἡ καπνοδόχος ἢ θὰ τοποθετηθῇ ἀνάλογη μεταλλικὴ.

3. Ἐπάνω στοῦ ἔδαφος καὶ σὲ ἐπαφὴ καὶ μὲ τὶς τέσσερις ἐσωτερικὲς πλευρὲς τῆς τοιχοποιΐας θὰ κτισθῇ δρομικὴ ὀπτοπλινθοδομὴ ἀπὸ συμπαγεῖς (χωρὶς ὀπές – γιὰ λόγους μεγαλύτερης ἀντοχῆς στὴ φωτιά καὶ διάρκειας ζωῆς) ὀπτοπλινθους σὲ ὕψος περὶ τὰ 30 ἐκ. Ὡς κονίαμα μπορεῖ νὰ χρησιμοποιηθῇ ἀργιλλοπηλός.

4. Θὰ κτισθοῦν παράλληλες δρομικὲς σειρὲς ὀπτοπλινθοδομῶν ὅπως ἡ προηγούμενη περιμετρικὴ, μὲ τὰ ἴδια ὑλικά καὶ τὸ ἴδιο ὕψος, ποὺ θὰ ἔχουν κατεύθυνση ἀπὸ τὸν τοῖχο τῆς ἐστίας μέχρι τὸν τοῖχο ὅπου ἡ καπνοδόχος. Τὰ ἄκρα τῶν σειρῶν αὐτῶν δὲν θὰ φθάνουν στὶς τοιχοποιΐες, ἀλλὰ θὰ ἀφήνουν καὶ στὶς δύο πλευρὲς καπναγωγὸ κενό. Ἡ ἀπόσταση μεταξὺ τῶν παραλλήλων αὐτῶν σειρῶν θὰ εἶναι κατὰ 5 περίπου ἑκατοστὰ μικρότερη τοῦ μήκους τῶν συμπαγῶν τοῦβλων, γιὰ τὸν λόγο, ὅτι ὅταν τοποθετηθοῦν τὰ τοῦβλα αὐτὰ ἐγκάρσια ἐπάνω στὶς δομημένες δρομικὲς σειρὲς σὰν καπάκια, γιὰ νὰ σχηματιστοῦν ἀπὸ κάτω οἱ παράλληλοι καπναγωγοί, νὰ δύνανται νὰ ἐδράζωνται κατὰ 2,5 περίπου ἑκατοστὰ ἐπάνω στὶς δρομικὲς σειρὲς.

5. Ἐπάνω στὴν ὅλη αὐτὴ ἐστὼ καὶ ἐπιφανειακὰ ἀνώμαλη, κατασκευὴ θὰ ἐπιστρωθῇ κεραμοπετὸν πάχους 12 ἐκ., γιὰ τὴν κατασκευὴ τοῦ ὁποίου θὰ χρησιμοποιηθοῦν ἀμυγὴ κεραμικὰ ἀδρανῆ. Καλὸ θὰ εἶναι νὰ ἐνισχυθῇ τὸ ὅλο μῆγμα κατὰ τὴν παρασκευὴ του καὶ μὲ λίγο τοιμέντο, γιὰ ταχύτερη ἀνάπτυξη ἀντοχῶν.

6. Μετὰ τὴν ἀνάπτυξη τῶν ἀντοχῶν ἡ ἐπιφάνεια δύναται νὰ λειανθῇ μὲ μηχανικὰ μέσα ὅπως τὰ μωσαϊκὰ καὶ νὰ στιλδωθῇ.

Ἡ ἀνάγκη διάσωσης τῆς ἀρχαίας δεξαμενῆς ἀπὸ μπετὸν

Συντ.: Πρὶν κλείσουμε, ἂς γνωρίσουμε γιὰ λίγο στοῦ ἀρχαίου Ἑλληνικοῦ Μπετόν. Σὲ ὅ,τι ἀφορᾷ στὴν προηγούμενη συνέντευξή σας στὸν «Δ», ἀλλὰ καὶ αὐτὴν τοῦ καθηγητοῦ Χημείας τοῦ Πανεπιστημίου Ἰωαννίνων κ. Ι. Τσαγκάρη γιὰ τὸ ἴδιο θέμα, ὁ ὁποῖος ἐπεσήμανε ὅτι «τὸ εὔρημα αὐτό, ποὺ ἔχει ἀσφαλῶς τεράστιο ἐπιστημονικὸ, ἱστορικὸ καὶ δημοσιογραφικὸ ἐνδιαφέρον, δυστυχῶς δὲν προσεδλήθη ἀπὸ τὸ Ἑλληνικὸ Κράτος», ἔχετε νὰ προσθέσετε κάτι;

Ε.Ε.: Ἡ ἐνθύστατη αὐτὴ ἐπισήμανση τιμᾷ ἰδιαίτερα τὸν ἄγνωστό μου μέχρι καὶ σήμερα καθηγητὴ κ. Τσαγκάρη. Ἡ σπουδαιότατη αὐτὴ ἀπὸ τεχνολογικὴ ἀποψη ὕδατοδεξαμενὴ χωρητικότητος 600 κυβ. μέτρων τῆς ἀρχαίας Καμίρου ἀποτελεῖ μοναδικὸ μνημεῖο, σύμβολο τῆς ὑψηλῆς στάθμης Τεχνολογίας τῶν Ὑλικῶν κατὰ τὴν ἀρχαία περίοδο. Εἶναι κοῖμα, ποὺ ἔχει ἀφεθῇ στοῦ ἔλεος τῶν ἐντονώτατων διαδρωτικῶν παραγόντων τοῦ περιβάλλοντος καὶ, ὡς γνωστόν, συνεχῶς μεγεθυνόμενων. Εἶναι ἀπόλυτα ἀναγκαῖο νὰ συντηρηθῇ τὸ ταχύτερο.

Μάριος Μαρμαρέας

ΤΟ ΠΙΚΡΟ ΔΙΔΑΓΜΑ ΑΠΟ ΤΟΝ ΑΤΤΙΛΑ

Ώμές, ένοχλητικές καὶ ἀνείπωτες ἀλήθειες

Η στρατιωτική επιχείρησι κατά της Κύπρου, πού έγινε τὸ ἔτος 1974, ἔφερε τὸ τρομερὸ ὄνομα «Ἀττίλας». Ἡ Κύπρος, ἡ ὁποία εἶναι μία νῆσος πού στο πείσμα τῶν καιρῶν ἐπὶ τρεῖς καὶ πλέον χιλιάδες χρόνια παρέμεινε ἑλληνική, ἐπλήγη τὸ ἔτος 1974 ἀπὸ τὸν «Ἀττίλα» καὶ ἔκτοτε ἡ Τουρκία, ἡ ὁποία ἦτο συμμετοχὸς αὐτοῦ εἰς τὴν ἐπιχείρησι ἐκείνη, κρατεῖ κάτω ἀπὸ μία δάρδαρη, τύπου Μεσαίωνος, κατοχὴ τὸ λαὸ τοῦ 40% τοῦ ἐδάφους της. Τὸ ὄνομα Ἀττίλας, πού ἐδόθη στὴν ἐπιχείρησι ἐκείνη, δὲν ἐδόθη τυχαίως. Ὁ Ἀττίλας ὑπῆρξε ἓνας ἀρχηγὸς στιφῶν στοὺς χρόνους τοῦ Μεσαίωνος, ὁ ὁποῖος, ἀπ' ὅπου περνοῦσε, ἔσπερνε τὴν καταστροφὴ καὶ τὸ θάνατο· ἦτο δὲ γέννημα καὶ θρόμμα τοῦ Βορρᾶ.

Τὸ ὄνομα τοῦ Ἀττίλα τοῦ 20οῦ αἰῶνος, τοῦ τωρινοῦ Ἀττίλα, ἐσήμαινε ὅτι κατὰ τὴν ἐπιχείρησι, πού θὰ ἐγίνετο στὴν Κύπρο, θὰ ἐπικρατοῦσε τὸ δόγμα αὐτό: Καταστροφὴ καὶ θάνατος. Ἐσήμαινε ἀσφαλῶς καὶ τὴν προέλευσι τῆς ἐπιχειρήσεως: ὅτι αὐτὴ προήρχετο ἀπὸ τὸ Βορρᾶ, ἀπὸ τὴν Κεντρικὴ Εὐρώπη, ὅπου ἔδρασε τὸν Μεσαίωνα ὁ Ἀττίλας. Ὁ Ἀττίλας ὅμως αὐτὸς ἐδῶ δὲν ἦτο ἓνας ἄνθρωπος, ἓνας δάρδαρος ἀρχηγός· δὲν ἦτο μόνο μιὰ στρατιωτικὴ ἐπιχείρησι αὐτὴ πού ἐκδηλώθηκε στὴν Κύπρο· δὲν ἦτο ἀπλό, ἀλλὰ ἦτο κάτι ἄλλο πῶς σύνθετο, πῶς θαθὺ καὶ πῶς πολὺπλοκο· ἦταν ἓνα κίνημα, μιὰ ἰδεολογία, μιὰ πολιτικὴ.

Τὸ κίνημα αὐτὸ ἐφύτρωσε καὶ ἀνεπτύχθη στὰ χρόνια πού ὠνομάστηκαν «Χρόνια τοῦ ψυχροῦ πολέμου», οἱ δὲ ἄνθρωποι, πού τὸ δημιούργησαν, ἀλλὰ καὶ ἐκείνοι πού τὸ ἀκολούθησαν, ἦσαν Εὐρωπαῖοι, Πλεχανωδικῆς μᾶλλον ἀποχρώσεως, πού ἐφιλοδόξουν νὰ φέρουν στὴν Εὐρώπη ἓναν ἐξουσιασμό ὑπὸ μία νέα μορφὴ μιᾶς δῆθεν σοσιαλ-δημοκρατίας. Μερικοὶ ἀπὸ τοὺς ἡγέτες τῆς ὅλης αὐτῆς κινήσεως ἦταν Γερμανοὶ πολιτικοί· ἀλλὰ καὶ ἄλλοι σημαίνοντες Εὐρωπαῖοι ὑπῆρξαν ἐπιδόξοι ἀρχηγοὶ της.

Γιὰ νὰ φτάσῃ στὴν Κύπρο ὁ Ἀττίλας, πέρασε ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα. Ἔτσι γίνεται πάντα. Ὅλοι οἱ ἐπίδοξοι κατακτητὲς, μεταρρυθμιστὲς καὶ ὅπως ἄλλως αὐτοὶ ἠθελαν ὀνομαστῇ, περνοῦν ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα. Ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα πέρασε καὶ ὁ Πρῶτος καὶ ὁ Δεύτερος Παγκόσμιος Πόλεμος, ἀπὸ τὸν ὁποῖον ἡ Ἑλλάς ἐξῆλθε καθημαγμένη καὶ κατεστραμμένη ἀπὸ τὴν ἐπίθεσι τοῦ εὐρωπαϊκοῦ φασισμού. Οἱ Ἑλληνες ὅμως δρέθηκαν νὰ εἶναι ἐνωμένοι τότε.

Η ἐπίθεσι τοῦ Ἀττίλα κατὰ τῆς Ἑλλάδος ἄρχισε ἐπισήμως τὸ Νοέμβριον τοῦ ἔτους 1973. Εἶχε βεβαίως ἀπὸ πολὺ πρὶν ἔλθῃ (κατὰ τὴν τετραετία 1963 - 1967), ἀλλὰ τότε παρουσιάστηκε ὡς μία ἐσωτερικὴ διένεξι, ὡς μία διένεξι τῶν κομμάτων πού ὑπῆρχαν τότε στὴν Ἑλλάδα. Τώρα ὅμως (τὸ 1973) δὲν ἠμπούρεσε νὰ κρύψῃ τὸ πρόσωπό του· ν' ἀποκρύψῃ δηλαδὴ ὅτι ἐπρόκειτο γιὰ μιὰ ἐξωθεν ἐπέμβασι. Ἴδου ὅμως τὰ γεγονότα:

Στὶς 17 τοῦ μηνὸς Νοεμβρίου τοῦ ἔτους 1973 στὸ Πολυτεχνεῖο εἶχαν συγκεντρωθῇ μερικὲς χιλιάδες φοιτητὲς, οἱ ὁποῖοι εἶχαν διάφορα αἰτήματα. Τὸ ἀπό-

γευμα οἱ φοιτητές, πὺν ἐξακολουθοῦσαν νὰ παραμένουν μέσα στὸ Πολυτεχνεῖο, ἐνισχύονταν συνεχῶς ἀπὸ ἄλλους φοιτητές ἀλλὰ καὶ ἀπὸ ξένα πρὸς αὐτοὺς στοιχεῖα. Πρὸς τὸ μεσονύκτιον ἡ συγκέντρωσις ἐκείνη ἐξετράπη πλήρως· καὶ μὲ ἕναν πομπό, ὡς εἶδος ραδιοφώνου, ἐξέπεμπε συνθήματα, πὺν μόνον ἀκραῖοι ἀναρχικοὶ τὰ ἐχρησιμοποιοῦσαν. Διετάχθη τότε ἀπὸ τὴν τότε κυβέρνηση τοῦ πολιτικοῦ Σπύρου Μαρκεζίνη, στὸν ὁποῖον τὸ στρατιωτικὸ καθεστῶς (Χούντα) εἶχε ἀναθέσει τὴν ἐξουσία, ἕνα τμήμα τοῦ Στρατοῦ νὰ προδῇ στὴν ἐκκένωση τοῦ Πολυτεχνείου· καὶ ἡ ἐκκένωση ἄρχισε, χωρὶς νὰ συμβῇ οὐδὲν τὸ ἀνησυχητικόν. Οἱ φοιτητὲς ἀπεχώρουν καθ' ὁμάδες. Ἐκείνη ἀκριδῶς τὴν ὥρα ἐμφανίσθηκε ἡ Ἐξωθεν Ἐπέμβαση καὶ καθὼς οἱ φοιτητὲς ἐφευγαν μὲ κατεύθυνση τὴν Πλατεία Ὀμονοίας, ἑπτὰ ἀπὸ αὐτοὺς ἐπυροβολήθησαν ἀπὸ μέσα ἀπὸ κάποιον κτήριο στὴ γωνία τῶν ὁδῶν Χαλκοκονδύλη καὶ Πατησίων καὶ ἐφονεύθησαν. Ἐφονεύθησαν ἐπίσης καὶ τέσσερις ἄνθρωποι στὴν ὁδὸ Ἀριστοτέλους, ἔξω ἀπὸ τὸ κτήριο ὅπου στεγαζόταν τότε τὸ Ὑπουργεῖο Δημοσίας Τάξεως. Τὸ γεγονός αὐτὸ ὑπῆρξε ἀποφασιστικῆς σημασίας γιὰ τὴν Ἑλλάδα.

Ἐκεῖνο τὸν καιρὸ τὸ στρατιωτικὸ δικτατορικὸ καθεστῶς, τὸ ὁποῖο εἶχε προέλθῃ ἀπὸ τὴν ἐπέμβαση τοῦ στρατοῦ, πὺν ἐγινε στὶς 21 Ἀπριλίου τοῦ ἔτους 1967, εἶχε ἀρχίσει τὴ διαδικασία ἀποχωρήσεώς του ἀπὸ τὴν διακυβέρνηση τῆς Ἑλλάδος καὶ προσπαθοῦσε νὰ φύγῃ μὲ βουλευτικὲς ἐκλογές, πὺν θὰ διενεργοῦσε ἡ πολιτικὴ κυβέρνηση ἡ ὁποία εἶχε σχηματισθῇ, ἡ κυβέρνηση Μαρκεζίνη. Οἱ στρατιωτικοὶ λοιπὸν ἤθελαν νὰ φύγουν. Οἱ ἀφανεῖς δημοουργοὶ τοῦ Ἀττίλα, οἱ ὁποῖοι πρὸ πολλοῦ χρόνου ἤρχοντο στὴν Ἑλλάδα προσποιοῦμενοι τοὺς δημοκράτες καὶ ἐδυσσοδομοῦσαν κατ' αὐτῆς παντοιοτρόπως, δὲν εἶχαν τὴν ἴδια γνώμη μὲ τοὺς στρατιωτικούς, πὺν ἐπεδίωκαν ἐμπράκτως νὰ ἔλθῃ στὴν Ἑλλάδα καὶ πάλι ἡ συνταγματικὴ τάξη καὶ ἡ ὁμαλότης.

Πέραν αὐτῶν, ἴσως καὶ μὲ κοινὴ συνεννόηση μὲ αὐτοὺς, κάπως ἔτσι φαίνεται ὅτι φρονοῦσε καὶ ἡ Δυτικὴ Γερμανία. Ἡ χώρα αὕτη ἀπὸ τὸ ἔδαφός της μέσφω ἑνὸς ραδιοφωνικοῦ σταθμοῦ (τῆς «Ντόϋτσε Βέλλε») ἐξαπέλυε κάθε ἀπόγευμα μύδρους κατὰ τῆς Ἑλλάδος. Ἡ Δυτικὴ Γερμανία ἔσυρε τὴν Ἑλλάδα στὸ περιδῶντο Συμβούλιο τῆς Εὐρώπης τὸ Στρασβούργο. Κατασυκοφαντοῦσε, κατεσπύλωνε τοὺς πάντας ἐδῶ στὴν Ἑλλάδα καὶ γενικῶς ἀσχημονοῦσε κατὰ τῆς Ἑλλάδος πέραν τῶν κρατουσῶν στὶς μεταξὺ τῶν κρατῶν σχέσεις. Σ' αὐτὰ ὅλα, πὺν τὸ κορύφωμά τους ἦταν τὰ γεγονότα τοῦ Πολυτεχνείου, ἡλθαν συνεπικουροὶ τῆς Δυτικῆς Γερμανίας καὶ τῶν ἐδῶ «συνοδοιπόρων» της καὶ οἱ Ἀμερικανοί, οἱ ὁποῖοι ἐκμεταλλεύθηκαν τὰ ἀλλεπάλληλα λάθη τοῦ ἀρχηγοῦ τῶν «Ἀπριλιανῶν» Γεωργίου Παπαδοπούλου καὶ τὴν 25ῃ Νοεμβρίου 1973 τοὺς ἀνέτρεψαν. Ἡ Ἑλλάδα ἀποσταθεροποιήθηκε πλήρως τότε καὶ οἱ «συνοδοιπόροι» τοῦ διεθνοῦς ἐξουσιασμοῦ ἐθριάμβευσαν.

Ἐφ' ὃ ἡ Ἑλλάδα περιῆλθε στὴν κατάστασι, πὺν εἶπαμε, σειρὰ εἶχε τώρα ἡ Κύπρος. Στὴν Κύπρῳ ὑπῆρχε πρὸ ἀρκετοῦ χρόνου ἕνα προεκχωρημένο μέτωπο τῶν «συνοδοιπόρων» τοῦ διεθνοῦς ἐξουσιασμοῦ, πὺν ἀσφαλῶς προετοίμαζε τὴν ἔλευση τοῦ Ἀττίλα καὶ ἐπεδίδετο στὴ διάδωρση τῶν πάντων.

Συντελοῦσε σ' αὐτὸ, ἴσως ἀθελήτως, καὶ ἓνας ἱερωμένος, ὁ καισαροπαπικοῦ τύπου πρόεδρος - ἀρχιεπίσκοπος Μακάριος, ὁ ὁποῖος ἦταν ἄνθρωπος ἐξαιρετικὰ φίλαρχος. Εἶχε κατ' ἐκείνον τὸν καιρὸ καθαιρεθῇ ἀπὸ ἀρχιεπίσκοπος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Κύπρου ἀπὸ τὴν Ἱερὰ Σύνοδο τῆς Ἐκκλησίας ἐκείνης, ἀλλ' αὐτὸς συνεκάλεσε μία νέα Σύνοδο ἀπὸ ἱεράρχες τῆς μείζονος περιοχῆς καὶ καθήρεσε τοὺς Συνοδικοὺς πού τὸν καθήρεσαν. Ἀγόρασε ὅπλα ἀπὸ τὴν Τσεχοσλοβακία καὶ τὰ εἰσήγαγε κρυφὰ στὴν Κύπρο. Λένε, ὅτι εἶχε ἀνάμειξη στὴ δολοφονία τοῦ ὑπουργοῦ Γεωργιάτση· ὅτι συμμετεῖχε καὶ αὐτὸς στὴ θρυλούμενη σύσκεψη πού ἐγινε στὸ Παρίσι, ὅπου μετεῖχε ὁ Ἐτσεδὶτ καὶ ὁ Κίσιγκερ· λένε, λένε, λένε...

Θὰ ποῦμε ἐδῶ μόνον, ὅτι στὸ προσφάτως ἐκπονηθὲν σχέδιο ἐπιλύσεως τοῦ Κυπριακοῦ ἀπὸ τὸν Γενικὸ Γραμματέα τοῦ ΟΗΕ ὑπάρχει κατὰ τὶς πληροφορίες μας διάταξη πού λέγει, ὅτι οὐδεὶς ἱερωμένος τοῦ χριστιανικοῦ ἢ τοῦ ἰσλαμικοῦ δόγματος θὰ καταλαμβάνη οἰανδήποτε θέση ἢ ἀξίωμα στὸ Κυπριακὸ Κράτος, πού θὰ προκύψῃ, ἂν τὸ σχέδιο αὐτὸ ἤθελε ὑλοποιηθῇ.

Ὁ Ἀτίλας λοιπόν καθ' ὅλο αὐτὸ τὸ χρονικὸ διάστημα, ἀπὸ 25 Νοεμβρίου τοῦ ἔτους 1973 μέχρι τὸν Ἰούλιο τοῦ ἔτους 1974, ἐτοιμαζόταν μὲ ἄκρα μυστικότητα νὰ ἐπιτεθῇ, ὅταν θεωρήσῃ ὅτι ἦλθε ἡ ὥρα, κατὰ τῆς Κύπρου. Καὶ τότε ἐπετέθη μὲ ὅλα τὰ μέσα καὶ κατέλαβε ἀρχικῶς τὴν πόλη Κυρήνεια καὶ μιὰ μικρὴ περιοχὴ γύρω ἀπὸ αὐτή, ἀλλὰ λίαν συντόμως ἐπετέθη ἐκ νέου καὶ κατέλαβε τὸ 40% τοῦ ἐδάφους τῆς Κύπρου. Ἐδείχθη τότε ὅλη ἡ βαρβαρότητα τοῦ Ἀτίλα. Χιλιάδες οἱ νεκροὶ καὶ οἱ ἀγνοοῦμενοι· αἶμα παντοῦ καὶ καταστροφή· συλλήψεις, διασμοὶ γυναικῶν, πυρπολήσεις καὶ θάνατος. Τὸ φταίξιμο γιὰ ὅλα αὐτὰ θὰ ἀποδοθῇ στὴν Ἑλλάδα. Ἡ Ἑλλάδα ἔκαμε ἓνα «προδοτικὸ κίνημα», μὲ σκοπὸ νὰ ἀνατρέψῃ τὸν ἀρχιεπίσκοπο Μακάριο καὶ ἡ Τουρκία ἐπενέβη ὡς ἐγγυήτρια δύναμις πού ἦταν δάσει τῆς Συνθήκης τῆς Ζυρίχης. Ἐγινε ὁμως πράγματι ἓνα κίνημα προερχόμενο ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα ἢ ἦταν μία καλοστημένη θεατρικὴ παράσταση, γιὰ νὰ πᾶν ὁ Μακάριος στὸ Λονδίνο καὶ νὰ εἰπῇ μὲ στεντόρεια φωνή, ὅτι «*Ἡ Ἑλλάδα εἶναι ὁ ἐχθρὸς τῆς Κύπρου καὶ καλοῦμεν τὴν Τουρκίαν νὰ ἐπέμβῃ*»; Ἦτο ἡ Ἑλλάς ὁ ἐχθρὸς τῆς Κύπρου; Ἀλλὰ ἡ ἀπόφασις εἰσβολῆς τοῦ Ἀτίλα στὴν Κύπρο εἶχε ληφθῇ ἀπὸ καιροῦ· τὸ εἶπε αὐτὸ σὲ ἀνύποπτο χρόνον ὁ καγκελλάριος τῆς Δυτικῆς Γερμανίας Willy Brandt: «*Ἡ Κύπρος... μὰ ἐκεῖ θὰ γίνῃ πόλεμος*».

Καὶ τώρα ἰδοὺ τὸ σχέδιο τοῦ Γεν. Γραμματέως τοῦ ΟΗΕ περὶ ἐπιλύσεως τοῦ Κυπριακοῦ· καὶ ἰδοὺ πολλοὶ ἄνθρωποι καὶ στὴν Κύπρο καὶ στὴν Ἑλλάδα ἔχουν ἐλπίδες, ὅτι ἴσως δοθῇ ἓνα τέλος σ' αὐτὴ τὴν πολυτάραχη καὶ ἀφαντάτως μεγάλη τραγωδίᾳ. Ὅμως τὸ ὑφιστάμενο Κυπριακὸ Κράτος εἶναι ἓνα καθ' ὅλα ἐπιτυχὸν Κράτος, διότι καὶ τὶς ἐλευθερίες, πού εἶναι διεθνῶς κατοχυρωμένες, ἐξασφάλισε στοὺς πολίτες του καὶ ἐπράξε καὶ πράττει ὅ,τι ὀφείλει νὰ πράττῃ κράτος τοῦ 21ου αἰῶνος. Γι' αὐτὸ δὲν θὰ πρέπει νὰ καταργηθῇ ἢ νὰ ἀλλοιωθῇ ἡ ὑπόστασίς του. Ἀλλὰ, ἀφοῦ ὑποχρεωθῇ ὁ Ἀτίλας νὰ ἐγκαταλείψῃ τὰ καταληφθέντα ἐδάφη τῆς Κύπρου καὶ φύγουν καὶ οἱ ἔποικοι, τότε ὁ λαὸς αὐτὸς τῶν δῆθεν «Τούρκων» νὰ προσχωρήσῃ στὸ Κυπριακὸ Κράτος.

Πάνος Τσίνας

Ἐπίτιμος Διευθυντὴς Ἐθν. Βιβλιοθήκης

Η ΚΙΝΗΣΙΣ ΤΩΝ ΙΔΕΩΝ

«ΜΕΝΟΥΤΙΟΣ ΑΠΙΟΣ», Περὶ Ἑλλήνων

Ὁ Μενούτιος Ἀπίος, πρῶν Ρωμαῖος διοικητὴς τῆς Ἑλλάδος, ἀλληλογραφεῖ μὲ τὸ διάδοχό του στὴ θέσιν αὐτὴ Ἀτίλιο Νάβιο, ἀποκαλύπτοντάς του τὸ ἦθος, τὶς συνήθειες καὶ τὴν ἰδιαιτερότητα τοῦ χαρακτῆρος τῶν Ἑλλήνων, ὥστε νὰ διοικήσῃ σωστὰ τὴν Ἑλλάδα, ἀποφεύγοντας ἐκτροπὲς καὶ συγκρούσεις. Πρόκειται γιὰ μιὰ ἐνδιαφέρουσα ἐκδοσὴ, ἡ ὁποία μοῦ δωρήθηκε ἀπ' τὸν ἴδιο τὸν ἐκδότη τῆς, ἀμέσως δὲ σκέφτηκα νὰ τὴν παρουσιάσω ὑπὸ τύπον διδμοκριτικῆς στοῦ «Δαυλό». Ἐπειδὴ ὅμως στὴν ἐν λόγω ἐκδοσὴ ποὺ φέρει τὸν τίτλο «Παλαιάνεσις πρὸς Ἀτίλιο Νάβιο ἢ περὶ Ἑλλήνων» δὲν ἀναφερόταν κάποιος διδμογραφικὸς κατάλογος, στὸν ὁποῖο προφανῶς θὰ ὑπῆγετο, οὔτε ὑπῆρχε τὸ ὄνομα τοῦ μεταφραστῆ ποῦ, προφανῶς πάλι, θὰ εἶχε ἐπιμεληθῇ τὴν ἀπόδοσιν ἀπ' τὸ λατινικὸ κείμενον στὴν Ἑλληνικὴ, τηλεφώνησα στὸν ἐκδότη καὶ ζήτησα σχετικὰς ἐξηγήσεις. Ὁ Κωνσταντῖνος Τσάτσος, μοῦ εἶπε, εἶχε ἐπιμεληθῇ τὴν ἐκδοσὴν τὸ 1942. Δὲν ἀνεφέρετο ὅμως τὸ ὄνομά του. Ἀς εἶναι ἡ οὐσία τοῦ ἔργου μετρᾷ. Ἐτοί σκέφτηκα. Ὅμως τὸ πρᾶγμα εἶχε συνέχεια...

Τὴν ἴδια μέρα, ἐντελῶς συμπτωματικὰ, συναντήθηκα μὲ ἕνα ἄνθρωπο ποῦ γνωρίζει ἐπαρκῶς τὴν ἀρχαία καὶ λατινικὴ γραμματεία, γι' αὐτὸ καὶ ἔσπευσα νὰ τοῦ ἀναφέρω τὶς ἐνδιαφέρουσες ἐπιστολὰς τοῦ Ἀπίου ἀλλὰ καὶ τὰ ἐκδοτικὰ τοὺς παράδοξα. Ἀμέσως τὸν βλέπω νὰ χαμογελᾷ, λέγοντάς μου: «Ὁ ἴδιος ὁ Τσάτσος συνέγραψε τὶς ἐπιστολὰς αὐτές. Εἶναι παλιὰ ἱστορία καὶ ἀρκετοὶ “τὴν ἔχουν πατήσει”». Μάλιστα, κατάλαβα. Πρὶν προλάβω νὰ σκεφθῶ ὅτι καὶ ὁ ἐκδότης τῶν ἐπιστολῶν “τὴν πάτησε», πρόσεξα πὼς ἐπάνω στοῦ διδμο τοῦ ὀνόματος τοῦ Ἀπίου εἶχε ἐκ τῶν ὑστέρων τοποθετηθῇ ὑπὸ τύπον ἐτικέτας, ποῦ ἀφαιρώντας τὴν εἶδα ἐκκλητὸς τὸ ὄνομα τοῦ πραγματικοῦ συγγραφέα: «...Ἐπωνύμιον» ἔγραφε, χωρὶς νὰ κατονομάξῃ βέβαια τὸν Κ. Τσάτσο. Μάλιστα! Ὅπως ἀκριβῶς οἱ κρεατέμποροι τῆς Βαρβακείου ἀλλάζουν τὶς ἐτικέτες καὶ τὸ ἀρνάκι Βουλγαρίας γίνεται ἀρνάκι Μυτιλήνης. Ἐκδοτικὸ «τερτίπι» λοιπὸν πρὸς ἄγρην χρημάτων - θυμάτων.

Ὑστερα ἀπ' ὅλα αὐτὰ εἶναι νὰ μὴν φέρνῃ κανεὶς στοῦ νοῦ του τὸν Ὀδελίξ, ποῦ φωνάζει: «Μὰ εἶναι τρελὸι αὐτοὶ οἱ Ρωμαῖοι (=Ρωμοῖ)».

Παν. Α. Κουβαλάκης

« Η ΜΥΘΗ ΜΙΑΣ ΜΙΚΡΗΣ ΒΕΛΟΝΑΣ »

Ἕνας σύγχρονος ἀπολογητὴς τοῦ ἰουδαιοχριστιανικοῦ δόγματος, ὁ κ. Δημήτριος Σέργιος, ἔγραψε τὸ βιβλίον «Ζητοῦν ἐκδίκηση στοῦ ὀνόματος τοῦ Ἰουλιανοῦ». Δυστυχῶς ἀπ' τὸ θρησκοκληπτικὸ μένος τοῦ συγγραφέα δὲν γλύτωσε οὔτε τὸ ποίημα - ἀριστοῦργημα τοῦ Κ. Καβάφη ἢ «ΙΘΑΚΗ». Στὶς σελίδες λοιπὸν τοῦ βιβλίου του 206, 207 διαβάζουμε:

«(...)Οἱ μαθητὲς τῶν λυκείων μας καὶ οἱ καθηγητὲς τοὺς ποὺ ἀναλύνουν μὲ περισπούδαστες κενολογίες τὸ ποίημα αὐτό, τὸ ὁποῖο ἀνάγει σὲ περιωπὴ δόγματος τὴν “τουριστικὴν” ἀντίληψη τῆς ἐλευθερίας, ἀντιμετωπίζουν περίπου μεθυσμένοι τὸ κεντρικὸ του μήνυμα: Ἰθάκη δὲν ὑπάρχει· σημασία ἔχει ὅμως νὰ ταξιδεύῃ κανεὶς πρὸς αὐτήν».

Ὁλοφάνερη ἢ διαστρέβλωσις τοῦ μηνύματος. Ἄν δὲν ὑπάρχει «Ἰθάκη», αὐτὸ εἶναι προσωπικὸ πρόβλημα τοῦ συγγραφέα. Ἀπ' ὅ, τι φαίνεται ἀδυνατεῖ ἡ ἐλεγχμένη ἢ ἀθέλητα νὰ κατανοήσῃ κάτι τὸ πολὺ ἀπλό: «Ὅτι ἢ Ἰθά-

MICHELINE GRENET, *Τὸ πάθος γιὰ τὰ ἄστρα τὸν 17ο αἰῶνα*

Ὅπως φαίνεται καὶ ἀπὸ τὸν τίτλο τοῦ ἔργου της, ἡ δρ. Μισελὶν Γκρενέ ἐστιάζει τὸ ἐνδιαφέρον τῆς συγγραφέως της στὴν παρατήρηση τῶν οὐρανίων σωμάτων ἀπὸ τὸν ἄνθρωπο τοῦ 17ου αἰῶνος. Ἡ τοποθέτηση τῆς ἐμφαντικῆς λέξεως «πάθος» στὴν κεφαλίδα τοῦ συγγράμματός της ἀντικατοπτρίζει τὴν ἱστορικὴ πραγματικότητα, καθὼς κατὰ τὴν ἐποχὴ ἐκείνη ἡ ἐνασχόληση μὲ τὰ στοιχεῖα τοῦ οὐρανίου θόλου ἀγγίζει τὰ ὅρια τῆς ἐμμονῆς. Ἡ κατάσταση ποὺ εἶχε ἀρχίσει νὰ διαμορφώνεται χαρακτηρίζεται ἀπὸ δύο τάσεις: Ἡ μὲν πρώτη ἀντιπροσωπεύεται ἀπὸ τοὺς παραδοσιακοὺς ἀστρολόγους τῶν «αὐλῶν» καὶ τῶν «σαλονιῶν», ποὺ βασίζονταν στὴν ἀγνοία καὶ τὴν δεισιδαιμονία γιὰ νὰ ἐπικρατήσουν, ἐπηρεάζοντας καίρια ὅλες τὶς τάξεις τῶν πολιτῶν, ἡ δὲ δευτέρη ἀπὸ τὰ ρηξικέλευθα πνεύματα, ποὺ μὲ ἐπιστημονικὴ αὐτοπεποίθηση καὶ τακτικὴ μίλησαν σοβαρὰ καὶ ὑπεύθυνα γιὰ τὸ οὐράνιο στερέωμα.

Οἱ γνώσεις καὶ ἡ θετικὴ κατάρτιση τῶν δευτέρων, ὅπως καὶ ἡ συγγραφέας τονίζει στὴν ἀρχὴ τοῦ διδλίου της, εἶχαν τὰ σταθερὰ τους θεμέλια στὰ ἀστρονομικὰ ἔργα καὶ στὰ σφριζόμενα ἀποσπάσματα διδλίων περὶ ἀστρονομίας τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων ἐπιστημόνων. Μὲ ἀφετηρία λοιπὸν τὴν ἐκδήλωση τῆς ρήξεως ἀνάμεσα στὸ σκοταδιστικὸ «παλαιὸ» καὶ τὸ φωτεινὸ «νέο», ἡ συγγραφέας ἐξιστορεῖ τὴν πορεία πρὸς τὴν διαμόρφωση καὶ στερέωση τῆς νεώτερης κοσμογραφίας. Πρόκειται γιὰ μιὰ πορεία καθόλα ὁμαλὴ φυσικὰ, ἀφοῦ ἡ κατεστημένη τάξη καὶ τὸ ἱερατεῖο προσπαθοῦσαν πεισματικά νὰ τὴν ἀνακόψουν μὲ συκοφαντίες, ἀπειλές, δίκες καὶ ἄλογα βία.

Ἡ ἀνάγνωση τοῦ διδλίου, ὅπου τὰ σημαντικὰ αὐτὰ γεγονότα εἶναι ἄριστα κεφαλαιοποιημένα καὶ χρονολογικὰ τοποθετημένα, πείθει γιὰ τὴν ἐμφάνιση ἑνός, χωρὶς ὑπερβολή, πῶμιου διαφωτισμοῦ πρὶν ἀπὸ τὸν γνωστὸ Εὐρωπαϊκόν, ποὺ ὠδήγησε στὴν ἀναγνώριση τῆς πραγματικῆς ὑφῆς τοῦ Σὺμπαντος, διαλύοντας τὰ φαντασιακὰ κοσμοεἰδῶλα τοῦ παρελθόντος καὶ ἀνοίγοντας τοὺς ὁρίζοντες τῆς ἐλευθέρης καὶ ἀδογματίστης ἔρευνας.

Μάριος Μαρνανέας

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΚΟΜΗΤΟΥΔΗΣ, *Τὸ ἀρχαῖο Πένταθλο*

Τὸ Μοντέρνο Πένταθλο περιελήφθη στὸ πρόγραμμα τῶν Ὀλυμπιακῶν Ἀγώνων στὴν Ὀλυμπιάδα τοῦ 1914 ὡς ἀγώνισμα τῶν ἀξιωματικῶν τοῦ στρατοῦ, προσαρμοσμένο στὶς δυνατότητες τοῦ ἀνθεκτικοῦ πολεμιστῆ. Τὰ ἀγωνίσματά του (κολύμβηση, δρόμος, σκοποβολή, ξιφασκία, ἵππασία) δὲν σχετίζονται μὲ ἐκεῖνα τοῦ ἀρχαίου Πεντάθλου, ποὺ περιελάμβανε τὰ ἀθλήματα τοῦ ἄλματος εἰς μῆκος, τοῦ δρόμου, τοῦ δίσκου, τοῦ ἀκοντίου καὶ τῆς πάλης. Τὸ Ἀρχαῖο Πένταθλο ἐμφανίζεται γιὰ πρώτη φορὰ στὴν 18ῃ Ὀλυ-

κη συμβολίζει ἢ ταυτίζεται μὲ τὸ ἰδανικό. Ἀφοῦ λοιπὸν αὐτὴ ἡ ξεκάθαρη ἀλήθεια δὲν γίνεται κατανοητὴ ἐκ μέρους του, τότε...

«Νὰ ἔνα κορυφαῖος φήμης καὶ παγκόσμιας ἐκτίμησης ποιητικὸ δοκίμιο, ποὺ, μολονότι εἶναι πνευματικὰ ἐντελῶς ἐπίπεδο καὶ χειραγωγεῖ στὴν ἀελλπισία, θεωρεῖται ἕνα ἀπὸ τὰ σχετικά “ἀριστουργήματα”... Πρόκειται ἀπλῶς γιὰ ἕνα “ἀριστουργηματικὸ” δέβαιο, πολύχρωμο μπαλόνι. Τὸ μόνο ποὺ τοῦ χρειάζεται εἶναι ἡ δυσδιάκριτη στὸν δυτικὸ στοχασμὸ – ἀλλὰ σωτήρια – μύτη μιᾶς μικρῆς βελόνας γιὰ νὰ ἀπαλλάξῃ τὴν ἱστορία καὶ τὶς συνειδήσεις ἀπὸ τὴν παρουσία του».

Πρόκληση καὶ προκλητικότητα ποὺ λέει πολλά· ὅπως π.χ. ὅτι γιὰ τοὺς θρησκώληπτους εἶναι σαφές, πῶς ἀδυνατοῦν νὰ καταλάβουν ὠρισμένες ἀλήθειες, ἀφοῦ μὲ “ἄλλες” ἀλήθειες παιδιόθεν γαλουχήθηκαν. Ἔτσι, εἶναι ἀδύνατον νὰ ἰδοῦν καθαρὰ πῶς ἄλλα χρειάζονται – καὶ ὁ καιρὸς ἐπέστη· ἡ μύτη τῆς βελόνας, γιὰ νὰ ἀπαλλάξῃ ἐπὶ τέλους τὴν ἱστορία καὶ τὶς – ἐπὶ

μπιάδα (708 π.Χ.) και πρώτος νικητής τοῦ Πεντάθλου ἦταν ὁ Λάμπις ἀπὸ τὴν Λακωνία. Γιὰ τὸ συγγραφέα τὸ ἀγώνισμα αὐτὸ ἀποτελοῦσε πηγαία ἐκφραση τῆς ἀντίληψης τοῦ Μέτρου, ποὺ κυριαρχοῦσε στὴν ἀρχαιοελληνικὴ συνείδηση: «Ἔτσι, τὸ ἄλμα καὶ ὁ δρόμος ἦταν γιὰ τὰ κάτω ἄκρα, ὁ δίσκος καὶ τὸ ἀκόντιο γιὰ τὰ ἄνω ἄκρα καὶ ἡ πάλη ἔφερνε μιὰν ἰσορροπία, ἔχοντας καὶ τὸ στοιχεῖο τῆς ἀναμέτρησης: ἀγὼν σῶμα πρὸς σῶμα ὅπως στὴ μάχη».

Ἄξιζον συγχαρητήρια στὸ Δ. Κομητοῦδη γιὰ τὴν ἐργασία του αὐτὴ (ἃς σημειωθῇ ἐπίσης πὼς εἶναι ὁ θεμελιωτής τοῦ Μοντέρνου Πεντάθλου στὴν Ἑλλάδα), καθὼς μὲ τὸν καθαρὸ καὶ στέρεο λόγο του (τελευταῖα συνηθίσαμε στὶς ἀμφιλογίες καὶ τὶς θολοῦρες) παραθέτει καὶ ἀξιοποιεῖ τὶς ἱστορικὲς πληροφορίες τῶν ἀρχαίων συγγραφέων, δημιουργώντας ἓνα ὁλοκληρωμένο καὶ παιδαγωγικὰ ἀριστὸ πόνημα.

Π.Λ. Κουβαλάκης

ΑΛΕΞ. Χ. ΜΗΤΣΙΟΥ, *Πολιτικὴ Θεολογία καὶ Ἰουλιανὸς*

Ἡ πρώτη ἐκδοση τοῦ ἔγκριτου, ἐνδιαφέροντος καὶ πρωτότυπου διδλίου «Πολιτικὴ Θεολογία καὶ Ἰουλιανός: Σύνδεση θεικοῦ στοιχείου στὸ ἔργο τοῦ Φιλοσόφου Αὐτοκράτορος» τοῦ κ. Ἀλεξάνδρου Χ. Μητσιοῦ, συγγραφέα καὶ ἐρευνητῆ στὸ Ἀριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, δόθηκε ἰδιαίτερη ἀπήχηση στὸ ἀναγνωστικὸ κοινὸ καὶ σύντομα ἐξαντλήθηκε.

Ἡ δευτέρα ἐκδοση εἶναι ἐπαυξημένη. Περιλαμβάνει περισσότερα στοιχεῖα γιὰ τὰ οἰκονομικὰ τῆς ἐποχῆς τοῦ Ἰουλιανοῦ καὶ γιὰ τὴ ζωὴ, τὸ ἔργο καὶ τὴ δολοφονία του, ποὺ σκόπιμα οἱ ἔχθροί του τὸν ἀποκάλεσαν «Παραδότη - Ἀποστάτη». Καταπιάνεται μὲ τὸ συσχετισμὸ πολιτικῆς καὶ θρησκείας ἀπὸ τὸ Δι-σπηλιδ Καστροῦ πρὶν ἀπὸ 1500 χρόνια καὶ φτάνει μέχρι σήμερα. Διερευνᾶται ἡ σχέση πολιτείας καὶ θεοκρατίας, ὅπως προκύπτει ἀπὸ ἱστορικὴ καὶ φιλοσοφικὴ σκοπιά, καὶ ἀκολουθεῖ σύγκριση μὲ τὶς ἀνάλογες διατυπώσεις τοῦ Ἰουλιανοῦ.

Ὁ πολὺ σημαντικὸς πρόλογος τοῦ διδλίου εἶναι τοῦ ὁμοτίμου καθηγητοῦ Ἀρχαιολογίας τοῦ Α.Π.Θ. καὶ διευτοῦ Θεσσαλονίκης κ. Γεωργίου Χουρμουζιάδη καὶ τὸ πολὺ ἐνδιαφέρον ἐπίμετρο τοῦ καθηγητοῦ φιλοσοφίας τοῦ Α.Π.Θ. κ. Σωκράτη Δεληδογιατζίη καὶ τῆς καθηγήτριας ἱστορίας τοῦ Α.Π.Θ. κ. Μελομένης Κατσαροπούλου.

Σωτήρης Ἀγγελόπουλος

• Οἱ κινεζικοὶ χαρακτήρες ποὺ δημοσιεύθηκαν στὴ σελίδα 16259 τοῦ τεύχους 251 περιέχονται, ὅπως ἀναφέραμε, στὸ Λεξικὸ Ξὶ Μπαί (Πεκίνο 1977) καὶ ἐπελέγησαν ἀπὸ τὸ ἐν λόγω λεξικὸ μὲ τὴν ἐπιμέλεια τῆς κ. Τερέζας Μητσοπούλου.

τόσους αἰῶνες— ταλαιπωρημένες συνειδήσεις τους ἀπ' τὴν ἄλογη καὶ παράλογη παρουσία τους!

Ἄν ἓνα ὄντως ἀριστούργημα ὅπως ἡ «Ἰθάκη» εἶναι ἓνα πολύχρωμο μπαλόνι, τότε ὅλα ἐκεῖνα τὰ «θεόπνευστα» κείμενα ποὺ ἔφεραν τὸν Μεσαίωνα τί τάχα εἶναι; Ἀλλὰ νὰ ὁ λαγὸς ποὺ κρύβεται μέσα στὸ μανίκι τοῦ θρησκευτικοῦ φανατισμοῦ: (...) «Μέσα στὰ πλαίσια τοῦ παραπάνω Καθαφικοῦ φιλοσοφικοῦ τουρισμοῦ ἐντάσσεται καὶ ἡ ἀποδοχὴ πανσπερμίας θεοτήτων καὶ θρησκειῶν». Ὁ νεολογισμὸς τοῦ σύγχρονου τιμητοῦ περὶ «Καθαφικοῦ φιλοσοφικοῦ τουρισμοῦ» ἐπιμαρτυρεῖ ἀνεπάρκεια γνώσεων.

Ὁ Καδάφης δὲν θρησκειολογεῖ. Οὔτε τὸ ἔργο του ἀποσκοπεῖ σὲ ἀποδοχὴ πανσπερμίας θεοτήτων καὶ θρησκειῶν. Κάτι τέτοια φόδητρα καὶ ἄλλα πολλὰ ἐννύαρχουν μόνο στὴ φαντασία καὶ στὶς σκέψεις ἀτόμων, τὰ ὁποῖα μὴ δυνάμενα νὰ κατανοήσουν κάτι τὸ ἀπλὸ καὶ ἀληθές ἢ τὸ ἀπορρίπτουν ἢ τὸ διαστρεβλώνουν. Ὡς ἐκεῖ μποροῦν νὰ φθάσουν!..

Διόδωρος Ἀθμονεὺς

Ο 21ος ΤΟΜΟΣ ΤΟΥ «ΔΑΥΛΟΥ»

Με τὸν τόμο τοῦ 2002 συμπληρώνεται τὸ «σῶμα» τῶν 21 ἐτήσιων τόμων τοῦ περιοδικοῦ (1982-2002, τεύχη 1-252, σελίδες 16412), καλλιτεχνικά διδλιοδε-
τημένων (μαυρόδετων, με χρυσοτυπία).

- Στὸν 21ο τόμο τοῦ 2002 με ἀποδεικτική ἰσχύ, πὺ ἀνατρέπει ἐκ βάθρων τὶς κρατοῦσες ἀντιλήψεις τῆς ἐπίσημης ἐπιστήμης, συμπληρώνεται με ἀμάχητα στοιχεῖα ἢ ἀποδειχθεῖσα στοὺς προηγούμενους τόμους με πλη-
θώρα ἄρθρων - ἐρευνῶν πανάρχαια ἐξάπλωση καὶ ἐκτεταμένη πολιτι-
στική καὶ γλωσσική ἐπίδραση τῶν Ἑλλήνων στὴ Βόρεια Εὐρώπη, στὴν
Νότια Ἀμερική καὶ στὰ ἀρχιπελάγη τοῦ Εἰρηνικοῦ Ὠκεανοῦ, γεγονὸς
πὺ ἐπιβάλλει τὴν ριζική ἀναθεώρηση τῶν ἰσχυόντων ἐπιστημονικῶν
δογμάτων στοὺς τομεῖς τῆς Ἱστορίας, τῆς Γλώσσας, τοῦ Πολιτισμοῦ καὶ
τῆς γνώσεως τοῦ ἀπώτατου ἱστορικοῦ παρελθόντος.
- Ὁ 21ος τόμος τοῦ «Δ» περιέχει ἐπίσης:
- τὴ συνέχεια τῶν ριζοσπαστικῶν, σὲ παγκόσμιο ἐπίπεδο, ἐρευνῶν γιὰ τὴ
γένεση τῆς γλώσσας καὶ τῆς γραφῆς κατὰ τὴν αὐγὴ τοῦ πολιτισμοῦ, ὅπως
καὶ τὶς ἄγνωστες ὄντολογικὲς πλευρὲς τῆς Γλώσσας μας·
- **τὴ συνέχεια τῆς ἐρευνας τοῦ μεγάλου καὶ ἀγνώστου κεφαλαίου τῆς Ἑλλη-
νικῆς (ἀλλὰ καὶ παγκόσμιας) Ἱστορίας γιὰ τὴν ἱστορική σύγκρουση
Ἑλληνισμοῦ - Χριστιανισμοῦ καὶ τὶς βαρεῖες συνέπειές τῆς ἐπὶ τῆς ἐξε-
λίξεως τοῦ Πολιτισμοῦ, καθὼς καὶ γιὰ τὶς ἐπιδιώξεις τοῦ ἀνθελληνικοῦ
πνεύματος τοῦ Χριστιανισμοῦ μέσα στὰ «ἱερὰ βιβλία», πὺ διαβάζονται
σήμερα στὶς ἐκκλησίες τῆς Ἑλλάδος. Στὸν τόμο αὐτὸ περιέχονται καὶ οἱ
συνεντεύξεις -σταθμοὶ τῶν κορυφαίων δημιουργῶν Μίκη Θεοδωράκη
καὶ Γιάννη Μαρκόπουλου, με τὶς ὁποῖες ζητήθηκε ἢ ἀπαλλαγὴ τοῦ ση-
μερινοῦ Ἑλληνισμοῦ ἀπὸ τὶς ἐθραιοχριστιανικὲς Γραφὲς καὶ τὸ ἰδεολό-
γημα τοῦ «Ἑλληνοχριστιανισμοῦ» ὡς ἐμπόδια στὴν ἀνάπτυξη τοῦ σημε-
ρινοῦ Ἑλλήνα καθὼς καὶ ἡ δήλωση τοῦ Προέδρου τῆς Δημοκρατίας κ.
Κωστῆ Στεφανόπουλου, με τὴν ὁποία ζήτησε νὰ παύσουν οἱ ἀναθεματι-
σμοὶ κατὰ τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἔθνους, πὺ ψάλλονται σήμερα στὶς ἐκκλησίες
τῆς Ἑλλάδος·**
- πληθώρα μελετῶν, ἀναλύσεων καὶ σχολίων, πὺ ἀφοροῦν στὴν παθογέ-
νεια τῆς ἐποχῆς μας, ἀνατέμνουν τὴν κοσμοϊστορική καμπὴ τοῦ καιροῦ
μας καὶ διατυπώνουν ἔλλογη πρόβλεψη γιὰ τὰ ἐπερχόμενα. Στὸν τομέα
αὐτὸ οἱ προβλέψεις τοῦ «Δ» κατὰ τὰ 21 χρόνια τῆς ἐκδόσεώς του ἔχουν
ἐπαληθευθῇ πλήρως ἀπὸ τὰ γεγονότα.
- Τιμὴ ἐκάστου τόμου (σελίδες 850-950): € 52.
- Οἱ ἐτήσιοι τόμοι τοῦ «Δ» διατίθενται μόνο στὰ Γραφεῖα τοῦ Περιοδικοῦ
ἢ ἀποστέλλονται ταχυδρομικῶς κατόπιν τηλεφωνήματος στὰ τηλέφωνα
210 32.23.957 ἢ 210 98.41.655. Γίνονται ἐπίσης παραγγελίες μέσω τοῦ ἡλε-
κτρονικοῦ ταχυδρομείου (davlos@davlos.gr).